

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Funda ÖN ESEN

TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİ KAPSAMINDAKİ UYGULAMA GEZİLERİNİN
İNCELENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Funda ÖN ESEN

TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİ KAPSAMINDAKİ UYGULAMA GEZİLERİNİN
İNCELENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI

Danışman

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2018

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Funda ÖN ESEN 'in bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Zafer ÖTER	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ	(İmza)
Üye	: Prof. Dr. İlhan GÜNBAYI	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. F. Özlem GÜZEL	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Burhan KILIÇ	(İmza)

Tez Başlığı: Turist Rehberliği Eğitimi Kapsamındaki Uygulama Gezilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 01/02/2018

Mezuniyet Tarihi : 22/02/2018

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Turist Rehberliği Eğitimi Kapsamındaki Uygulama Gezilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Funda ÖN ESEN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Funda ÖN ESEN
Öğrenci Numarası	20128610107
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Tez Başlığı	Turist Rehberliği Eğitimi Kapsamındaki Uygulama Gezilerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması
Turnitin Ödev Numarası	918661290-918683547

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 143 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 20/02/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 9

alıntılar dahil % 11 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

20/02/2018
(imzası)

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLOLAR LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TURİST REHBERLİĞİ

1.1. Turist Rehberi	4
1.2. Turist Rehberliğinin Tarihçesi.....	6
1.3. Turist Rehberinin Görevleri.....	10
1.4. Turist Rehberinin Sahip Olması Gereken Özellikler.....	12
1.5. Turist Rehberinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi	15

İKİNCİ BÖLÜM TURİZM VE TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİ

2.1. Turizm Eğitimi	18
2.2. Turist Rehberliği Eğitimi.....	19
2.2.1. Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitimi	20
2.2.2. Dünyada Turist Rehberliği Eğitimi	29
2.3. Turist Rehberliği Yurtiçi Uygulama Gezisi.....	31
2.4. Turist Rehberliği Eğitimi ile İlgili Araştırmalar.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TURİST REHBERLİĞİ YURTIÇI UYGULAMA GEZİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	37
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	38
3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	39
3.4. Araştırmanın Yöntemi	40
3.4.1. Nicel Araştırma Aşaması.....	41
3.4.1.1. Evren ve Örneklem.....	41
3.4.1.2. Veri Toplama Yöntemi.....	42
3.4.1.3. Veri Toplama Formu Olarak Anket ve İçeriği	43

3.4.2. Nitel Araştırma Aşaması	44
3.4.2.1. Evren ve Örneklem.....	44
3.4.2.2. Veri Toplama Yöntemi.....	45
3.4.2.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	46
3.5. Araştırma Verilerinin Analizi.....	47
3.5.1. Nicel Veri Analiz Aşaması.....	48
3.5.1.1. Araştırma Modeli ve Hipotezleri.....	48
3.5.1.2. Anketin Uygulanması ve Verilerin Analizi	51
3.5.2. Nitel Veri Analiz Aşaması.....	51
3.5.2.1. Verileri Tanıma ve Kodlama	52
3.5.2.2. Geçerlik ve Güvenirlik	53
3.5.2.3. Kappa Analizi	54
3.6. Araştırma Bulguları	54
3.6.1. Nicel Araştırma Bulguları	54
3.6.1.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi	55
3.6.1.2. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular.....	55
3.6.1.3. Ölçek Maddelerine İlişkin Bulgular	57
3.6.1.4. Faktör Analizine İlişkin Bulgular	61
3.6.1.4.1. Tur Programı Ölçeğine İlişkin Bulgular	61
3.6.1.4.2. Mesleki Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	62
3.6.1.5. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	63
3.6.1.6. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	66
3.6.1.7. Manova Analizine İlişkin Bulgular	69
3.6.1.8. Değişkenlere İlişkin Hipotezlerin Toplu Sonuçları	70
3.6.2. Nitel Araştırma Bulguları	72
3.6.2.1. Akademisyenlerin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	72
3.6.2.2. Turist Rehberlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	102
SONUÇ	131
KAYNAKÇA.....	144
EK 1 - Anket Formu	152
EK 2 - Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	154
EK 3 - Gönüllü Katılımcı İzin Formu.....	155
ÖZGEÇMİŞ	156

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Araştırma Modeli	50
Şekil 3.2 Akademisyen Görüşlerine Ait Kategoriler	73
Şekil 3.3 Turist Rehberlerinin Görüşlerine Ait Kategoriler	104

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Ön Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Meslek Yüksekokulları	24
Tablo 2.2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu Öğretim Programı	24
Tablo 2.3 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversiteler ve Bölümün Bağlı Olduğu Fakülte/Yüksekokul.....	25
Tablo 2.4 Ege Üniversitesi Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Öğretim Programı	26
Tablo 2.5 Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversiteler ..	27
Tablo 2.6 Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Öğretim Programı	28
Tablo 3.1 Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi	55
Tablo 3.2 Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	56
Tablo 3.3 Tur Programı Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları.....	58
Tablo 3.4 Eğitim Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları	58
Tablo 3.5 Tur Kalitesi Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları	58
Tablo 3.6 Turdan Beklenti Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları.....	59
Tablo 3.7 Motivasyon Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları	59
Tablo 3.8 Tur Memnuniyeti Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları.....	60
Tablo 3.9 Mesleki Tutum Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları.....	60
Tablo 3.10 Tur Programına İlişkin Bulgular	61
Tablo 3.11 Mesleki Tutuma İlişkin Bulgular	62
Tablo 3.12 Korelasyon Katsayılarının İlişki Dereceleri.....	63
Tablo 3.13 Eğitim, Tur Kalitesi, Turdan Beklenti, Motivasyon, Tur Memnuniyeti, Tur Programı ve Mesleki Tutum Ölçeği Korelasyon Matrisi	65
Tablo 3.14 H ₁ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 3.15 H ₂ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	66

Tablo 3.16 H ₃ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 3.17 H ₄ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 3.18 H ₅ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	67
Tablo 3.19 H ₆ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 3.20 H ₇ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 3.21 H ₈ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	68
Tablo 3.22 H ₉ Hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 3.23 H ₁₀ Hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları	69
Tablo 3.24 H ₁₁ Hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları	70
Tablo 3.25 H ₁₂ Hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları	70
Tablo 3.26 Değişkenlere İlişkin Hipotezlerin Sonuç Tablosu.....	71
Tablo 3.27 Akademisyenlere İlişkin Demografik Bilgiler	72
Tablo 3.28 Uygulama Gezisine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı.....	74
Tablo 3.29 Uygulama Gezisinin Olumlu Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	75
Tablo 3.30 Uygulama Gezisinin Olumsuz Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı	76
Tablo 3.31 Uygulama Gezisinin Süresine İlişkin Frekans Dağılımı	78
Tablo 3.32 Uygulama Gezisinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı	80
Tablo 3.33 Uygulama Gezisinin Uygulama Dönemine İlişkin Frekans Dağılımı	82
Tablo 3.34 Uygulama Gezisinin Eğitimi Aksatıp Aksatmadığına İlişkin Frekans Dağılımı ...	84
Tablo 3.35 Turist Rehberine İlişkin Frekans Dağılımı.....	87
Tablo 3.36 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin İlgi ve Katılımına İlişkin Frekans Dağılımı	90
Tablo 3.37 Öğrencilerin Anlatım Yapmasına İlişkin Frekans Dağılımı	91
Tablo 3.38 Uygulama Gezisinin Rehberlik Başarısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı	95
Tablo 3.39 Uygulama Gezisi ile İlgili Önerilere İlişkin Algıların Frekans Dağılımı.....	96
Tablo 3.40 Turist Rehberlerine İlişkin Demografik Bilgiler.....	102
Tablo 3.41 Uygulama Gezisine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı.....	105
Tablo 3.42 Uygulama Gezisinin Olumlu Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	107
Tablo 3.43 Uygulama Gezisinin Olumsuz Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı	108
Tablo 3.44 Uygulama Gezisinin Süresine İlişkin Frekans Dağılımı	109
Tablo 3.45 Uygulama Gezisinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Frekans Dağılımı	111
Tablo 3.46 Uygulama Gezisinin Uygulama Dönemine İlişkin Frekans Dağılımı	114
Tablo 3.47 Uygulama Gezisinin Eğitime Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı	115
Tablo 3.48 Turist Rehberine İlişkin Frekans Dağılımı.....	116

Tablo 3.49 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin İlgi ve Katılımına İlişkin Frekans Dağılımı	119
Tablo 3.50 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin Anlatım Yapmasına İlişkin Frekans Dağılımı	120
Tablo 3.51 Uygulama Gezisinin Öğrencilerin Mesleğe Bakış Açısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı	121
Tablo 3.52 Uygulama Gezisinin Rehberlik Başarısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı	124
Tablo 3.53 Uygulama Gezisi ile İlgili Önerilere İlişkin Algıların Frekans Dağılımı.....	126

KISALTMALAR LİSTESİ

FEG	: Avrupa Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (European Federation of Tourist Guide Associations)
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TMGT	: Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı
TUREB	: Turist Rehberleri Birliği
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
WFTGA	: Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (World Federation of Tourist Guide Associations)
YDS	: Yabancı Dil Sınavı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

ÖZET

Seyahat acentaları ve tur operatörlerinin düzenledikleri turların başarısı büyük oranda destinasyondaki turist rehberinin performansına bağlıdır. Turist rehberlerinin kaliteli hizmet sunumu destinasyon ve ülke imajı için son derece önemlidir. Bu bağlamda turist rehberliği eğitimi oldukça önemli bir konu olmakta ve çalışmanın konusunu turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezileri oluşturmaktadır.

Araştırmada turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, çalışma uygulama gezisine katılan öğrencileri, turizm/turist rehberliği bölümü akademisyenleri ile sektörde çalışan turist rehberlerini kapsamaktadır. Karma araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmanın nitel kısmında, akademisyenler ve turist rehberlerinin görüşlerine yer verilmiştir. Bu noktada, çalışmanın diğer amacı, akademisyenler ve turist rehberlerinin uygulama gezileri ile ilgili görüşleri arasında fark olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın nicel kısmında ise, öğrencilere uygulanan anket sonucu elde edilen veriler ışığında; uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Araştırma sonuçları, öğrencilerin teorik bilgilerini pratiğe dönüştürdükleri turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin oldukça önemli, gerekli ve yeterli olduğunu, öğrencilerin motivasyonunu arttırmak, yorgunluk ve konsantrasyon kaybı gibi durumlarla karşılaşmamak için uygulama gezilerinin bölge bölge yapılmasının daha uygun olduğunu ve uygulama gezilerinin başında bulunan turist rehberlerinin bilgi birikimi ve donanımının yeterli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda da uygulama gezilerine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turist Rehberi, Turist Rehberliği Eğitimi, Turist Rehberliği Uygulama Gezisi, Karma Araştırma Yöntemi.

SUMMARY

**AN EXAMINATION OF DOMESTIC TRAINING TOURS WITHIN THE
FRAMEWORK OF TOURIST GUIDANCE EDUCATION: A MIXED METHODS
RESEARCH**

The success of tours arranged by travel agencies and tour operators depends mostly on the performance of tourist guides. Their performance can affect the image of a destination and a country. In this context, the tour guidance education is a quite important topic and the topic of this dissertation is determined as domestic tour guidance training tour.

The purpose of this study is to determine the qualification of domestic tour guidance training tour which is a part of the tour guidance education. In this sense, this study is focused on the opinions of tourist guiding students, academicians and professional tourist guides. In this study, mixed methods research is applied and the qualitative research is conducted through academicians and professional tourist guides. At this point, another purpose of this study is to reveal whether the ideas of academicians and professional tourist guides are different or not. Also, in the quantitative research of this study, the questionnaire is applied to tour guidance students. In consideration of acquired data, it is aimed to determine relationships among education, tour quality, tour programme, expectation, motivation, tour satisfaction and vocational attitude.

According to the results, domestic tour guidance training tours are quite important, necessary and sufficient; should be divided into regions to increase the motivation of students and to avoid tiredness and concentration loss etc. It is also found out that knowledge of tourist guides in domestic tour guidance training tour are sufficient. Besides, there are positive relationships among education, tour quality, tour programme, tour expectation, motivation, tour satisfaction and vocational attitude. In parallel with the results of this dissertation, some recommendations were made about domestic tour guidance training tour.

Keywords: Tourist Guide, Tour Guidance Education, Tour Guidance Training Tour, Mixed Methods Research

ÖNSÖZ

Tezin tüm aşamasında fikirleriyle bana yön veren başta danışmanım Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ'e, jüri üyelerim Prof. Dr. İlhan GÜNBAZI'na ve Doç. Dr. F. Özlem GÜZEL'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tez savunma jürimde bulunan hocalarım Doç. Dr. Burhan KILIÇ'a, Doç. Dr. Zafer ÖTER'e, tez fikrinin oluşmasında düşüncelerini benden esirgemeyen Arş. Gör. Gökhan YILMAZ'a, sıkıldığım dönemlerde her zaman beni cesaretlendiren sevgili arkadaşlarım Öğr. Gör. Nermin AYAZ'a, Arş. Gör. Emine YILMAZ'a, ne zaman ihtiyacım olsa her daim yardımcı olan sevgili meslektaşım ve arkadaşım Arş. Gör. Nisan YOZUKMAZ'a, teşekkürlerimi sunarım.

Anketlerin yapım aşamasında yardımcı olan turist rehberlerine ve acenta sorumlusu Hasan Bey'e, görüşmeler esnasında kıymetli zamanlarını benim için ayıran ve fikirlerini benimle paylaşan değerli akademisyen hocalarıma ve turist rehberi meslektaşlarıma, manevi destekleriyle her daim yanımda olan aileme ve eşime, burada yazmayı unuttuğum ve emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Son olarak, şu an farkında bile olmayan, varlığıyla beni mutlu eden, oyunlarıyla günüme neşe katan, tez aşamasında zamanından çaldığım oğlum Poyraz ESEN' den özür dilerim. Büyüdüğün zaman, umarım beni anlarsın. Güzel bir geleceğın olması ümidiyle...
“SENİ ÇOK SEVİYORUM”

Funda ÖN ESEN

Antalya, 2018

GİRİŞ

Dünya ekonomisinin en önemli gelir getirici sektörlerinden biri turizm sektörüdür. Turizm sektörünün çekirdeğini oluşturan turist, ister kendi ülkesinde bir başka yöreye, isterse bir başka ülkeye gitmiş olsun, yaşamaya alıştığı, ne yapacağını iyi bildiği çevrenin dışına çıkmaktadır. Turist, bilmediği yabancı ortamda bilgiden alışverişe, tavır ve davranışlardan eğlenmeye her konuda yardıma gereksinim duymaktadır. Aslında tüm turistler gidecekleri yöre ya da ülke hakkında statik rehberlerden yani rehber kitaplardan, dergi, broşür, video vb. yayımlardan istedikleri bilgileri kolayca alma şansına sahip olabilmektedir. Ancak turistlerin çok önemli bir bölümü yine de turist rehberlerinin yani rehberliği meslek olarak seçmiş profesyonel kişilerin bilgilerinden yararlanmayı tercih etmektedirler (Değirmencioğlu ve Ahipaşaoğlu, 2003: 1-2).

“Turist rehberi, bir ülkenin baştan aşağı turist tarafından deneyimlenmesini sağlayan ve ülkenin insanını temsil eden vitrin yüzüdür” (Güzel, 2014a: 54). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, turist rehberi bir ülkeye gelen turistler karşısında, ülkeyi ve ülke insanını temsil etmekte ve böylece turistler ülke ve ülke insanı hakkında fikir sahibi olabilmektedir. Turist rehberi, aynı zamanda ülkede sunulan turizm hizmetlerinin tüketiminde vazgeçilmez bir aracı (Dahles 2002) ve ülke kültürü hakkında bilgi veren bir kültür elçisi (Ap ve Wong, 2001) rollerini üstlenmektedir. Rehber, bilgi vermekle kalmayıp, tavır ve davranışlarıyla ülke kültürünü karşısındaki turistlere yansıtmakta ve turistlerin deneyimlemelerini sağlamaktadır. Ayrıca turist rehberi, performansa ve kaliteli hizmet sunumuna bağlı olarak, turizm sektörünün başarısını, turistlerin seyahatlerine devam edip etmeyeceğini etkilemekte, ülke ve destinasyon imajı için de son derece önem teşkil etmektedir (Zhang ve Chow, 2004: 82). Bu nedenle, bir turist rehberi, anadilini, dinini, rehberlik yaptığı ülkenin kültürünü, tarihini ve coğrafyasını çok iyi bilmesinin yanı sıra, arkeoloji, mitoloji, sanat tarihi, dinler tarihi ve ikonografi gibi konulara da hâkim olması, iletişim becerisinin güçlü olması ve yabancı dil bilgisinin de yeterli olması gerekmektedir. Bu açıdan; turist rehberinin eğitimi, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olmaktadır.

Türkiye’de turist rehberliği eğitimi çeşitlilik göstermektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın denetiminde Turist Rehberleri Birliği (TUREB) tarafından açılan sertifika programları, üniversiteler bünyesinde yer alan ön lisans ve lisans programları ve son dönemlerde bazı üniversitelerin sosyal bilimler enstitüsüne bağlı olarak açılan yüksek lisans programları bulunmaktadır. Bu noktada, programlarda alınan dersler de çeşitlilik göstermekte olup, üniversitelerin müfredatlarında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, turizm

sektörü ve ülke için önemi büyük olan turist rehberinin eğitimi farklı düzeylerde gerçekleşmektedir. Turist rehberi olmak isteyen kişi, her ne şekilde olursa olsun teorik eğitimini tamamladıktan sonra, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetiminde Turist Rehberleri Birliği (TUREB) tarafından gerçekleştirilen, teoride görülen eğitimin pekiştirilmesini ve pratiğe dönüştürülmesini sağlayan yurtiçi uygulama gezilerine (eğitim gezisi) katılmak zorundadır. Bu eğitimlerle, turist rehberinin turizm sektörü ve mesleğiyle ilgili her konuda bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla turist rehberliği eğitiminde teorik eğitimin önemli olduğu kadar, pratik yaptıkları ve rehberlik eğitiminin bir parçası olan uygulama gezileri de önem arz etmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı, turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğini belirlemektir. Bu bağlamda, çalışma hem uygulama gezisine katılan öğrencileri, hem turizm/turist rehberliği bölümü akademisyenleri hem de sektörde çalışan turist rehberlerini kapsamaktadır. Karma araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, araştırmanın nitel kısmında akademisyenler ve turist rehberlerinin görüşlerine yer verilmiştir. Bu noktada, çalışmanın diğer amacı, akademisyenler ve turist rehberlerinin uygulama gezileri ile ilgili görüşleri arasında fark olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın nicel kısmında ise, öğrencilere uygulanan anket sonucu elde edilen veriler ışığında; uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, turist rehberliği konusu ele alınarak, turist rehberinin tanımı, tarihçesi, görevleri, sahip olması gereken özellikler hakkında bilgi verilmiş ve turizm sektöründeki yeri ve önemi açıklanmıştır. İkinci bölümde, turizm ve turizm rehberliği eğitimi konusu ele alınmıştır. Öncelikle turizm eğitimi hakkında genel olarak bilgi verilerek, turizm rehberliği eğitimine giriş yapılmıştır. Burada Türkiye'deki turizm rehberliği eğitimleri detaylı olarak ele alınmış ve dünyadaki turizm rehberliği eğitimlerinin nasıl olduğuna dair örnekler verilmiştir. Daha sonra araştırmanın yapılaş amacını oluşturan turizm rehberliği uygulama gezileri hakkında bilgi verilmiş ve literatürde yer alan turizm rehberliği eğitimi ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünü oluşturan araştırma kısmında ise; öncelikle tezin amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları belirtilmiş, daha sonra araştırma ile ilgili bilgiler, araştırma yöntemi, araştırma verilerinin analizi ve araştırma bulguları olmak üzere üç aşamada verilmiştir. Tez çalışması, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma

araştırma yönteminden faydalanılarak gerçekleştirildiği için, üç aşamadan oluşan araştırma ile ilgili bilgiler, nitel ve nicel araştırma aşamaları ayrı ayrı ele alınarak açıklanmıştır.

Son olarak, sonuç başlığı altında araştırma bulguları, mevcut literatürdeki araştırmalar dikkate alınarak yorumlanmış ve turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili saptamalar yapılmıştır. Bunun yanı sıra, ortaya çıkan bulgular neticesinde uygulama gezisinin nasıl yapılması gerektiği ve gelecek araştırmalar ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma sonuçlarının, turist rehberliği eğitimi ve eğitim kapsamında yer alan uygulama gezileri ile ilgili alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir. Literatürde turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili çok fazla çalışmaya rastlanmamış olması ve araştırmanın hem eğitim sektöründeki akademisyenleri hem turizm sektöründeki turist rehberlerini hem de turist rehberliği öğrencilerini kapsamı nedeniyle gelecekte yapılacak diğer çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırma karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle de turist rehberliği eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar arasında, araştırmanın metodolojik katkısı olduğu ve alan yazında yenilik oluşturduğu söylenilebilir. Bu bağlamda, karma yöntemin turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili olan farklı yapıdaki kişilerin görüşlerini almak açısından yararlanabilecek bir yöntem olduğu ortaya konulmaktadır.

Araştırmanın bir diğer katkısı da, öğrencilerin üniversitelerde almış oldukları teorik eğitimlerini pratiğe dönüştürdükleri yurtiçi uygulama gezilerine yöneliktir. Turizm sektöründeki turist rehberlerinden ve eğitim sektöründeki akademisyenlerden alınan görüşler ile öğrencilerden elde edilen veriler doğrultusunda turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili önerilerde bulunularak, turist rehberi adaylarının iyi eğitilmesi ve gezilerin verimli geçmesi için fikirler sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİST REHBERLİĞİ

1.1. Turist Rehberi

Rehber, bir ülkeyi gezen yabancı turist gruplarıyla gelişlerinden dönüşlerine kadar bir arada olan, doğrudan ve en uzun süreyle ilişki içinde bulunan ülke yurttaşdır (Ahipaşaoğlu, 2006: 68). Turist rehberi, turu yöneten ya da öncelikli görevi özel bir bölgenin doğru ve detaylı bilgisini iletmek olan kişidir (Bowie ve Chang, 2005: 305).

Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (World Federation of Tourist Guide Association-WFTGA)'nin tanımına göre; turist rehberi, ziyaretçilere onların tercihleri doğrultusundaki bir dilde yol gösteren, bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal mirasını aktaran ve bulunduğu bölgenin uygun bir mercii tarafından kabul görmüş özel niteliklere sahip olan kişidir (WFTGA, 2016).

Avrupa Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (European Federation of Tourist Guide Association-FEG)'nin yaptığı tanıma göre; turist rehberleri, şehrin, bölgenin ve ülkenin temsilcileridir. Ziyaretçilerin iyi hissetmesi, daha uzun süre kalmak istemeleri ya da bölgeye tekrar gelmek istemeleri büyük ölçüde rehberlere bağlıdır. Bu nedenle turist rehberleri, destinasyonun algılanmasına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Turist rehberleri, ziyaretçilerin gidilen yerleri anlamasına, deneyimlemesine ve sevmesine yardımcı olmaktadır. Turist rehberlerinin rolü, bölgeyi anlatmak ve ziyaretçilerin baktıkları şeyi görmelerini sağlamaktır (FEG, 2016).

22 Haziran 2012'de yürürlüğe giren 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na göre; turist rehberi, kanun hükümleri uyarınca mesleğe kabul edilerek turist rehberliği hizmetini sunma hak ve yetkisine sahip olan gerçek kişidir. Turist rehberliği hizmeti ise; seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesini ifade etmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012: madde 2).

Hacıoğlu (2000: 169) ise, turist rehberini, paket tur seyahatinin gerçekleşmesinden sorumlu kendisine verilen programı uygulayıp, müşterilerine yardımcı olan, yöreler ve tarihi eserler hakkında bilgi veren kişi olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre, “*turist*

rehberi, turistlere, ziyaretçi ve konuklara eşlik ederek; sit alanları, müzeler, anıtlar, türbeler, mabetler, tarihi eserler ve kalıntılar, folklor, kültür, sanat eserleri, el sanatları, hatıra eşyaları, eğlence yer ve olanakları hakkında doğru bilgiler verip gezdiren, gerektiğinde yaylacılık, dağ ve doğa yürüyüşleri, su sporları, avcılık, kayak, mağaracılık, ornitoloji, paraşütçülük, botanik, bisiklet ve at turlarını kapsayan çeşitli spor türlerinin uygulanmasına yardımcı olan kişidir” (Çimrin, 1995).

Güzel (2014a: 54) ise; turist rehberini bir ülkenin baştan aşağı turist tarafından deneyimlenmesini sağlayan ve ülkenin insanını temsil eden vitrin yüzleri olarak tanımlamaktadır. Ahipaşaoğlu’na (2006: 121) göre turist rehberi; belirli bir program dâhilinde yerli veya yabancı gezginlere yol gösteren, program kapsamındaki ziyaret edilen yerler hakkında uygun dilde doğru bilgiler aktaran, ülke ya da bölge hakkında tanıtım yapan, gezginlerin doğru sosyal, ekonomik ve kültürel izlenimler almasına yardımcı olan kişidir.

Ap ve Wong (2001: 551) da turist rehberlerini, ev sahibi ülke ve ziyaretçiler arasında yer alan önemli bir ara yüz olarak görmektedir. Pond (1993) ise, turist rehberini; sorumluluk yeteneğine sahip bir lider, turistlere, gittikleri ülke ya da bölge hakkında bilgi veren bir eğitmen, turistlerin bir ülke ya da bölgeye tekrar gelmelerini sağlayacak bir şekilde sunum yapan ve konukseverlik gösteren bir elçi, turistlere rahat edebilecekleri bir ortam yaratan bir ev sahibi ve yapması gerekenleri nasıl ve ne zaman yerine getireceğini bilen bir yönetici olarak açıklamaktadır (Ap ve Wong, 2001: 552).

Urry (1990) de, *“rehberleri sadece sınırlı kelimelerle başka kültürlerin tercümanı olarak değil, aynı zamanda ziyaretçilerin farklı kültürleri deneyimlemelerini sağlayan arabulucu ve farklı kültürleri görmesini, duymasını, koklamasını, tatmasını ve hissetmesini sağlayan kişiler”* olarak ifade etmektedir (Dahles, 2002: 787). Turist rehberleri, turizm endüstrisi içerisinde yer alan tanıtım elçileridir. Bir turistin ülkeye gelişinden, ülkeden ayrılışına kadar yanında bulunan, turistin gittiği ülkeye olan bakış açısını şekillendiren, turistlere bildiklerini en akılda kalıcı şekilde aktarabilen, gerektiğinde bir politikacı, bir sanatçı, bir ressam, bir müzisyen, gerektiğinde ise yerel halkı temsil eden bir kişi olarak da ifade edilmektedir (Aktaş ve Batman, 2010: 379).

Dahles (2002: 783)’e göre ise, turist rehberleri destinasyon bölgesinin sunumunda, turist deneyiminin kalitesini, kalış süresini etkilemede ve yerel bölgeye ekonomik katkı sağlamada stratejik bir faktör oluşturmaktadır. Özellikle kültürel miras bazlı turizm, yüksek standartlarda turist rehberliği yani profesyonellik ve büyük bir bilgi birikimi gerektirmektedir. Turist rehberliğinde profesyonellik şu konuları içermektedir (Yarcan, 2007: 35):

- ✓ Turistin güzel bir seyahat ve tatil deneyimi yaşamasına yardımcı olmak,

- ✓ Ülke hakkında olumlu ve iyi bir imaj oluşmasına katkıda bulunmak,
- ✓ Turistin beklentisini seyahat işletmesinin hizmetleri doğrultusunda karşılamak,
- ✓ Bilgisini doğru, anında ve ilginç bir biçimde sunmak,
- ✓ Bilgiyi anlaşılabilir şekilde ve yorum yaparak aktarmak,
- ✓ Ülkeyi, turiste sunulan ürünü, turu ve hizmetin özelliklerini iyi tanımak,
- ✓ Turistin ve sunulan hizmetin özelliklerine göre davranmak,
- ✓ Bireylerarası iletişim becerilerinde yetkin olmak,
- ✓ Sürekli kendisini yenilemek, bilgi, kültür ve deneyimini artırmak,
- ✓ Meslek sırlarını başkalarıyla paylaşmamak,
- ✓ Dürüst, doğru, adil ve tutarlı olmak,
- ✓ Sorumluluk sahibi ve disiplinli olmak,
- ✓ Liderlik nitelikleri taşımak.

Yukarıda bahsedilen tanımlardan ve turist rehberliği ile ilgili verilen bilgilerden yola çıkılarak;

“Turist rehberliğinin amacı, Türkiye’nin turizm zenginliklerinin değerlendirilmesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen turizm politikaları çerçevesinde katkı sağlamaktır. Turist rehberliği faaliyeti ise, diğer turizmcilere kanunlarla verilen mesleki faaliyet alanı ve hakları saklı kalmak kaydıyla, her türlü bireysel ve grup halindeki turistin gezdirilmesini ve bu kapsamdaki destek faaliyetlerini içermektedir” (Yenen, 2002: 259).

1.2. Turist Rehberliğinin Tarihçesi

“*Turist rehberleri, turizm endüstrisinin turistle birebir temas eden, ürünü birlikte üreten, turistin mutluluklarını ve şikâyetlerini birlikte yaşayan; deyim yerinde ise turizmin cephede savaşan neferleridir. Dolayısıyla turist rehberleri, gözlemleri, deneyimleri ve geri bildirimleri ile hem kaliteyi sağlayan hem de turizmin geleceğini şekillendiren elemanlar olarak ifade edilmektedir. Günümüzde rehberlerin gerek bilgi birikimleri gerekse kullandıkları teknik araç-gereç çok gelişmiş olabilir, ancak kendilerinden beklenenlerin çağlar boyunca çok farklılaşmış olduğunu söylemek pek mümkün değildir; mucizeler yaratmak dışında!*” (Ahipaşaoğlu, 2006: 2).

İnsanların yaşadıkları mekânların dışına çıkma eylemleri her ne kadar insanlık tarihi kadar eskilere uzanmakta ise de, turizm rehberliği grup seyahatlerinin başlamasıyla tarihsel süreç içerisinde yer almaya başlamıştır. Müslümanların Mekke’yi, Hristiyanların Kudüs’ü ziyaret etmeleri, grup seyahatlerinin dolayısıyla rehberliğin ilk örnekleri olarak kabul edilebilmektedir. İlk turizm hareketi ise, 1851 yılında Thomas Cook tarafından düzenlenen ilk organize tur kabul edilmektedir. Böylece Thomas Cook, organize tur kavramını ortaya çıkararak “turizmin babası” olarak tanımlanmaktadır (Batman vd., 2000: 1; Ahipaşaoğlu,

2006: 14). Thomas Cook, birkaç yıl sonra 1856'da turist rehberi olarak müşterilerini Paris'e götürmüş ve Avrupa'daki ilk büyük turu yöneterek çağdaş rehberliğin öncülüğünü yapmış bulunmaktadır. 20. yüzyıldan önce, Thomas Cook'un şirketinden başka organize edilmiş rehberlik hizmetleriyle ilgili hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Thomas Cook, aynı zamanda bugünün rehberlerinin atası olarak kabul edilmektedir (Hu, 2007: 14).

Ülkemizde ise ilk rehberlik faaliyetleri, Tanzimat Fermanı ile başlamıştır. 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi herkese hukuki ve mali güvence getirmiştir. Bir yandan Avrupa'yla eğitim, güzel sanatlar, ticaret alanındaki ilişkiler diğer yandan İstanbul'a gelen giden yabancı sayısı artmıştır. Birçok Avrupalı, efsaneler kenti İstanbul'u görmek arzusuyla seyahat etmeye başlamıştır. Sayıları gittikçe artan yabancı ziyaretçilere tarihi ve kültürel mekânları gezdirecek, ülkeyi tanıtacak rehberlere ihtiyaç duyulmuş ve rehberlik bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. 29 Ekim 1890 tarihinde altı maddelik "Seyyahına Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname" yayınlanmıştır. Nizamname; rehberlik mesleğinin kurumsallaştırılması çabalarının ilk örneği olmuştur. Nizamname altı maddeden oluşmaktaydı ve o dönem için tercüman rehberlik mesleği ile ilgili yasal bir düzenleme getirmekteydi. Nizamnamenin Türkçe 'ye çevrilmiş hali şöyledir (Ahipaşaoğlu, 2006: 17-20):

1. Seyahat ve diğer amaçlarla Memâliki Devleti Aliye'ye gelenlere çevirmenlik yapmak isteyenler ile otel ve misafirhane gibi konakladıkları yerlerin müdürleri tarafından turistlere çevirmenlik yapmak üzere görevlendirilenler, öncelikle bu nizamname içeriğine uygun belge almak zorundadırlar.
2. Çevirmenlik belgesi almak isteyenler, cünha ve cinayetten hüküm giymemiş, ırz ve namus sahibi kişiler olduklarına dair mahalle veya mensup oldukları millet muhtarlarından alacakları birer ilmühaberî oturdukları belediye başkanlığına vereceklerdir.
3. Sabıka kaydı maddesinde belirtilen ilmühaberler, oturulan belediye tarafından incelenerek, gerçeğe uygun oldukları onaylandıktan sonra sahipleri tarafından başkentte belediye başkanlığına ibraz edilerek ilgilinin Türkçe ile birlikte bir başka dili de anlayabildiği ve konuşabildiği ve ayrıca memleket meselelerine hâkim olduğu, yetkili kurullarca incelendikten ve onaylandıktan sonra kendisine çevirmenlik belgesi verilecektir.
4. Taşralarda bu şekilde çevirmenlik yapmak isteyenler hakkında işbu nizamname uyarınca inceleme ve araştırma yapılması zorunlu olup, belge verme yetkisi ilgili belediyeye ait olacaktır.

5. Belgeli çevirmenlerden, çevirmenlik yaptıkları kişiyi rahatsız ve iğfal ettikleri hakkında şikâyet edilen veyahut güvenlik veya belediye memurlarının denetlemeleri üzerine ortaya çıkarılanların belgeleri ellerinden alınacağı gibi tutuklanarak haklarında işledikleri suçun nevi ve derecesine göre ceza kanununa göre işlem yapılacaktır.
6. Bu nizamnamenin yürütülmesi ile İçişleri Bakanlığı görevlidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte 1923 yılında, gönüllü rehberlik ve çevirmenlik yapmak üzere bir grup yabancı dil bilen genç tarafından "Türk Seyyahın Cemiyeti" adıyla bir dernek kurulmuştur. Derneğin amacı, yabancı turistlere yapılabilecek olumsuz propagandayı engellemektir. Dernek, gelen turistleri karşılamakta, onlara tarihi ve turistik yerleri gezdirmekte, ülke hakkında bilinen yalan yanlış bilgileri düzeltmeye çalışmaktaydı. Dernek 1926 yılında "Türkiye Turing Kulübü", 1930 yılından itibaren ise "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" adını almıştır. Turing Kurumu ilk olarak İstanbul'a gelen yabancı turistlerin ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmış ve tercüman konusuna el atarak, devlet adına birkaç yönetici bütün tercüman rehberleri kurstan geçirmiş, sınava tabi tutulmuş ve başarılı olanlara belge verilerek ilk kez bir lisansa bağlanmıştır. Başarısız olan 'kötü ün sahipleri' de elenmiştir. Böylece Türkiye'yi ve Türkleri doğru tanıtacak turist rehberleri ile ilgili ilk düzenlemeler gerçekleştirilmiş, ilk yabancı dil kursları açılmış ve ilk tercüman rehber sınavları yapılmıştır (Ahipaşaoğlu, 2006: 20-21).

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kurulmasından iki yıl sonra, 8 Kasım 1925 tarih ve 2730 sayılı "Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname" ile katı kurallar belirlenmiştir. Mesleği icra edeceklerin uyması gereken kurallar 10 madde altında toplanmış ve kararname rehberlik mesleğinde eğitimin önemini gündeme getirmiştir (Çolakoğlu vd., 2010: 133). Bu kararnameye göre (Ahipaşaoğlu, 2006: 21-22):

1. Seyahat amacıyla ve başka şekilde Türkiye Cumhuriyeti'ne gelen yabancılara rehberlik ve çevirmenlik yapmak isteyenler bu yönetmelik hükümlerine göre şehremanetinden veya belediyelerden belge almak zorundadırlar.
2. Çevirmenlik belgesi almak isteyenler Ankara ve İstanbul'da şehremanetlerine ve diğer yerlerde İl Belediye Başkanlıklarına dilekçe ile başvuracaklardır.
3. Dilekçe verenlerin, cünha ve cinayetle mahkûm olmamış ve hiçbir şekilde lekelenmemiş namus erbabı ve doğru kişiler oldukları polis ve belediyelerce incelendikten ve geçmiş yaşantıları itibariyle de çevirmenlik mesleğine kabullerine engel bir neden olmadığı ortaya çıktıktan sonra, gerekli bilgiye sahip olup olmadıkları bir sınavla belirlenir.

4. Rehberlik ve tercümanlık etmek isteyenlerin Türkçe'ye mükemmelen egemen, okuma ve yazmaya muktedir olmanın yanı sıra bir yabancı dili ve ülkenin tarihini, tarihi anıtlarını ve yerlerini iyi bilmeleri ve bunları turistler önünde betimlemeye ve açıklamaya kadir olmaları gerekir.
5. Sınavlar şehremanetlerince veya Belediye Meclisince seçilmiş bir sınav heyeti tarafından yapılır ve yeterliliklerini kanıtlayanlara çevirmenlik belgesi verilir.
6. Belgeler ancak verilmiş oldukları Emanet ve Belediyelerin sınırları içerisinde geçerlidir.
7. Tüm rehber ve çevirmenlerin mercileri şehremanetleri Belediyelerdir ve bunların bölümleri ve dağıtımları ilgili dairelerce yapılır.
8. Gemi acentaları bağlı buldukları şirket vapurları turistlere tahsis edildiği takdirde turist geleceğini en az sekiz gün önceden şehremanetlerine ve belediyelere bildireceklerdir.
9. Rehberlerin günlük ücretleri şehremaneti ve belediyeler tarafından belirlenir.
10. Yasal kurallara uymayan turizm acenta ve yüklenicileri ile şıpşandırlar ve tercümanlık ettikleri kimseleri rahatsız eden, Belediye'nin emir kural ve mevzuatına uymayan veya ulusal onura aykırı hareket eden rehberler inceleme raporu veya tespit tutanağına dayanılarak Belediyelere ilişkin ceza yasası uyarınca tutuklama cezası alırlar ve eylemlerinin derecesine göre çevirmenlik belgeleri geçici süreyle veya kesin olarak iptal edilerek çalışmaları yasaklanır.

Çevirmen rehberlik konusunda ilk kez 1929 yılında İstanbul İli İktisat Müdürlüğü tarafından bir kurs düzenlenmiştir. Böylece ilk kez o güne kadar belediyeler tarafından adeta eşe dosta dağıtılan çevirmenlik rehberlik belgeleri esasları belirlenmiş ve ilk kez rehberlik bir sınav süreci sonunda verilen bir eğitim konusu olmuştur. Başlangıçta kurstan 50 kişi rehber olarak mezun olmuştur. Daha sonraları ise, 1935 yılında belediyelerde turizm şubeleri kurulmuş, o yıl içinde tekrar tercüman rehberlik kursu açılmış ve 53 kişi kurstan mezun olmuştur. Böylece tercüman rehberlik mesleği daha yerleşik bir konuma gelmiştir. Rehberlik o dönemde "dilmaç" olarak anılmış ve bir değişikliğe uğramadan 1950'ye kadar gelinmiştir. 1949 yılında Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Turizm Dairesi kurulmuştur. 1950 yılında yapılan İkinci Turizm Danışma Kurulu'na Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürü Halim Alyot tarafından kurula sunulan 'Turist Tercüman Rehberliği' başlıklı rapor, tercüman rehberliğin turizm sektöründeki yeri ve önemini vurgulamaktadır. 1951 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) yabancı dil bilen üniversite öğrencilerine rehberlik kursu açmış, bu kurslardan 129 kişi mezun olmuştur (Çimrin, 1995: 14).

1960'lı yıllarda ise, TMTF'den önce Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT) ve daha sonra da Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) eklenerek her biri ayrı ayrı rehberlik kursları açmışlardır. Bunlar arasında TMGT öne geçmiş, işi yabancı ülkelerin gençlik kuruluşlarına organize Türkiye turları düzenlemiş ve getirdikleri turist sayısında önemli boyutlara ulaşmışlardır (Ahipaşaoğlu, 2006: 25).

Paket turlar ile birlikte seyahatlerin daha ucuz ve risksiz olması, 20. yüzyılda ulaşım, konaklama ve diğer hizmetlerde ortaya çıkan konfor, sürat ve ucuzlamanın artması, maliyetlerde azalmalara neden olmuştur. Böylece turlar herkes için yapılabilir olmuştur. Kitle turizminin başlaması ile gezilen görülen yerlerde yapılan yorum ve aktarımlar profesyonel kişiler tarafından yapılan bir iş haline gelmiştir. Tarihi binalar, müzeler, antik kentler, hazineler, sergiler ve kutsal emanetlerin ziyaretçiler için daha anlamlı hale getirilmesi için lisanslı turist rehberleri, kültürel yorumlama konusunda eğitilmişlerdir. Geçmiş yüzyıllarda genç aristokratlar turlarda gezdikleri yerler hakkındaki bilgiyi muhataplarından almaktaydı. Bugünün kitle turizmi katılımcıları ise tarih, sanat ve mimariyi nitelikli rehberlerden öğrenmektedir (Ahipaşaoğlu, 2006: 15).

Kuruluş kanunundan aldığı yetki ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1964-1968 yılları arasında kurslar düzenlemiştir. Turist rehberliğini konu alan ilk yönetmelik 3 Eylül 1971 günü ve 13945 sayılı Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği adıyla yayımlanmıştır (Çolakoğlu vd., 2010: 136). Bu yönetmelik 21 Mart 1974 tarihinde değiştirilerek Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği adını almış, 1981, 1983, 1986, 1988, 1990, 1995 ve 2005 yıllarında değişikliğe uğramıştır. 25 Kasım 2005 yılında çıkan yönetmelik, 22.06.2012 tarih ve 6326 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile 23 Şubat 2013 tarihinde değişikliğe uğramıştır. 2013 yılında yürürlüğe giren yönetmelik ise, 26 Aralık 2014 tarihli 29217 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği ile değiştirilmiştir. Halen 2014 yılında yayınlanan "Turist Rehberliği Yönetmeliği" kapsamında eğitim, denetim, belgelendirme ve çalışma esasları düzenlenmiş bulunmaktadır.

1.3. Turist Rehberinin Görevleri

Turizm sektörü, gün geçtikçe daha da çok önem kazanmaktadır. Sektörde çalışan her birey, şüphesiz ki ülke turizmine katkıda bulunmakta ve en önemlisi de ülkesini temsil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ev sahibi ülkeler ve ziyaretçiler arasında bağ kuran turist rehberlerine oldukça önemli görevler düşmektedir (Güzel, 2007: 8). Bu görevler arasında en önemlisi; turistlere gezi sırasında ziyaret edilen ülke, bölge, turistik merkez ve ören yerleri

hakkında doğru ve detaylı bilgiler sunmaktır (Çolakoğlu vd., 2010: 37). Turistler, turist rehberleri sayesinde gezdikleri ülke insanı hakkında fikir sahibi olmaktadır. Rehberlerin davranışları, konuşmaları ve yargıları ülke açısından resmen olmasa bile fiilen bağlayıcı konumundadır. Eğer bir rehber teknik bilgisinin üstünlüğü ile söylediklerinin doğruluğuna konukları inandırabilmiş ise, sosyal ve politik konulardaki açıklamaları içinde önemli bir inandırıcılık zemini oluşturabilmektedir. Dolayısıyla bir rehber ülkesi için hem olumlu hem de olumsuz anlamda birçok şey yapabilmektedir (Ahipaşaoğlu, 2006: 68).

Uluslararası Tur Yöneticileri Birliği'ne göre, turist rehberinin görevi; ziyaretçi gruplarına, ziyaret edilen anıtlara, yerlere, bölge ya da şehre rehberlik yapmak; ziyaretçilerin tercih ettikleri dilde kültürel ve doğal mirası ve çevreyi yorumsal ve eğlenceli bir biçimde anlatmaktır. Rehberler, turistler arasında bir tampon vazifesi rolünü üstlenmekte ve sosyal çevre, ulaşım sağlama, anlatım yapma, sorunları ele alma, turistleri zorluklardan kurtarma ve turistler için çevreyi güvenilir hale getirme gibi görevleri yerine getirmektedir, çünkü rehberler, turistler ve bilinmeyen bir çevre arasında arabulucu konumdadırlar (Zhang ve Chow, 2004: 82).

Turistlerin büyük çoğunluğu, yalnızca doğal güzelliklerle bezenmiş bir turistik tesiste kalmak ve tatilini deniz-güneş-kum olarak geçirmek istememektedir. Turistin beklentilerine uygun çeşitliliğin sunulmasında, turistlerle birebir ilişki kurulmasında, turistlerin yönlendirilmesinde ve sorunlarının çözümünde yardımcı olan kişilere, başka bir ifade ile turist rehberlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla turist rehberleri, destinasyonun tanıtımında, turist deneyimlerinin kalitesini, turistlerin kalış sürelerini etkilemede ve yerel halka ekonomik katkı sağlamada stratejik bir öneme sahiptir. Bununla birlikte turist rehberleri, turistlere Türkiye'yi doğası ve tarihsel zenginlikleri ile birlikte en iyi biçimde tanıtmanın ve sevdirmenin yanı sıra, Türkiye'nin iç ve dış siyasetinden sosyal ve etnik yapısına kadar çok değişik yönlerini, zenginliklerini doğru bir şekilde anlatmak ve görsel kılmak (Dahles, 2002; Gündüz, 2002: 243), turistlere gezileri süresince yardımcı olmak ve karşılaşılan her türlü sorunu çözümlenememesi durumunda ise, hizmetin bütününe verdiği zararı en aza indirmek, hizmetin düzeltilmesi ve geliştirilmesi için çaba göstermek yine rehberin görevidir (Yenen, 2002: 257).

Pond (1993: 31)' a göre; turist rehberi birçok kişi tarafından eğitimci olarak kabul edilmektedir. Ancak turist rehberinin rolü, müşterinin beklenti, ihtiyaç ve isteklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu noktada turist rehberleri eğitici, yardımcı ve temsilci rollerini üstlenebilmektedir (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013: 116).

Turist rehberinin üzerine düşen pek çok görev olmasına rağmen, temel görevlerini altı başlık altında sıralamak mümkündür (Batman vd., 2000: 26-29):

1. Plan ve Program Yapmak: Turistik faaliyetlerle ilgili olarak plan ve programlar, genellikle bu görevi yüklenmiş özel veya resmi örgütlerce önceden düzenlenmekle beraber, bu programların uygulayıcısı konumunda olan turist rehberi, gerektiğinde gerekli değişiklikleri yapabilme becerisine sahip olmalıdır.

2. Yürütme Görevi: Rehber grup faaliyetlerinde uyum ve denge sağlamakla görevlidir. Bir program düzenlenişi bakımından, turistlerin gereksinimlerine cevap vermiyorsa, rehber, uygulama ve yürütme görevindeki başarısıyla aksamaları azaltabilmektedir.

3. Grubu Temsil Etmek: Turist rehberi eşlik ettiği turist grubunun sözcüsüdür. Turistin birçok resmi işlemlerden bir süre kurtulma isteği; gezi, eğlence ve dinlenme sırasında karşılaşacağı güçlükleri çözecek birinin varlığını duymak beklentisi dikkate alındığında, grubu temsil etmek görevinin ciddiyeti açıkça ortaya çıkmaktadır.

4. Ülkeyi Temsil Etmek: Turistler, ülke hakkındaki duygu, düşünce tutum ve kanaatlerinin birçoğunu rehber aracılığı ve kanalıyla edinmektedir. Hem rehberin ülkesi hakkında verdiği bilgiler, yaptığı değerlendirmeler; hem de bizzat rehberin tutum ve davranışları turistin aldığı ilk etkilerdir. Rehber, turist açısından, ziyaret edilen ülkenin aynasıdır. Turist ziyaret ettiği ülkenin görmediği, tanımadığı ve merak ettiği birçok yönlerini rehberden aldığı bilgilerle öğrendiği için rehber ülkenin temsilcisi görevindedir.

5. İlişkileri Yönlendirme ve Denetleme: Turistler tatilleri sırasında kişisel eğilimlerine uygun ilişkiler kurmak ve hoşlandığı kimselerle grup oluşturmak istemektedir. Bu noktada turist rehberi aracı ve yönlendirici bir rol oynamaktadır.

6. Bilgi Kaynağı Olmak: Turistler, turist rehberlerine eğitimci gözüyle bakmakta ve gittikleri yerler hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu nedenle, turist rehberi, işinin doğrudan gerektirdiği bilgilerle donanmış olmasının yanı sıra, ülkesinin çeşitli toplumsal özellikleri, sorunları ve tarihi hakkında karşılaşacağı sorulara cevap verebilecek düzeyde bilgi sahibi olması gerekmektedir.

1.4. Turist Rehberinin Sahip Olması Gereken Özellikler

Rehberler ülkelerini yabancılara karşı, kendi kişilikleriyle temsil etmelerinden dolayı turizm sektöründe çok önemli görevleri, katkıları ve aynı oranda da sorumlulukları vardır. Rehberlik, çok büyük bir bilgi birikimi onun da ötesinde çok yönlü bir eğitim gerektirmektedir. Rehberler, birer küçük bilgi devi olmanın yanı sıra, iyi bir yönetici, iyi bir kültür adamı, iyi bir psikolog ve iyi bir sosyolog olmak durumundadır (Çimrin, 1995: 42).

Turist rehberliği işinin özü iletişimdir. İyi bir iletişimci, mesleğinin gerektirdiği eğitsel ve teknik özelliklerle beraber başarılı bir rehber olabilmektedir (Batman vd., 2000: 25). Ancak her meslekte olduğu gibi, rehberlik mesleğinde de mükemmel olmak zordur. Bazı rehberler başarılarını tamamen dışadönük, bilgi aktarımında mükemmel olmakla, bazıları da ustaca ve sakin bir şekilde problem çözmedeki üstünlükleri ile yakalamışlardır. Bazı acentalar turlarında şarkılar söyleyebilen, fıkralar anlatabilen ve gruba oyunlar oynatabilen bir animasyon uzmanı görmek istemektedirler. Bu tür acentalar için rehberin eğlendirme kabiliyetine sahip olması önemlidir, fakat temel öğe değildir. Acentaların bazıları da turlarında kültürel değerleri iyi işleyebilen, anlatım kabiliyeti yüksek rehberleri tercih etmektedirler. Dolayısıyla acentalar, gruplarına uygun rehber seçimi aşamasında, rehberlerin nitelik, bilgi ve becerilerini dikkate almaktadırlar (Tetik, 2006: 52).

Şüphesiz ki, turist rehberi, hizmetin verildiği sırada baskı altında olmasına rağmen, rehber, görevini yerine getirirken sabırlı ve dikkatli olmalıdır. Bunun yanı sıra, turist rehberi adaletli olmalı, eşlik ettiği turist grubunun davranışlarını övmeli, turistlerin beklentilerini yerine getirmeli, yıkıcı davranışlarla karşılaştığında sakin olmalı, müşterileri teşvik etmeli, liderliğini göstermeli ve esnek olmalıdır (Bowie ve Chang, 2005: 305). Turist rehberi sürekli kendini yenilemeli, hiçbir zaman monoton olmamalıdır. Çünkü birkaç tur üst üste aynı şeyleri tekrar eden bir rehberin mesleğini uzun süre devam ettirmesi zordur. Bu nedenle rehber kendini sürekli yeniliklere açık tutmalı, bilgilerini tazelemeli ve güncellemelidir (Batman vd., 2000: 24).

Turist rehberleri, tur programı hazırlama, turistleri karşılama, turistlerin konaklama, yiyecek-içecek ve eğlence ihtiyaçlarını karşılama, gezi programını uygulama, turistleri bilgilendirme vb. hizmetleri yerine getirmektedir. Bütün bu işlevler, turistin turizm bölgesine gelişinden ayrılışına kadar bir tur programı ve grup yönetimini gerektirmektedir. Bu nedenle bir rehberin yönetim fonksiyonları olan planlama, organizasyon, liderlik, koordinasyon ve denetim konularında ve bunların kendi meslek alanlarında uygulamaları ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Tetik, 2006: 60).

Rehber, karşısındaki kitleye hiç bilmedikleri bir konuyu anlatan kişidir. O konunun nasıl anlatıldığı, hangi imgelerle süslenip canlandırıldığı çok önemlidir. Bu anlamda turist rehberi birçok yeteneği ve bireysel özelliği birleştirebilmelidir (Batman vd., 2000: 23). Bir rehberin sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir (Tetik, 2006: 52-67):

a) Bilgi: Bir turist rehberinin sahip olması gereken özelliklerin başında çeşitli konularda bilgi düzeylerinin yeterli olması gelmektedir. Bu konular:

✓ Yabancı Dil Bilgisi

- ✓ Genel Kültür Bilgisi
- ✓ Diğer Kültürler Hakkında Bilgi
- ✓ Yöre Hakkında Bilgi
- ✓ İlk Yardım Bilgisi.

b) Beceriler: Rehberlerin beceri ve kabiliyetleri, rehberlerin yetiştirilme tarzları, yetiştirildikleri ülke ve bölge, aile ve toplumdan kazandıkları bilgi, gelenek ve göreneklerden etkilenebilmektedir. Ancak, sahip olmaları gereken beceriler öğrenerek kazanılan ya da geliştirilebilir özelliklerdir. Bu beceriler:

- ✓ Anlatım Becerisi
- ✓ İletişim Becerisi
- ✓ Yorumlama Gücü
- ✓ Espri Yapabilme Becerisi
- ✓ Organizasyon Yapabilme Becerisi
- ✓ Koordinasyon Sağlama Becerisi
- ✓ İlgi Odaklı Sorular Sorma Becerisi
- ✓ Sorularla Başa Çıkabilme Becerisi
- ✓ Kendilerini Yenileyebilme.

c) Nitelikler ve Fiziksel Görünüm: Rehberlik mesleğinin ve sunulan hizmetin özelliklerinden dolayı, rehberlerin sahip olmaları gereken bazı nitelikler bulunmaktadır. Bu nitelikler:

- ✓ Liderlik Rolü
- ✓ Dışa Dönük Olma
- ✓ Misafirperverlik
- ✓ İş Ahlakı
- ✓ Rehberin Giyimi.

Ap ve Wong (2001) da, bir turist rehberinin iyi ürün bilgisine, bir dilden daha fazlasını etkili bir şekilde konuşması dahil iyi bir iletişim becerisine, hizmet bakımından doğru davranışa, yardım etme isteğine, saygı ve empati gibi niteliklere sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Carmody (2013) ise, turist rehberlerinin bir ziyaretçinin turistik yerleri gezip görme aktivitelerini tam olarak unutulmaz bir öğrenme deneyimine dönüştürme yeteneğine, çevresel farkındalığı artırma fırsatına ve misafirleri anlama yeteneğine sahip olması gerektiğini söylemektedir.

1.5. Turist Rehberinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi

Turizm sektörü, birbiriyle etkileşim halinde olan ve birbirini tamamlayan bir hizmetler bütünüdür. Sektörde var olan her bir kurum bir diğ erinin tamamlayıcısı olmasından dolayı diğ eri olmadan hareket yeteneğini yitirmektedir. Bu hizmetler turizm endüstrisini oluşturmaktadır. Turizm endüstrisi, turistlerin seyahatleri sırasında ihtiyaç duydukları, ulaştırma, konaklama, yeme-içme, eğlence ve diğ er ihtiyaçlarını karşılayan faaliyet alanlarının tümüdür (Kozak vd, 2001: 41). Her geçen gün giderek daha çok önem kazanan turizm sektöründe çalışan her birey, ş üphesiz ki ülke turizmüne katkıda bulunmakta ve en önemlisi de ülkesini temsil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ev sahibi ülkeler ve ziyaretçiler arasında bağ kuran turist rehberleri (Güzel, 2007: 8), turizmde önemli ve merkezi bir rol üstlenmektedir (Prakash vd., 2010). Turist rehberi, ülkeye gelen turistin havaalanından karşılanıp, uğurlanmasına kadar ziyareti esnasında en uzun süre beraber olduğu kişidir. Turistin elinde rehber kitaplar, haritalar, tanıtıcı broşürler bulunsa da, turist gideceği ülkenin dilini, gelenek ve göreneklerini bilmediği için turist rehberine ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda, rehberin davranışları turiste, toplum ve ülke hakkında bilgi vermektedir (Çimrin, 1995: 41). Kısacası turist rehberleri, kültür aracısı olarak önemli görevler üstlenmekte, turistler ile yerel halk arasında iletişim sağlamakta (Leclerc ve Martin, 2004: 181) ve turist memnuniyetini de doğrudan etkilemektedir. Ayrıca turist rehberleri, kaynakların uzun vadeli kullanılmasında, turist davranışlarının yönlendirilmesinde ve sürdürülebilir turizm anlayışının benimsenmesinde önemli ve etkin bir rol sahibi olmaktadırlar (Avcıkurt, 2009: 76).

Ülkelerarası yoğun rekabetin yaş andığı turizm sektöründe, ülkeler kendi ülkelerinin tercih edilen destinasyon olması için farklı stratejiler geliştirmektedirler. Bu bağlamda ülke imajı potansiyel turistlerin tatil tercihini etkilemekte ve ülkeler için önemli bir rekabet stratejisi oluşturmaktadır. Özellikle ilk ziyaretlerde ve organize turlarda, destinasyonla, ülke ve ülke insanlarıyla ilgili ilk izlenimde, oluşacak imajda rehberin etkisi oldukça büyüktür. Diğ er yandan, turist rehberinin performansı sadece destinasyon imajını etkilememekte, aynı zamanda turistin ülkeden memnun olarak ayrılmasında da katkısı bulunmaktadır. Turistler, rehberler tarafından doğru ve yeterince bilgilendirildiği takdirde, turistin olumsuz ön yargıları değişmekte, yanlışları düzeltilmekte ve eksik bilgileri tamamlanmaktadır. Ayrıca rehberin sözlü sunumu, yazılı kaynakları tanıtması, ilgili kurumlara atıfta bulunması ve sıcak diyalog kurması turistlerin kendisine olan güvenini arttırmaktadır. Kısacası turist rehberliği mesleği, ülkemizin tanıtımından, turistin tatilinden doyum sağ lamasına, olumsuz değer yargılarının silinmesine kadar birçok konuda görev üstlenmektedir (Güzel, 2007: 1; Akmel, 1992: 219; Bowie ve Chang, 2005: 305; Soykan, 2002: 100).

Rehberin bilgi birikimi, bilgilerini iletme ve sunuş biçimi, kültürü, entellektüel donanımı, rehberlikteki tutumu, davranışı ve turu yönetmekteki başarısı sonucunda turist ziyaret ettiği yer hakkında yeni bir imaja sahip olmakta ve böylece daha önce var olan destinasyon ve ülke imajı değişmektedir (Yarcan, 2007: 39). Bu bağlamda turist rehberleri, ülke turizminin gelişmesinde, olumsuz imajın olumluya dönüştürülmesinde stratejik bir öneme sahip olan turist rehberleri, özellikle Türkiye gibi turizmden gelir elde eden ülkeler açısından oldukça önem teşkil eden aktörlerdir (Yenipınar vd., 2014: 87).

Rehberler “milyarlarca doların döndüğü, milyonlarca insanın katıldığı, sayısız programların yer aldığı, doğal ve insan yapısı binlerce cazibe merkezinin sunulduğu, bilinemeyecek sayıda dükkânların, hatıra eşya satan yerlerin, otobüs şirketlerinin, çok sayıda otellerin ve restoranların iş gördüğü ve birçok yan hizmetlerin yapıldığı” turizm sektöründe, çok önemli bir bağlantı rolünü oynamaktadırlar (Güzel, 2007: 9). Özellikle kitle turizminin artış gösterdiği son yıllarda seyahat amacı ne olursa olsun, kataloglarla, broşürlerle, fuarlarla, diğer tanıtım ve reklam araçlarıyla kazanılan müşterilerin, sürekli müşteri haline getirilmesinde turist rehberlerinin rolü büyüktür. Bir turist rehberi, beş yıldızlı bir hizmeti daha kaliteli bir hale getirebildiği gibi, çok kalitesiz bir seviyeye de indirebilmektedir. Dolayısıyla bir turist rehberi, gerek ülke turizminin gerekse turizm işletmelerinin aynası durumunda olup, turistler, o aynada iyi şeyler görebildiği ölçüde ülkenin daimi konuğu olacaklardır (Batman vd., 2000: 3).

Turist rehberleri, turistlere ziyaretleri süresince eşlik etmektedir. Böylece rehberler, turistlerin seyahatlerini kolaylaştırarak sorunsuz ve eğlenceli geçmesini sağlamakta ve gezilip görülen yerlerle ilgili onlara doğru ve detaylı bilgiler aktarmaktadırlar. Bu bağlamda rehberler ziyaretçilerin hem memnuniyet düzeylerini belirlemekte hem de bilgi, beceri, tutum ve davranışlarıyla Türkiye ve Türk insanının imajını yansıtmaktadırlar. Dolayısıyla turist rehberleri, olumlu izlenimlerle memleketlerine dönen ziyaretçilerin Türkiye’yi tekrar ziyaret etmeleri açısından oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Kuşluvan ve Çeşmeci, 2002: 236).

Turistlerin beklenti, ihtiyaç ve isteklerine uygun çeşitliliğin sunulması için, onlarla birebir ilişki kuran, yönlendiren ve sorunlarının çözümünde yardımcı olan turist rehberlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebepten dolayı turist rehberleri, Türkiye’yi sadece doğası ve tarihsel zenginlikleri ile birlikte turistlere en iyi biçimde tanıtmaz veya sevdirmez, bunun yanı sıra, Türkiye’nin iç ve dış siyasetinden sosyal ve etnik yapısına kadar birçok farklı yönlerini ve zenginliklerini de doğru bir şekilde anlatmakta ve görsel kılmaktadır (Gündüz, 2002: 243).

Dahles (2002: 783), turist rehberliğinin, bir destinasyonun tanıtımında, turistik deneyimlerin kalitesini ve turistlerin kalış sürelerini etkilemede, ayrıca yerel bölgeye ekonomik katkı sağlamada stratejik bir faktör oluşturduğunu vurgulamaktadır. Avcıkurt (2009) ise, turist rehberinin turist gruplarına sunacağı mesleki hizmetin son derece dikkat ve sorumluluk bilinciyle yapılması, ziyaret edilen yerlerle ilgili bilgilerin objektif olması, önyargı ve propagandadan uzak durulması gerekliliğinden bahsetmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE TURİST REHBERLİĞİ EĞİTİMİ

2.1. Turizm Eğitimi

Turizm; sağladığı sosyal, kültürel ve ekonomik katkılar nedeniyle, bugün bütün ülkelerin üzerinde önemle durduğu bir sektör olmuştur. Dolayısıyla ülkeler, turizm faaliyetlerinin amacına ulaşmasında, turizm sektörüne ülkeler açısından büyük bir önem arz eden, nitelikli yöneticiler sağlayan, mesleki bilgilerinin oluşturulması ve geliştirilmesi fonksiyonunu yerine getiren turizm eğitime önem vermektedir. Çünkü iyi bir turizm hizmeti verebilmek ancak nitelikli ve eğitilmiş personelle sağlanabilmektedir (Eren vd., 2013; Değirmencioğlu, 2001).

Aymankuy ve Aymankuy (2002: 30)'a göre turizm eğitimi; turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerinin gereksinim duydukları teorik, pratik bilgi ve becerilere sahip işgücünü yetiştiren, işlerini daha iyi yapabilmeleri için gerekli bilgileri sistemli bir şekilde kazandıran bir mesleki eğitim sürecidir.

Turizm eğitimi alan öğrenciler sektörün potansiyel birer temsilcisidir. Çünkü turizm eğitiminin temel amacı, turizm sektöründe iş görecekle elemanları temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlarına turizm bilincini ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonelleri yetiştirmektir (Atay ve Yıldırım, 2008).

Türkiye’de mesleki turizm eğitimi; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Örgün turizm eğitimi veren öğretim kurumları, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise; gerek resmi, gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde bir görünüm arz etmektedir (Ünlüönen ve Boylu, 2005: 15).

Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi 2015 ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’na göre, “Konaklama İşletmeciliği”, “Seyahat İşletmeciliği”, “Yiyecek-İçecek İşletmeciliği”, “Turizm Rehberliği”, “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği”, “Turizm İşletmeciliği”, “Turizm ve Otelcilik”, “Turizm ve Otel İşletmeciliği”, “Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik”, “Gastronomi ve Mutfak Sanatları”, “Rekreasyon Yönetimi”, “Turizm ve Otel Yöneticiliği” ve “Otel Yöneticiliği” olmak üzere toplam 13 bölümde verilmektedir.

Bu bölümde “Turizm Rehberliği” bölümünün eğitimi ele alınacaktır. Yönetmelik ve Meslek Yasasında ‘Turist Rehberi’ olarak geçtiği için çalışmada aynı terim kullanılmıştır.

2.2. Turist Rehberliği Eğitimi

Kültür ve Turizm Bakanlığı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'ne göre; turist rehberliği hizmeti, seyahat acentacılığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, evre, doğa, sosyal vb. değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tketickiye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesini kapsamaktadır (Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2014). Dolayısıyla, Türkiye'ye gelen turistlerin, en uzun süre beraber oldukları ve en çok etkilendikleri kişiler, çoğunlukla onlara seyahatleri sırasında eşlik eden turist rehberleridir. İlk ziyaretlerde, Türkiye ve Türklerle ilgili izlenim ve oluşacak imaj (Akmel, 1992: 219), kendilerine eşlik edecek olan rehberin şahsında bütünleşmekte ve ülkede yaşayan toplumun imajı ile özdeşleşmektedir (Değirmencioğlu, 2001: 190). Ayrıca turistlerin memnun ayrılmasında en etkili olan faktörlerden birinin, kokartlı turist rehberlerinin bilgi, beceri, tutum ve davranışları olduğu da savunulmaktadır (Akmel, 1992: 219). Bu nedenle turizm rehberlerinin ülke panoramasını, gerçeğini çok iyi bilen ve izleyen insanlardan olması gerekliliği vardır. İyi yetişmiş, bilgili, kendinden emin, ağdaş bir rehberin, bu konukları elbette kendi ülkesi ve toplumu için birer gönüllü turizm elçisine dönüştürülebilmesi de mümkündür (Değirmencioğlu, 2001: 190). Bu çerçevede, turist rehberlerinin iyi yetişmiş ve mesleki eğitim görmüş olmaları gerekmektedir.

Benzer şekilde Cohen vd. (2002) de, turizm sektöründe, turist rehberlerinin bir danışman ya da arabulucu görevi üstlenmesinin önem kazandığını dile getirmektedir. Turist rehberi artık sadece yol gösteren, kamp adırdı kuran ve yol işaretlerini okuyan değil, öğreten ve yol gösteren, turistlere gördükleri şeyleri anlamlı kılmaya yardımcı olan kişilerdir. Turist rehberleri, rehberlik yaptıkları bölgenin sadece coğrafyası ve tarihi üzerinde değil, aynı zamanda grup dinamikleri, motivasyon ve kültürel/etnik altyapıları gibi sosyolojik ve psikolojik alanlarda da daha çok profesyonelleşmiş ve çok iyi eğitilmiş olmak zorundadırlar (Cohen vd., 2002: 920).

Profesyonel bir meslek olan turist rehberliğinin, beslendiği sayısız bilgi alanını dikkate alırsak halk tabiri ile "ayaklı kütüphane" denilen bir işlevi üstlenen rehberlerin yetiştirilmesi ve eğitiminin ülke tanıtımı için ne kadar önemli olduğu daha açık bir şekilde belirtilmektedir (zbay, 2002). Bu bağlamda, turist rehberliği eğitimi detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

2.2.1. Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitimi

Resmi olarak başlangıçta yalnızca ilgili bakanlık tarafından verilen ve 1995 yılı itibari ile Türkiye’nin ve Türk insanının imajı ve tanıtımı açısından, günümüzde önemi daha da çok artmış olan Turist Rehberliğinin eğitimi konusunda üç farklı yapı karşımıza çıkmaktadır (Kuşluyan ve Çeşmeci, 2002; Ahıpaşaoğlu, 2006):

- Kùltür ve Turizm Bakanlığı’nın açmış olduğu üç veya altı aylık kurs mezunları,
- Üniversitelerin ilgili ön lisans bölüm mezunları,
- Üniversitelerin ilgili lisans bölüm mezunları turist rehberliği sertifikası alabilmektedirler.

Bununla birlikte; Türkiye’de turist rehberliği eğitimi, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı itibariyle yüksek lisans düzeyinde sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde de verilmeye başlanmıştır.

22 Haziran 2012’de resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nda da turist rehberliği eğitimi ile ilgili bilgiler mesleğe kabul başlığı altında şu şekilde ifade edilmektedir (3.Madde, c bendi):

“Üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin önlisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak veya üniversitelerin turist rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olduktan sonra, birliklerin ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin ortak önerileri ve Bakanlığın onayıyla turizm sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınarak belirlenen dillerde, gerektiği hâllerde belirlenen bölgelerde, yönetmelikle kurs ve sınavlara ilişkin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında birlikler tarafından düzenlenen ülkesel veya bölgesel turist rehberliği sertifika programını başarıyla tamamlamak.”

Bu doğrultuda turist rehberliği eğitimi; sertifika programları, ön lisans, lisans ve yüksek lisans olmak üzere dört şekilde gerçekleştirilmektedir. Aşağıda turist rehberliği eğitimleri hakkında sırasıyla bilgi verilmiştir.

Sertifika Programları

Kùltür ve Turizm Bakanlığı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği (2014) uyarınca, TUREB ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)’nin ortak önerileri ve Bakanlığın onayıyla turizm sektörünün ihtiyaçları dikkate alınarak, gerek görülen yer ve zamanlarda, belirlenen dillerde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında Birlik ülkesel veya bölgesel turist rehberliği sertifika programları düzenleme yetkisine ve ayrıcalığına sahiptir.

Turist rehberliğine yönelik yaygın eğitim kapsamında açılan sertifika programları yalnızca Birlik tarafından düzenlenmektedir. Birlik dışında hiçbir kurum ve kuruluş, herhangi bir isim altında turist rehberliği sertifika programları düzenleyememektedir. Birlik ve TÜRSAB sertifika programlarının hangi dillerde açılacağına dair ortak önerilerini yazılı olarak Bakanlığa bildirmekte ve sertifika programı açılacak diller, önerilen diller arasından turizm sektörünün ihtiyaçları da gözetilerek Bakanlık tarafından karara bağlanmaktadır. Bölgesel sertifika programı açılmasına ilişkin birliklerin ve TÜRSAB'ın ortak önerilerinin olmaması halinde ise yine Bakanlık, turizm sektörünün ihtiyaçlarını tespit etmekte ve gerekli gördüğü dillere ilişkin bölgesel sertifika programı açılmasını talep etmektedir (PTR Yönetmelik, 2014).

Sertifika programlarının hangi yabancı dillerde ve en fazla kaç katılımcı kabul edileceği, programın en az kaç katılımcıyla yapılacağı, programın hangi il veya illerde yürütüleceği, ülkesel mi bölgesel mi olduğu, hangi bölge veya bölgeler ile hangi odaların yetki çevresindeki iller için katılımcı kabul edileceği, program ücretleri, başvuru süresi ve yeri ile gerekli görülen diğer hususlar sertifika programı seçme sınavı duyurusunda belirtilmektedir (PTR Yönetmelik, 2014: madde 15).

Yönetmeliğin 8. maddesine göre; seçme sınavları sırasıyla, 1.Genel Kültür, 2.Yabancı Dil sözlü, 3.Yabancı Dil yazılı ve 4.Mülakat şeklinde Bakanlığın gözetim ve denetiminde yapılmaktadır. Seçme sınavlarından Genel Kültür ve Yabancı Dil Sözlü-Yazılı sınavlarından 100 üzerinden en az 75 puan almak gerekmektedir. Mülakat sınavı ise üyeler tarafından değerlendirilmekte, başarılı/başarısız şeklinde karara varılmaktadır.

Sertifika programlarının çok kısa olan eğitim sürelerine karşın, nitelik açısından, üniversitelerin turist rehberliği bölümleri ile yarışabilir olmasının temel nedeni bu seçme sınavlarıdır. Mülakat sınavında başka bir ifade ile birebir sözlü görüşmede, giyim kuşamı, tutum ve davranışları, dış görünümü, psikolojik yapısı, ideolojik yapısı vb. nedenlerle rehberlik yapamayacak durumda olan veya yapması sakıncalı olabilecek kişilerin daha baştan elenmeleri ile programa, mesleği yapmaya gönüllü ve donanım itibariyle de yatkın kişiler alınmaktadır. Böylece daha homojen ve arzulu olan grupta derslerin süreleri kısa bile olsa verim daha yüksek olmaktadır (Ahipaşaoğlu, 2006: 36).

Sertifika programına katılmak isteyenlerin seçme sınavına kabulü için Yönetmeliğin 6. maddesinde belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Bu şartlar:

- a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- b) Başvuru tarihi itibariyle 18 yaşını doldurmuş olmak,

c) Üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olmak, öğrenimini yabancı ülkelerde yapmış olanların ise yetkili kurumlardan alınacak denklik belgesinin onaylı örneğini sunmak,

ç) Yabancı dil yeterliliğine sahip olmak,

d) Kanununun 3. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde sayılan suçların herhangi birinden mahkûm olmamak,

e) Daha önce meslekten çıkarılmamış olmak.

Sertifika programlarına katılanların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları istendiği için Türkçe bilgisinin ölçülmesine gerek kalmamaktadır. Doğaldır ki bir yabancı dili bilen rehber yerli grupları ülke içerisinde gezdirirken, bilgilerini kendi ana dilinde de aktarmakta bir zorluk çekmemektedir. Bu nedenle Yönetmelik ileri düzeyde bir yabancı dili aramaktadır. Seçme sınavlarının ikinci avantajı da yalnızca yabancı dil bilgisi belli bir düzeyin üzerinde olan kişilerin programa alınmasıdır. Böylece üniversitelerin rehberlik eğitiminde ve belki de en büyük sorunu olan yabancı dil meselesi daha baştan çözümlenmiş olmakta ve adayların bitirme belgelerini almaları halinde ne iş yapacakları gibi bir sorunları olmamaktadır (Ahipaşaoğlu, 2006: 36-37).

Sertifika programlarının süresi ülkesel sertifika programlarında en az 700 ders saati, bölgesel sertifika programlarında ise bölge başına en az 150 ders saatidir. Sertifika programı Yönetmeliğin 9. maddesine göre şu derslerden oluşmaktadır:

a) Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı,

b) Meslek Etiği ve Meslek Dersi,

c) Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası,

ç) Genel Türk Tarihi ve Kültürü,

d) Türk Dili ve Edebiyatı,

e) Arkeoloji,

f) Mitoloji,

g) Sanat Tarihi, İkonografi,

ğ) Dinler Tarihi,

h) Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi, Turist Sağlığı,

ı) İletişim Becerileri,

i) Anadolu Medeniyetleri Tarihi,

j) Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları,

k) Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi,

l) Turizm Sosyolojisi,

m) Müzecilik.

Bu derslere ilave olarak güncel veya gerekli görülen konularda TUREB tarafından belirlenecek dersler ve konferanslar da ilave edilebilir. İlave edilecek derslerin ve konferansların kapsam ve içeriği, ülkesel sertifika programlarında ve bölgesel sertifika programlarında ilgili bölgenin veya bölgelerin özellikleri dikkate alınarak düzenlenmektedir (PTR Yönetmelik, 2014).

Turist Rehberliği Yönetmeliği (2014)'nin 11. maddesi uyarınca, *“Katılımcıların derslere ve konferanslara devam etmeleri zorunlu olup bu zorunluluk imza ile kayıt altına alınır. Sertifika programına yüzde ondan fazla devamsızlığı olan katılımcıların program ile ilişkisi kesilir. Ancak devamsızlık süresi, katılımcının derslere katılımına engel teşkil eden sağlık raporu veya mücbir sebeplere ilişkin belge ibraz etmesi halinde, yüzde on beşe kadar uzatılabilir. İlişkisi kesilen katılımcı herhangi bir hak talebinde bulunamaz ve programa kaydolarken bu koşulları kabul etmiş sayılır”*.

Ön Lisans

2547 sayılı Yükseköğretim Kurulu Kanunu'na göre Meslek Yüksekokulu; Belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim-öğretim sürdüren, ön lisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumudur (YÖK, 1981: 5348). Bu bağlamda, Türkiye’de ön lisans turizm rehberliği eğitimi yalnızca yükseköğretim kurumuna bağlı üniversitelerin meslek yüksekokullarında verilmektedir. Bu meslek yüksekokulları ise turist rehberliği mesleği için gerekli bilgi ve donanıma sahip insan gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Turist Rehberliği ön lisans düzeyindeki ilk mezunlarını 1992 yılında Ankara Üniversitesi Başkent Meslek Yüksekokulu bünyesinde vermesi ile turist rehberliği eğitiminin üniversiteler tarafından verilmesinin önü açılmıştır (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013: 123). Ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren yükseköğretim kurumları Tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1 incelendiğinde Türkiye’de ön lisans düzeyinde 12 üniversitede 14 farklı meslek yüksekokulunda turizm rehberliği ya da turist rehberliği programı yer almaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren kurumlar; Ankara Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Kapadokya Meslek Yüksekokulu, Kocaeli Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi’dir.

Tablo 2.1 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Ön Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Meslek Yüksekokulları

Üniversite	Meslek Yüksekokul	Bölüm Adı
Ankara Üniversitesi	Beypazarı MYO	Turizm Rehberliği
İstanbul Aydın Üniversitesi	Anadolu BİL MYO	Turizm Rehberliği
İstanbul Arel Üniversitesi	MYO	Turizm Rehberliği
Kapadokya	MYO	Turist Rehberliği
Kocaeli Üniversitesi	Kartepe Turizm MYO	Turizm Rehberliği
Marmara Üniversitesi	Sosyal Bilimler MYO	Turizm Rehberliği
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Marmaris Turizm MYO	Turizm Rehberliği
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Ortaca MYO	Turist Rehberliği
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	Ürgüp Sebahat ve Erol Toksöz MYO	Turizm Rehberliği
Selçuk Üniversitesi	Beşşehir Ali Akkanat MYO	Turizm Rehberliği
Selçuk Üniversitesi	Silifke Taşucu MYO	Turizm Rehberliği
Süleyman Demirel Üniversitesi	Yalvaç MYO	Turizm Rehberliği
Uludağ Üniversitesi	İznik MYO	Turizm Rehberliği
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Van MYO	Turizm Rehberliği

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2015

Ön lisans düzeyinde dört yarıyılı kapsayan turist rehberliği eğitiminin geneli temsil ettiği düşünülerek tek örnek üzerinden öğretim programı aşağıda belirtilmiştir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2 Selçuk Üniversitesi Beşşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu Öğretim Programı

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BEYŞEHİR AKKANAT MESLEK YÜKSEKOKULU					
I.YARIYIL			II.YARIYIL		
DERSLER	Z/S	AKTS	DERSLER	Z/S	AKTS
Mitoloji	Z	3	Turizm Coğrafyası	Z	3
Seyahat Acenteliği ve Tur Operatörlüğü	Z	3	Turizm Pazarlaması	Z	3
Türk Dili 1	Z	2	Türk Dili 2	Z	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 1	Z	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2	Z	2
Yabancı Dil 1 (İng)	Z	4	Yabancı Dil 2 (İng)	Z	4
Mesleki Yabancı Dil 1 (İng)	Z	3	Mesleki Yabancı Dil 2 (İng)	Z	3
Genel Turizm	Z	2	Turist Rehberliği 1	Z	4
İletişim	Z	3	Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları 1	Z	3
Arkeolojiye Giriş	Z	4	Dinler Tarihi	Z	3
Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisi	Z	4	Örgütsel İletişim	Z	3
III.YARIYIL			VI.YARIYIL		
Rezervasyon	Z	2	Seyahat Acentalarında Reklamasyon	Z	2
2.Yabancı Dil 1 (Almanca)	Z	4	Bizans Tarihi ve Sanatı	Z	2
Mesleki Yabancı Dil 3 (İng)	Z	4	2.Yabancı Dil 2 (Almanca)	Z	4
Turist Rehberliği 2	Z	4	Mesleki Yabancı Dil 4 (İng)	Z	4
Anadolu Türk Mimarisi	Z	2	Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları 3	Z	3
Anadolu Tarihi ve Uygarlıkları 2	Z	3	Türk Kültürü ve Folklorü	Z	3
Önbüro Hizmetleri	Z	3	Anadolu Türk Tarihi	Z	3
Rekreasyon ve Animasyon	Z	2	Anadolu Kentleri	Z	3
Girişimcilik	Z	2	İlk Yardım	Z	2
			Özel İlgi Turizmi	Z	2
			Meslek Etiği	Z	4

Kaynak: www.selcuk.edu.tr, 2015.

Meslek Yüksekokullarında Turizm Bakanlığı sertifika programlarında olduğu gibi tek düze bir eğitim programı olmamakla birlikte, bunların çoğu Bakanlığın kurs programının iki yıla dağıtılmış ve yanına yabancı dil dersleri eklenmiş halinden öte bir görünüm taşımamaktadır. İki yıllık meslek yüksekokullarında verilen eğitimin özellikle yabancı dil eğitimi açısından yeterli olmaması üzerine bazı üniversitelerin Turizm Yüksekokul ya da Fakülte bünyelerinde 4 yıllık Turizm Rehberliği bölümleri açılmıştır (Ahipaşaoğlu, 2006: 37). Türkiye’de Turist Rehberliği eğitiminin lisans düzeyinde verilmeye başlaması mesleğin kalitesi ve saygınlığı açısından önem teşkil etmektedir (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013: 123).

Lisans

Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi, ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyılık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir. Yükseköğretim kurumuna bağlı üniversitelerin fakülte ve yüksekokullarında verilen eğitimi kapsamaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kurulu Kanununa göre fakülte; lisans düzeyinde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan, kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur. Yine aynı kanuna göre yüksekokul; belirli bir mesleğe yönelik eğitim öğretime ağırlık veren bir yükseköğretim kurumudur (YÖK, 1981: 5348-5349). Bu kapsamda aşağıdaki Tablo 2.3 detaylı olarak incelendiğinde yükseköğretim kurumlarında verilen turist rehberliği eğitiminin üniversiteler bazında kapsamı görülmektedir.

Tablo 2.3 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversiteler ve Bölümün Bağlı Olduğu Fakülte/Yüksekokul

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Bölüm Adı
Adnan Menderes Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Akdeniz Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Anadolu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Balıkesir Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Seyahat İşl. ve Turizm Rehberliği
Ege Üniversitesi	Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	Turizm Rehberliği
Gazi Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Seyahat İşl. ve Turizm Rehberliği
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Kastamonu Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Mersin Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni.	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Pamukkale Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Selçuk Üniversitesi	Turizm Fakültesi	Turizm Rehberliği
Yaşar Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Turizm Rehberliği

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, 2015.

Tablo 2.3'e göre Türkiye'de lisans düzeyinde aktif olarak öğrenci alan ve 2015-2016 eğitim ve öğretim yılı içerisinde eğitim ve öğretim yapan fakülte ve yüksekokul sayısı 16'dır. Tablo 2.3'teki okullara bakıldığında lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi, Türkiye'de 15 fakültede ve bir yüksekokulda toplam 16 üniversitede verilmektedir. Tablo 2.3 kapsamında turist rehberliği eğitimi, Adnan Menderes Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi bünyesinde Turizm Fakültelerinde, Yaşar Üniversitesi bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde ve Ege Üniversitesi bünyesinde ise Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulunda verilmektedir. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde bölümün adı Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği iken, diğer üniversitelerde Turizm Rehberliği olarak geçmektedir. Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi sekiz yarıyılı kapsamakta olup, lisans düzeyi turist rehberliği eğitiminin geneli temsil ettiği düşünüldükçe tek örnek üzerinden öğretim programı aşağıda belirtilmiştir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4 Ege Üniversitesi Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Öğretim Programı

EGE ÜNİVERSİTESİ ÇEŞME TURİZM VE OTELCİLİK YÜKSEKOKULU					
I.YARIYIL			II.YARIYIL		
DERSLER	Z/S	AKTS	DERSLER	Z/S	AKTS
İtalyanca I	Z	2	İtalyanca II	Z	2
Genel Turizm	Z	3	Türk Dili II	Z	2
Mesleki İngilizce I	Z	5	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	Z	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	Z	2	Turizm Ekonomisi	Z	3
Arkeolojeye Giriş I	Z	5	Mesleki İngilizce II	Z	3
Yabancı Dil I	Z	4	Arkeolojeye Giriş II	Z	3
Türk Dili I	Z	2	Sanat Tarihine Giriş	Z	5
Bilgisayar	Z	4	Anadolu Tarihi ve Sanatı I	Z	4
Sosyal Psikoloji	Z	3	Üniversite Yaşamına Geçiş	Z	2
			Yabancı Dil II	Z	4
III.YARIYIL			IV.YARIYIL		
Dinler Tarihi I	Z	4	Dinler Tarihi II	Z	4
Yabancı Dilde Okuma ve Konuşma	Z	3	Mitoloji I	Z	4
Türk Tarihi ve Sanatı I	Z	4	Mesleki İngilizce III	Z	4
Topluma Hizmet Uygulamaları	Z	3	Türk Tarihi ve Sanatı I	Z	4
Anadolu Tarihi ve Sanatı II	Z	5	Anadolu Tarihi ve Sanatı III	Z	6
İtalyanca III	Z	2	İtalyanca IV	Z	2
Seçmeli Ders (3 tane)	S	9	Seçmeli Ders (1 tane)	S	6
SEÇMELİ DERSLER			SEÇMELİ DERSLER		
Turizm Coğrafyası	S	3	Anadolu Demir Çağı Krallıkları	S	6
Alternatif Turizm Hareketleri	S	3	Roma Heykeltraşlığı	S	6
Seyahat Acentacılığı ve Tur Ope.	S	3	Antikçağ Mimarlığı II	S	6
Antikçağ Mimarlığı I	S	3			
Anadolu'nun Antik Bölgeleri	S	3			
Yunan Heykeltraşlığı	S	3			
Resim Sanatı	S	3			

V.YARIYIL			VI.YARIYIL		
DERSLER	Z/S	AKTS	DERSLER	Z/S	AKTS
Mitoloji II	Z	5	Mitoloji III	Z	6
Eski Yerleşim Yerleri I	Z	4	İş Hayatı İçin Yabancı Dil	Z	5
Mesleki İngilizce IV	Z	5	Anadolu El Sanatları II	Z	6
Anadolu El Sanatları I	Z	5	İtalyanca VI	Z	2
Doğu Roma Tarihi	Z	6	Seçmeli Ders (2 tane)	S	11
İtalyanca V	Z	2	SEÇMELİ DERSLER		
Seçmeli Ders (1 tane)	S	3	Eski Yerleşim Yerleri II	S	8
SEÇMELİ DERSLER			Anadolu Florası	S	3
Uluslararası Turizm İlişkileri	S	3	Yemek Kültürü ve Rehberlik	S	3
Osmanlı İmp. Kültürel Yaşam	S	3	Özel Konular	S	8
İşaret Dili	S	3			
Girişimcilik ve Kalite	S	3			
VII.YARIYIL			VIII.YARIYIL		
Uygulamalı Rehberlik I	Z	6	Uygulamalı Rehberlik II	Z	6
Mesleki İngilizce V	Z	4	Mesleki İngilizce VI	Z	8
İtalyanca VII	Z	2	İtalyanca VIII	Z	2
Seçmeli Ders	S	18	Seçmeli Ders	S	14
SEÇMELİ DERSLER			SEÇMELİ DERSLER		
Antik Çağda Günlük Yaşam I	S	6	Antik Çağda Günlük Yaşam II	S	6
Türkiye Beşeri ve Fiziki Coğrafyası I	S	4	Türkiye Beşeri ve Fiziki Coğ. II	S	4
Müze Rehberliği	S	4	Uzakdoğu Dinleri	S	4
Anadolu Faunası	S	4	Halkbilim II	S	6
Antikçağda Mutfak Kültürü	S	4	Bitirme Tezi II	S	8
Halkbilim I	S	6	Özel Konular	S	4
Bitirme Tezi I	S	8			

Kaynak: www.turizm.ege.edu.tr, 2015.

Lisansüstü

Türkiye’de turist rehberliği eğitiminde niteliği arttırarak uzman rehberlerin yetişmesine katkı sağlamak ve turist rehberliğinin bilimsel çerçevede ele alınarak bu alanda akademik ve multidisipliner bilimsel çalışmaları arttırmak amacıyla turist rehberliği eğitimi lisansüstü düzeyde de verilmektedir. Bu konuda ilk adımı Ege Üniversitesi atmış olup, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Turizm Rehberliği Anabilim Dalı’na bağlı olarak Rekreasyon ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı faaliyete geçmiştir. Lisansüstü düzeyde turist rehberliği eğitimi veren üniversiteler Tablo 2.5’te yer almaktadır.

Tablo 2.5 Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversiteler

ÜNİVERSİTE	ANABİLİM DALI	PROGRAM
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	TURİZM REHBERLİĞİ	Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı
EGE ÜNİVERSİTESİ	TURİZM REHBERLİĞİ	Rekreasyon ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	TURİZM İŞLETMECİLİĞİ	Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİZM REHBERLİĞİ	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	TURİZM REHBERLİĞİ	Turizm Rehberliği Yüksek Lisans Programı
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ VE TURİST REHBERLİĞİ	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı

Tablo 2.5'e göre, Türkiye'de sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde lisansüstü düzeyde turist rehberliği eğitimi veren 6 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversiteler Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesidir. Ön lisans düzeyinde eğitim veren Meslek Yüksekokulları ve lisans düzeyinde eğitim veren Yüksekokul ve Fakültelerde olduğu gibi lisansüstü düzeyde de program isimleri değişiklik göstermektedir. İki üniversitede Turizm Rehberliği, bir üniversitede Turist Rehberliği, bir üniversitede Rekreasyon ve Turist Rehberliği ve iki üniversitede Seyahat İşletmeciliği ve Turizm/Turist Rehberliği tezli/tezsiz yüksek lisans programı adı altında eğitim verilmektedir. Lisansüstü düzeyde turist rehberliği eğitimi dört yarıyılı kapsamakta olup, iki yarıyıl ders aşaması ve iki yarıyıl tez aşaması bulunmaktadır. Lisansüstü düzeyde turist rehberliği eğitiminin geneli temsil ettiği düşünüldüğünde tek örnek üzerinden öğretim programı aşağıda belirtilmiştir (Tablo 2.6).

Tablo 2.6 Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Öğretim Programı

EGE ÜNİVERSİTESİ					
I.YARIYIL			II.YARIYIL		
DERSLER	Z/S	AKTS	DERSLER	Z/S	AKTS
Turist Rehberliği ve Sosyal Bilimler	Z	6	Araştırma Yöntemleri	Z	6
Turizmin Temel İlkeleri	Z	6	Seminer	Z	6
Seçmeli Ders (3 tane)	S	18	Seçmeli Ders (2 tane)	S	12
SEÇMELİ DERSLER			SEÇMELİ DERSLER		
Erken Hristiyanlık Tarihi ve Anadolu	S	6	Antik Çağ Felsefesi ve Anadolu	S	6
Eşya Mekân ve İnsan	S	6	Anadolu İnançları	S	6
İzmir ve Rehberlik	S	6	Anadolu'da Farklı İslam Algıları	S	6
Alternatif Turizm	S	6	İmparatorluk Kültürleri ve Anadolu	S	6
Bilim Tarihi ve Felsefe	S	6	Rekreasyon, Turizm ve Rehberlik Hizmetlerinin Yönetimi	S	6
Rekreasyonun Temelleri	S	6	Turizmde Güncel Gelişmeler	S	6
			Rekreasyon ve Turizmde Grup Dinamikleri ve Liderlik	S	6
			Turizmde Tüketici Davranışları	S	6
III.YARIYIL			VI.YARIYIL		
Tez Çalışması	Z	26	Tez Çalışması	Z	26
Uzmanlık Alan Dersi	Z	4	Uzmanlık Alan Dersi	Z	4

Kaynak: ebys.ege.edu.tr, 2017.

Üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olan ve yabancı dil yeterliliğine sahip bulunanlar, mesleğe kabul başvurularını T.C. kimlik numarasının da yer aldığı dilekçe ekinde aşağıdaki belgeler ile birlikte doğrudan veya posta yoluyla Bakanlığa yapmaktadırlar (PTR Yönetmelik, 2014: madde 23).

a) Diplomanın onaylı örneği,

b) Yabancı Dil Sınavı (YDS)'ndan alınan geçerlilik süresini yitirmemiş ve en az ilgili mevzuat gereğince belirlenen puanda belgenin veya bu puana denkliği ÖSYM tarafından

belirlenen eşdeğer belgenin veya Birlik tarafından Bakanlığın gözetim ve denetiminde yapılan yabancı dil sınavından alınan başarılı olduğuna ilişkin belgenin aslı veya onaylı örneği,

- c) Adli sicil belgesi,
- ç) Uygulama gezisini tamamladığına dair belgenin aslı veya onaylı örneği,
- d) Son altı ay içinde çekilmiş iki adet vesikalık fotoğraf,
- e) Ruhsatname için yapılan ödemenin dekontu.

Gerek üniversitelerde gerekse Turizm Bakanlığı'nın açtığı kuramsal olarak altı aylık olan ancak pratikte hemen her zaman dört ayda tamamlanan Profesyonel Turist Rehberliği kurslarında yeterli eğitimin verilebildiğini söylemek çok güçtür. Nitekim bu gerçeğin farkında olan sektör, genç rehberleri deneyimli meslektaşlarının yanında staja göndermekte, daha sonra gruplarını onlara emanet etmektedir. Sektörde “Apranti Turu” adı verilen bu uygulama bir anlamda yeni rehberlerin usta – çırak ilişkisi ile yetiştirilmeleri anlamını taşımaktadır. Daha açık bir ifade ile diplomalı da olsa bir rehber; yetişmek, piyasada tutunabilmek ve mesleğin püf noktalarını öğrenebilmek için sonuçta alaylı olmak zorunda kalmaktadır (Ahipaşaoğlu, 2006: 44).

2.2.2. Dünyada Turist Rehberliği Eğitimi

ABD, Fransa ve Japonya gibi ülkelerde rehberlik mesleğinin eğitimi zorunlu değildir. Eğitim süresi en kısa olan ülke, üç hafta ile Güney Afrika Cumhuriyeti; en uzun olan ülke ise, beş yıla Arjantin'dir. Türkiye'nin turizmde rakibi konumunda olan ve Türkiye ile ortak potansiyele sahip olduğu Yunanistan'da zorunlu eğitim süresi üç yıldır. Fransa, Almanya, Yunanistan, Hollanda ve Norveç'te rehberlik eğitimi ücretsizdir. Eğitimin paralı verildiği Filipinler, Japonya, Danimarka ve İsrail gibi ülkelerde ise ücret konusunda büyük farklılıklar görülmektedir. Kanada, Avusturya, Kanarya Adaları, Danimarka, İngiltere, İsrail, Güney Afrika ve Singapur sürekli eğitimi şart koşmaktadır. Birçok ülke de hem sürekli eğitim uygulamakta hem de belirli aralıklarla yeterlilik sınavı yapmaktadır. Bunlarda sınav aralıkları iki yıl (Kanarya Adaları) ile beş yıl (İsveç ve İngiltere'de Cambridge Rehberleri) arasında değişmektedir (Ahipaşaoğlu, 2006: 29-30). Bu kapsamda her ülke ve hatta her bölge, kent, devlet ya da dernek rehberlik konusunda kendisine özgü bir model geliştirmekte ve uygulamakta olduğu görülmektedir. Çeşitliliğin anlaşılabilmesi açısından birkaç örnek vermek gerekirse:

Fransa: Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında, kurslarda ve özel kuruluşlara ait kurslarda eğitim verilmektedir. Fransa'da üniversite düzeyinde eğitim veren otelcilik ve turizm yüksekokullarında turist rehberliği bölümü bulunmaktadır. Profesyonel rehberlik,

lisans düzeyindeki eğitimle verilirken, özel okullarda gece kurslarıyla alınan mesleki eğitimlerde ise, yardımcı rehberlik eğitimi verilmektedir (Çolakoğlu vd., 2010: 178).

Montreal: Rehberlik kursu 1985'ten beri kanunlar kapsamında enstitü tarafından verilmektedir. Bu enstitü, ülke çapında turist rehberlerinin yapılanmasını ve kurs içeriklerini belirlemekte ve adaylara İngilizce ve Fransızca yanında üçüncü dili de (Asya, Slav, Alman ve Latin kökenli) seçmeli olarak vermektedir. Kursun süresi yedi aylık olup 240 saatten oluşmakta ve her iki yılda bir yapılmaktadır. Kursu katılan adaylardan eğitim durumu ve dil seviyesi en iyi olan 30 kişi devam edebilmektedir. 90 saatlik teorik eğitim sonrasında kursun içeriğini tur planlama, rehberlik yapma, sorunları giderme vs. pratikler oluşturmaktadır (Ahipaşaoğlu, 2006: 31).

Puerto Rico: Rehber lisansı alabilmek için Puerto Rico Üniversitesi ve Rehberler Birliği'nin ortaklaşa düzenlediği 200 saatlik kursa katılmak zorunludur. Rehberlik lisanslarının her dört yılda en az dört eğitim seminerine katılmaları durumunda yenilenmesi gerekmektedir (Çolakoğlu vd., 2010: 175).

İzlanda: 21 yaşından büyük olma şartı aranmaktadır. Üniversite giriş sınavına giren aday profesyonel sözel dil standartlarını karşıladıktan sonra mülakat ve iki dil sınavını geçerse kursa kabul edilmektedir. 444 saatten oluşan kursun süresi bir yıldır. Kurslar genellikle akşam yapılmaktadır. Alan gezileri ise kurs süresince yapılmaktadır. Ayrıca kurs bitiminde İzlanda çevresinde 6 günlük alan gezisine katılmak zorunludur (Ahipaşaoğlu, 2006: 33).

Hindistan: Hindistan'da rehberler için üç katlı sistem bulunmaktadır. Yerel düzeyde, özel bir şehir için belediye lisanslı rehberler. Turizm gelişim kurulu lisanslı eyalet düzeyi rehberler. Bu rehberler verilen bir eyaletin bölgesiyle çalışabilirler. En üst seviyede, Hindistan Hükümeti Turizm Bakanlığı lisanslı bölgesel düzeyde rehberler. Bu rehberler eyaletler arası çevrelerde çalışabilirler, fakat bölgeleri sınırlıdır (Prakash ve Chowdhary, 2010).

Almanya: Almanya'da yapılan bir araştırma sonuçlarına göre, rehberler iki grup halinde çalışmaktadırlar. Bunlar (Çolakoğlu vd., 2010:178-179):

- *Uzman rehberler*, genellikle akademik unvana sahiptirler ve organizatörler tarafından "bilimsel inceleme gezisi" olarak sunulan seyahatlerde görevler yaparlar. Lisans seviyesindeki eğitimle yetiştirilirler.
- Hiçbir uzmanlık gerektirmeyen tur lideri olarak nitelendirilen *diğer rehberler*dir.

İskoçya: Turist rehberi olmak isteyen adaylar, İskoç Turist Birliği'ne başvuruda bulunmaktadır. Adaylar öncelikle mülakat ve dil sınavına tabi tutulmakta ve başarılı olanlar dört günlük ön eğitime alınmaktadır. Ön eğitim sonrasında ise, sözlü ve yazılı sınavda başarılı olan adaylar öğrenci olarak kabul edilmektedir. Eğitimler İskoçya'da bulunan Edinburgh

Üniversitesi tarafından verilmektedir. İki yılda tamamlanan eğitim, 120 saatlik bilgi, 280 saatlik rehberlik yeteneği kursu, WEB'den uzaktan eğitim ve yedi günlük İskoçya turu ile pek çok hafta sonu gezilerinden oluşmaktadır. Dört gün süren bitirme sınavları yazılı, sözlü, uygulamalı ve proje sunumu bölümlerinden oluşmaktadır. Programdan mezun olan adaylara ön lisans düzeyinde üniversite diplomasına denk sertifika verilmektedir (Çolakoğlu vd., 2010: 175; Ahıpaşaoğlu, 2006: 33).

Endonezya: Turist rehberi olabilmek için, devlet tarafından düzenlenen kursa katılıp belge almak gerekmektedir. Belgesiz rehberlik yapmak yasaktır. Üç tür rehberlik belgesi vardır (Çolakoğlu vd., 2010: 179):

- *Yeşil Rozet;* il içerisinde geçerlidir. 121 saatlik eğitim programı bulunmaktadır.
- *Sarı Rozet;* eyalet genelinde geçerlidir. 121 saatlik eğitim programı sonunda alınmaktadır. Bu rozeti alabilmek için en az üç yıl Yeşil Rozet ile rehberlik yapma zorunluluğu vardır.
- *Beyaz Rozet;* belirli özel noktalar için uzman rehber anlamına gelmektedir. 250 saatlik eğitim sonunda verilmektedir.

2.3. Turist Rehberliği Yurtiçi Uygulama Gezisi

Turist rehberi olabilmenin önemli koşullarından biri de turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisidir. Eğitimini tamamlayan öğrenciler, ister ön lisans ya da lisans mezunu olsun, ister sertifika programına katılan kişiler olsun, belirlenen tarihi ve turistik alanları tanımak ve bilgi sahibi olmak amacıyla Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında yapılan yurtiçi uygulama gezilerine katılmak zorundadır (PTR Yönetmelik, 2014).

Uygulama gezileri, ülkesel veya bölgesel sertifika programları için ayrı ayrı düzenlenmektedir. Ülkesel yurtiçi uygulama gezi süresi en az **otuz altı** takvim günü, bölgesel yurtiçi uygulama gezi süresi ise her bir bölge için en az **altı** takvim günüdür. Ülkesel uygulama gezisi, Birliğin gerekli gördüğü hallerde bölümlere ayrılarak yapılabilmektedir. Uygulama gezilerinin tamamına katılarak diğer şartları yerine getiren katılımcılar Ülkesel Turist Rehberi; uygulama gezilerini bölgesel düzeyde tamamlayıp diğer koşulları da yerine getiren katılımcılar ise başarılı oldukları bölgeler için Bölgesel Turist Rehberi olmaya hak kazanmaktadırlar (PTR Yönetmelik, 2014).

T.C. Turizm Bakanlığı'nın turizm rehberliği meslek eğitimi, teorik eğitim sonunda bir uygulama gezisi içermekte ve bu sayede teorik eğitimdeki bilgilerin yerinde kullanılarak pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Turizm rehberleri için mesleğin ilk ve belki de en önemli noktası olan bu uygulama gezisi, genel olarak amacını yerine getirmektedir (Değirmencioğlu,

2001: 195). Rehberlik uygulama gezisi, turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin turist rehberi olabilmeleri için yerine getirmeleri gereken koşullardan biri olup, öğrencilerin almış oldukları teorik eğitimi pratiğe dönüştürdükleri önemli bir uygulamadır. Bu gezi, öğrencilerin turist rehberliği mesleğine başlamadan önce attıkları ilk adım ve ilk deneyim olması açısından oldukça önem teşkil etmekte ve öğrenciler turist rehberliği mesleğinin nasıl icra edildiğini uygulamalı olarak öğrenmektedir. Ayrıca öğrenciler, eğitim kapsamındaki uygulama gezisi esnasında kendi meslekleriyle ilgili pratik bilgiler kazanırken, aynı zamanda bir turist gözüyle turdaki mevcut olayları da gözlemleyebilmektedirler (Erdem ve Etiz, 2012).

Meslekte uzmanlaşma, turizm anlayışının değiştiği, tüketici taleplerinin ve ürünlerinin çeşitlendiği bir dönemde turist rehberliği mesleği için kaçınılmazdır. Bu nedenle turist rehberliğinde uzmanlaşma, ülkemiz turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi ile paralel yürümesi gereken bir alandır. Özellikle dünya turizm pastasından daha fazla pay alabilmemizin anahtarı konumunda olan kültür turizminin arzulan noktalara ulaşabilmesi, özel ilgi alanlarında yetişen rehberlerinin etkin bir şekilde eğitimi ve uygulama becerileri ile mümkün olacaktır. Turizm rehberlerinin etkin bir eğitim alabilmeleri ve yetkin olabilmeleri ancak teorik bilgi ile pekişen saha çalışması ve pratikleri ile mümkün olabilmektedir (Şimşek, 2012: 432). Turist rehberlerinin ilk saha çalışması da teorik eğitimden sonra katılmak zorunda oldukları en az 36 günlük turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisidir.

Turist rehberleri iyi bir eğitim almalarının yanı sıra, liderlik, sabır, anlayış, mizah yeteneği, kararlılık gibi bazı bireysel özelliklere sahip olması gerekmektedir. Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisi, öğrencilerin bu bireysel özelliklerden hangilerinin eksik ya da yeterli olduğunu görmelerini sağlamaktadır (Erdem ve Etiz, 2012).

Bir ülkeden turistin memnun olarak ayrılmasında rol oynayan faktörlerden biri de rehberler tarafından yeterince ve doğru bilgilendirilmesidir. Turistin olumsuz önyargılarının değişmesinde, yanlışların düzeltilmesinde ve eksik bilgilerin tamamlanmasında rehberin sözlü sunumu, yazılı kaynakları tanıtmaları, ilgili kurumlara atıfta bulunması ve sıcak diyalog kurması kendisine güvenilirliği artıracaktır. Rehberin eğitim kalitesinin yüksek olduğunu gören turist, o rehberin penceresinden Türk turizmi hakkında da olumlu yargılara sahip olacaktır (Soykan, 2002: 100). Dolayısıyla, Türkiye'nin çok çeşitli doğal ve kültürel kaynağa sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kaynakları tanıttak olan turist rehberlerinin eğitimi ve özellikle aldığı teorik eğitimi pratiğe dönüştürdüğü uygulama gezisinin rehberlik eğitimi kapsamında oldukça önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir (Erdem ve Etiz, 2012: 325).

2.4. Turist Rehberliği Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Geçmişte tur rehberleri genellikle eğitimsizdi, ancak şu anda çoğu gelişmiş ülkelerde rehberlik eğitimi oldukça yaygın görülmekte (Christie ve Mason, 2003) ve gün geçtikçe önem kazanan turizm karşısında, turist rehberliği eğitimi, hızla gelişen, aynı zamanda da tartışılan konular arasında bulunmaktadır (Türker vd., 2012). Bu bağlamda turist/turizm rehberliği eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir.

Christie ve Mason (2003)'a göre, tur rehberliği eğitimi bir yetişkin eğitim aktivitesidir, ancak çoğu eğitim bilgi geçişi ve yetenek edinimlerine dayalı eğitimidir. Christie ve Mason (2003), yapmış oldukları bir çalışmada iyi bir eğitimin sadece bilgi ve yetenekler bağlamında değil, aynı zamanda tavır ve davranışlarda da değişime yol açacağını ileri sürmektedir. Ayrıca iyi bir rehberlik eğitiminin rehberlerin nasıl düşündüğünü ve hareket ettiğini değiştirmesi gerektiğini tartışmakta ve kursiyer rehberlerin kendi bilgilerini, tavır ve davranışlarını nasıl eleştirmeleri gerektiğini öğrenirlerse, onların turistlere yeni bir çevre, ülke ya da kültür hakkında yüzeysel bir tanıtımdan daha fazlasını sunacaklarını belirtmektedir.

Carmody (2013), Savannah Rehberleri Birliği tarafından sağlanan profesyonel gelişim okullarını incelemiştir. Savannah Rehberleri Birliği, Kuzey Avustralya'nın tropik Savannah bölgesini korumayı amaçlayan ve tercümanlık yapan profesyonel turizm operatörleri ve tur rehberlerinden oluşan bir gruptur. Profesyonel gelişim okulları yılda iki defa, uzak bölgelerdeki doğa bazlı tur rehberleri için profesyonelliğin standardını yükseltmek amacıyla düzenlenmektedir. Araştırma sonucunda, Savannah Rehberlerinin eğitim, danışmanlık, sürekli öğretim, sertifika ve profesyonellik yapısının başarılı bir şekilde tamamlanması Avustralyalı tur rehberliği gelişimi profesyonelliğine ve sonuç olarak turizm sektörüne genel olarak katkı sağlayacağı dile getirilmektedir. Ayrıca çalışmada, tur rehberliği ve profesyonelliğin kalitesini yükseltmenin bir yolu olarak, profesyonel gelişim okullarının eğitim modeli ve sertifikasının diğer bölgesel destinasyonlardaki tur rehberleri kuruluşları tarafından kabul edilmesi önerilmektedir.

Black ve King (2002) de, Vanuatu'daki tur rehberliği eğitimini değerlendirmektedir. Vanuatu'da kuzeyde Solomon adaları ile güneybatıda Yeni Caledonia arasında toplam 82 ada bulunmaktadır. Vanuata ziyaretçilerin yaklaşık %30'u da, son zamanlarda küçük ölçekli de olsa ekoturizmin ortaya çıktığı dıştaki adaları ziyaret etmektedirler. Bu bağlamda çalışma, çoğu yabancı yardım kuruluşlarından sağlanan finansal destekle dıştaki adalarda verilen tur rehberliği eğitim programını incelemektedir. Program, gelişmekte olan ülkelerde insan kaynakları stratejisinin uygulanma çabalarının eğitici bir örneğidir. Araştırmacılar, eğitim programının etkinliğini değerlendirmekte, program temininin zorluklarını incelemekte ve

program öncesi ve sonrasında rehberlerin ve öğrencilerin bakış açıları ele alınmaktadır. Araştırma sonucunda uzak bölgelerdeki kaynakların yokluğu vurgulanmakta ve eğitime ve değerlendirmeye profesyonel bir yaklaşım üstlenildiğinde özgüvenin belki de gerçek dışı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Vanuatu gibi gelişmekte olan ülkelerdeki uzak bölgelerde eğitim verilmesinin normalde böyle fırsatlara sahip olamayan küçük topluluk üyeleri için vasıf sağlanabildiği ve ürün kalitesini hatta destinasyon çekiciliğini geliştirebildiği söylenmektedir.

Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin rehberlik eğitimine yönelik düşüncelerinin belirlenmesini amaçlayan Karaman vd. (2012) ise, yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun, Türkiye'deki rehberlik eğitimini yetersiz buldukları, rehberlik eğitiminin lisans düzeyinde verilmesi gerektiğini, dil eğitiminin yetersiz olduğunu, İngilizcenin yanı sıra ender dillerde de dil eğitiminin verilmesi gerektiğini ve rehberlik bölümlerinin isimlerinin Turist Rehberliği olması gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin eğitim sonrası yapılan turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisi ile ilgili tutum geliştirdikleri görülmektedir. Araştırmada öğrenciler, yurtiçi uygulama gezisinin ve pratik bilginin önemli olduğunu, uygulama gezisinin staj yerine geçmesi ve gün süresinin uzatılması gerektiğini savunmaktadırlar.

Turist rehberi adayları için en önemli konulardan biri de uygulamalı eğitimin yaygınlaşması gereğidir. Rehber adayları en az 36 günlük yurt içi uygulama gezisini tamamlamaları sonucu rehberlik kimlik kartına sahip olabilmektedir. Her ne kadar rehber adayları Bakanlığın zorunlu koştuğu 36 günlük Türkiye turu uygulama gezisine katılsalar da, bu gezi yeterli olamamaktadır. Ayrıca bu zorunluluk, öğrenciler için ciddi anlamda parasal baskıya sebep olabilmekte ve bunun sonucunda rehberlik eğitimi kapsamında gerçekleştirilen uygulama gezisinin amacına ulaşmasını engelleyebilmektedir (Karaman vd., 2012; Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Bu noktada Yenipınar ve Zorkirişçi (2013), Türkiye'de turist rehberliği eğitimi veren lisans programlarında genel bilgilendirme derslerinin sayılarının azaltılarak uygulamalı derslere ağırlık verilmesini önermektedir. Böylece ders dönemlerine yayılan uygulamalı turlar rehber adaylarının pratik bilgilerini geliştirecek, kalıcılığını sağlayacak ve öğrenciler okul biter bitmez daha fazla zaman kaybetmeden ruhsatnamelerini alıp çalışmaya başlayabileceklerdir. Karaman vd. (2012) ise, araştırma sonucunda öğrencilerin hem Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan hem de rehberlik odaları ve derneklerden uygulama gezisi için destek beklediklerini belirtmektedir. Bunun yanı sıra araştırmacılar, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın rehberlik dernek ve odalarının üniversiteler ile işbirliği içinde olmasının rehberlik eğitiminin kalitesinin artması açısından önem teşkil ettiğini vurgulamaktadır.

Benzer şekilde, Erdem ve Etiz (2012), rehberlik uygulama gezisi ile ilgili yaptıkları araştırmada öğrenciler, üniversitede alınan teorik bilgilerin rehber olabilmek için tek başına yeterli olmadığını, hatta uygulama gezisinin teorik bilgilerden daha etkili olduğunu, rehberlik uygulama gezisinin kendilerini olumlu etkilediğini ve mesleğe ilgilerinin arttığını dile getirmektedirler.

Ap ve Wong (2001), Hong Kong'daki turist rehberlerini araştırmış ve eğitim fırsatlarının yetersiz olduğu, 'apranti' sisteminin kullanılmasının yüksek standartlarda hizmet verilmesini sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda profesyonellik ve sertifikanın öncelikli olarak ele alınması gereken önemli konular olduğuna dikkatleri çekmektedir. El-Sharkawy (2007) de benzer bir araştırma yapmış ve Mısır rehberlerini araştırmıştır. Mısırlı turist rehberlerinin eğitim ve bilgi eksikliğinin olduğunu ve turist rehberliği eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Weiler ve Ham (2002) ise, çalışmada gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir turizm gelişimi ve yönetimi bağlamındaki açıklayıcı tur rehberliği eğitiminin rolünden bahsetmekte ve 1999'da Panama'da Nisan ve Mayıs aylarında verilen altı haftalık eğitim programını, Mart 2000'de Arjantin Patagonya'daki yoğunlaştırılmış açıklayıcı tur rehberliği kurslarını ve Eylül 2000'de Ekvator Galapagos adalarındaki eğitimi incelemektedir. Araştırmacılar, Panama Rehberleri Kursunun kursiyerlerin kendi yetenekleri ile ilgili öz değerlendirme ve kurstan memnuniyetini de içine alan birçok açıdan kısa dönemli bir başarı olduğunu ve Arjantin ve Galapagos'taki kurslar hakkında da aynı şeylerin söylenebildiğini açıklamaktadır.

Turist rehberlerinin bilgi birikiminde olması gereken temel konuları ve eğitimde fark yaratacak yeni bilgi alanlarını belirlemeyi amaçlayan Yenipınar ve Zorkirişçi (2013), Türkiye'de lisans düzeyinde eğitim veren turist rehberliği bölümlerinin mevcut ders programları ile Avrupa Birliği ülkelerindeki turist rehberliği eğitim programlarını incelemiş ve Türkiye'deki eğitim düzeyinin oldukça iyi olduğu ancak eksiklerinin bulunduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Yenipınar ve Zorkirişçi, Avrupa standardında turist rehberliği eğitim programı ders içeriği incelendiğinde, Türkiye'de lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren üniversitelerin ders programında teknik derslerin yeterli düzeyde olmadığını, ancak toplam ders saatlerinin fazla oluşu ve derslerin içeriği açısından Avrupa standartlarında olduğunu dile getirmektedir.

Benzer şekilde, Değirmencioğlu (2001) da rehberlik eğitimiyle ilgili yapmış olduğu araştırmada, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen kursların eğitim programını incelemiş ve buradan mezun olmuş rehberlerin eğitim programına ilişkin görüşlerini almıştır. Araştırma sonucunda, verilen rehberlik eğitiminin yetersiz olduğu ve bundan dolayı deneyimli

bir rehberin yanında eksiklikleri gidermek amacıyla staj dönemi geçirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bir grup rehberin uygulama gezileri kapsamında yer almayan müze ve sit alanların olduğu, bunları mesleğe başladıktan sonra ilk kez gördükleri ifade edilmektedir.

Sektörde çalışan turist rehberlerinin Türkiye'deki rehberlik eğitim sistemine bakış açılarını değerlendiren Türker vd. (2012)'nin yapmış olduğu çalışmada, turist rehberliği eğitimindeki farklılıklardan, alanında yetişmiş akademisyen eksikliğinden ve uygulama eksikliklerinden bahsedilmektedir. Bunun yanı sıra, turist rehberliği bölümlerinin meslek odalarıyla ilişkilerinin artırılması, nadir dillerde hizmet veren turist rehberi sayısının artırılması ve üniversitelerdeki yabancı dil eğitiminin turist rehberliği mesleğine uygun haline getirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca rehberlikte uzmanlaşma, rehberlerin bilgilerinin güncel tutulması ve uluslararası çalışmalar konularına da değinilmekte ve öne sunulan eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunmaktadır.

Şimşek (2012) ise, farklı bir konuya değinerek sanal ortam ve turist rehberliği eğitimini birlikte ele almaktadır. Sanal ortam, bilgisayar yazılımları ile oluşturulan üç boyutlu görüntülerin ve animasyonların teknoloji araçları kullanılarak insanların zihinlerinde gerçek bir ortamda bulunma hissini vermesinin yanı sıra sanal ortamda bulunan bu objelerle etkileşimde bulunmalarını sağlayan teknoloji olarak tanımlanmaktadır. Şimşek (2012), çalışmasında sanal ortamın turist rehberliği eğitiminde nasıl ve hangi yönleriyle kullanılabileceğini açıklamakta ve sanal ortamın turist rehberliği eğitimine sunduğu avantajlar hakkında bilgi vermektedir. Sonuç olarak, yeni teknolojilerin rehberlik eğitiminde etkin bir şekilde kullanımının öğrencilerin hayal güçlerini etkileyeceğini, böylece derslerin kalitesinin, öğrencilerin mesleklerine karşı olan isteklerinin ve tutumlarının da olumlu bir şekilde artacağını söylemektedir.

Benzer şekilde, Çalık ve Tahmaz (2012) da, turist rehberliği eğitimini teknolojik alanda ele alarak Turist Rehberliği Uzaktan Eğitim model önerisi sunmaktadırlar. Model önerisine göre; teorik dersler üç dönemde tamamlanmakta ve her dönem 168 saat (toplam 504 saat) ders alınmaktadır. 4.dönem ise ilk üç dönemin teoriğini pratiğe dökmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, staj ve uygulama gezisinin bir kısmı (12'şer günlük olarak toplamda 24 günlük tur) bu dönemde yapılmaktadır. Uygulama gezisinin kalan 12 günlük kısmına ise iki yarıyıl sonunda yaz tatilinde çıkılması planlanmaktadır. Çalık ve Tahmaz (2012), uzaktan eğitimden turist rehberi olmak isteyip üniversiteye gidecek vakti olmayan kişilerin faydalanabileceğini dile getirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİST REHBERLİĞİ YURTIÇI UYGULAMA GEZİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Turizm, sağladığı sosyal, kültürel ve ekonomik katkılar nedeniyle birçok ülke için önem teşkil eden bir sektör konumuna gelmiştir. Türkiye, tarihi, doğal ve kültürel değerleriyle zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Doğal güzelliklere, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip Türkiye'nin turistik çekiciliklerinin tanıtılmasında, turistlerin tatillerinden memnun ayrılmasında, Türkiye'yi tekrar ziyaret etmek istemelerinde, Türk insanını ve Türkiye imajını yansıtmada, ülkenin bir elçisi olan turist rehberlerine turlarda oldukça önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle turist rehberinin yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip, ülkesini en iyi şekilde tanıtabilecek nitelikli bir turizm elçisi olması gerekmektedir. Bunun yolu ise, etkin ve kaliteli bir eğitimden geçmektedir.

Türkiye'de turist rehberliği eğitimi farklılık göstermekte olup, alınan teorik eğitimden sonra bilgilerin pekiştirilmesi ve yerinde görülmesi amacıyla yapılan yurtiçi uygulama gezisi tek elden çıkmaktadır. Dolayısıyla turist rehberliğinin üniversitelerde alınan eğitimin yanı sıra, rehberlik mesleğinin nasıl yapıldığını, teorik eğitimlerini pratiğe dönüştürdükleri, eğitim gezisi olarak da adlandırılan yurtiçi uygulama gezilerinin önemi yadsınamaz. Bu noktadan hareketle, araştırmanın konusunu turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yapılan literatür taraması sonucunda araştırmanın problemi; "Uygulama Gezilerinin Yeterliliği Nasıldır?" olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra şu sorulara da cevap aranmıştır:

- Akademisyenlerin ve turist rehberlerinin uygulama gezileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Turizm sektöründe çalışan turist rehberleri ile eğitim sektöründe çalışan akademisyenlerin uygulama gezileri hakkındaki görüşleri arasında fark var mıdır?
- Üniversitelerde turist rehberliği eğitimi alıp uygulama gezisine katılan öğrencilerin uygulama gezileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri bölge bölge mi yoksa tek seferde mi yapılmalıdır?
- Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin başında bulunan turist rehberlerinin bilgi birikimi ve donanımı nasıldır?

- Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri kendine kariyer olarak turist rehberliğini seçen bir bireyin ihtiyaçlarını karşılıyor mu?

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Her sektörde olduğu gibi turizm sektörünün de her alanında eğitimli personele ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm ülke tanıtımı için en önemli araçlardan biri ise, bu tanıtımın yapılaş şekli, bu tanıtımı yapan kişilerin ve birimlerin mesleklerine ve sektöre bakış açıları da her yönden önemlidir. Bu tanıtım elçilerinden bir tanesi ve en önemli ayağı turist rehberlerdir (Duman ve Mil, 2008).

Ulusal Meslek Standardında yer alan tanıma göre: Turist Rehberi, yerli veya yabancı turistlere, turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil ile uyumlu olmak üzere, rehberlik kimlik kartında belirtilen dillerde rehberlik eden, Türkiye’de tanıttığı bölgenin tarihi, kültürel ve doğal mirası hakkında bilimsel ve kapsamlı bilgi sahibi olan ve bu bilgileri iyi derecede bildiği en az bir yabancı dil ile turistlere aktarabilen, Türkiye’nin imajını en iyi şekilde yansıtabilen, seyahat acentaları tarafından düzenlenen tur programlarını seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürüten, gezi programının tüketiciye satıldığı şekilde yürütülmesini sağlayan veya müze ve ören yerlerinde organize olmuş grup/kişilere rehberlik eden kişidir (Korkmaz vd.,2011: 18).

Turist rehberleri, ziyaretçilere seyahatleri süresinde eşlik ederek onların seyahat organizasyonunu kolaylaştırmakta, ziyaretçilerin seyahatlerinin mümkün olduğunca sorunsuz ve zevkli geçmesini sağlamak ve gezilip görülen yerler ile ilgili doğru bilgiler vermektedir. Turist rehberleri, hem verdikleri bilgilerle hem de bilgi, beceri, tutum ve davranışları ile bir model oluşturmaktadır (Kuşluvan ve Çeşmeci, 2002). Dolayısıyla, turist rehberlerinin eğitimi ve değerlendirilmesi, sadece ziyaretçiler ya da rehberler için değil, aynı zamanda da bölgeler, şehirler ve hatta ülkenin bütünü için çok büyük ödül olabilmektedir. Bu nedenle rehberlerin profesyonelliği dikkate alındığında, eğitim ve değerlendirme göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir (Ap ve Wong, 2001).

Üniversitelerde verilen teorik eğitim sonunda, turist rehberliği mesleğini icra etmek isteyen öğrenciler T.C. Turizm Bakanlığı’nın bilgisi dâhilinde Turist Rehberleri Birliği (TUREB) tarafından yapılan uygulama gezisine katılmak zorundadır. Bu uygulama gezisinde teorik eğitimdeki bilgilerin yerinde kullanılarak pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, çalışmada turist rehberliği eğitimi kapsamındaki yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, araştırmanın nitel kısmında akademisyenler ve turist rehberlerinin görüşlerine yer

verilmiştir. Bu noktada, çalışmanın diğer amacını akademisyenler ve turist rehberlerinin uygulama gezileri ile ilgili görüşleri arasında fark olup olmadığını ortaya koymak oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel kısmında ise, öğrencilere uygulanan anket sonucu elde edilen veriler ışığında; uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda turist rehberliği eğitimi ile ilgili çalışmaların olduğu görülmüş (Değirmencioğlu, 2001; Ap ve Wong, 2001; Black ve King, 2002; Kuşluvan ve Çeşmeci, 2002; Weiler ve Ham, 2002; Christie ve Mason, 2003; Avcıkurt vd., 2009; Arslantürk, 2010; Gül, 2012; Carmody, 2013; Çokişler ve Öter, 2014), ancak turist rehberliği eğitimi kapsamındaki uygulama gezileri ile ilgili pek fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda konu ile ilgili yapılacak diğer çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, sektördeki turist rehberlerinden ve eğitim alanında görev yapan akademisyenlerden alınacak görüşler doğrultusunda yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili önerilerde bulunulacak ve geleceğin turizm aktörlerinin, bir başka ifadeyle turist rehberlerinin iyi eğitilmesi ve uygulama gezilerinin verimli geçmesi için fikirler sunulacaktır.

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Turist rehberliği eğitimi içerisinde yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, turizm sektöründe çalışan turist rehberleri, üniversitelerde eğitim veren turizm/turist rehberliği programı akademisyenleri ve yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrencileri kapsamaktadır. Bu anlamda uygulama gezilerinin yeterliliği akademisyenler, turist rehberleri ve tura katılan öğrenciler tarafından değerlendirilecektir. Turizm/turist rehberliği programları, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından 2015'te yayınlanan kılavuza göre belirlenmiştir. Gerek akademisyenler, gerek turist rehberleri, gerekse de tura katılan öğrencilerin hepsine ulaşmak mümkün olmayacağı için araştırmada bazı sınırlamaları gerektiren örneklem belirleme yoluna gidilmiştir. Bu nedenle örneklem sayısını kısıtlamaktadır.

Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nitel aşama, rehber ve akademisyenler ile görüşme yapılarak elde edilen verilerle (görüşme kayıtları) sınırlıdır. Araştırmanın nicel kısmının belli kısıtı ise; anketin Ocak-Şubat 2016'da yapılan yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrencilere uygulanmasıdır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen araştırmada, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı zaman araştırma sorusunun en iyi şekilde cevaplanabileceği görüşünü savunan karma araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Karma araştırma yöntemi, nitel ve nicel araştırma yöntemleri arasında bir köprü görevi gören, yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla her iki yöntemin de kendine özgü güçlü yönlerini kuvvetlendiren, araştırma problemi daha iyi anlaşılabilir şekilde araştırma sorusu tamamen cevaplandırılabilen bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Onwuegbuzie ve Leech, 2004; Baki ve Gökçek, 2012; Creswell, 2006). Kısaca, karma araştırma yöntemi, nicel araştırmanın zayıf olduğu ‘derinlik ve ayrıntı’ ve nitel araştırmanın zayıf olduğu ‘genelleme ve tahmin’ amaçlarına ulaşmada araştırmacıya alternatif bir yaklaşım sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 354). Araştırmacılar, verilerin doğruluğunu arttırmak, verilerin birbirini tamamlayıcı türlerinden elde edilen bulguları karşılaştırmak, bir önceki bulgular ile birleştirerek daha bütün bir görüntü ortaya koymak ve analizi geliştirmek için karma yöntemleri kullanmaktadır (Denscombe, 2008: 272). Bu noktadan hareketle, uygulama gezilerinin yeterliliği hem öğrenciler hem akademisyenler hem de turist rehberleri tarafından inceleneceği, araştırma konusu daha iyi anlaşılabilir, araştırma sorusunun daha iyi cevaplanabileceği ve araştırma sonuçları daha net bir şekilde aktarılabilir için karma araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Nicel ve nitel araştırma yöntemleri, farklı şekillerde karıştırılabilmektedir. Bu nedenle, karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmalar birçok şekilde gerek birbirinden ayrı, gerekse birbirine bağlı olarak tasarlanabilmektedir. Bir yöntem diğer yönteme göre, daha fazla ön plana çıkabilmekte ve daha önemli olabilmektedir ya da her iki yöntem de eşit statü ve öneme sahip olabilmektedir (Mertkan, 2015: 27-30; Creswell ve Plano Clark, 2011). Literatürde karma araştırma yöntemi ile ilgili farklı birçok modelden bahsedilmektedir. Bunların arasında en çok kullanılan 4 model aşağıdaki gibidir (Creswell ve Plano Clark, 2011; Creswell, 2012; Creswell ve Plano Clark, 2015):

- a) **Açıklayıcı Model:** Önce nicel veriler toplanır, daha sonra nitel verileri açıklamak amacıyla nitel veriler toplanmaktadır. Bu modelde nicel ve nitel bölümler açıkça tanımlanır. Araştırmacı iki farklı veriyi birleştirmek zorunda değildir. Model, hem nicel hem de nitel verilerin en iyisini ortaya koyar.
- b) **Keşfedici Model:** Bir olguyu incelemek amacıyla önce nitel veriler toplanır, daha sonra nitel veriler arasındaki ilişkileri açıklamak ve geniş bir örnekleme genellemek için nicel veriler toplanmaktadır.

- c) **İç içe Geçmiş Model:** Nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanmaktadır, ancak bir veri biçimi, diğer veri biçimini destekleyici rol oynamaktadır. Destekleyici veri, ya nitel ya da nicel veridir. Ancak literatürdeki çoğu örnekler, nicel yöntem içinde nitel veri toplamayı desteklemektedir.
- d) **Yakınsak Paralel Model:** Nitel ve nicel yaklaşımlar eşit statüde olup veriler eş zamanlı toplanmaktadır. Yakınsak paralel modelde amaç, eş zamanlı olarak hem nitel hem de nicel verileri toplamak, bu verileri birleştirmek ve bir araştırma problemini anlamak için çıkan sonuçları kullanmaktır.
- e) **Çok Safhalı Model:** Bir çalışmanın çoklu safhalı programının eş zamanlı ya da sıralı olarak toplanan nicel ve nitel verilerin birleştirilmesidir. Bu model, bir problemi ya da konuyu farklı çalışmalar aracılığıyla incelerken ortaya çıkar. Araştırmacı, sıralı ve eş zamanlı aşamaları genel program hedefini karşılayacak şekilde çalışmanın bir programı içinde belirli bir süre boyunca birleştirir.
- f) **Dönüştürücü Model:** Araştırmacının dönüştürücü bir kuramsal çerçeve dâhilinde şekillendirdiği bir karma modeldir. Kuramsal çerçeve, araştırmacının belli bir görüşünü savunması, araştırma konusu nüfusun ihtiyaçlarına duyarlı olması ve söz konusu nüfusun toplumsal açıdan daha adil bir muamele görmesi için araştırma sonunda bazı çözüm ve değişiklik önerileri sunmasını gerektirir. Bu model, yöneme karar vermede rehberlik eden dönüştürücü kuramsal yapı içindeki nicel ve nitel verilerin eş zamanlı ve sıralı toplanması ve analizinin çerçevesinin belirlenmesidir.

Turist rehberliği eğitimi kapsamındaki yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen doktora tezi, önce nicel daha sonra açıklamak amacıyla nitel verilerin toplanmasını ve en iyiyi ortaya koymayı gerektirdiği için karma araştırma yönteminden açıklayıcı model tercih edilmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın nicel boyutunda anket; nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

3.4.1. Nicel Araştırma Aşaması

Bu bölümde, karma araştırma yönteminin bir parçası olan nicel araştırma aşaması ele alınmaktadır. Nicel araştırma aşamasında, araştırmanın evreni, örnekleme, hangi veri toplama yönteminin kullanıldığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.4.1.1. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünü, örneklem ise; belli bir evrenden, belli kural ve ölçütlere göre seçilmiş olan ve seçildiği evreni temsil

ettiği kabul edilen küçük kümeleri ifade etmektedir (Karasar, 2013: 109-110). Büyüköztürk vd. (2016: 80)' ye göre, iki tür evrenden söz edilmektedir. *Hedef Evren*; ulaşılması hemen hemen imkânsız olan evrendir ve araştırmacının ideal seçimidir. *Ulaşılabilir Evren* ise; ulaşılabilir olandır ve araştırmacının gerçekçi seçimidir.

Araştırma, turist rehberliği eğitiminin bir parçası olan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın evrenini (hedef evren) Türkiye'deki üniversiteler bünyesinde bulunan turizm/turist rehberliği bölümünde okuyup yurtiçi uygulama gezilerine katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Ancak hedef evrene ulaşmak, zaman, maliyet, kontrol ve enerji açısından oldukça güç olduğu (Ekiz, 2015: 103) için, Ocak-Şubat 2016'da düzenlenen yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrenciler araştırmanın ulaşılabilir evreni olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, nicel araştırma aşamasında kullanılan veriler, Ocak-Şubat 2016'da düzenlenen yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrencilerden elde edilmiştir.

Uygulama gezisinin faaliyete geçmesini sağlayan Novitas Seyahat Acentasından alınan verilere göre, yurtiçi uygulama gezisine toplam 328 öğrenci katılmıştır. Araştırmada amaç, evren hakkında bilgi toplamaktır ve evren birimlerinin tümüne ulaşılabilirdiği durumlarda örnekleme ihtiyacı duyulmamaktadır (Büyüköztürk vd., 2016: 81). Bu nedenle, araştırma verilerinin toplanmasında, ulaşılabilir evreni oluşturan öğrenci sayısının 328 gibi az bir rakamdan oluşması, belirlenen maliyet ve zaman açısından uygun olması ve verilerin hem elden hem de çevrimiçi olarak elde edilebilmesinden dolayı, ana kütlelerin hepsine ulaşılmıştır. Buna rağmen, geri dönüş yapılan anketlerden kullanılabilir anket sayısı 218'dir.

3.4.1.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın problemine, alt problemlerine, değişkenliklerin özelliklerine göre çeşitli ölçme araçlarıyla veriler toplanabilmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2014: 150). Nicel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemler; deneysel ve survey (tarama) yöntemleridir. *Deneysel Yöntem*, genellikle fen bilimlerindeki araştırmalar ile yakından ilişkilidir. *Survey (Tarama) Yöntemi* ise, hem sosyal hem de eğitim bilimlerinde kullanılabilir (Ekiz, 2015). Bu bağlamda, araştırmanın nicel araştırma aşamasında verileri toplamak için, survey yöntemlerinden en yaygın kullanılan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, araştırmanın problemini çözecek ve ele alınan hipotezleri test edecek bilgileri birincil kaynaklardan sistematik bir biçimde toplamak ve saklamak amacıyla hazırlanan bir soru formudur (İslâmoğlu ve Alnaçık, 2014:131). Örnek kütleye ulaşım açısından uygunluğu, daha kısa sürede ve daha az maliyetle bilgi elde edilmesi (Arıkan, 2007: 117), anketi cevaplayan kişinin

pek çok kez okuyabilmesi, yalnız olduğu için etki altında kalmaması ve yönlendirilmemesi (Sönmez ve Alacapınar, 2014: 156) gibi avantajları nedeniyle veri toplama aracı olarak anket tekniği tercih edilmiştir.

3.4.1.3. Veri Toplama Formu Olarak Anket ve İçeriği

Araştırmanın turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amacı doğrultusunda bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formu hazırlanırken, yeni bir ölçek geliştirmek güvenilirlik ve geçerlilik sorunlarına sebep olacağı için, araştırmada öncelikle yazında bulunan turist rehberliği ile ilgili çalışmalar, daha sonra araştırmanın değişkenlerini oluşturan, tur kalitesi, eğitim, turdan beklenti, motivasyon, memnuniyet ve mesleki tutum ile ilgili çalışmalar irdelenmiş ve araştırmanın amacına yönelik olarak yazında daha önce kullanılan ölçeklerin incelenmesi yoluna gidilmiştir.

Katılımcılardan katılmış oldukları yurtiçi uygulama gezisine göre, cevaplamalarını istediğimiz ifadeler, tur programı, tur kalitesi, eğitim, turdan beklenti, motivasyon, memnuniyet ve mesleki tutum değişkenleri ile ilgilidir. İnceleme sonunda, çalışmada veri toplamak için kullanılan anket formunda yer alan değişkenlere ait ifadeler oluşturulurken, araştırmanın amacıyla uyumlu olan ölçeklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda, literatürde konuya dair az sayıda bulunan çalışmalar ele alınmıştır. Anket formundaki tur programı ölçeğinde yer alan ifadeler Erdem ve Etiz (2012)'in; eğitim ölçeğinde yer alan ifadeler Güzel (2014b)'in; tur kalitesi, turdan beklenti, motivasyon ve tur memnuniyeti ölçeğine ait ifadeler Lee vd. (2011)'nin; mesleki tutum ölçeğinde yer alan ifadeler ise Yılmaz (2011)'in çalışmalarından yararlanılarak araştırmanın amacı doğrultusunda uyarlanmıştır.

Hazırlanan ölçek, turizm, pazarlama ve turist rehberliği alanında uzman, öğretim üyeliği yapan akademisyenlerin incelemesine sunulmuştur. Alanında uzman akademisyenlerden gelen eleştiriler doğrultusunda, ölçek tekrar gözden geçirilmiş ve ölçeğe son hali verilmiştir (Ek 1).

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların profili, turist rehberliği eğitimi ve mesleği ile ilgili genel bir bilgi sahibi olmak amacıyla çeşitli demografik sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde, katılımcı öğrencilerin cinsiyetleri, gelir durumları, üniversiteyi tercih sırası, bölümden memnuniyetleri, bölümü seçme nedenleri, kaçınıcı sınıfta okudukları, turist rehberliği mesleği ile ilgili neler düşündükleri, mezuniyet sonrası rahatlıkla iş bulup bulamayacakları, mesleği icra edip etmeyecekleri ve mesleği tavsiye edip etmeyeceğine dair sorular sorulmuştur. Anket formunun ikinci bölümünde ise, turist

rehberliği eğitimi kapsamındaki yurtiçi uygulama gezisi ile ilgili tur programı, eğitim, tur kalitesi, turdan beklenti, motivasyon, memnuniyet ve mesleki tutumlarını ölçmeye yönelik 34 ifade bulunmaktadır. Soruların ölçülmesinde ise, daha çok tutumları ölçmesi ve belli bir konudaki görüşleri ortaya çıkarması (Büyüköztürk vd., 2016: 129) ve katılımcının bir nesne, bir tutum ya da bir davranış konusunda kendisine sunulan ifadelere katılma ya da katılmama derecesini ölçmesi (Nakip, 2006: 141) nedeniyle, beşli Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Bu ölçek; 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Ne Katılıyorum - Ne Katılmıyorum, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum' a denk gelmektedir.

3.4.2. Nitel Araştırma Aşaması

Bu bölümde, karma araştırma yönteminin bir parçası olan nitel araştırma aşaması ele alınmaktadır. Nitel araştırma aşamasında, araştırmanın evreni, örnekleme, hangi örnekleme ve veri toplama yönteminin kullanıldığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.4.2.1. Evren ve Örneklem

Turist rehberliği eğitiminin bir parçası olan yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili görüşlerin anlaşılması ve yorumlanması amacıyla gerçekleştirilen nitel araştırma aşamasında, durum çalışması yöntemi kullanılmıştır ve çalışma bütüncül çoklu durum desenindedir. Bu desenle birden fazla etken bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 83).

Nitel araştırma aşamasında kullanılan veriler farklı gruplardan elde edilmiştir. Bu anlamda araştırmanın evreni; Türkiye'deki devlet üniversiteleri bünyesinde bulunan Turizm/Turist Rehberliği bölümü akademisyenlerinden ve turizm sektöründe çalışan turist rehberlerinden oluşmaktadır. Bunun nedeni; bölüm akademisyenlerinin turizm/turist rehberliği öğrencileri ile birebir iletişim halinde olması ve uygulama gezilerine katılan öğrencilerden geri bildirim almasıdır. Turist rehberlerinin tercih edilme sebebi ise, meslek hayatına atılmadan önce uygulama gezilerine katılmaları ve bazı turist rehberlerinin uygulama gezilerinde bizzat görev almalarıdır. Bunun yanı sıra sektörde çalışmalarından dolayı uygulama gezilerinin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilecekleri düşünüldüğü için tercih edilmiştir.

Araştırmanın evreninin tamamına ulaşmak mümkün olmadığı için, evreni çalışmak yerine evreni temsil etme gücüne sahip sınırlı sayıda bireyler araştırma kapsamına dâhil edilmiş ve örneklem belirleme yoluna gidilmiştir. Örneklem belirlenirken, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak veren amaçlı örnekleme yöntemleri (Patton, 2014: 46) kullanılmıştır. Bu anlamda, pek çok durumda, olgu

ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırmaya hız ve pratiklik kazandırması açısından, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmış, yakın ve erişilmesi kolay olan kaynaklardan oluşan örneklem kullanılmıştır. Görüşmelere başladıktan sonra, görüşülen kişiler konuyla ilgili daha fazla bilgi sahibi olabilecek kişileri önermişler ve görüşmelere kartopu örneklem kullanılarak devam edilmiştir. Bu noktada çalışmaya, bizzat öğrencilerin başında uygulama gezisine katılan akademisyenler de dâhil edilmiştir. Bunun nedeni, görüşülen akademisyenlerin uygulama gezisine katılan akademisyenlerden daha sağlıklı bilgi alınabileceği düşünülerek o kişiler ile görüşmemi tavsiye etmeleri ve akademisyenlerin bizzat uygulama gezisine katılarak öğrencilerin neler yaşadığını ve uygulama gezilerinin nasıl gerçekleştiğini görmesidir. Bu şekilde, araştırmada daha zengin bilgi kaynaklarına ulaşma fırsatı elde edilmiştir.

3.4.2.2. Veri Toplama Yöntemi

Veri toplama; ortaya çıkan araştırma problemlerine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiriyle ilişkili bir dizi faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Çalışma için kişilerin veya yerlerin bulunması ve erişimin sağlanması ve katılımcılardan etkili veri elde etmek için onlarla bağ kurmak süreç içerisinde önemli bir basamaktır. Araştırmada yerler veya kişiler seçildikten sonra, sıra en uygun veri toplama yöntemi hakkında karar almaya gelmektedir (Creswell, 2013: 146-147). Bu bağlamda, araştırmada veri toplama yöntemi olarak, nitel araştırma yönteminde en çok ve en sık kullanılan görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği; kişilerin neyi ve neden düşündüklerini, davranışlarını yönlendiren etkenleri (Ekiz, 2015: 62) ve kişilerin belirli bir konuda duygu, tutum ve düşüncelerini ortaya çıkarmayı sağlamakta (Sönmez ve Alacapınar, 2014: 152) ve bir kişinin iç dünyasına girmeyi ve onun bakış açısını anlamayı amaçlamaktadır (Patton, 1987). En az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim süreci olan görüşme, belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlaması (Büyüköztürk vd., 2016: 153) nedeniyle tercih edilmiştir. Görüşme, literatürde genellikle yapı bakımından; yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olarak sınıflandırılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016; Mertkan, 2015). Araştırmada ise, bu görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı görüşme sorularının bulunduğu görüşme formunu önceden hazırlamakta (Ekiz, 2015: 63) ve böylece kapsam ile ilgili başlıkların kontrol listesini, varsayılan ifadeleri ve soruların sırasını sunan bir görüşme rehberine sahip olmaktadır. Ancak, görüşme esnasında genellikle, ifadelerin ve soruların sırası görüşmenin akışına göre şekillenebilmekte ve buna ek

olarak görüŖülen kiŖinin söylediklerini devam ettirebilmek için planlanmamıŖ sorular da sorulabilmektedir (Robson, 2015: 347). Bu araŖtırmada da, grŖme esnasında grŖülen kiŖilere esneklik sağlayarak oluŖturulan soruların yeniden düzenlenmesi (Ekiz, 2015: 63), analizlerin kolaylığı, grŖülen kiŖiye kendini rahatlıkla ifade etme imkanı ve gerektiğinde konu ile ilgili derinlemesine bilgi toplamayı sağlaması (Büyüköztürk vd., 2016: 154) nedeniyle yarı yapılandırılmıŖ grŖme tekniği kullanılmıŖtır.

3.4.2.3. Yarı YapılandırılmıŖ GrŖme

AraŖtırmada, turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amalanmıŖ ve araŖtırmanın amacı doğrultusunda bir grŖme formu hazırlanmıŖtır. GrŖme formu hazırlanırken, yazında bulunan turist rehberliği eğitimi ile ilgili araŖtırmalar incelenmiŖ, uygulama gezisine dair önemli konular dikkate alınmıŖ ve grŖme soruları araŖtırmacı tarafından oluŖturulmuŖtur. Hazırlanan grŖme soruları iki farklı araŖtırmacı tarafından incelenmiŖ ve gelen öneriler doğrultusunda grŖme formuna son Ŗekli verilmiŖtir. GrŖme formunda uygulama gezilerinin süresi, olumlu-olumsuz yönleri, karŖılaŖılan sorunlar ve çözüm nerileri, turist rehberliği mesleği, uygulama dönemi ve turist rehberi ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu sorularla uygulama gezisinin yeterliliğinin belirlenmesi, uygulama gezisinin bölge bölge mi yoksa tek seferde mi yapılması gerektiği, turist rehberinin bilgi donanımı ve uygulama gezilerinin nasıl gerekleŖtirilmesi gerektiği hakkında bilgi toplanması amaçlanmaktadır. Ayrıca grŖme yapılan kiŖilere, son bir soru olarak uygulama gezilerini neye benzettikleri sorulmuŖtur. GrŖme formu rneği Ek 2' de yer almaktadır.

GrŖme formu hazırlandıktan sonra, yukarıda bahsedilen amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaŖılabilir durum rneklemesi ve kartopu rneklemesi ile grŖme yapılacak kaynak kiŖiler belirlenmiŖ ve iletiŖim bilgileri toplanmıŖtır. Bunun yanı sıra, grŖme yapılacak kaynak kiŖilerin katılımları, gönüllülük esasına dayanılarak saęlanmıŖtır.

GrŖmeler, Ek 2' de yer alan yarı yapılandırılmıŖ grŖme soruları dâhilinde yrtlmeye alıŖılmıŖtır. Ancak zaman zaman baŖka konulara da deęinilmıŖ ve kaynak kiŖilerin konuya geri dnŖleri saęlanmıŖtır. Açıklamaların yetersiz olduğu durumlarda ise konuyu daha detaylı anlatmaları istenmiŖtir. GrŖmeler, katılımcılara ait ofis ya da sessiz bir meknda sohbet Ŗeklinde gerekleŖtirilmıŖ, katılımcıların anlattıklarına paralel olarak grŖme formunda yer alan sorular ynlendirilmıŖ ve cevapları alınmaya alıŖılmıŖtır.

AraŖtırma sürecinde, grŖme yapılacak olan kaynak kiŖilere araŖtırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiŖ, gönüllü katılımcı izin formu ile izinleri alınmıŖ ve

katılımcıların izinleri dâhilinde yapılan görüşmeler, ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Gönüllü katılımcı izin formu, araştırmanın amacı hakkında bilgi veren, görüşme yapılacak kaynak kişilerin araştırmaya gönüllü olarak katıldığını gösteren, araştırma kapsamında vereceği bilgilerin gizli tutularak sadece bilimsel amaçlı kullanılmasına ve tartışılıp yayınlanmasına izin verdiği ve görüşme esnasındaki bazı hususları kabul ettiğini gösteren bir form niteliğindedir. Araştırmada kullanılan gönüllü katılımcı izin formu Ek 3' te bulunmaktadır.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan kişiler arasından 11 akademisyen ve 9 rehber araştırma örneğine dâhil edilmiştir. Görüşme yapılan kaynak kişilerin sayısı arttıkça, elde edilen veriler, bilgiler tekrara düşmeye başlamıştır. Bu da yapılan görüşmeler sonucunda, elde edilen verilerin doygunluğa ulaştığını göstermektedir. Bu durumda görüşmeler, artık araştırmaya yeni bir veri sağlayamadığı için katılımcı sayısı yeterli görülmüş ve araştırmanın görüşme kısmı sona erdirilmiştir. Araştırmaya katkıda bulunan kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Yapılan görüşmelerin süresi ise, 26 dakika ile 40 dakika arasında değişiklik göstermektedir.

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Veri analizi, uygun istatistiksel teknikler kullanılarak, elde edilen verilerin araştırma probleminde çözüm önerileri geliştirmesine imkân verecek şekilde çözümlenmesi işlemi ve bilimsel geçerliğe sahip sonuçlar çıkartma sürecidir (Büyüköztürk, 2011: 7; Karasar, 2013: 197). Araştırma, karma araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirildiği için, veri analizinde de karma analizden faydalanılacaktır. Karma analiz, hem nicel hem de nitel yöntemlerinin iyi gelişmiş olmasını ve iki ayrı aşamada gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Her bir aşama, kendine özgü soru, veri, analiz ve bulgu ile tamamlanmaktadır (Creswell ve Tashakkori, 2007: 108). Her iki yönteme ait veri tabanı, ayrı analiz teknikleri kullanılarak analiz edildikten sonra (Creswell ve Tashakkori, 2007: 108), elde edilen nicel ve nitel bulgular karma analiz yönteminden faydalanılarak birleştirilmektedir (Jang vd., 2008: 2).

Nicel ve nitel veriler, açıklayıcı model ile önce nicel daha sonra açıklamak amacıyla nitel veriler olmak üzere sırayla toplanmıştır. Bu bağlamda, araştırmada nicel ve nitel verilerin analizi, sıralı veri analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sıralı veri analizi, araştırma dizileri birbiri ile bağlantılı olup birbirinden etkilendiği durumlarda, belli bir sıraya göre yapılmaktadır (Onwuegbuzie vd., 2007). Teddlie ve Tashakkori (2009)'ye göre; hangi verinin önce analiz edileceği önem taşımakta ve analiz sırası araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmektedir (Mertkan, 2014: 94). Bu bağlamda, araştırmada önce nicel

daha sonra nitel verilerin analizi yapılmış ve en iyisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Önce nicel verinin analiz edildiği ve nitel analizin nicel analizi izlediği durumlarda nitel analiz nicel analizden doğmakta ve nicel bulgulardan etkilenmektedir (Mertkan, 2014: 94).

3.5.1. Nicel Veri Analiz Aşamaları

Nicel veri analizi, veri toplama, düzenleme ve istatistik işlemler uygulayarak geçerli sonuçlar çıkarılma süreci (Ekiz, 2015: 135) olup, verinin düzenlenmesi gibi basit bir işlemde başlayıp karmaşık istatistiksel analizlere kadar oldukça geniş bir alana yayılmaktadır (Robson, 2015: 509). Nicel veri analizinde araştırma problemine en uygun denence test edilmekte ve genelleme yapılmaya çalışılmaktadır. Araştırma denencesi ise, araştırmacının değişkenler arası ilişkiyi savunduğu yargılar olarak tanımlanmaktadır (Ekiz, 2015: 135). Bu noktadan hareketle, araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma modeli ve hipotezleri belirlenmiştir.

3.5.1.1. Araştırma Modeli ve Hipotezleri

Araştırma sorularına verilecek cevaplar, uygulama gezisine katılan öğrencilerden elde edilecek verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya çıkarılacaktır. Araştırmanın temel sorusu şu şekildedir: “Uygulama gezilerinin yeterliliği nasıldır?”. Yukarıda ortaya konan araştırmanın amacından ve burada ifade edilen araştırma sorusundan yola çıkarak nicel veri analizi bölümünde test edilmek üzere aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir. Araştırmanın hipotezleri;

H₁: Tur programı ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Eğitim ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Tur kalitesi ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Turdan eklenti ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Motivasyon ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Eğitim ile tur kalitesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₇: Eğitim ile turdan beklenti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₈: Eğitim ile motivasyon arasında anlamlı bir ilişki vardır.

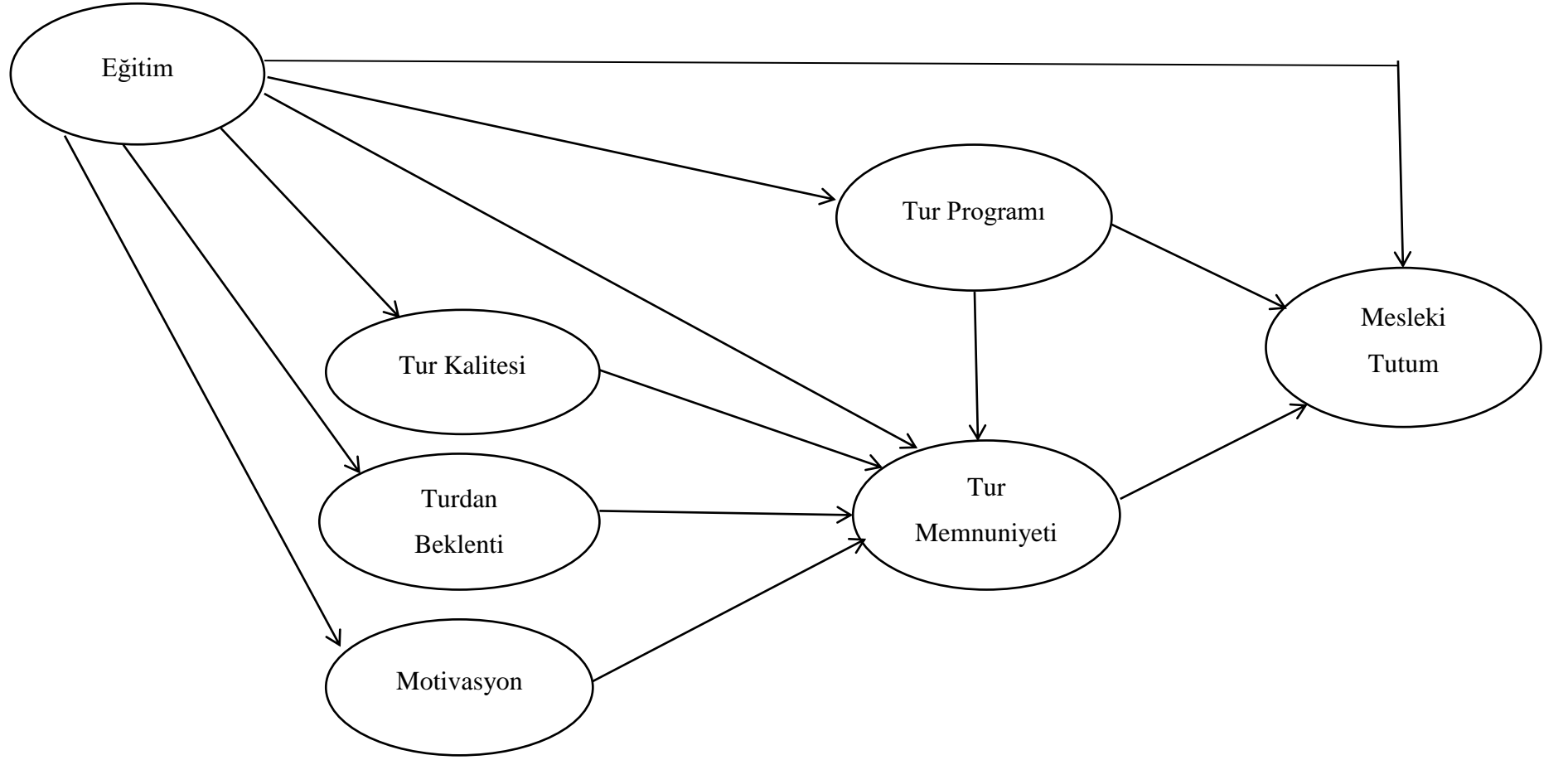
H₉: Eğitim ile mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₀: Eğitim ile tur programı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₁: Tur memnuniyeti ile mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₂: Tur programı ile mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın modeli ise; araştırmanın amacına ve hipoteze bağlı olarak kavramlar arasındaki ilişkiyi açıklamaya dayanmaktadır. Bu kavramlar, tur programı, tur kalitesi, eğitim, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutumdur. Literatür araştırması ve daha önceki ampirik çalışmaların ışığında turist rehberliği uygulama gezisinin etkinliğini ortaya koyabilmek amacıyla araştırmanın yapısal bir modeli oluşturulmuştur (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Araştırma Modeli

3.5.1.2. Anketin Uygulanması ve Verilerin Analizi

Araştırma hipotezlerinin ispatlanması ve oluşturulan ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla öncelikle 30 kişi üzerinde pilot test uygulanmıştır. Pilot testte elde edilen veriler, güvenilirlik analizine tabii tutularak anketin güvenilirliği ölçülmüş, Cronbach Alpha katsayısı kabul edilebilir bir değer almış ve araştırmaya devam edilmiştir. Anketler, uygulama gezisi başında bulunan turist rehberleri aracılığıyla öğrencilere uygulanmıştır. Bu doğrultuda, turist rehberlerine anket ve çalışmanın amacı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş ve anketlerin sağlıklı bir şekilde uygulanması hedeflenmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde, bir istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. İstatistik programı yardımı ile incelenen araştırma verilerine ilişkin öncelikle, bilgisayarda bir veri sayfası oluşturularak ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. İkinci olarak, betimleyici istatistik içerisinde yer alan frekans dağılımı, yüzde dağılımı, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiş ve değişkenler faktör analizine tabi tutularak ortaya çıkan boyutlar hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak ise, değişkenler arasındaki ilişkileri, bir başka ifadeyle araştırma hipotezleri, korelasyon, regresyon ve manova analizleri yardımıyla test edilmeye çalışılmış ve uygun başlıklar altında tablolara dönüştürülerek açıklanmıştır.

3.5.2. Nitel Veri Analiz Aşaması

Nitel veri analizi, araştırmacının veriye bakış açısından, amacından ve araştırma sorularından doğrudan etkilenmekte ve elde edilen verilerden bütüncül, anlamlı ve sembolik bir yapı oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (Yurdakul, 2016: 2). Nitel veri analizinin temel amacı, bireylerin öznel bir şekilde yapılandırdıklarının sistematik olarak anlaşılması ve sonuç olarak da kavramsallaştırılmasıdır (Ekiz, 2015: 73). Bunun yanı sıra, çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik anlamına gelen nitel araştırmada veri analizi, her araştırma için kullanılacak standart bir yapısı bulunmamakta ve analiz sürecinin kapsamlı ve sistematik olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 253). Analiz süreci, verilerin organizasyonunu, veri tabanının ön okuma işleminden geçirilmesini, temaları kodlama ve organize etmeyi, veri sunumunu ve bunları yorumlamayı içermektedir. Bu basamaklar birbirine bağlıdır ve tamamen veri analizi ve sunumu ile ilgili bir etkinlikler sarmalını oluşturmaktadır (Creswell, 2013: 178).

Nitel araştırma sürecinde elde edilen verilerin doğru ve yansız analizini sağlamak ve geçerli sonuçlara varmak için araştırmacıların çeşitli nitel veri analiz teknikleri kullanması gerekmektedir (Seggie ve Bayyurt, 2015: 360). Literatürde, nitel veri analizi ile ilgili birçok teknik bulunmaktadır. Bu tekniklerden en yaygın kullanılanları, yapılan analizin derinliğine

göre sınıflanan betimsel ve içerik analizidir. Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. İçerik analizi ise, elde edilen verilerin betimsel analize göre daha derinlemesine analiz edilmesini gerektirmekte ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 253-259).

Nitel veri analiz tekniklerinin kullanıldığı analiz süreci, genelleme yapmakta zorlanıldığı ve elde edilen veri yapılandırılmamış olduğu için, araştırma, çok fazla zaman ve enerji kaybına neden olmaktadır (Patton, 1990). Nicel araştırmalarda olduğu gibi, nitel araştırmalarda da yazılım programlarının kullanılmaya başlanmasıyla, nitel araştırma analiz sürecinin de bilimsel geçerliği ve önemi artmış bulunmaktadır (Seggie ve Bayyurt, 2015: 361). Bunun yanı sıra, yazılım programları veri depolamayı, kodlamayı, geri çağırma ve birleştirmeyi kolaylaştırmakta ve kodlanmış temaları yerleştirme sürecini, veriyi kategoriler içerisinde gruplandırmayı, dökümlerdeki parçaları veya alan notlarından olayları karşılaştırmayı hızlandırmaktadır (Patton, 2014: 442). Bu nedenle, araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmelere verilen yanıtlar, NVivo 11 for Windows nitel veri analizi programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Analize başlamadan önce, ses kaydına alınan görüşme konuşmaları araştırmacı tarafından yazıya dökülmüş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her bir katılımcıya ait görüşmeler görüşme sırasına göre, akademisyenler A1, A2, turist rehberleri R1, R2 şeklinde numaralandırılmıştır. Görüşmelere ilişkin elde edilen yazılı metinler 4 ile 8 sayfa arasında değişmekte olup, toplam 87 sayfadan oluşmaktadır. Tüm görüşme verileri, akademisyenler ve rehberler olmak üzere iki ayrı dosyada toplanmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Word programına aktarılan görüşme konuşmaları, tekrar okunduktan sonra NVivo 11 nitel veri analizi paket programına aktarılmıştır.

3.5.2.1. Verileri Tanıma ve Kodlama

Görüşme konuşmalarının kelimesi kelimesine yazıya dökülmesi gerçekliğin özümsememiş karmaşıklığını yansıttığı ve bunlardan anlam çıkarmak için kodlamaya ihtiyaç duyulmaktadır (Bazeley ve Jackson, 2015: 75). Kodlama, analiz edilen verilerin anlamlı bölümlere ayrılıp tanımlanması işlemi olup, bir anlamda bir ya da birden fazla metin ya da verileri betimleme ve kaydetmeyi içermektedir. Genellikle, bazı parçalar betimlenir ve daha sonra bir fikir, kod ile ilişkilendirilip isim verilmektedir. Dolayısıyla, tüm metin boyunca aynı şey, aynı isim ile kodlanmaktadır. Kodlama yaparken, olası temalar geliştirilebilmektedir. Kodlama ve tematik çerçeve, birçok nitel veri analizinin merkezi konusu olmaktadır. Tematik

kodlama analizi, katılımcıların deneyimlerini, anlamlandırmalarını ve gerçeklerini aktaran bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Robson, 2015: 586-587).

NVivo 11 programına aktarılan görüşme konuşmaları, tekrar okunmuş ve tek tek çözümlenmiştir. Yazıya dökülen metinler çözümlenirken, kodlar belirlenmiş ve ilgili her, satır, cümle ya da paragraf seçilerek verilerin belirlenen kodlara atanması işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra aynı şekilde kodlanan veriler incelenmiş ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Alan yazında araştırmaya dayalı genel bir kavramsal tema şeması bulunmadığı için, kodlama işlemlerinin tümü araştırmacı tarafından NVivo 11 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.5.2.2. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 289). Bu doğrultuda araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği artırmak için aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmiştir:

- Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için birden fazla veri toplama yöntemi bireysel görüşme ve anket kullanılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken ilgili alan yazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Nitel veri analizinde temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Buna ilave olarak, görüşmede kaydedilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve gizliliği konusunda anlaşma imzalanması, karşılıklı güvenin sağlanmasında önemli bir etken olacaktır. Böylece görüşme sürecinde toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanacaktır.
- Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirliğini) artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin kodlanması ayrıntılı bir biçimde aktarılmış, alan yazında yer alan konu ile ilgili araştırmalarla karşılaştırma yapılmış ve tartışılmıştır. Ayrıca olay ve olguları ve bunların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koymak amacıyla amaçlı örneklem yöntemiyle gönüllük esasına dayalı olarak katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır.
- Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca görüşmede elde edilen veriler üzerinde araştırmacı ve alanında deneyimli iki farklı araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlamalar yapılmış, doğrulanmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlılık oranı (Kappa değerleri)

hesaplanmıştır. Böylelikle araştırmada değerlendiriciler arasında mükemmel bir uyum olup olmadığına ve kodlamanın güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

➤ Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için araştırmacının tüm veri toplama araçlarını, ham verilerini, analiz aşamasında yaptığı kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları dışarıdan bir uzmanın incelemesine sunarak teyit incelemesi yaptırılmıştır.

3.5.2.3. Kappa Analizi

Araştırmacı tarafından elde edilen temalar ile araştırmaya katkı sağlayan alanında deneyimli iki farklı araştırmacının belirlediği temalar araştırmacı tarafından ayrı ayrı okunmuş ve temalar doğrulanmıştır. İki araştırmacı arasındaki karşılaştırmalı uyuşmanın güvenilirliğini ölçen Kappa tutarlılık katsayısı $\kappa = .61$ olarak hesaplanmıştır. Kappa katsayısının istatistiksel olarak,

- ✓ <0 hiç uyuşma olmaması,
- ✓ 0.00-0.20 arasındaki değerde önemsiz uyuşma olması,
- ✓ 0.21-0.40 arasındaki değerde az bir düzeyde uyuşma olması,
- ✓ 0.41-0.60 arasındaki değerde orta düzeyde uyuşma olması,
- ✓ 0.61-0.80 arasındaki değerde yeterli düzeyde uyuşma olması,
- ✓ 0.81-1.00 arasındaki değerde mükemmel uyuşma olması olarak kabul edilmektedir (Landis ve Koch, 1977).

Dolayısıyla mevcut araştırmada, kappa katsayısının $\kappa = .61$ oranında bir uyum olduğu görülmüş ve kodlama anahtarının kabul edilebilir bir düzeyde çıkması araştırmanın güvenilir olduğunu göstermiştir.

3.6. Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları bölümünde, araştırmanın amacına yönelik yapılan görüşmeler ve anketler sonrasında elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Karma araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, elde edilen bulgular, nicel ve nitel araştırma bulguları olarak ayrı ayrı ele alınmaktadır.

3.6.1. Nicel Araştırma Bulguları

Araştırmanın nicel araştırma kısmında, turist rehberliği uygulama gezilerinin yeterliliğinin belirlenmesi amacıyla anket tekniği ile yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrencilerden elde edilen zengin veriler, istatistiksel analize tabi tutularak hipotezler test edilmiş ve bulgular irdelenmiştir.

3.6.1.1. Ölçeğin Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirliliğinin test edilmesi amacıyla Cronbach Alpha modelinden yararlanılmış ve ölçeğe güvenirlilik analizi uygulanmıştır. Yapılan güvenirlilik analizi sonucunda verilerin genel güvenirlilik değeri (Cronbach Alpha Katsayısı) 0,894 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ölçeğin genel güvenirliliğinin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2016: 405). Güvenirlilik analizi sonuçları Tablo 3.1’de gösterilmektedir.

Tablo 3.1 Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi

Ölçek Bölümü	Değişken Sayısı	Cronbach’s Alpha
Tur Programı	8	0,702
Eğitim	4	0,901
Tur Kalitesi	5	0,849
Turdan Beklenti	4	0,883
Motivasyon	4	0,869
Tur Memnuniyeti	3	0,893
Mesleki Tutum	6	0,710
Genel	34	0,894

Güvenirlilik analizi sonucunda; ölçeklerin Cronbach’s Alpha değerleri tur programının $\alpha = 0,702$, eğitimin $\alpha = 0,901$, tur kalitesinin $\alpha = 0,849$, turdan beklentinin $\alpha = 0,883$, motivasyonun $\alpha = 0,869$ ve tur memnuniyetinin $\alpha = 0,893$ olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar tur programı ölçeğinin oldukça güvenilir ve tur kalitesi, turdan beklenti, motivasyon ve tur memnuniyeti ölçeklerinin ise yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (İslamoğlu ve Almaçık, 2014: 283; Kalaycı, 2016: 405).

7 ifadeden oluşan mesleki tutum ölçeğinin cronbach’s alpha değeri ise $\alpha = 0,592$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin 6.ifadesi silindiğinde ise ölçeğin güvenirliliği 0,710’a çıkmaktadır. Bu durumda ölçeğin oldukça güvenilir ($0,60 > \alpha > 0,80$) olması için 6.ifadenin ölçekten çıkarılması gerekmektedir (Ural ve Kılıç, 2005: 262). Dolayısıyla mesleki tutum ölçeğindeki 6.ifade analiz dışı bırakılmıştır.

3.6.1.2. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Bu bölümde çalışmaya katılanların demografik özelliklerine yer verilmiştir. Çalışmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla cinsiyet, gelir durumu, bölümü tercih sırası, bölümden memnuniyeti, bölümü seçme nedeni, kaçınıcı sınıfta okuduğu, mezuniyet sonrası rahatlıkla iş bulabileceğini düşünüp düşünmediği, turist rehberliği ile ilgili ne düşündüğü, mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini icra etmeyi düşünüp düşünmediği ve mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini tavsiye edip etmeyeceği sorulmuştur.

Demografik veriler frekans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 3.2’de gösterilmektedir.

Tablo 3.2 Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Demografik Değişkenler	n	%	Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet			Bölümü Seçme Nedeni		
Kadın	70	32,1	İsteyerek	188	86,2
Erkek	148	67,9	Açıkta Kalmamak İçin	10	4,6
Gelir Durumu			Puanım Buraya Yettiği İçin	13	6
500 TL ve aşağısı	39	17,9	Diğer	7	3,2
501 – 750 TL	28	12,8	Mezuniyet Sonrası İş Bulabilme		
751 – 1000 TL	21	9,6	Evet, düşünüyorum	134	61,5
1001 TL ve üzeri	130	59,7	Hayır, düşünmüyorum	35	16,1
Bölümü Tercih Sırası			Henüz net bir kararım yok	49	22,4
İlk Tercih	115	52,7	Turist Rehberliği Mesleği İle İlgili Düşünce		
2-5 arası	69	31,7	İş imkânları geniş	118	54,1
6-10 arası	23	10,6	İş imkânları kısıtlı	44	20,2
11-15 arası	9	4,1	Geleceğin mesleği	14	6,4
16 ve üzeri	2	0,9	Henüz net bir kararım yok	24	11
Eğitim Gördüğü Sınıf			Diğer	18	8,3
1.Sınıf	2	0,9	Mesleği İcra Etme		
2.Sınıf	64	29,4	Kesinlikle düşünüyorum	127	58,3
3.Sınıf	21	9,6	Düşünüyorum	71	32,5
4.Sınıf ve üzeri	46	21,1	Ne düşünüyorum ne düşünmüyorum	13	6
Mezun	85	39	Düşünmüyorum	5	2,3
Bölümden Memnuniyet			Kesinlikle Düşünmüyorum	2	0,9
Çok Memnunum	93	42,7	Mesleği Tavsiye Etme		
Memnunum	92	42,2	Kesinlikle tavsiye ederim	63	28,9
Ne Memnunum Ne Değilim	21	9,6	Tavsiye ederim	92	42,2
Memnun Değilim	10	4,6	Ne tavsiye ederim ne tavsiye etmem	43	19,7
Hiç Memnun Değilim	2	0,9	Tavsiye etmem	11	5,1
			Kesinlikle tavsiye etmem	9	4,1

Tablo 3.2’ye göre ankete katılanların 70’i (%32) kadınlardan, 148’i (%68) erkeklerden oluşmaktadır. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında 39 kişi (%17,9) “500 TL ve aşağısı”, 28 kişi (%12,8) “501-750 TL”, 21 kişi (%9,6) “751-1000 TL” ve 130 kişi (%59,6) “1001 TL ve üzeri” gelirleri olduğu görülmektedir.

Ankete katılanların büyük çoğunluğunun (115 kişi ile %52,8) üniversiteye girişleri sırasında “Turist Rehberliği” bölümünü ilk sırada tercih ettikleri görülmektedir. Bunu sırasıyla 69 kişi (%31,7) “2-5 arası”, 23 kişi (%10,6) “6-10 arası”, 9 kişi (%4,1) “11-15 arası” ve 2 kişi (%0,9) “16 ve üzeri” takip etmektedir. Katılımcıların %39’u (85 kişi) mezun durumunda, %29,4’ü (64 kişi) 2.sınıf, %21,1’i 4.sınıf ve üzeri, %9,6’sı (21 kişi) 3.sınıf ve %0,9’u (2 kişi) 1.sınıfta okumaktadır.

Çalışmaya katılanların turist rehberliği bölümünden memnuniyet durumuna bakıldığında %84,9’luk oran ile 185 kişi memnun olduklarını belirtirken, %15,1’lik oran ile 33 kişi memnun olmadıklarını belirtmektedir. Bölümü seçme nedenlerine baktığımızda ise;

188 kişinin (%86,2) isteyerek tercih ettiği görülmektedir. Bunu sırasıyla 13 kişi (%6) puanı bu bölüme yettiği için, 10 kişi (%4,6) açıkta kalmamak için ve 7 kişi (%3,2) diğer nedenlerle tercih ettikleri takip etmektedir (Tablo 3.8). Katılımcılardan bazıları diğer nedenleri “ek iş” olarak belirtmektedir.

Turist Rehberliği mesleği ile ilgili sorulan sorulara dair verilen cevaplara bakıldığında; 134 kişi mezuniyet sonrası rahatlıkla iş bulabileceğini düşünürken, 35 kişi rahatlıkla iş bulamayacağını düşünmektedir. 49 kişinin ise net bir kararı bulunmamaktadır. Katılımcıların turist rehberliği mesleği ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, 118 kişi turist rehberliği mesleğinin iş imkânlarının geniş olduğunu, 44 kişi iş imkânlarının kısıtlı olduğunu düşünmektedir. 24 kişinin turist rehberliği mesleği ile ilgili henüz net bir kararı yokken, 14 kişi geleceğin mesleği olarak görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 18’i ise diğer seçeneğini işaretleyerek düşüncelerini;

- Hayali Mesleğim,
- İş imkânları genişti, ama ülke savaşa sürüklenene kadar,
- Alınan eğitim ve kişisel gelişim ön planda olduğu takdirde maddi ve manevi sıkıntı yaşanılmayacak bir meslek,
- Son yaşanan olaylardan sonra bitik bir meslek konumuna geçmiştir,
- İkinci bir iş için güzel bir meslek,
- İş imkânları genişti, fakat bundan sonrası için bilemiyorum, şeklinde belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 198’i mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini icra etmeyi düşündüklerini, 7’si düşünmediklerini, 13’ü ise mesleği icra etme konusunda henüz net bir kararı olmadıklarını belirtmektedir. Mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini tavsiye edip etmeyeceklerine bakıldığında, %71’lik oranla 155 kişinin mesleği tavsiye edeceği, %20’lik oranla 43 kişinin tavsiye konusunda karar veremedikleri, %9’luk oranla 20 kişinin ise tavsiye etmeyecekleri görülmektedir.

3.6.1.3. Ölçek Maddelerine İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçek maddeleri 5’li Likert tipi derecelendirme ile ölçülmüştür. Ölçekteki her bir ölçek maddesi 1 kesinlikle katılmıyorum ile 5 kesinlikle katılıyorum arasında sıralanmıştır. Ölçek maddeleri için işaretlenen 1 ve 2 seçenekleri katılmadıkları tutumu ifade ederken 4 ve 5 seçenekleri katıldıkları tutumu ifade etmektedir. 3 seçeneği ise adı geçen madde ile ilgili tutum geliştirilmediğini göstermektedir.

Tablo 3.3 Tur Programı Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Tur Programı	Art. Ort.	Std. Sap.
Uygulama gezisinin maliyeti yüksektir.	3,38	1,34
Uygulama gezisi tur programı uzundur.	2,76	1,40
Uygulama gezisi boyunca ziyaret edilen turistik noktaların sayısı yeterlidir.	3,14	1,36
Uygulama gezisi programında ziyaret edilen turistik noktaların bazıları gereksizdir.	2,77	1,49
Uygulama gezisinin yorucu olması, bilgilerin anlaşılmasını güçleştiriyor.	3,19	1,47
Uygulama gezisi aralıklı ve bölge bölge yapılmalıdır.	3,25	1,54
Uygulama gezisinde eşlik eden rehberin bilgi donanımı yeterliydi.	4,28	1,28
Uygulama gezisinde rehberin bilgi donanımı diğer hizmetlerden daha önemlidir.	4,00	1,28

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Tablo 3.3'e göre tur programı ölçeği açısından katılımcılar hiçbir ifadeye "kesinlikle katılıyorum" ya da "kesinlikle katılmıyorum" düzeyinde katılım göstermemişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama (4,28) "Uygulama gezisinde eşlik eden rehberin bilgi donanımı yeterliydi" ifadesinde gerçekleşmiştir. Öne çıkan diğer ifade ise aritmetik ortalaması 4,00 olan "Uygulama gezisinde rehberin bilgi donanımı diğer hizmetlerden daha önemlidir" ifadesidir.

En düşük aritmetik ortalama (2,76) "Uygulama gezisi tur programı uzundur" ifadesidir. Aritmetik ortalaması düşük olan diğer bir ifade "Uygulama gezisi programında ziyaret edilen turistik noktaların bazıları gereksizdir (2,77)" ifadesinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.4 Eğitim Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Eğitim	Art. Ort.	Std. Sap.
Uygulama gezisi bilgimi arttırdı.	4,32	1,02
Uygulama gezisi eğitici bir deneyimdi.	4,39	,94
Uygulama gezisi esnasında birçok tarihi ve kültürel yerler öğrendim.	4,41	,92
Uygulama gezisi yeni şeyler öğrenmek için merak uyandırdı.	4,44	,89

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Tablo 3.4'e göre eğitim ölçeği açısından katılımcılar bütün ifadelere "katılıyorum" düzeyinde katılım göstermişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama (4,44) "Uygulama gezisi yeni şeyler öğrenmek için merak uyandırdı" ifadesinde gerçekleşmiştir. Diğer ifadeler ise şu şekildedir;

- Uygulama gezisi esnasında birçok tarihi ve kültürel yerler öğrendim (4,41)
- Uygulama gezisi eğitici bir deneyimdi (4,39)
- Uygulama gezisi bilgimi arttırdı (4,32).

Tablo 3.5 Tur Kalitesi Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Tur Kalitesi	Art. Ort.	Std. Sap.
Uygulama gezisi doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmemi sağladı.	4,38	,79
Uygulama gezisinin odak noktasında tarihsel ve kültürel miras vardı.	4,43	,80
Uygulama gezisi rahat ve güvenliydi.	4,11	,91
Uygulama gezisinden mesleki deneyim kazandım.	4,25	,98
Uygulama gezisi maliyetinden çok değerliydi.	3,60	1,28

5=Kesinlikle Katılıyorum.....1=Kesinlikle Katılmıyorum

Tablo 3.5'e göre tur kalitesi ölçeği açısından katılımcılar "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde katılım göstermemişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama (4,43) "Uygulama gezisinin odak noktasında tarihsel ve kültürel miras vardı" ifadesinde gerçekleşmiştir. Bunu "Uygulama gezisi doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmemi sağladı (4,38)", "Uygulama gezisinden mesleki deneyim kazandım (4,25)" ve "Uygulama gezisi rahat ve güvenliydi (4,11)" ifadeleri takip etmektedir. Tur kalitesi ölçeği açısından en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifade ise, "Uygulama gezisi maliyetinden çok değerliydi (3,60)" ifadesidir.

Yine Tablo 3.6'da görüldüğü gibi turdan beklenti ölçeği açısından "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde katılım göstermemişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama (4,23) "Uygulama gezisinden tarihsel ve kültürel miras görmeyi umuyordum, karşıladı" ifadesinde gerçekleşmiştir. Diğer en yüksek aritmetik ortalamaya sahip ifadeler ise,

- Uygulama gezisinden ülkenin tanıtımı ile ilgili yeterli bilginin verilmesini bekliyordum, karşıladı (4,11),
- Uygulama gezisinden doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmeyi bekliyordum, karşıladı (4,06), olarak bulunmuştur.

Tablo 3.6 Turdan Beklenti Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Turdan Beklenti	Art. Ort.	Std. Sap.
Uygulama gezisinden doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmeyi bekliyordum, karşıladı.	4,06	,96
Uygulama gezisinden tarihsel ve kültürel miras görmeyi umuyordum, karşıladı.	4,23	,86
Uygulama gezisinden rahat ve güvenli şehir ortamı görmeyi umuyordum, karşıladı.	3,96	,91
Uygulama gezisinden ülkenin tanıtımı ile ilgili yeterli bilginin verilmesini bekliyordum, karşıladı.	4,11	1,01

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Turdan beklenti ölçeği açısından en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifade ise "Uygulama gezisinden rahat ve güvenli şehir ortamı görmeyi umuyordum, karşıladı (3,96)" ifadesinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.7'ye göre motivasyon ölçeği açısından en yüksek aritmetik ortalama (4,07) "Uygulama gezisinden birçok mesleki deneyim kazanmayı umuyordum, karşıladı" ifadesinde gerçekleşmiştir. Aritmetik ortalaması yüksek olan diğer ifade ise "Uygulama gezisinden yeterli ölçüde bilgilenmeyi bekliyordum, karşıladı (4,01)" ifadesidir.

Tablo 3.7 Motivasyon Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Motivasyon	Art.Ort.	Std.Sap.
Uygulama gezisinden yeterli ölçüde bilgilenmeyi bekliyordum, karşıladı.	4,01	1,12
Uygulama gezisinden eğlenmeyi umuyordum, karşıladı.	3,87	1,10
Uygulama gezisinden birçok mesleki deneyim kazanmayı umuyordum, karşıladı.	4,07	1,04
Uygulama gezisinin maliyetinden daha değerli olacağını umuyordum, karşıladı.	3,78	1,17

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Motivasyon ölçeği açısından en düşük aritmetik ortalama (3,78) “Uygulama gezisinin maliyetinden daha değerli olacağını umuyordum, karşıladı” ifadesinde ortaya çıkmıştır. Aritmetik ortalaması düşük diğer ifade “Uygulama gezisinden eğlenmeyi umuyordum, karşıladı (3,87)” ifadesinde görülmektedir.

Tablo 3.8 Tur Memnuniyeti Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Tur Memnuniyeti	Art. Ort.	Std. Sap.
Uygulama gezisinden genel olarak memnun kaldım.	4,08	,98
Uygulama gezisinden zevk aldım / eğlendim.	4,15	,93
Gelecekte turist rehberliği öğrencilerinin uygulama gezisinden olumlu deneyimler kazanacağını düşünüyorum.	4,20	,96

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Yine katılımcılar tur memnuniyeti ölçeği açısından “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde katılım göstermemişlerdir (Tablo 3.8). En yüksek aritmetik ortalama (4,20) “Gelecekte turist rehberliği öğrencilerinin uygulama gezisinden olumlu deneyimler kazanacağını düşünüyorum” ifadesinde gerçekleşmiştir. Bunu “Uygulama gezisinden zevk aldım / eğlendim (4,15)” ve “Uygulama gezisinden genel olarak memnun kaldım (4,08)” ifadeleri takip etmektedir.

Tablo 3.9’a göre mesleki tutum ölçeği açısından katılımcılar “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde katılım göstermedikleri görülmektedir. En yüksek aritmetik ortalama (3,82) “Turist rehberlerinin işleri çok yorucudur” ifadesinde gerçekleşmiştir. Diğer en yüksek aritmetik ortalamaya sahip ifadeler ise;

- Arkadaş ve akrabalarımın turist rehberi olmasını öneririm, çünkü bu bölümün bir parçası olmak çok güzeldir (3,69),
- Turist rehberlerinin çalışma saatleri düzenli bir yaşam için uygun değildir (3,57),
- Turist rehberlerinin çalışma saatleri çok uzundur (3,56),
- Turist rehberliğini sürekliliği olan güvenli bir iş olarak görmüyorum (3,12), olarak bulunmuştur.

Tablo 3.9 Mesleki Tutum Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalaması ve Standart Sapmaları

Mesleki Tutum	Art. Ort.	Std. Sap.
Turist rehberlerinin çalışma saatleri çok uzundur.	3,56	1,11
Turist rehberlerinin işleri çok yorucudur.	3,82	1,12
Turist rehberliğini sürekliliği olan güvenli bir iş olarak görmüyorum.	3,12	1,33
Turist rehberlerinin çalışma saatleri düzenli bir yaşam için uygun değildir.	3,57	1,28
Mezun olunca turist rehberliği yapacağımı sanmıyorum.	1,66	1,01
Arkadaş ve akrabalarımın turist rehberi olmasını öneririm, çünkü bu bölümün bir parçası olmak çok güzeldir.	3,69	1,19
Bir kariyer olarak turist rehberliği bölümünün seçilmesi büyük bir hatadır.	1,59	,97

5=Kesinlikle Katılıyorum...1=Kesinlikle Katılmıyorum

Mesleki tutum ölçeği açısından en düşük aritmetik ortalama (1,59) “Bir kariyer olarak turist rehberliği bölümünün seçilmesi büyük bir hatadır” ifadesinde görülmektedir. Aritmetik ortalaması düşük diğer ifade ise, “Mezun olunca turist rehberliği yapacağımı sanmıyorum (1,66)” ifadesidir.

3.6.1.4. Faktör Analizine İlişkin Bulgular

3.6.1.4.1. Tur Programı Ölçeğine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tur programına ilişkin yanıtları için yanıtların kendi aralarında nasıl gruplanacaklarını belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine ilişkin sonuçlar Tablo 3.10’da yer almaktadır. Bartlett testi sonucu 289,514 değeri ve $p=0.000<0.05$ düzeyi ile Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) örneklem değeri 0.704 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler kabul edilebilir sınırlar içinde yer almakta ve böyle bir analizin yapılmasının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çokluk vd., 2016: 207).

Verilere uygulanan temel bileşenler (principal component) analizinde varimax faktör döndürme seçeneği kullanılmıştır. Faktör analizinin uygulanması esnasında “faktör 2” altında kalan ifadelerden birisinin faktör yükü 0.40’tan düşük olduğu için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla son aşamada 7 ifade faktör analizine tabi tutulmuştur. İlgili ifadenin çıkarılması sonucu tekrar yapılan faktör analizinde, tur programı ölçeğinin 7 değişkeninin önemiyle ilgili 2 faktörel boyut belirlenmiştir. Bu iki faktör toplam varyansın %54,31’ini açıklamaktadır.

Tablo 3.10 Tur Programına İlişkin Bulgular

FAKTÖRLER VE İFADELER	Faktör Yükü	Öz Değerler	Varyansın Açıklanma Oranı	Alfa Değeri
Tur Programının Uzunluğu		2,581	%32,675	0,757
Uygulama gezisinin yorucu olması, bilgilerin anlaşılmasını güçleştiriyor.	,791			
Uygulama gezisi tur programı uzundur.	,773			
Uygulama gezisi programında ziyaret edilen turistik noktaların bazıları gereksizdir.	,742			
Uygulama gezisi aralıklı ve bölge bölge yapılmalıdır.	,689			
Maliyet ve Rehberin Önemi		1,221	%21,639	0,456
Uygulama gezisinde rehberin bilgi donanımı diğer hizmetlerden (ulaşım, konaklama vb.) daha önemlidir.	,784			
Uygulama gezisinde bize eşlik eden rehberin bilgi donanımı yeterliydi.	,735			
Uygulama gezisinin maliyeti yüksektir.	,483			

KMO: 0,704; Bartlett Testi: 289,514, $p=0.000<0.05$

İlk faktörün tanımladığı fark yüzdesi 32,67 düzeyindedir ve 4 madde ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan maddeler; uygulama gezisi tur programı uzundur, uygulama gezisi programında ziyaret edilen turistik noktaların bazıları gereksizdir, uygulama gezisinin yorucu olması, bilgilerin anlaşılmasını güçleştiriyor, uygulama gezisi aralıklı ve bölge bölge yapılmalıdır. Bu faktör “Tur Programının Uzunluğu” olarak adlandırılmıştır.

İkinci faktörün tanımladığı fark yüzdesi 21,63 düzeyindedir ve 3 madde ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan maddeler; uygulama gezisinin maliyeti yüksektir,

uygulama gezisinde bize eşlik eden rehberin bilgi donanımı yeterliydi ve uygulama gezisinde rehberin bilgi donanımı diğer hizmetlerden (ulaşım, konaklama vb.) daha önemlidir. Bu faktör “Maliyet ve Rehberin Bilgi Donanımı” olarak adlandırılmıştır.

Tur programı ölçeğinin alt boyutları ile ilgili olarak her bir boyutta yer alan ölçek maddelerinin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Tur programı ölçeğinin alt boyutları ile ilgili olarak güvenilirlik değerleri (Cronbach Alpha Katsayıları) kabul edilebilir sınırları içinde kalmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005: 258).

3.6.1.4.2. Mesleki Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki tutumuna ilişkin yanıtları için yanıtların kendi aralarında nasıl gruplanacaklarını belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine ilişkin sonuçlar Tablo 3.11’de yer almaktadır. Bartlett testi sonucu 368,041 değeri ve $p=0.000<0.05$ düzeyi ile Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) örneklem değeri 0.636 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler kabul edilebilir sınırlar içinde yer almakta ve böyle bir analizin yapılmasının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çokluk vd., 2016: 207).

Tablo 3.11 Mesleki Tutuma İlişkin Bulgular

FAKTÖRLER VE İFADELER	Faktör Yüğü	Öz Değerler	Varyansın Açıklanma Oranı	Alfa Değeri
Çalışma Koşulları		2,507	32,703	0,742
Turist rehberlerinin işleri çok yorucudur.	,862			
Turist rehberlerinin çalışma saatleri çok uzundur.	,758			
Turist rehberlerinin çalışma saatleri düzenli bir yaşam için uygun değildir.	,754			
Turist rehberliğini sürekliliği olan güvenli bir iş olarak görmüyorum.	,596			
İşe Bağlılık		1,763	28,300	0,769
Mezun olunca turist rehberliği yapacağımı sanmıyorum.	,887			
Bir kariyer olarak turist rehberliği bölümünün seçilmesi büyük bir hatadır.	,881			
KMO: 0,636; Bartlett Testi: 368,041, $p=0.000<0.05$				

Verilere uygulanan temel bileşenler (principal component) analizinde varimax faktör döndürme seçeneği kullanılmıştır. Faktör analizinin uygulanması esnasında “faktör 2” altında kalan ifadelerden birisinin faktör yüğü 0.40’tan düşük olduğu için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla son aşamada 6 ifade faktör analizine tabi tutulmuştur. İlgili ifadenin çıkarılması sonucu tekrar yapılan faktör analizinde, mesleki tutum ölçeğinin 6 değişkeninin önemiyle ilgili 2 faktörel boyut belirlenmiştir. Bu iki faktör toplam varyansın %66,57’sini açıklamaktadır.

İlk faktörün tanımladığı fark yüzdesi 37,41 düzeyindedir ve 4 madde ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan maddeler; turist rehberlerinin çalışma saatleri çok

uzundur, turist rehberlerinin işleri çok yorucudur, turist rehberliğini sürekliliği olan güvenli bir iş olarak görmüyorum, turist rehberlerinin çalışma saatleri düzenli bir yaşam için uygun değildir. Bu faktör “Çalışma Koşulları” olarak adlandırılmıştır.

İkinci faktörün tanımladığı fark yüzdesi 29,16 düzeyindedir ve 2 madde ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan maddeler; mezun olunca turist rehberliği yapacağımı sanmıyorum, bir kariyer olarak turist rehberliği bölümünün seçilmesi büyük bir hatadır. Bu faktör “İşe Bağlılık” olarak adlandırılmıştır.

Mesleki tutum ölçeğinin alt boyutları ile ilgili olarak her bir boyutta yer alan ölçek maddelerinin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Mesleki tutum ölçeğinin alt boyutları ile ilgili olarak güvenilirlik değerleri (Cronbach Alpha Katsayıları) kabul edilebilir sınırları içinde yer almaktadır (Ural ve Kılıç, 2005: 258).

3.6.1.5. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Korelasyon analizi eşit aralıklarla veya oranlı ölçeklerle ölçülmüş iki ya da daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığını belirlemek ve eğer ilişki varsa, bu ilişkinin yönünü (Negatif-Pozitif) ve ilişkinin düzeyini (Düşük, Orta, Yüksek) göstermek amacıyla gerçekleştirilen analizdir (Seçer, 2015: 47). Korelasyon katsayısı “r” ile gösterilmektedir ve -1 ile +1 arasındadır. Korelasyon katsayısının 1.00 olması, mükemmel pozitif ilişkiyi; -1.00 olması, mükemmel negatif bir ilişkiyi; 0.00 olması, ilişkinin olmadığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2016: 32). İki değişken arasındaki ilişkinin kuvvetinin değerlendirildiği korelasyon katsayılarının dereceleri Tablo 3.12’de verilmiştir (Nakip, 2006: 343).

Tablo 3.12 Korelasyon Katsayılarının İlişki Dereceleri

Korelasyon Katsayısı (%)	İlişki Derecesi
0	İlişki Yok
01-10	Çok Zayıf
11-20	Nispeten Çok Zayıf
21-30	Zayıf
31-40	Nispeten Zayıf
41-50	Çok Az Zayıf
51-60	Çok Az Güçlü
61-70	Nispeten Güçlü
71-80	Güçlü
81-90	Nispeten Çok Güçlü
91-100	Çok Güçlü

Tur programı, eğitim, tur kalitesi, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır (Tablo 3.13). Pearson korelasyon matrisi incelendiğinde; eğitim ile tur kalitesi ($r=,765$), turdan beklenti ($r=,776$), motivasyon ($r=,715$) arasında güçlü düzeyde ve tur memnuniyeti ($r=,665$) arasında nispeten güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir

ifade ile eğitim ile tüm değişkenler arasında pozitif ve anlamlı ilişki söz konusudur. En fazla ilişkinin ise, eğitim ile turdan beklenti arasında olduğu görülmektedir.

Tur programı boyutları ile değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde; tur programı boyutlarından tur programının uzunluğu olarak adlandırılan faktör 1 ile eğitim ($r = -,186$) negatif yönde nispeten çok zayıf, tur kalitesi ($r = -,225$), turdan beklenti ($r = -,202$), motivasyon ($r = -,252$), tur memnuniyeti ($r = -,213$) arasındaki ilişkinin negatif yönde ve zayıf düzeyde olduğu görülmektedir. Tur programı boyutlarından maliyet ve rehberin önemi olarak adlandırılan faktör 2 ile eğitim ($r = ,392$), tur kalitesi ($r = ,356$), turdan beklenti ($r = ,395$) ve tur memnuniyeti ($r = ,319$) arasındaki ilişki pozitif yönde nispeten zayıf düzeyde; faktör 1 ile motivasyon ($r = ,297$) arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu noktada, faktör 1 ile tüm değişkenler arasında negatif ve anlamlı; faktör 2 ile tüm değişkenler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tur memnuniyeti ile değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; tur memnuniyeti ile eğitim ($r = ,655$) ve turdan beklenti ($r = ,696$) arasında pozitif yönde nispeten güçlü düzeyde; tur memnuniyeti ile tur kalitesi ($r = ,738$) arasında güçlü ve motivasyon ($r = ,882$) arasında pozitif yönde nispeten çok güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. En fazla ilişki tur memnuniyeti ile motivasyon arasındadır.

Mesleki tutum boyutları ile değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; mesleki tutum boyutlarından çalışma koşulları olarak adlandırılan faktör 1 ile tur kalitesi ($r = ,166$), tur memnuniyeti ($r = ,149$) arasında nispeten çok zayıf, eğitim ($r = ,204$) ve turdan beklenti ($r = ,203$) arasında pozitif ve zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Bununla birlikte faktör 1 ile motivasyon arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Mesleki tutum boyutlarından işe bağlılık olarak adlandırılan faktör 2 ile eğitim ($r = -,274$), tur kalitesi ($r = -,291$), turdan beklenti ($r = -,247$), motivasyon ($r = -,243$) ve tur memnuniyeti ($r = -,230$) arasında negatif ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Mesleki tutum boyutları ile tur programı boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde ise; mesleki tutum boyutlarından çalışma koşulları olarak adlandırılan faktör 1 ile tur programı boyutlarından tur programının uzunluğu olarak adlandırılan faktör 1 ($r = ,279$), maliyet ve rehberin önemi (faktör 2) ($r = ,468$) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Mesleki tutum boyutlarından işe bağlılık olarak adlandırılan faktör 2 ile tur programı boyutlarından tur programının uzunluğu olarak adlandırılan faktör 1 ($r = ,225$) arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu, ancak maliyet ve rehberin önemi (faktör 2) arasında ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.13 Eğitim, Tur Kalitesi, Turdan Beklenti, Motivasyon, Tur Memnuniyeti, Tur Programı ve Mesleki Tutum Ölçeği Korelasyon Matrisi

		EĞİTİM	TUR KALİTESİ	TURDAN BEKLENTİ	MOTİVASYON	TUR MEMNUNİYETİ	TUR PROGRAMI 1	TUR PROGRAMI 2	MESLEKİ TUTUM 1	MESLEKİ TUTUM 2
EĞİTİM	Pearson Korelasyon	1								
	Sig. (2-tailed)									
	N	218								
TUR KALİTESİ	Pearson Korelasyon	,765**	1							
	Sig. (2-tailed)	,000								
	N	218	218							
TURDAN BEKLENTİ	Pearson Korelasyon	,776**	,824**	1						
	Sig. (2-tailed)	,000	,000							
	N	218	218	218						
MOTİVASYON	Pearson Korelasyon	,715**	,781**	,780**	1					
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000						
	N	218	218	218	218					
TUR MEMNUNİYETİ	Pearson Korelasyon	,655**	,738**	,696**	,882**	1				
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000					
	N	218	218	218	218	218				
TUR PROGRAMI 1	Pearson Korelasyon	-,186**	-,225**	-,202**	-,252**	-,213**	1			
	Sig. (2-tailed)	,006	,001	,003	,000	,002				
	N	218	218	218	218	218	218			
TURPROGRAMI 2	Pearson Korelasyon	,392**	,356**	,395**	,297**	,319**	,000	1		
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	1,000			
	N	218	218	218	218	218	218	218		
MESLEKİ TUTUM 1	Pearson Korelasyon	,204**	,166*	,203**	,116	,149*	,279**	,468**	1	
	Sig. (2-tailed)	,002	,014	,003	,088	,028	,000	,000		
	N	218	218	218	218	218	218	218	218	
MESLEKİ TUTUM 2	Pearson Korelasyon	-,274**	-,291**	-,247**	-,243**	-,230**	,225**	-,095	,000	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,001	,001	,161	1,000	
	N	218	218	218	218	218	218	218	218	218

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

3.6.1.6. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Regresyon analizi, aralarında ilişki olan iki ya da daha fazla değişkenden birinin bağımlı değişken, diğerlerinin bağımsız değişken olarak ayrımı ile aralarındaki ilişkinin bir matematiksel eşitlik ile açıklanması sürecini içeren istatistiksel bir analiz metodudur. Regresyon analizi, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini belirleme imkanı veren bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2015: 122).

H₁: Tur programı boyutları ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; tur programı boyutlarının tur memnuniyeti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.14). Tur programının tur memnuniyetindeki değişimi açıklama oranı %14'tür ($R^2 = ,14$). Tur memnuniyetinin %14'lük kısmının tur programı tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 18,487, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmekte ve bu değer de tur programı boyutları ile tur memnuniyeti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Nitekim regresyon analizinde olduğu gibi (Beta = -,213), yapılan korelasyon analizi sonuçları da tur programı uzunluğu boyutunun tur memnuniyeti üzerinde negatif yönlü bir ilişki ($r = -,213$) olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlara göre H₁ kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 3.14 H₁ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Beta	t	Sig.
Tur Programının Uzunluğu	-,213	-3,380	,001
Maliyet ve Rehberin Önemi	,318	5,055	,000
Durbin Watson: 1,886 R = ,38 R ² = ,14 F = 18,487 Sig. = ,000			

H₂: Eğitim ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; uygulama gezisindeki eğitimin tur memnuniyeti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.15). Eğitimin tur memnuniyetindeki değişimi açıklama oranı %42'dir ($R^2 = ,42$). Tur memnuniyetinin %42'lik kısmının eğitim tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 162,294, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer uygulama gezisindeki eğitim ile tur memnuniyeti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₂ kabul edilmiştir.

Tablo 3.15 H₂ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Eğitim – Tur Memnuniyeti	,655	,429	162,294	1,962	,655	12,739	,000

H₃: Tur kalitesi ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; tur kalitesinin tur memnuniyeti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.16). Eğitimin tur memnuniyetindeki değişimi açıklama oranı %54'tür ($R^2 = ,54$). Tur memnuniyetinin %54'lük kısmının tur kalitesi tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 258,191, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer tur kalitesi ile tur memnuniyeti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₃ kabul edilmiştir.

Tablo 3.16 H₃ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Tur Kalitesi–Tur Memnuniyeti	,738	,544	258,191	1,816	,738	16,068	,000

H₄: Turdan Beklenti ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; turdan beklentinin tur memnuniyeti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.17). Motivasyonun tur memnuniyetindeki değişimi açıklama oranı %48'dir ($R^2 = ,485$). Tur memnuniyetinin %48'lik kısmının turdan beklenti tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 203,295, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer turdan beklenti ile tur memnuniyeti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₄ kabul edilmiştir.

Tablo 3.17 H₄ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Turdan Beklenti – Tur Memnuniyeti	,696	,485	203,295	1,865	,696	14,258	,000

H₅: Motivasyon ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; motivasyonun tur memnuniyeti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.18). Motivasyonun tur memnuniyetindeki değişimi açıklama oranı %77'dir ($R^2 = ,77$). Tur memnuniyetinin %77'lik kısmının motivasyon tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 755,531, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer motivasyon ile tur memnuniyeti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₅ kabul edilmiştir.

Tablo 3.18 H₅ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Motivasyon– Tur Memnuniyeti	,882	,778	755,531	1,722	,882	27,487	,000

H₆: Eğitim ile tur kalitesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; eğitimin tur kalitesi üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.19). Eğitimin tur kalitesindeki değişimi açıklama oranı %58'dir ($R^2 = ,58$). Tur kalitesinin %58'lik kısmının eğitim tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 305,138, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer eğitim ile tur kalitesi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₆ kabul edilmiştir.

Tablo 3.19 H₆ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Eğitim – Tur Kalitesi	,765	,586	305,138	1,852	,765	17,468	,000

H₇: Eğitim ile turdan beklenti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; eğitimin turdan beklenti üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.20). Eğitimin turdan beklentideki değişimi açıklama oranı %60'tır ($R^2 = ,60$). Turdan beklentinin %60'lık kısmının eğitim tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 327,531, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer eğitim ile turdan beklenti arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₇ kabul edilmiştir.

Tablo 3.20 H₇ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Eğitim – Turdan Beklenti	,776	,603	327,531	2,058	,776	18,098	,000

H₈: Eğitim ile motivasyon arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ilişkin yapılan regresyon analizi sonucuna göre; eğitimin motivasyon üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tablo 3.21). Eğitimin motivasyondaki değişimi açıklama oranı %51'dir ($R^2 = ,51$). Motivasyonun %51'lik kısmının eğitim tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır. F değerinin 225,804, sig. F değerinin $p = .000 < .05$ olduğu görülmektedir. Bu değer eğitim ile motivasyon arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre H₈ kabul edilmiştir.

Tablo 3.21 H₈ Hipotezine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R ²	F	Durbin Watson	Beta	t	Sig.
Eğitim – Motivasyon	,715	,511	225,804	2,058	,715	15,027	,000

3.6.1.7. Manova Analizine İlişkin Bulgular

Tek yönlü manova analizi birden fazla bağımlı değişkene tek bir bağımsız değişkenin etki ettiği durumlarda; çift yönlü manova analizi ise iki bağımsız değişkenin birden fazla bağımlı değişkene etki ettiği durumlarda kullanılmaktadır. Kovaryans matrislerinin eşit olduğu sayımını test etmek için Box's M testi kullanılmaktadır. Buradaki, p (Sig.) değeri 0,05'ten büyük ise temel varsayım olan kovaryans eşitliğinin sağlandığı söylenmektedir. Levene Testi, bir diğer varsayım olan, bağımlı değişkenlerdeki, gruplararası varyans eşitliği şartını test etmektedir. Bu test her bir bağımlı değişken için ayrı sonuçlar vermekte ve bağımsız değişkenin gruplarına göre o bağımlı değişkendeki gruplar arası varyans eşitliğinin sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmektedir. p (sig.) değeri 0,05'ten büyükse, o bağımlı değişken için varyans eşitliği şartı sağlanmıştır sonucuna varılmaktadır. Manova analizinde, genellikle sadece Wilk's Lambda değerine (Sig.) bakılmaktadır. Buradaki p (sig.) değeri önemlidir. p (Sig.) değeri 0,05'ten küçük ise hipotez kabul edilmektedir (Kalaycı, 2016).

H₉: Eğitim ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.22'de Box's Test p (sig.) değeri 0,05'ten büyük olması kovaryans eşitliğinin sağlandığını göstermektedir. Levene testine ($p > 0,05$) göre, çalışma koşulları ve işe bağlılık bağımlı değişkenlerinin varyans eşitliğinin olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Wilk's Lambda p (Sig.) değeri 0,05'ten küçük olduğu için H₉ kabul edilmiştir. Yani eğitimin mesleki tutum boyutları üzerinde etkisi vardır.

Tablo 3.22 H₉ hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları

Box's Test	Levene's Test	Multivariate Tests
Sig. ,069	Çalışma Koşulları ,312 İşe Bağlılık ,073	Wilks' Lambda ,000

H₁₀: Eğitim ile tur programı boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.23'te Box's Test p (sig.) değeri 0,05'ten büyük olması kovaryans eşitliğinin sağlandığını göstermektedir. Levene Testinden tur programının uzunluğu bağımlı değişkeninin varyans eşitliğinin olmadığı, ancak maliyet ve rehberin önemi bağımlı değişkeninin varyans eşitliği olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Wilk's Lambda p (Sig.) değeri 0,05'ten küçük olduğu için H₁₀ kabul edilmiştir. Yani eğitimin tur programı boyutları üzerinde etkisi vardır.

Tablo 3.23 H₁₀ hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları

Box's Test	Levene's Test	Multivariate Tests
Sig. ,212	Tur Programının Uzunluğu ,001 Maliyet ve Rehberin Önemi ,215	Wilks' Lambda ,000

H₁₁: Tur memnuniyeti ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.24'te Box's Test p (sig.) değeri 0,05'ten büyük olması kovaryans eşitliğinin sağlandığını göstermektedir. Levene Testinden çalışma koşulları bağımlı değişkeninin varyans eşitliğinin olduğu, ancak işe bağlılık bağımlı değişkeninin varyans eşitliği olmadığı anlaşılmaktadır. Wilk's Lambda p (Sig.) değeri 0,05'ten küçük olduğu için H₁₁ kabul edilmiştir. Yani tur memnuniyeti mesleki tutum boyutları üzerinde kuvvetli etkiye sahiptir.

Tablo 3.24 H₁₁ hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları

Box's Test	Levene's Test	Multivariate Tests
Sig. ,150	Çalışma Koşulları ,243 İşe Bağlılık ,004	Wilks' Lambda ,024

H₁₂: Tur programı boyutları ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.25'te Box's Test p (sig.) değeri 0,05'ten küçük olması kovaryans eşitliğinin sağlanmadığını göstermektedir. Levene Testi ise, çalışma koşulları ve işe bağlılık bağımlı değişkenlerinin varyans eşitliğinin olmadığını göstermektedir. Wilk's Lambda p (Sig.) değeri 0,04'tür. Nitekim korelasyon analizi sonucunda da tur programı boyutlarından maliyet ve rehberin önemi ile mesleki tutum boyutlarından işe bağlılık boyutu arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan manova analizi sonucunda da kovaryans ile varyans eşitliği olmaması ve p değerinin 0,05'e yakın olması nedeniyle H₁₂ kısmen kabul edilmiştir. Yani tur programı boyutları mesleki tutum boyutları üzerinde kuvvetli etkiye sahiptir.

Tablo 3.25 H₁₂ hipotezine İlişkin Manova Analizi Sonuçları

Box's Test	Levene's Test	Multivariate Tests
Sig. ,001	Çalışma Koşulları ,010 İşe Bağlılık ,000	Wilks' Lambda ,048

3.6.1.8. Değişkenlere İlişkin Hipotezlerin Toplu Sonuçları

Araştırma, tur programı, eğitim, tur kalitesi, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın bu bölümüne kadar söz konusu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu incelemelerde regresyon ve manova analizlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde, araştırmada 12 hipotez kurulduğu ve test edilen hipotezlerin kabul edildiği gözlemlenmektedir. Diğer bir ifade ile değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Tablo 3.26'da hipotezlere ilişkin toplu sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3.26 Değişkenlere İlişkin Hipotezlerin Sonuç Tablosu

H	Hipotez	Sonuç
H₁	Tur programı boyutları ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KISMEN KABUL
H₂	Eğitim ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₃	Tur kalitesi ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₄	Turdan beklenti ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₅	Motivasyon ile tur memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₆	Eğitim ile tur kalitesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₇	Eğitim ile turdan beklenti arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₈	Eğitim ile motivasyon arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₉	Eğitim ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₁₀	Eğitim ile tur programı boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₁₁	Tur memnuniyeti ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H₁₂	Tur programı boyutları ile mesleki tutum boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KISMEN KABUL

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerine katılan öğrenciler, üniversitede almış oldukları teorik eğitimlerini pratiğe dönüştürmektedir. Öğrencilerin gezi esnasında gördükleri yerler, geziden sorumlu turist rehberi, yaşadıkları güzel anılar ve karşılaşılan sorunlarla birlikte bir bütün olarak düşünüldüğünde uygulama gezisi, bir eğitim gezisidir ve alınan eğitim oldukça önemlidir. Dolayısıyla yurtiçi uygulama gezisinin rehber adayları açısından amacına uygun olarak gerçekleşip gerçekleşmediği merak konusu olmuştur. Bunun üzerine turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin yeterliliği incelenmek üzere, gezide alınan eğitim, turun kalitesi, öğrencilerin beklentisi, motivasyonu, tur memnuniyeti ve mesleki tutumları araştırılmıştır. Bu doğrultuda uygulama gezisinin amacına uygun olarak işlev gördüğü, rehber adaylarının aldıkları eğitimden, turun kalitesinden ve tur programından memnun oldukları, öğrencilerin uygulama gezisine ilişkin beklentilerini karşıladığı, motivasyonlarını etkilediği ve bu etkenlerin de öğrencilerin mesleğe karşı bakış açısını etkilediği anlaşılmaktadır. Bu da uygulama gezisinin öğrencilerin bilgilerini arttırdığını, gezide mesleki ve eğitici bir deneyim kazandıklarını, ülke hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını ve mesleği icra etmeyi düşündüklerini göstermektedir.

3.6.2. Nitel Araştırma Bulguları

Araştırmanın nitel araştırma kısmında turist rehberliği uygulama gezileri ile ilgili görüşlerin belirlenmesi amacıyla yapılan görüşmelerde, akademisyenlerden ve turist rehberlerinden elde edilen zengin veriler, tematik analize tabi tutularak uygulama gezilerinin temel boyutları ve bu boyutların anlamları irdelenmiştir.

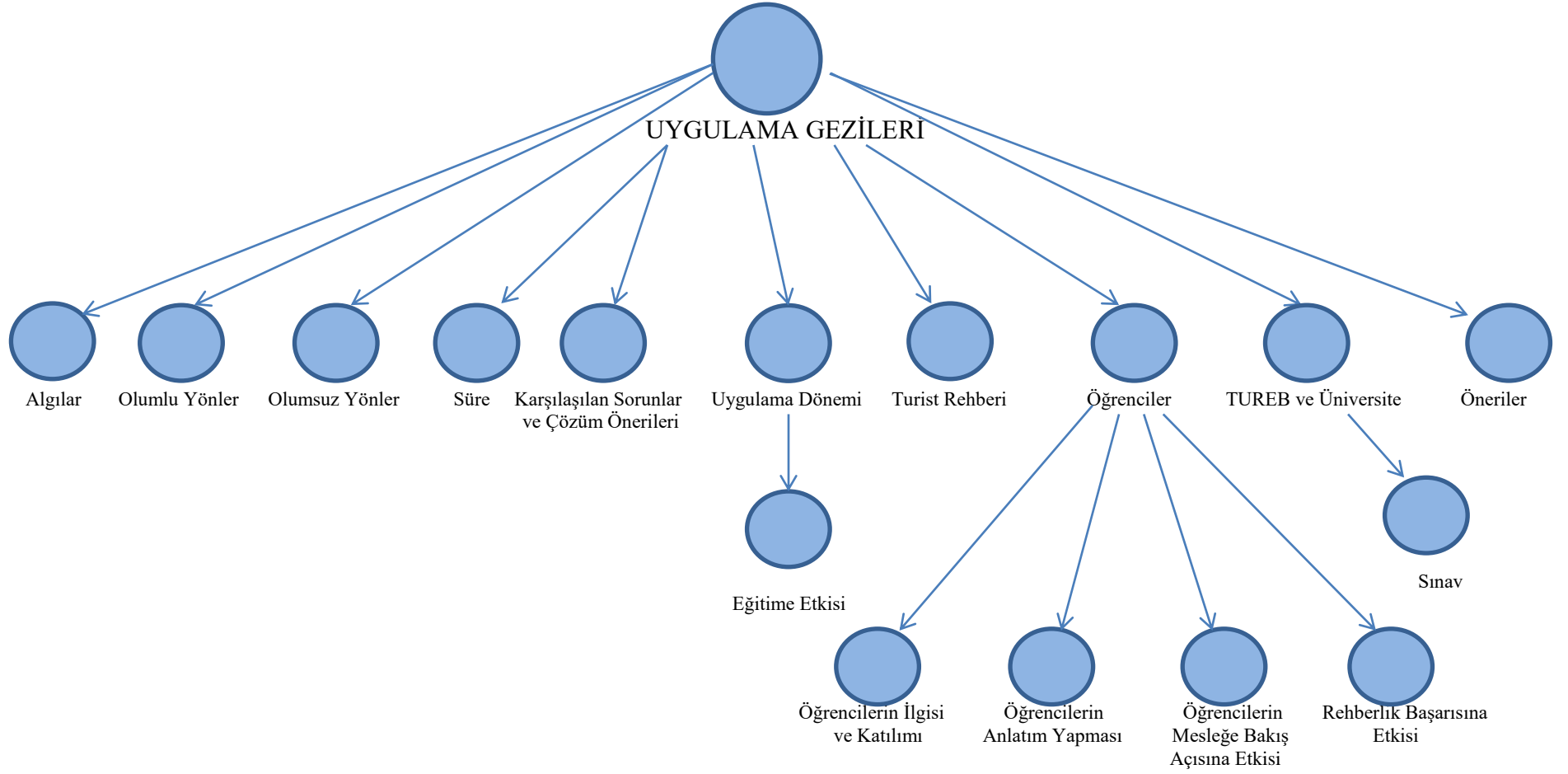
3.6.2.1. Akademisyenlerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Görüşmenin ilk bölümünde akademisyenlerin demografik bilgilerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar sonucunda, görüşme yapılan akademisyen katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.27’ te yer almaktadır. Tablo 3.27 incelendiğinde, katılımcıların 4’ü kadın, 7’si erkek; yaşlarının 28 ile 52 arasında değiştiği görülmektedir. Akademisyenlerin 3’ü turist rehberi kökenlidir, 8’i önceki yıllarda öğrencilerle birlikte uygulama gezisine katılmışlardır. Katılımcıların akademik deneyimleri ise 3 ile 28 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 3.27 Akademisyenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Rehber	Geziye Katılım	Akademik Deneyim
A1	Kadın	36	Evet	Hayır	4
A2	Erkek	36	Evet	Hayır	8
A3	Erkek	37	Hayır	Evet	14
A4	Kadın	52	Hayır	Evet	27
A5	Erkek	28	Hayır	Evet	3
A6	Erkek	39	Hayır	Evet	14
A7	Kadın	41	Hayır	Evet	17
A8	Kadın	39	Hayır	Hayır	10
A9	Erkek	52	Hayır	Evet	28
A10	Erkek	33	Evet	Evet	11
A11	Erkek	46	Hayır	Evet	24

Akademisyenlerle yapılan görüşmeler sonucunda uygulama gezilerinin kavramsal yapısının 10 ana kategori ve 6 alt kategoriden oluştuğu görülmektedir. Belirlenen temel kategoriler Şekil 3.2’de sunulmaktadır. Şekil 3.2’ de gösterildiği gibi turist rehberliği uygulama gezilerinin algılar, olumlu yönler, olumsuz yönler, süre, karşılaşılan sorunlar ve çözümler, öğrenciler, uygulama dönemi, turist rehberi, TUREB ve üniversite ve öneriler ana kategorilerinden oluşmaktadır. Öğrenciler ana kategorisi, öğrencilerin ilgisi ve katılımı, öğrencilerin anlatım yapması, öğrencilerin mesleğe bakış açısına etkisi ve rehberlik başarısına etkisi alt kategorilerinden; uygulama dönemi ana kategorisi, eğitime etkisi alt kategorisinden ve TUREB ve üniversite ana kategorisi ise, sınav alt kategorisinden oluşmaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Akademisyen Görüşlerine Ait Kategoriler

Katılımcıları görüşmeye hazırlamak adına “Uygulama gezisine ilişkin algılarınız nelerdir, uygulama gezisi denilince aklınıza neler gelir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların uygulama gezisine ilişkin algılarında vurguladıkları konular; uygulama gezisinin gerekliliği, katılımın zorunlu olduğu, pratik (uygulama) ve eğitim olduğu görülmektedir. Akademisyenlerin uygulama gezisine ilişkin algıların frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.28’ de elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 3.28 Uygulama Gezisine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı

Algılar	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Teoriği pratiğe dönüştürme	√		√				√				√	4
Eğlenceli olması			√									1
Gereklilik ve zorunluluk						√	√			√		3
Yoğun program					√							1
Tur organizasyonu						√			√			2

Vurgulanan konulara ilişkin alıntılara örnekler aşağıda verilmiştir.

“Uygulama gezisi öğrencilerin okul döneminde eğitim hayatlarında teoride öğrendikleri tüm bilgileri uygulamaya aktaracakları bir gezidir. Sanat Tarihi, Mitoloji, Arkeoloji, Anadolu Uygarlıkları vs. müfredatlarında var olan bütün derslerde öğrendikleri tüm bilgileri kullanma alanlarını gerçekleştirdikleri bir gezidir...” (A1, 1)

“...öğrencinin işte o mesleğini yani pratik anlamda uygulaması için bir fırsat, ön fırsat, rahat, hocalarıyla birlikte işte diğer arkadaşlarıyla birlikte gelecekte mesleğini gerçekleştireceği yerlere yapılan bir gezi...” (A3, 1)

A3 katılımcısı aynı zamanda “...gezi faaliyeti olduğu için hani aklıma gelen eğlenceli olması, öğretici olması, öğrencilerle bir arada hani hayatının geri kalanında sürekli hatırlayacak güzel bir anı olması...” (A3, 2) sözleriyle gezinin eğlence boyutunun da olduğunu vurgulamıştır.

“...zip yapılır ya bilgisayardaki programlar sıkıştırılır. Sıkıştırılmış haldeki eğitim amaçlı geziler ama çok yoğun program olduğu için bir çırpıda gelip geçilen sadece yerleri tanıma, görme anlamında yapılan turlar...” (A5, 4)

“...Türkiye turu genel uygulama olarak öğrencilerin Türkiye turuna çıkması bence tabii ki gerekli rehberlik eğitiminde. Çünkü daha önce hiç gitmedikleri, bilmedikleri yeri ne kadar teorik bilgi olursa olsun, pratikte en azından orada bulunmadan anlatmaları mümkün değil, daha doğrusu oraya gelen insanlara hissi yaşatmaları mümkün değil orası hakkında bilgi sahibi olduğu konusunda...” (A7, 1, 3)

“...yasamıza göre, rehber olmak isteyen kimselerin ya da rehber adaylarının yapması gereken zorunlu bir şey...” (A10, 3)

“...rehberlik bölümü öğrencilerimizin oluşturdukları teorik bilgilerin uygulamada geçerliliğini sağlamak için gerçekleştirdiğimiz bir eğitimin parçası olan süreç...” (A11, 1)

Başka bir katılımcı ise, uygulama gezilerine başka bir açıdan bakarak tur organizasyonu konusuna değinmiştir.

“...çocukların kalacağı yerlerin ayarlanması, otobüslerin temini, rehber temini, bütün ayrıntıların, ziyaret edilecek noktaların çıkarılması, hangi ören yerlerine gidilecek, hangi takvimde gidilecek...” (A9, 5)

Benzer şekilde; A6 nolu katılımcı da uygulama gezisinin eğitim ayağını bir kenara bırakıp rehberlik öğrencileri için ve programın öneminden bahsetmiştir.

“...Rehberlik öğrencileri için bence çok önemli, mutlaka olması gereken ve ciddi yapılması gereken bir şey... program önemli uygulama gezisinde hani düzenlenmesi açısından... Uygulaması, süresi, programı düzenli bir şekilde yapabilecek işletme, acenta anlamında, eğitim ayağında önceden programlanma, düzenlenmesi, hazırlanması... Teferruatlı, detaylı bir takım çalışmaların önceden hazırlanması...” (A6, 3, 5)

Turist rehberliği eğitimi kapsamında olan uygulama gezilerinin olumlu-olumsuz yönlerini öğrenmek için yöneltilen soruya, olumsuz yönünün olmadığı sadece yapılış şekliyle ilgili olumsuzlukların olduğu, uygulama gezilerinin olumlu yönlerinin oldukça fazla olduğu belirtilmiştir. Akademisyenlerin uygulama gezisi ile ilgili olumlu görüşlerine ait frekans değerleri Tablo 3.29’ da verilmiştir.

Tablo 3.29 Uygulama Gezisinin Olumlu Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Olumlu Yönler	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Teoriği pratiğe dönüştürme	√										√	2
Uygulama dönemi	√											1
Mesleği öğrenme			√			√					√	3
Yerinde görme				√			√				√	3
Akademisyen-Öğrenci ilişkisi			√									1

Uygulama gezilerinin olumlu yönlerini ortaya koyan ifadeler şu şekildedir:

“...teoride öğrendiklerini uygulama alanları buldukları için uygulama gezilerinin gayet olumlu olduğunu söyleyebiliriz... Batı turunun kış döneminde yapılması ve öğrencilerin sömestr dönemine denk getirilmesi öğrenciler açısından önemli ve de maliyet açısından önemli...” (A1, 1, 2)

“...mesleğe kabulün önemli şartlarından bir tanesi... rehber olarak sizin o uygulama gezisinde fiilen o ören yeri, o antik kenti bizzat rotasından tutun da, nerede rehberin durarak anlatım yapacağına kadar her şey bu uygulama gezilerinde...” (A11, 1,3,4)

“...Mesleğinin bir ön değerlendirmesini yaptığı gibi gelecekte ekmeğini kazanacağı işi öğrenmiş oluyor... meslek olarak uygulamaya başladığında yaşayacağı stresi azaltmış oluyor...” (A3, 3)

“...yerinde görüyorlar, bizzat çıplak gözle görmek daha farklı oluyor... Rehber olacak biri için en azından buraya nasıl ulaşılabileceğinden başlıyorsun, oradaki otoparkta nerede otopark var, nerede tuvalet vara kadar her şeyi öğreniyorsun...” (A4, 4)

“...öğrenciler için de sorumluluk. Bilinçli olmuyorlar henüz, yönlendirmek anlamında uygulama gezisi en azından çocuklara rehberlik mesleğiyle ilgili bir fikir veriyor...” (A6, 3)

“...daha önce bölgeyi ziyaret etmiş olmaları misafirlerle beraber gittiklerinde yabancılık çekmemelerini sağlayacaktır...” (A7, 4)

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri 22 Haziran 2012’de kabul edilen 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nun Mesleğe kabul başlıklı 3 üncü maddesinin (d) bendi çerçevesinde TUREB tarafından yapılmaktadır. Daha önceleri uygulama gezileri üniversiteler bünyesinde yapılabilmekteydi. Bizzat uygulama gezisine katılan bir katılımcı uygulama gezilerinin olumlu yönünü akademisyen açısından da ele alarak şu şekilde ifadesini belirtmiştir.

“...Türkiye turlarının en önemli katkılarından birisi normalde okul içinde yeteri kadar tanıyamıyorsun, tur esnasında daha fazla tanıma şansımız oluyor... öğrencilerin hiç fark etmediğimiz bir karakteri, karakterinde hiç fark etmediğimiz yönlerini görebiliyoruz, mesela daha sıcak ilişkiler ortaya çıkabiliyor. Öğrenciler de hocalarını daha fazla tanımış oluyorlar... eğitimci-öğrenci iletişimi çok daha üst seviyede profesyonel bir seviyede seyrediyor... yani turun sadece mesleki ya da mesleğini işte yeteneklerini geliştirmeye ek olarak eğitimci ile öğrenci arasında da böyle bir daha üst boyutta iletişimi ortaya çıkıyor.” (A3, 5)

Uygulama gezilerinin olumsuz yönleriyle ilgili ifadeler ise aşağıdaki gibidir:

“Olumsuz yönleri olduğunu çok düşünmüyorum şahsen. Olmazsa olmaz...” (A4)

“Uygulama gezilerinin herhangi bir olumsuz tarafı olduğunu düşünmüyorum.” (A5)

Katılımcılar uygulama gezilerinin olumsuz yönünün olmadığını dile getirmiştir. Bazı katılımcılar yaşanan bazı olumsuzluklardan bahsetmişlerdir. Akademisyenlerin uygulama gezisinin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri ile ilgili frekans değerleri belirlenmiş ve Tablo 3.30’ da verilmiştir.

Tablo 3.30 Uygulama Gezisinin Olumsuz Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Olumsuz Yönler	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Turların uzun süre olması	√	√									√	3
Otoritenin ve disiplinin olmaması			√									1
Rehber seçimi			√					√		√	√	4
Turların bölgesel olması								√				1
TUREB’in düzenlemesi										√		1
Maliyetli olması										√		1

Uygulama gezisinin olumsuz yönlerine ilişkin ifadeler aşağıdaki gibidir:

“...turların uzun süre olmasını olumsuzluklar içinde değerlendirebiliriz...” (A1, 1)

“Olumsuz pek aklıma gelmiyor açıkçası. Daha iyi olabilirdi dediğim; ben şey üzerinde çok duruyorum. 25-30 günlük bir uygulama gezisi olmaz. Hatta 15 günün üzerinde bir uygulama gezisi sağlıklı olmuyor. Bir şey öğretmiyor, bir şey katmıyor uzun süre olmaya başladığında.” (A2, 1)

Başka bir katılımcı ise uygulama gezisindeki otoritenin önemli olduğunu dile getirmiş ve olumsuzluklar içinde değerlendirmiştir.

“...bazen hocalar eğer çok kuralları esnetirlerse, öğrenciler bunu bir eğitim gezisinden ziyade, bir eğlence gezisine dönüştürebiliyorlar. Olumsuz tarafları biraz da otoriteyle ilgili yani tur esnasında otoritede çok dikkatli olmak gerekiyor yani çok sıkılmak da çok iyi değil... Hani doğrudan böyle turların olumsuz tarafı yok, ama uygulama esnasında eğer belirli kıstaslar yerine getirilmezse problemler olabiliyor. Acenta önemli, turu uygulayan insanların kurdukları disiplin sistemi çok önemli...” (A3, 2)

A3 katılımcısı aynı zamanda rehber konusunda da bazen olumsuzluklar yaşandığını şu sözleriyle aktarmıştır.

“...Turda mesela rehber seçimi, rehbercilik meydana çıkıyor, benim rastladığım olumsuzluklardan birisi. Rehber seçimi çok önemli o açıdan. Bir acenta turu uygularken mutlaka rehber konusunda homojenliğe dikkat etmeli, bilgi düzeyi hatta yaşı, bilgisi, cinsiyeti mümkünse birbirine yakın olması, çünkü öğrenci rehberlerden birisini sivriltilip sürekli onu övüp, onun peşinden gidip diğer rehberleri kötüleyebiliyor, bilmiyor falan diyor mesela. Bunları yaşıyoruz...” (A3, 3)

Bazı katılımcılar ise, uygulama gezilerinin TUREB tarafından düzenlenmesi ile ilgili yaşanan bazı olumsuzlukları dile getirmişlerdir.

“Şimdi uygulama gezileri şu anda TUREB tarafından düzenleniyor. Dolayısıyla uygulama gezileriyle ilgili sınırlı gün sayısının olması, bölgesel olması problemleri yaşıyor anladığım kadarıyla. Rehberlerle ilgili zaman zaman sıkıntılar yaşıyor öğrencilerimiz...” (A8, 3,4)

“...TUREB’in elinde bulunması bence büyük olumsuzluklardan bir tanesi, bunun dışında fiyat oldukça yüksek... bir önceki uygulama gezilerinde, konuşma şansım oldu bazı öğrencilerle, çok fazla bilgisi olmayan rehberlerle çalışılması, yani eğitici yönü olmayan rehberlerin turlarda görevlendirilmesi yine bunun olumsuz yönleri olarak düşünüyorum...” (A10, 3, 5, 6)

Bir katılımcı işin operasyonel boyutunu ele alarak uygulama gezisinin olumsuzluğundan bahsetmiştir. Ayrıca olumsuzluk anlamında turist rehberi konusuna da değinmiştir.

“...36 gün çok uzun bir süre, 40 gün uzun bir süre. Bunu biraz daha kısaltalım. Ya da şu ören yerlerini, şu destinasyonları da işin içine katalım, biraz daha uzasın bu başka bir tartışma ama uygulama

gezilerinin olumsuzlukla ilgili şey yok, benim aklımda herhangi bir işaret yok. Mutlaka uygulama yapılmalı.” (A11, 1)

“...öğretmenlik başka bir şey, profesyonel rehberlik başka bir şey. Dolayısıyla sizin bildiklerinizi tecrübe ettiğinizi fiilen bu gezi esnasında her adımda mutlaka öğrencilere iyi şekilde verebilmeniz lazım ki onların karşılaştıkları problemlere en azından bir altyapı oluştursun...” (A11, 3)

Turist rehberi olabilmeyen önemli koşullarından biri turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisidir. Eğitimini tamamlayan öğrenciler, belirlenen tarihi ve turistik alanları tanımak, bilgi sahibi olmak ve teorik eğitimdeki bilgileri yerinde kullanarak pekiştirmek amacıyla Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında yapılan en az **otuz altı** takvim günü olan yurtiçi uygulama gezilerine katılmak zorundadır (PTR Yönetmelik, 2014). Araştırmanın amaçlarından bir diğeri de uygulama gezilerinin süresi ile ilgili olup, 36 günlük yurtiçi uygulama gezisi bir seferde mi yoksa bölge bölge yapılmasının öğrenciler için daha uygun olduğudur.

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin katılımcılar bölge bölge yapılmasının daha iyi olacağını dile getirmişlerdir. Akademisyen katılımcılardan sadece bir tanesi konuya biraz farklı açıdan da bakarak bir seferde yapılmasının öğrenciler açısından daha uygun olacağını vurgulamıştır. Uygulama gezisinin süresine ilişkin frekans değerleri Tablo 3.31’ de verilmiştir.

Tablo 3.31 Uygulama Gezisinin Süresine İlişkin Frekans Dağılımı

Süre	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Bölge bölge yapılmalı	√	√	√	√	√	√	√	√		√	√	10
Bir seferde yapılmalı									√			1

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin süresine ilişkin ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“...uzun bir süre öğrencilerin odaklanması, anlatılanları kavrayabilmesi, anlatılanları özümseyebilmesi ya da anlatımlarını özümseyebilmesi açısından uzunca bir süre... birer hafta ya da en fazla 10’ar gün süreli turlar olursa çok daha verimli olacağını düşünüyorum.” (A1,1)

“...bu sürenin bu kadar yeri görmede, tanımada etkili olduğunu çok düşünmüyorum... parça parça, bölgeler halinde yapılması, ne bileyim 2’ye bölmek, bazen eğer mümkünse 3’e bölmek çok daha avantaj sağlayabilir. Öğrencilerin hem dikkati de kontrol edilmiş olur. Çünkü benim gözlemlerim dikkat, ilgi vs. dağılıyor... koordinasyonu sürekli canlı tutmak anlamında önemli...” (A10,1)

“...okulun bulunduğu yere göre yakın çevre günübirlik turlar şeklinde yapılabilir... 20 günlük bir turda performans ölçemiyorsunuz, insanlar 4 günün sonunda zaten turist haline geliyorlar... Zaten bu çocuklar mesleğe girdiklerinde de 40 günlük bir turla karşılaşmayacaklar ya da 20 günlük bir turla

karşılaşmayacaklar. Algıları kısa turlarda daha yüksek olur, daha da öğretici olur diye düşünüyorum...” (A2,1)

“6326 çıkmadan önce biz kendimiz gerçekleştiriyorduk. Bunu bir seyahat acentası yoluyla Bakanlık’tan rota izni almak suretiyle yapmıştık ve tek bir tur üzerinden bunu sağlamıştık ama daha sonraki dönemlerde tecrübe kazandıkça okul olarak da bunun 2 parçada yapılmasının daha uygun olduğunu gördük.” (A11,1)

“Parça parça yapılması her zaman daha mantıklı. Çünkü tek sefer turun başlangıcındaki o ilgi odağını toplamayı sonlarına doğru kaybettiriyor maalesef.” (A7, 1)

Benzer şekilde, bir katılımcı da turun yoğunluğundan bahsederek bölge bölge yapılmasını hatta çok yoğun bölgelerde öğrenciler için 1 gün ara verilmesini hatta bunu kendilerinin uygulama gezisi düzenledikleri dönemde uyguladıklarını ve faydasını gördüklerini dile getirmiştir.

“...parça parça yapılmasında yarar var. Özellikle mesela bazı yorucu etaplarda 1 gün boşluk bırakılmasında yarar var. İşte İstanbul 4 gün sürüyor, çok yorucu geçiyor. Mesela 4 gün İstanbul yapıldıktan sonra 1 gün öğrenciye boşluk, dinlenmesi için süre verilmesi gerekiyor. Çünkü öbür türlü öğrenci toparlayamıyor kendisi. Yaa çok aşırı yorgunluk oluyor, dikkatini veremeyebiliyor mesela. Bu tür şeylere dikkat etmek lazım çok yoğun etaplardan sonra 1 gün tatil gerekebiliyor. O da şeyi arttırıyor motivasyonu. Biz bunu uyguladık...” (A3, 1)

“...Evet, bayağı yorucu aslında. Çünkü 1 gece konaklıyorsunuz, ertesi gün yoldasınız, 1 gece konaklıyorsunuz ertesi gün tekrar yoldasınız. Bu insanları yoruyor ve bir süre sonra bıkkınlık ta yaratabiliyor. Ya baştaki o turun heyecanını sonlara doğru giderek azaldığını görüyorsunuz. Bu da turun verimliliğini düşürüyor doğal olarak...” (A4, 1)

“...40 gün içinde yapıldığı için bunu tura çıkan insanların yani öğrencilerin unutmaması gibi bir durum oluyor. Birinci gün çıktığı yeri 40.gün tam olarak hatırlamayabiliyor. Gezdiği yerleri hatırlıyor ama oraya dâhil bilgileri tam olarak hafızasında canlı tutamıyor ve not alması da pek mümkün olmuyor...” (A5, 1)

A6 nolu katılımcı da, uygulama gezisinin bölge bölge yapılmasını dile getirmiş, aynı zamanda tur programında yer alan bazı gezilecek yerlerin iptal edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Tümünün yapılması gerekir diye düşünüyorum ama 50 gün de çok fazla, tek seferde 36 gün de çok fazla benim şahsi fikrim. Hani belki 2 etap, 3 etap iyi, hoş ama o da öğrenci için maliyetli olabilir. Onun getirdiği ek yük de olabilir. Ama bazı bölgelerin ayıklanabileceğini düşünüyorum programda... Bazı ören yerleri evet bilgi anlamında verilebilir ama illaki hepsi için demiyorum, büyük çoğunluğu için demiyorum, belirli bir oranda program biraz daha kısaltılabilir belki.” (A6, 1)

Başka bir katılımcı ise, uygulama gezisi süresinin kısa olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir.

“Kısa. Çok kısa sürdüğünü düşünüyorum... Bunlar çok kısa süreler, bu kadar, öğrenciler de baki bunu söylüyorlar. Yani çok hızlı geçtik, yeterince eseri göremedik. Eser uzun uzun aktarılamadı bize. Dolayısıyla ören yerleriyle ilgili sürelerin, ziyaret sürelerinin kısa olduğuyula ilgili dönüşlerde bulunuyor öğrenciler... Bence biraz daha hatta 3 etap bile olabilir diye düşünüyorum.” (A8, 1)

Bir diğeri katılımcı ise; öğrenciler için bölge bölge yapılmasında bazı zorluklar yaşanacağını ve ulusal kokartın önemini şu şekilde vurgulamıştır.

“Yani süre ne kadar uzun olursa o kadar kapsamlı bir gezi olur ve tempo da biraz daha düşer. Temponun düşük olması da iyi yani, çünkü çok yoğun bir tempo olduğu zaman da çok fazla yoruluyorlar... Yani bence bölge bölge ayrılması da iyi değil. Bir seferde bütün Türkiye’yi yapmaları katılımcılar için de daha kolay, bir seferde bitecek yani. Diğeri türlü 1-2 bölgeyi yapacak, diğeri bölgeleri yapmaya fırsatı olacak mı olmayacak mı, bunlar hep sıkıntı yaratır. Bölgesel kokart almak da sıkıntılı bir şey, çünkü bir Marmara bölgesi için kokart aldınız. Size hem Marmara, hem İç Anadolu hem Karadeniz’i içeren bir tur programı geldiğinde siz ne yapacaksınız, katılamayacaksınız... bence bölgesel kokart değil, ulusal kokart olması lazım, bütün Türkiye’yi kapsayan bir uygulama gezisi lazım.” (A9, 2)

Turist rehberi eşliğinde yapılan turlarda olduğu gibi uygulama gezilerinde de bazı sorunlarla karşılaşmak mümkündür. Tur esnasında karşılaşılan sorunlara ilişkin turist rehberi hemen pratik çözümler üretmekle yükümlüdür. Çünkü turun sorumluluğu tamamen turist rehberindedir. Bu bağlamda, uygulama gezilerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin akademisyenlerden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.32’ de yer almaktadır.

Tablo 3.32 Uygulama Gezisinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı

Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Hastalık	√			√	√			√			√	5
Teknik arıza	√			√							√	3
Turist rehberi ile ilgili sıkıntılar				√	√			√			√	4
Konaklama					√				√	√	√	4
Şoför					√							1
Yemek									√		√	2

Geleceğin turist rehberlerinin içinde bulunduğu uygulama gezilerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“...Bir hastalıklar, yemekten, sudan, havadan dolayı ortaya çıkan bir takım rahatsızlıklar olabiliyor. Bunlar bazen rehberi zor durumda bırakabiliyor. Eğitim amaçlı gezilerde, normal turlarda farklıdır belki. Onun dışında araçlar bazen ihtiyacı gidermeyebiliyor... Rehberle ilgili sıkıntılar çıkabilir...”

Onlarla mesela çocukların bir iletişim problemi yaşandı... Öğrencilerin kendi aralarında kişisel problemleri olabiliyor. Onlarla yine siz muhatap olmak zorunda kalıyorsunuz bazen, yönetici olarak ya da turun sorumlusu olarak. Onun dışında aslında çok ciddi problemler yaşamadık.” (A4, 1, 2, 3)

“Şimdi neticede sürekli bir gezi halinde olduğumuz için ve sunulan çözüm önerileri de o anda pratik olarak ne yapılabilir, ne edilebilir o yönde geliştirilen çözüm önerileri ee tabi onlara dair söylenecek çok söz yok, herkes elinden geldiğini yapıyor... en fazla oda problemi çıkabilir veya bir hastalık olabilir. İşte şoförle rehberle yaşanan problemler olur. Bu tür sorunlara verilebilecek yani bulunabilecek çözümler belli kısıtlı 2-3 çözümden ibaret ki bunlar da doğru olmak zorunda yani doğru oluyor.” (A5, 1, 3, 4, 5)

“...Yani karşılaşılan problemler konusunda rehberleri iyi seçmek gerekiyor Türkiye turuna giderken. Rehberlerin iyi örnekler olması bakımından, öğrencilerin yararlanması bakımından önem taşıyor. Öğrenciler zaman zaman sağlık problemleri yaşayabiliyorlar Doğu turunda özellikle. Her turda karşılaşılabilecek problemler, elimine edilecek sıkıntılar...” (A8, 1, 2)

“Hiçbir şey kusursuz gitmez. Normalde öğrenciler rehber olduklarında da belki de başlarına gelebilecek bazı sorunlarla karşılaşabilirler. Hastalık olabilir, Allah korusun daha da kötüsü ölüm olabilir, teknik arıza olabilir, aracın arızası olabilir, kaza olabilir, yani her türlü olumsuz durumlara açık olabilir bu tur. Bu anlamda eğer başlarına bu tarz olumsuz olaylar geliyorsa uygulama gezisi esnasında ne yapabileceklerini görebilecekleri açısından aslında değerli bir şey... Başlarına tur esnasında olumsuz şeyler gelebilir ama bu onları meslek hayatına hazırlayan durumlar diye düşünüyorum.” (A1, 1, 2)

Benzer şekilde A10 ve A9 nolu katılımcılar da, uygulama gezisinde olumsuzlukların yaşanması taraftarıdır. Bunu da şu sözleriyle ifade etmiştir.

“...Hatta ve hatta böyle mümkün olsa bazen bilerek olumsuzluklar yaşanması lazım turda, karşılaşması muhtemel ne tür olumsuzluklar oluyorsa yani öğrenciler bizzat onu yaşasın ki kendileri turistlerle başına geldiklerinde yani biz bunu nasıl yapacağız ilk defa, en azından karşılaşmış olsun, hazırlıklı olsun yani. Mesela otele vardıklarında ne olabilir odanın olmaması ya da overbook olması otelin gibi ya da rezervasyonun geçilmemiş olması gibi böyle suni krizler yaratılarak bunlarla da başa çıkacak. Çünkü rehberlik sadece bir ören yerinde anlatma, ören yeri bilgisi verme değil, bu tür operasyonel işlerle de ilgileniyor yeri geliyor, yeri geldiğinde. Dolayısıyla bu tür durumlara da hazırlıklı olması eğitimin bence bir parçası, uygulama gezisinin bir parçası içerisinde olması lazım...” (A10, 4)

“Her şey mükemmel gitmiyor. Her şeyin mükemmel gitmesi de olanaksız bir şey, bir takım aksilikler çıkıyor. Aslında bunlar da geziden kazanılan ilave deneyimler oluyor. Yalnızca ören yeri görmek değil, rehberlik kendisi rehberlik yaparken yaşanabilecek sıkıntıları da bu tur esnasında görebiliyor. Yani bir otele yer ayırtmışsınız ama işte 3 tane oda eksik, işte o zaman ne yapılacak, nasıl çözüm bulunacak gibi. Ya da gittiğiniz otel size anlatıldığı gibi değil, işte bakımsız, kirli vs. yemekler yenecek gibi değil. Bu tür sorunları turda yaşamak aslında ilave deneyim anlamına da geliyor tura katılanlar için. Onla ilgili tabii her bir sorun için çözüm üretiliyor zaten önceden...” (A9, 4, 6)

Yine bir katılımcı, bazı olumsuzlukların yaşanmasının öğrenciler için örnek olacağını ama aslında gerçek problemin rehberle yaşanacak sıkıntı olduğunu dile getirmiştir.

“Açıkçası ben rehber dışındaki problemleri çok önemsemiyorum. Otobüsün arızalanmış olması ya da öğrencinin ‘affedersin’ ishal olmasından dolayı hastanede gecesini geçirmiş olması zaten bu mesleğin önemli risklerinden birisi. Hatta böyle problemler yaşanmasını ben özellikle isterim. Kendilerinin yaşamış olmaları ileride konuklarının yaşaması halinde nasıl çözümler bulacağı konusunda da onlara bir altyapı sağlayabilir. Ben rehber meselesi üzerinde duruyorum. Konaklama tesisinin kalitesiymiş, yeme-içmeyle ilgili zenginlikmiş, ören yerlerinde çevresel işte şeylermiş, buna benzer şeyler çok önemsedğim konular değil...” (A11, 1, 2, 3, 4, 6)

Akademisyenlerden elde edilen veriler doğrultusunda, ortaya çıkan uygulama gezisinin uygulama dönemi ana kategorisine ilişkin bulgularda katılımcıların genellikle mevsimsel özelliği dikkate aldıkları görülmektedir. Uygulama dönemine ilişkin frekans değerleri Tablo 3.33’ te yer verilmiştir.

Tablo 3.33 Uygulama Gezisinin Uygulama Dönemine İlişkin Frekans Dağılımı

Uygulama Dönemi	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
İklim (İlkbahar)			√	√	√	√	√			√	√	7
Ön Lisans Eğitim Sonrası	√	√										2
Lisans Son Sınıf	√	√							√			3
Eğitim Sonrası								√				1

Katılımcıların uygulama dönemine ilişkin öne çıkan ifadeleri şu şekildedir:

“...Bence yaz aylarında uygulanmasında yarar var, sezonda. Sezonun tam ortasında da değil ama hani sezon başında ve bitişinde yani çok fazla ören yerleri yoğun değilken, işte oteller, restoranlar çok böyle çakılı değilken, uygulanmasında yarar var. Sezon dışında uygulanmaması gerekir bence. Çünkü öğrencinin ören yerinin kalabalığını yani keşmekeşini, sorunları da görmesi lazım. Yani yoğun sezonda sezon yoğunluğundan doğan sorunlarla yüzleşmesi açısından sezonda olmasında yarar var...” (A3, 1)

“...Yaz dönemi maliyet fazla öğrenci için, kış dönemi hava koşulları vs. işte artı okul programı gibi bir takım nedenlerden dolayı sıkıntı yaşayabiliyorlar. Benim şahsi fikrim, yaz dönemi fiyat yüksek olmamalı belki ama hani ilkbahar, sonbahar dönemleri belki daha uygun olur diye düşünüyorum...” (A6, 1)

“...sektörün mevsimsel özelliğini göz önünde bulundurursak Türkiye şartlarında yapılabilecek en uygun dönem sezonun başlangıcı ya da sezonun sonu oluyor. Çünkü birincisi öğrencilerin daha doğrusu tura katılacak adayların tur maliyetlerini düşürebilmesi için gittikleri yerlerde uygun fiyatta kalmaları gerekiyor... Mayıs-Haziran... Eylül-Ekim...” (A7, 1)

A10 nolu katılımcı, üniversiteleri de gezinin içerisinde bulunması gerektiğinden bahsetmiştir.

“...yaz dönemlerinde yapılmasını yani yaz olmasa da en azından bahara yakın dönemlerde olmasını tavsiye ediyorum ya da düşünüyorum. Çünkü hem iklim hem günün şartları bölgelerin

yetiştirilememesine neden oluyor ya da günlerin zaten sınırlı, kısıtlı olması buna neden oluyor. Dolayısıyla dediğim gibi bahar aylarında yapılınsın... , artı üniversiteler kontrolünde yapılması bence daha sağlıklı olacak...” (A10, 1)

Bir katılımcı (A11) ise, şu anki planlamamın uygun olduğunu, “Birlikle ilgili son dönemlerde bir mutabakat söz konusu, Birlik bizden her yıl gezi öncesinde ortalama hangi tarihlerde yapılacağı konusunda görüş istiyor ve diğer okulların da bu geziye katılması söz konusu olduğu için ortak bir tarih belirleniyor. Tabii yaz döneminde bunu uygulamak çok zor. Hem hava şartları hem de sezonsallık meselesinden dolayı bunun okul dönemleri içerisinde yapılması biraz daha operasyonel olarak hem maliyeti düşürür hem öğrenciyi işin içerisine daha fazla yönlendirebilir, zaten Birlik de bunun farkında olduğu için 2 dönemde bir final ve bütünleme dönemleri arasında 16-15-20 günlük, bir de Mayıs sonu Haziran başı olacak şekilde veya Eylül başı Eylül’ün sonuna kadar olacak şekilde öğrencilerin de devamsızlık haklarından kullanmaları öngörülerek 2 dönemde planlama bence doğru...” (A11, 1) sözleriyle belirtmiştir.

Turist rehberliği meslek yönetmeliğinin 14. maddesi (7) uyarınca; üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümü öğrencileri için öngörülen kredi sayısının en az yüzde ellisini, yüksek lisans programları öğrencilerinin ise ders aşamasını tamamlamış olmaları koşuluyla mezun olmadan da Birlik tarafından yapılacak uygulama gezilerine katılabilirler. Bazı katılımcılar bu yasaya nazaran ön lisans ve lisans öğrencilerini ayrı ayrı ele almış ve uygulama dönemi olarak sözlerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Öncelikle benim öğrencilerim ön lisans/2 yıllık, 1.sınıf öğrencileri katılamıyorlar... katılım yapanlar bu mesleği gerçekten icra etmek, yapmak isteyen insanlar olduğu için zamanlama olarak sınırlama yok. Ama genele yayarsak şunu söylemek daha doğru olacak; önce teoriyi alıp iyice öğrenip iyice özümseyip ön lisans eğitimini tamamlayıp yapmaları daha iyi olur... Ama lisans öğrencileri için şunu söyleyebiliriz: 3.sınıftan sonra bu geziyi yapmaları daha uygun olabilir... Bunun nedeni de artık 3 yıl içinde kafalarında bu meslek az çok oturmuştur, çok gözlem yapmışlardır. O anlamda ön lisanslar için gezilerin eğitimden sonra, ama lisans için son sınıfta yapılmasının daha uygun olacağını söyleyebiliriz.” (A1, 2, 3)

Aynı şekilde A2 nolu katılımcı da, ön lisans ve lisans öğrencileri için farklı şeyler söylemiştir.

“...burada bir sıkıntı var, uygulama gezisinin ne zaman yapılacağıyla ilgili. Bizim mesela 2 yıllıklarda en büyük sıkıntı o. 1.sınıftan sonra yapılıncaya çok erken oluyor, öğrenci yeterince teorik bilgiyi almadan sahadaki karşılığını göreceği bilgileri almadan geziye gidiyor... 4 yıllıklarda da 2.sınıftan sonra mantıklı olabilir.” (A2, 2, 3)

Başka bir katılımcı ise, yasayı destekler nitelikte görüşünü bildirmiştir.

“Biz yaptığımızda bunu 3.sınıfta yapıyorduk. Dolayısıyla birçok bilgiyi almış oluyordu öğrenci. Dolayısıyla diyelim işte, Efes’i, Afrodisias’ı vs. okumuş oluyor, ondan sonra oraya gidiyor. Tur

yönetimi dersini almış oluyordu. Dolayısıyla hani orda anlatılanları, pratikteki karşılığını görüyordu...” (A9, 3)

Bir diğer katılımcı da eğitim dönemi sonrasında yapılması gerektiğini şu sözleriyle ifade etmektedir.

“...eğitim-öğretim dönemi içerisinde öğrencilerin devamsızlığına yansıyor. Dolayısıyla bu büyük problem haline dönüşüyor... bizim eğitim programımız dışında bir süreç, onlar istedikleri zaman yapabilirler ama Türkiye turlarının açıldığı zaman dilimlene baktığımızda akademik eğitim öğretim yılının içerisinde denk geliyor. Dolayısıyla öğrenci hem eğitimini sürdürüp hem de tura çıkmak durumunda kalıyor. O zaman bu 20 günlük devamsızlığa tekabül ediyor.” (A8, 4)

Çoğu katılımcı, turist rehberliği uygulama gezisinin bahar mevsiminde ‘sezonun başlangıcı Nisan-Mayıs ya da sezonun sonunda Eylül-Ekim’ yapılmasının öğrenciler için daha uygun olacağını dile getirmişlerdir. Ancak bu aylarda üniversite eğitiminin olduğu aşikârdır. Dolayısıyla bu tarihlerde yapılacak olan uygulama gezilerinin eğitimi aksatıp aksatmadığı merak konusu olmuştur. Birçok katılımcı uygulama gezisinin eğitim dönemi içerisine denk geldiğinde eğitimi aksatmadığını belirtmiştir. Elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.34’ te yer verilmiştir.

Tablo 3.34 Uygulama Gezisinin Eğitimi Aksatıp Aksatmadığına İlişkin Frekans Dağılımı

Eğitime Etkisi	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Aksatmaz	√	√	√	√	√	√	√				√	8
Aksatır								√		√		2

Uygulama dönemi ana kategorisinin bir alt kategorisi olan eğitime etkisi konulu ifadeler aşağıdaki gibidir.

“Kışın yapılan geziler için söyleyeceğim, eğitim döneminin birkaç haftasını aldığını söyleyebiliriz. Ama öğrencilerin bu gezilere katılmaları zorunlu, daha doğrusu rehber olmak isteyenlerin bu gezilere katılmaları zorunlu, yani dönemin içine sarkabiliyor geziler. Ama öğrenci daha sonra telafi edebiliyor, işlenen dersleri bir şekilde telafi edebiliyor... Gezilerin eğitimi aksatmadığını söyleyebiliriz.” (A1, 1)

“Yok, aksama olmuyor, çok aksama olmuyor. Neden olmuyor? Çünkü final ve bütünleme haftası arasında 1 hafta zaten oradan kazanmış oluyoruz. Zaten bu geziye katılmak isteyen öğrenci bunu baştan bildiği için finallere biraz daha sıkı çalışıp bütünlemeye ders bırakmadan bu geziye katılım gösterebilir... İkincisi dersler ilk belki haftaya denk gelecek şekilde bu gezinin son günlerine denk gelebiliyor, birkaç kez öyle oldu. Ama çok önemsemiyoruz bunu. İlk haftalarda zaten hepimiz biliyoruz ki; öğrenciler çok fazla derslere gelmiyor ve çok fazla da aktif olarak ders işlenmiyor... 2.ve 3. Haftalara sarkarsa öğrencilerin tabii ki bir kaybı olur...” (A11, 1)

“...Marmara, Ege, Akdeniz’i yani pahalı yazın daha pahalı olabilecek ekonomik olarak yüksek olan yerleri kışın yapıyorlar. Bizim tabii doğal olarak ikinci dönemde 1-2 haftayı alıyor. Kayıt haftası ve ondan sonraki ilk haftayı alıyor... Ama performansını etkiliyor mu dersiniz, bu kadar göz ardı edilebilir

diye düşünüyorum. Çünkü öğrenci geldiğinde hakikaten daha bir şey geliyor motive geliyor... o yüzden o kaybettiği bir haftanın karşılığında kazandığı motivasyona bakınca bence o kadar da olumsuz değil, yani değer.” (A2, 1)

“Eğitimi aksatmaz, çünkü eğitimin kendisi bu. Yani eğitimin kendisi bu olduğu için eğitimi aksatması söz konusu olmaz. Eğer öğretim programlarında rehberlik bölümleri bu şekilde revize ederse daha faydalı olacağını düşünüyorum ben. Yani bir Osmanlı Sanatı dersi işlenirken sadece slaytlardan anlatmak yerine Osmanlı'nın eserlerini gezerek anlatmak daha farklı olur tabii.” (A5, 1)

“...şu ana kadar bizim okulumuzda, kurumumuzda o konuda bir sorun olmadı. Yani aksama ya da öğrencinin geri kalması durumunda...” (A3,1)

“Yok, bizim o zamanki turumuz eğitim dönemini aksatmadı, çünkü okul açılana kadar tur bitiyordu, eğitimi asla aksatmıyordu.” (A4, 1)

Bazı katılımcılar, kısa dönemli yapılan uygulama gezilerinin eğitimi aksatmayacağını söylemektedir.

“Eğer kısa dönemlerle olacak olursa, atıyorum 10 gün, 20 gün. Bir dönem 10 gün, 20 gün işte güz dönemi, bahar dönemi olmak üzere o hani tolere edilebilecek bir şey benim fikrim olarak.” (A6, 1)

“...1 haftalık etaplar şeklinde gerçekleştirilirse, bu öğrencinin en azından eğitim dönemine denk geldiği dönemde kendi devamsızlık hakkını kullanabilmesi için olanak tanır.” (A7, 1)

Bir katılımcı, uygulama gezisinin eğitim döneminde yapıldığı takdirde eğitimi aksatacağını ifade etmiştir.

“Eğitimi aksatıyor. Nasıl aksatıyor? Şimdi bu sene yapılan tur bizim sömestr döneminde yapıldı en son yapılan tur. Bizim okullar açılmıştı... öğrenciler 2-3 hafta sonra okula gelebildiler. Bu açıdan onlar devamsızlıklarından kullanmak zorunda kaldı ve devam edemediler. Dolayısıyla kış dönemi yapılması böyle bazı handikaplara yol açıyor...” (A10, 2)

Başka bir katılımcı ise, uygulama gezilerini artık üniversiteler yapmadığı için eğitimin bir parçası olmadığını ve uygulama gezisinin akademik eğitim-öğretim yılının içerisine denk geldiğinde eğitimi aksatacağını şu sözleriyle dile getirmiştir.

“...eğitim-öğretim dönemi içerisinde öğrencilerin devamsızlığına yansıyor. Dolayısıyla bu büyük problem haline dönüşüyor. Evet, eğitimlerinin bir parçası değil şu aşamada, hani üniversite eğitiminin dışına çıkmış gibi gözüküyor sonunda uygulama gezisi. Dolayısıyla bizim eğitim programımız dışında bir süreç, onlar istedikleri zaman yapabilirler ama Türkiye turlarının açıldığı zaman dilimlerine baktığımızda akademik eğitim-öğretim yılının içerisinde denk geliyor. Dolayısıyla öğrenci hem eğitimini sürdürüp hem de tura çıkmak durumunda kalıyor... Tabii, aksatır. Buradaki teorik eğitimden uzak kalacak anlamına geliyor. Yani tura gidiyor orada uygulama yapıyor ama aynı zamanda alması gereken teorik derslerden de uzak kalacak anlamına geliyor.” (A8, 2)

22 Haziran 2012 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 6326 sayılı ‘Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nun 3.maddesinin (d) bendine göre; üniversitelerin Turist/Turizm Rehberliği bölümleri öğrencileri ile mezunlarına yönelik olarak yurt içi uygulama gezileri Birlik (TUREB) tarafından Bakanlığın gözetim ve denetimi altında düzenlenmekte ve öğrencilerin gezi sonunda yapılan sınavda başarılı olmaları gerekmektedir. Yapılan görüşmeler sırasında bazı katılımcılar, yurtiçi uygulama gezileri turist rehberliği eğitiminin bir parçası olduğu için üniversitelerin düzenlemesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

“...Gezilerin TUREB’in eline verilmesi bence biraz uygulamada aksaklıkların yaşanmasına neden oluyor. Çünkü bana göre bu eğitim üniversiteler düzeyinde veriliyorsa, geziler de bu eğitimin bir parçası olmak durumunda. Yani üniversitelerle daha fazla koordineli bir şekilde yapılması gerekiyor. Çünkü öğrencilerin eğitim durumları, programları vs. üniversitelere göre farklılaşıyor. Bu farklılaşmadan dolayı bazen koordinasyonla ilgili sıkıntılar olabiliyor...” (A10)

“...bizim yaptığımız turlar güzeldi bizi izlemeye devam etsinler...” (A4)

“...okullar yaparken daha ciddi yapıyordu bu iş, benim şahsi fikrim rehberler odasına göre. En azından bizim okul için, diğerlerini çok bilemeyeceğim ama bizim okul için böyle daha ciddi hazırlanıyorlardı, hazırlanıyordu sınavdı vs. şunlu, bunlu. Fiyatlar çocuklar için yükseldi, maliyetleri arttırdı. Hani bu anlamda zorlayabilecek şeyler çıkıyor tabii...” (A6)

“...eğitim kurumlarının yapması lazım. Şu an ki tablo doğru değil. Rehberler Birliği’nin Türkiye turu yapması doğru bir şey değil, çünkü bu eğitimin bir parçası. Dolayısıyla Rehberler Birliği bir eğitim kurumu olmadığına göre, yasanın, yönetmenin bunu Rehberler Birliği’ne vermesi bana göre doğru bir şey değil... Birliğin böyle bir görevi olmaması lazım. Neden olmaması lazım? Hatta birliğin rehberlik kursu açma yetkisi de olmaması lazım. Şu anda var, Bakanlıkla ortaklaşa açabiliyorlar. Tabipler odası hiçbir zaman doktor yetiştirmez, işte muhasebeciler, mali müşavirler odası muhasebeci yetiştirmez, işte baro avukat yetiştirmez. Meslek örgütleri o mesleğin eğitimini veren kurumlar değildir. Dolayısıyla Rehberler Birliği de eğitimden direk sorumlu olmaması lazım. Tamam, ortaklaşa, koordineli çalışılır, eğitim kurumunun yapacağı turlarda rehber temininde birlik söz sahibi olabilir, o görevlendirir, bu işi gerçekten ciddi yapacak rehberleri yönlendirir. Tamam, ona diyecek bir şeyimiz yok. Ama olayın asıl sorumlusu, asıl sahibinin eğitim kurumları olması gerekiyor.” (A9)

Bir katılımcı ise, gezilerin TUREB’in tekeline geçmesinin daha iyi olduğunu vurgulamıştır.

“...6326 sonrasında uygulama gezileri Birlik tarafından gerçekleştiriliyor ve bence bu iyi bir şey. Çünkü uygulama gezileri fakültelere ciddi bir yük getiriyor. Şöyle bir yük; bu her ne kadar seyahat acentası yoluyla yapılmış olsa bile bu organizasyonla ilgili pek çok ayrıntıda bizim de fiilen yer almamız gerekiyor idi... Öğrenciler de doğrudan Birlik ve Birlik ’in seçtiği bir seyahat acentası uygulama gezilerini şu ana kadar 3 yıldır tabii 2013 tabii bu 4.yıl olmuş olacak, gerçekleştirmeye başladı. Artıları var, eksileri var ama artıların eksilerinden daha fazla olduğunu düşünüyorum.” (A11)

Turist rehberinin yeterli olduğuna dair ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Olumlu olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü belli yıllar üzerinde rehberlik yapmış kişilerin turu yönetmesi isteniyor bu gezilerde. Bu anlamda nerede ne anlatacağını, ne kadar bilgi vereceğini bilen kişiler, mesleğini en iyi şekilde uygulayan kişiler bu rehberler. O anlamda Sanat Tarihi, Arkeoloji, Mitoloji, Genel Kültür gibi her türlü bilgiyi öğrencilere yeterince verebilecek kişileri seçtiklerini biliyoruz. Bu anlamda turu yöneten rehberlerin gayet yeterli olduğunu düşünüyorum.” (A1, 1)

“...çok iyi olan yani bu işin ciddiyetinde olan rehberlerle de karşılaştık ama çok uzağında olanlarla da karşılaştık. Bilgi anlamında evet, yeterli düzeyde çoğu öyle söyleyeyim. Ama sonuçta bu eğitim gezisi, uygulama gezisi olarak geçiyor. Bunun bir takım kuralları, şartları var. Katılan turist rehberleri biraz hani böyle bir turist gruplarına yaklaşır gibi genç olmalarından tabii biraz onun da etkisi var da, yaklaştıkları için eğitim gezisinin bazen özelliğinden uzaklaşabiliyor. Ama ciddi anlamda profesyonel olarak çalışanlar da var hani yeterli diyebilirim.” (A6, 2)

“İyi oluyor, çok iyi rehberler var... Çok donanımlı rehberler var. Ancak bu donanımlı rehberler sezonda dolular zaten. Türkiye turu konusunda ancak kendi sezonlarının dışında yakalama söz konusu olursa eğer o zaman kendileri katılmak istiyorlar bu turlara ve öğrenciye de katkı sağlıyorlar. Ama işte biri çok iyi oluyorsa rehberin, iki rehberle genellikle çıkılıyor, 2 rehber 2 otobüs çıktığı zaman, o zaman işte biri çok iyiye biri öyle olmuyor... Yani öğrencilerin çok iyi örneği de görmesi iyi, iyi olmayan rehber örnekleri de görmesi yararlı olabilir ama devamlı olarak bir rehberi bir gruba kitleyip öbür grubu devamlı iyi rehberle hareket ettiriyorsanız, o zaman problem yaşıyor...” (A8, 3)

Bazı katılımcılar, hem mesleğini gerçekten iyi bir şekilde icra eden turist rehberleriyle hem de yeterli bilgi donanımına sahip olmayan ya da bilgisini paylaşmak istemeyen farklı turist rehberleriyle de karşılaşmışlardır. Dolayısıyla rehberler arasındaki farkı da görmüşlerdir. Katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Bazıları çok iyi, çok hevesli, çok iyi hazırlanarak geliyor. Her bir güne bir önceki gün tekrar hazırlıyor, geliyor. Bazıları da uygulama gezisi usulen yapılan bir şeymiş gibi, doğru düzgün hazırlanmayıp, hiçbir şey anlatmayan rehberler de oluyor. O nedenle değiştirdiğimiz rehberler olmuştuk bizim...” (A9, 3)

“Maalesef bu da büyük sıkıntı. Çünkü maalesef rehberler haklı olarak bu işten para kazanmak için yapıyorlar ve bu tura çıkan dönemler de genellikle rehberlerin tam da sezona başlangıç yaptıkları, iyi para kazanmak ümidiyle girdikleri bir dönem. Rehberler de tabii ki gelirlerin birçoğunu elde ettikleri bahşiş ve komisyonlardan alıyorlar. Bu da öğrenci turlarında iyi rehberlerin çalışmak istememesine yol açıyor yani. Çünkü öğrenciden herhangi bir bahşiş ya da komisyon gelmediği için genellikle öğrencilerin turlarına ya özveriyle bu işi gerçekten öğretmek isteyen iyi bir rehber şans gelirse bulunuyor, onun dışında tercih edilmeyen rehberler turlara çıkıyor.” (A7, 5)

“...bazı rehberler var benim bildiğim o her bilgiyi bile aktarmıyor öğrencilere. Ya diyor ki ben bu bilgiyi öğrenmek için çok çaba sarf ettim, hazır vermeyeyim, ileride bu bilgiyi elde etmek için biraz çabalasınlar tarzında düşünen rehberler de var turlara çıkanlar arasında söylüyorum. Bu tür kişiler

tabii olumsuz etkiliyor... eğitimci yönü olan eğitim fakültesinden mezun rehberler var benim bildiğim bu tür kişilerden seçilirse çok daha başarılı olur diye tahmin ediyorum...” (A10, 6)

“Bu tartışmalı işte. Olumsuzluk anlamında rehberlerle ilgili problemleri daha sık duyduk. Birlik olarak bu konuda bence hala rehber anlamında gözden geçirilmesi gereken bir süreç var. Çünkü öğretmenlik başka bir şey, profesyonel rehberlik başka bir şey. Dolayısıyla sizin bildiklerinizi tecrübe ettiğinizi fiilen bu gezi esnasında her adımda mutlaka öğrencilere iyi şekilde verebilmeniz lazım ki onların karşılaşacakları problemlere en azından bir altyapı oluştursun. Bu konuda isteksiz olan bir rehberin otobüse bindiği anda ağzını açmadan sadece güzergâha geldiğinde, ören yerine geldiğinde mikrofonu eline alıp 3-5 dk ören yerinden önce açıklaması ile otobüse bindiği andan itibaren güzergâhla ilgili bilgi vermeye başlayarak taa ören yerine geldiğinde nerde inilecek, nerede durulacak, otobüs nereye park edilecek, konuklar nerede toplanacak, nerede öğle yemeği molası verilecek gibi detaylara varana kadar her şeyi açıklayan bir rehber arasında tabii ki doğal olarak bir fark var. Bu açıdan rehberler konusunda biz de olumsuzluklar yaşadık.” (A11, 5)

“...rehberler de çok önemli, rehberler öğrenciye rol model oluyorlar, eğer rehberler gevşek olurlarsa, ören yeriyle ilgili bilgili olmazlarsa, öğrenciler turdan memnun kalmayabiliyorlar. Çünkü bu öğrenciler bu mesleğin akademik eğitimini alan insanlar, belli bir bilgi birikimleri var...” (A3, 9)

“...bazı bölgelerde bölgesel rehber kullandık. Bir rehberi dediğim gibi ihraç ettik... Onun yerine başka bir rehber gönderdiler bize. O rehberle gayet iyi gitti... İletişim problemleri yaşadığımız rehberlerimiz de oldu öğrencilerle aralarında... Rehber önemli yani.” (A4, 9)

Bazı katılımcılar ise, uygulama gezilerinin tur programında yer alan bölgeler dikkate alınarak, o bölgede uzun bir süre rehberlik mesleğini icra eden bölgesel rehberin öğrencilere eşlik edebileceğini vurgulamışlardır.

“...eğer uzun turlar yapacaksanız, bir rehberden aynı performansı beklemek çok doğru değil. Yani aynı rehberin hem Likya’da hem Karya’da hem İstanbul’da profesyonel olmasını beklemek abest. Çünkü öyle rehberler var, bu bölgede çok iyi rehberler var mesela bu bölgeden hiç çıkmamışlar... Yani Doğu Anadolu’da Doğu Anadolu’daki bir rehber şey yapsın. Şimdi her bölgede bir rehberler odası var. O rehberler odasından yetkin birisi kılınsın... ama her şeyi de bilmesini bekleyemezsin bir insandan, bir orda sıkıntı var.” (A2, 4)

“...Uygulama gezisine çıkan turist rehberlerinin eğitimci gözüyle seçildiğini düşünmüyorum. Yani birer eğitimci insan farklıdır yani herkes rehber olur ama eğitimci rehber olmak farklı... özel seçilmesi, yani özenle seçilmesi gerekiyor bu işte eğitim turuna çıkan rehberlerin. Ben çıktığım turda şahsen 4 tane farklı rehberle 40 günde gezdik... Yani işte bilgi olarak bir tanesini yeterli görüyordum ben sadece. Ki kendilerini belli ediyorlar zaten, sürekli farklı birileriyle gezdiğim zaman. O konuda bazı sıkıntılar var, rehberlerin bilgi düzeyleri... Bölgesel olarak uzman oldukları bölgeler var. Mesela Ege bölgesini gezen rehber sürekli Efes’i, Bergama’yı, Pamukkale’yi iyi bilebiliyor. Ama şimdi gittiğimiz zaman Akdamar kilisesinde pek verimli olmasını bekleyemezsiniz tabii. O anlamda da o tür sıkıntılar çıkabiliyor yani.” (A5, 8)

Uygulama gezisinin kavramsal yapısının temel kategorileri arasında yer alan öğrenciler ana kategorisi 4 alt kategoriden oluşmaktadır. Bunlar öğrencilerin ilgisi ve katılımı, öğrencilerin anlatım yapması, öğrencilerin mesleğe bakış açısına etkisi ve rehberlik başarısına etkisi olarak adlandırılmıştır. Akademisyenlerin uygulama gezilerinde öğrencilerin ilgisi ve katılımına ilişkin görüşlerinden elde edilen veriler ile ilgili frekans değerleri belirlenmiş ve Tablo 3.36’ da yer verilmiştir.

Tablo 3.36 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin İlgisi ve Katılımına İlişkin Frekans Dağılımı

Öğrencilerin İlgisi ve Katılımı	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
İlgililer	√	√	√	√	√	√		√		√	√	9
İlgisizler	√			√				√				3

Katılımcılar uygulama gezilerine karşı öğrencilerin ilgisi ve katılımının kişiden kişiye göre farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir.

“Öğrenciden öğrenciye değişiklik gösteriyor ama hepsinin bir ilgisi var yani çünkü Türkiye’deki pek çok yeri ziyaret ediyorlar, onunla ilgili bir zaten pozitif şeyi var. Bu işi ciddi olarak yapmayı düşünen öğrenciler gerçekten ilgi, özen, alaka hepsi en üst düzeyde onlarda karşımıza çıkıyor.” (A6)

“...Çok ilgili olan da vardı, ilgisiz olan da vardı...” (A4)

“Çok değişken bu. Çok ilgili olan öğrenciler de var çok ilgisiz olan öğrenciler de var. Elbette ki farklı profillerde öğrencilere sahibiz burada... Rehberlik biraz kişilikle, girişkenlikle, sosyal olmakla ilintili ama gelen her öğrencimiz o kadar sosyal değil. O kadar girişimci değil, o kadar insanlarla birlikte olup, gezmeyi, dolaşmayı sürekli kitap okumayı, öğrenmeyi, kültürel mirasa o kadar ilgili olmayabiliyorlar. Bu çerçevede o insanların rehberlik yapabilmesi, bu öğrencilerimizin rehberlik yapabilmesi imkânsız hale dönüşüyor, o zaman da sadece mezun vermiş oluyoruz. Mesleğe girişleri olmuyor, gidip başka meslekler yapıyorlar.” (A8)

“Açıkçası çok yeterli değil. Turist Rehberliği bölümünü bilinçli kazanıp gelenler olduğu gibi bilinçsizce gelip mesleğe giriş şartlarını çok özümsemeyen öğrenciler var maalesef. Sadece mezun olayım gideyim diyen öğrenciler de var. Ama bunun yanında gerçek anlamda turist rehberi olmak isteyen öğrenciler katılımı gerçekleştiriyorlar...” (A1)

“...bu işi gerçekten yapacak olanlar yani mesleği alakalı, bilinçli seçimleri yapan kimselerde bunun daha iyi olduğunu söylüyoruz, görüyoruz yani gözlemliyoruz... Yani rehber olacak olanlar geziye katılıyor, rehber olmayacaklar katılmıyor... Yani rehberliğin ne olduğunu turizmin ne olduğunu bilmeden gelenlerin olması bunu etkiliyor. Ama gerçekten seçerek, bilerek gelenler onlar da herhangi bir sorun yok, onların işini layıkıyla yapacaklarını düşünüyorum...” (A10)

“Şimdi zaten öğrencileri o noktada 2’ye ayırmak lazım. Rehberlik yapmayı düşünüp de gerçekten öğrenmek için o tura çıkanlar, ikincisi rehberlik yapmayı düşünmese de böyle bir imkânı daha sonra bulamayacağı için tura çıkıp gezmek isteyenler hem de arkadaşlarıyla beraber. Öğrencilerin yaklaşımlarını böyle ikiye ayırdıktan sonra zaten bu işi yapmak isteyenler gerekli ilgiyi gösteriyorlar.

Katılımcıların uygulama gezisinde öğrencilerin anlatım yapmalarına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Mutlaka yapmaları gerekiyor. Çünkü bu rehberin olmazsa olmaz yeteneği yani anlatım yapamayan bir rehber hiçbir işe yaramaz.” (A9, 1)

“Öğrencinin mutlaka ören yerinde, otobüste anlatım yapması lazım, çünkü rehberlik mesleğinin yani temel nesi diyeyim. Temel yeteneği ya da aktivitesi konuşmak, yani anlatım yapmak. Dolayısıyla öğrencilerin bir turist grubu önünde profesyonel anlatım yapmadan önce işte sınıf arkadaşına, tur otobüsüne, ören yerinde arkadaşlarının anlatım yapması iyi bir şey. Onun üstündeki o çekingenliği ya da işte o üzerindeki o güvensizliği atması açısından gerekli... otobüs kontrolünü de öğrenmiş oluyorlar, yani müşteriye uyandırmak, dikkatini çekmek, ören yeri ziyaretini onu hazırlamak gibi... Öğrencinin bu noktada işte diksiyonu, giyimi, kuşamı, karşısındaki gruba saygısı, anlattığı konuyu ele alması, konu hâkimiyeti değerlendiriliyor. Bu açıdan öğrenci kendi yeteneklerini de keşfetmiş oluyor yani kendi meziyetlerini keşfetmiş oluyor. Bu açıdan önemli... Böylece işte bir rehberin tam gününü yaşamış oluyor... Mutlaka olması gerekiyor. Yani ilerde profesyonel olarak meslek hayatında uygulamadan önce bir ön provasını yapmış oluyor.” (A3, 1, 2, 3)

“Mutlaka yapmalı. Çünkü rehber denilen kişi topluluk önünde böyle rahat konuşabilecek, o rahatlığa sahip olması gerekiyor. Mutlaka tabii ki bu rehber gözetiminde olmalı, profesyonel rehberle olmalı ama öğrenci de gezi esnasında, otobüste veya ören yeri girişinde mutlaka kısa da olsa sunum yapması gerekiyor bence.” (A6, 1, 4)

Katılımcılar, bu gezilerde öğrencilerin anlatım yapmalarının gerekli olduğuna ve bunun öğrencileri olumlu yönde etkilediğine dair görüşlerini belirtmişlerdir.

“Uygulama gezilerinin tamamının olumlu olduğunu düşündüğüm gibi, anlatımlarında olumlu olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler hazır bilgiye ulaşmaktansa, kendileri araştırıp özümseyip anlatım yapmaları toplum önünde hitap ve konuşma yeteneklerini geliştirmesi açısından önemli. Nerde hangi bilgiyi vereceklerini öğrenmeleri açısından önemli. Çünkü orada turu yöneten rehberler mutlaka katkı da sağlayacaktır öğrencilere. Nerede, hangi alanda neyi anlatacaklarını bildireceklerdir öğrencilere. Bu anlamda bilgiyi özümsemeleri açısından öğrencilerin anlatım yapmalarını çok önemsiyorum ve böylede devam etmesini istiyorum.” (A1, 1, 2)

“...öğrencilerin performansının sağlanması anlamında hani dedim ya tura ilgiler, alakalar dağılabiliyor, bu performansı canlı tutma anlamında, bir de mesleği yerinde görmeleri, yapmaları anlamında önemli. Onların motivasyonunu arttırdığını düşünüyorum ki olması, yapılması güzel...” (A10, 3)

“Kesinlikle yapmalılar. Biz derslerimizde de sunum teknikleri dersi olsun, ben bazı derslerimin belirli oranını sunumla geçirmeye çalışıyorum. Mutlaka sunum yapmaları gerekiyor ki, o heyecanlarını, o ilk şeylerini, güçlükleri bizzat yaşayarak öğrenmeleri gerekiyor. Bol bol sunum yapmaları gerekiyor yani bana göre.” (A8, 1)

Bazı katılımcılar da, uygulama gezisinde öğrencilerin anlatım yaparak deneyim kazanacaklarını şu şekilde belirtmişlerdir.

“...deneyim açısından çok önemli... Kendinin o rehberlik mesleğinde başkalarının önünde o bilgisini aktarabilmesine, ilgiyi yüksekte tutabilmesi bunların hepsi birer deneyim.” (A4, 4)

“...öğrenci daha önce böyle topluluk önünde sunum yapmamışsa bilgiyi ne kadar iyi bilirse bilsin panikleme başlıyor, heyecan, titreme sesinde başlıyor. Ama Türkiye turunda bunu kendi arkadaşlarıyla bir nebze daha kolay aşıyor. Daha sonra turistin karşısına çıktığı zaman daha rahat hareket ediyor.” (A7, 4)

Benzer şekilde, birkaç katılımcı da öğrenciler açısından önemli olduğunu, ancak bunun öğrencilerin başındaki eğitimci turist rehberine göre değişkenlik gösterdiğini vurgulamışlardır.

“...rehberin her şeyi anlatması ya da her şeye müdahale etmesi öğrencinin grup kontrolü açısından, anlatım yeteneği açısından biraz sıkıntılı. Rehber bulunsun, bazılarında hala öyle yapıyor. Yani grubun başındaki rehberine göre değişiyor. Bazısı öğrenciyi anlattırıyor, öğrenciyi tamamlıyor. Bazısı ama buna hiç fırsat vermiyor, öğrenciyi imkân sağlamıyor. Kendisi daha çok müdahale oluyor...” (A2, 1)

“...iyi bir tecrübe olur ama turun tamamını öğrencilere anlattırarak geçirmek doğru bir şey değil tabii.” (A5, 4)

“...öğrencilerin motivasyonunu artırır... Öğretmenlik rolü ile öğrencilerin bu konuda anlatımlarını iyi değerlendirerek varsa hataları orda bizzat göstererek veya ifade ederek öğrencileri yönlendirmek çok önemli... rehber öğretmenlerin burada biraz daha kendi tecrübelerini de katarak ya da araya girip öğrencinin sunum esnasında ya da önceden arkadaşlar böyle bir destinasyona geldiğimizde burada şu espriyi yapabilirsiniz, çok rahat bir şekilde burada katılımcıların motivasyonunu yükseltebilirsiniz, şurada şuraya girdiğinizde şu anlatımı yapmanız çok daha doğru olur gibi yönlendirmeler yapılarak daha da iyi olur ama benim gördüğüm eğitimci rehberler bu konuda biraz isteksiz davranıyorlar... yük genellikle öğrenciler üzerinde oluyor ve bu da eğitim kalitesini bence düşürüyor. Çünkü eğitmenin bu konuda bence daha aktif rol alması gerekiyor, daha yönlendirici olması lazım.” (A11, 1, 5)

Öğrenciler ana kategorisinin öğrencilerin mesleğe bakış açılarına etkisi adlı alt kategoride, katılımcılar uygulama gezilerinin öğrencilerin mesleğe bakış açılarını etkilediğini belirtmişlerdir. Katılımcılara ait bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

“Mutlaka etkilendiklerini söyleyebiliriz. Çünkü geri dönüşlerde aldığımız yorumlarda mesleğin gerçekten zor olduğunu, rehberlerin bu iş için çok fazla ödün verdiğini, çok fazla çalıştığını gördüklerini ama öğrenciyken bile bu geziden çok keyif aldıklarını söylediklerini gördük. Sonuçta turu yöneten rehberler, öğrenciler için bir rol model oldukları için mesleğe bakış açılarının değiştiğini biliyoruz. Yani olumlu yönde değiştiğini söyleyebiliriz.” (A1)

“Uygulama gezisi kesinlikle etkiliyor. Yani uygulama gezisine giden öğrenciyle gitmeyen öğrenci arasında dağlar kadar fark var... uygulama gezisinde bir rehber görüyor ilk önce, nasıl davranacağını, ne yapacağını şeyde örnek üzerinde görüyor. İkincisi de, gezinin kendisi başlı başına bir motive aracı, yeni yerler görmek, farklı yerler görmek, görerek öğrenmek, o geziler sırasında grupların başındaki profesyonel rehberleri görmek sadece kendi değil de. Efes turuna gidiyor, Efes turunda rehberlerin nasıl davrandığını, ne yaptığını görüyor, etrafında grup başında anlatan rehberleri görüyor, kesinlikle daha çok motive oluyor.” (A2)

Benzer şekilde; A7, A8 ve A9 nolu katılımcılar da, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerini mesleğe bakış açılarını değiştirdiğini, mesleği yapıp yapmayacağına ya da meslek için uygun olup olmadığına karar verdiklerini belirtmişlerdir.

“Bence etkiliyor, hatta olumlu yönde etkiliyordur bence. Çünkü tura çıkan öğrenciler örneğin, tura çıkmadan önce birçoğu rehberlik mesleğini yapamayacağını düşünüyor ancak çıktıktan sonra orada elde ettiği deneyimlerle keyifli bir şey olarak görüyorlar yani. O havayı solumanın, o heyecanı duymanın, grupta birlikte hareket etmenin ve birçok farklı yeri aynı anda görmenin tur esnasında öğrenciyi mesleğe yönelttiğini düşünüyorum.” (A7)

“Bana göre bu çok ilginç sonuçlar veriyor. Ben rehberlik yapmayacağım diyen öğrenci, gezdikten sonra, dolaştıktan sonra ‘evet bu meslek bana göreymiş’ diyor. Ben evet ne yapmak istiyorum diyen öğrencilerimiz de oluyor, çok böyle istekli, hevesli olup, başlangıçta ben rehber olacağım diye gidip, işin gerçek yüzünü görüp ya hayır buna bana göre değil diyen de oluyor.” (A8)

“Mutlaka etkiliyordur. Yani mesleği birebir yaşadığı için mesleğin zorluklarını görüyor, yani rehberlik demek gezmek demek değil. Rehberlik demek gezdirmek demek, gezdirmek de ayrı bir sorumluluk. İnsanlar gezip gülerken eğlenirken, sen bir sonraki varacağın otelle ilgili işte orda rezervasyonda sıkıntı var mı yok mu onun teyitlerini alıyorsun. Ya da bir sonraki günü kafanda tekrar tasarlıyorsun. Bunları turda yaşıyorlar, o açıdan etkiliyordur. Bir kısmına belki ben bu işi yapamayacağım kararını verdiriyordur, bir kısmı da yok ben bu işi yaparım, yani kendilerine göre daha gerçekçi bakış açısı sağlıyordur.” (A9)

Bir katılımcı ise, öğrencilerin uygulama gezisinde anlatım yapmasını öğrencilerin mesleğe bakış açılarını değiştirdiğiyle bağdaştırarak görüşünü şu şekilde belirtmiştir.

“...öğrenci mesleği anlatım yaptığında görmüş oluyor. Yani kendi yapısına uygun mu?... Rehberin hayatını deneyimlemiş oluyorlar. Böylece mesleğe bakış açıları oturmuş oluyor aslında. Yani bazı şeyler yaşanmadan bilinmiyor. Böylece yaşamış oluyorlar mesleklerini. Böylece kendi karakterleriyle mesleğin gereklerini değerlendiriyorlar, karşılaştırıyorlar. Mesela bazı öğrenciler rehberliği hiç hayal etmedikleri kadar eğlenceli ve kendine hitap eden bir meslek olarak görürken, bazı öğrenciler de hani meslekle kendi karakterleri arasında bir şey uyumsuzluk da görebiliyorlar... Bir yüzleşme süreci özeti bu.” (A3)

Araştırma bulguları, uygulama gezilerinin öğrencilerin rehberlik başarısına etkisi olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede akademisyenlere ait görüşlerden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.38’ de gösterilmektedir.

Tablo 3.38 Uygulama Gezisinin Rehberlik Başarısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Rehberlik Başarısına Etkisi	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Etkili	√		√	√	√		√	√	√	√		8
Mesleği görme	√		√					√	√			4
Rehberin önemi				√	√							2

Katılımcıların uygulama gezilerinin öğrencilerin rehberlik başarısına etkisi hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“...Rehberleri izleme, gözleme, giyimini-kuşamını inceleme, mikrofonu tutuşunu gözleme, nerede durduğu nerede anlatım yaptığını, ses tonunu, nerede durakladığını bu tarz sunumlarla ilgili ve turu yönetmeyle ilgili bir dolu gözlem yapıyor öğrenci, yapmak zorunda bu eğitim gezisinde. Bu anlamda mesleğin nasıl icra edildiğini görmek önemlidir. Bununla birlikte ben öğrencilerime hep şunu söylerim: “Rehber olmadan önce turist olun” derim. Çünkü bir müşterinin tur esnasında ihtiyaçları neler, beklentileri neler, istekleri neler bunları bilmek için önce bir turist olmak gerekiyor. Bu turlarda hem turist hem rehber adayı öğrenciler her iki tarafı ve ihtiyacı da gözlemleyebiliyorlar...” (A1, 1, 2)

“Sonuna kadar faydalı olduğunu düşünüyorum. Bir bilgiyi sadece bilgi olarak almanın dışında yerinde görmenin mutlaka faydası var.” (A7, 1)

“...başarılarını ben olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum...” (A10, 1)

“...olumlu etkisi var rehberlik yeteneklerinde. Öğrencinin kendisini keşfetmesi için rahat bir ortam var orda. Herkesin bir rehberlik yapma tarzı vardır. Öğrenci o tarzını görmeye başlıyor yani... Nasıl bir rehber olacağıyla ilgili bir izlenim doğuyor. O yüzden öğrenci bir eksiği varsa mesleğe, bunu görmüş oluyor. Bir avantajı varsa da yani nasıl bir rehber olacağı, kendisiyle ilgili avantajı, yetenekleri varsa da onları da keşfetmiş olup onları da geliştirebiliyor. Bu bir fırsat yani öğrenci için bir vizyon kazanma, işte kendini görme bu noktada bir avantaj.” (A3, 1, 2)

“Ben mutlaka olumlu etkilediğini düşünüyorum. Tabii bazı yerleri belki yeterince göremiyorlar, yeterince vakit ayıramıyorlar ama en azından oraya nasıl gidiliyor, nasıl ulaşıyor, bunların farkında oluyorlar. Şimdi bizim mezunlarımızdan hala sektörde çalışan rehberler bu tura katıldıklarında gerek var mı gibi biraz endişelilerdi ama sektöre girdikten sonra karşılaşıyoruz. Hocam bizi şuraya da götürmüştünüz, işte geçen gün bir tur geldi oraya ilgili, ben hemen ben orayı biliyorum dedim ve aldım. İşte oturuyor, akşam tekrar evinde çalışıyor, ediyor, bilgileri tazeliyor ama oraya bir sefer gitmiş olmak onda bir güven duygusu yaratıyor, bir avantaj olarak kullanıyor onu.” (A9, 1, 2)

A4 ve A5 nolu katılımcılar ise, öğrencilerin rehberlik başarısına etkisinde, uygulama gezisi başında bulunan turist rehberinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

“Uygulama gezilerinin rehberlik başarılarına etkisi büyük oranda uygulama gezisindeki önderlik eden rehberlerle alakalı olduğunu düşünüyorum başarıya etkisinin. Çünkü örnek olarak alınan ilk kişiler onlar oldukları için başarıya etkisi tabii ki olur... Eğer farklı rehberlerden farklı şeyler öğrenerek turu geçirirsek ki bunlar da kalifiye rehber olursa eğer, uygulama turunun rehberlik başarısına etkisi yüksek olur kanaatindeyim.” (A5, 1, 3)

“Kesinlikle etkili olduğunu düşünüyorum. Dediğim gibi orda deneyimli rehberlerin neler yaptıklarını, buna göre neler yapmaları neler yapmamaları gerektiği konusunda da bilgi sahibi olabiliyorlar aslında... Bu da bir eğitim sonuçta.” (A4, 1, 3)

Benzer şekilde; bir katılımcı da, uygulama gezilerinin rehberlik eğitiminde önem teşkil ettiğini şu sözleriyle ifade etmiştir.

“Olmazsa olmaz... uygulama gezileri öğrencilerin ilk adımlarını, yolları, rotaları, süreleri dakikaları, kaç dakikada ne kadar süreyle nerelere gidildiği hangi kapılardan geçilmesi gerektiğiyle ilgili, ören yerlerine mesela ya da hangi güvenlik önlemleri alınarak hareket etmeleri konusunda önemli ipuçları verir. O yüzden uygulama gezisi bana göre turizm rehberliği eğitiminin önemli bir parçasıdır ama biz bu eğitimin içinde değiliz. Yani uygulama kısmında içinde değiliz.” (A8, 1, 2)

Turist rehberliği uygulama gezilerinin ana kategorisinin sonucunu, uygulama gezisine ilişkin öneriler oluşturmaktadır. Katılımcılardan, uygulama gezilerinin nasıl olmasına ilişkin önerilerde bulunulması istenmiştir. Akademisyenler uygulama gezisi ile ilgili çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcılardan elde edilen verilerin frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.39’ da uygulama gezisi hakkındaki önerilere ilişkin elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 3.39 Uygulama Gezisi ile İlgili Önerilere İlişkin Algıların Frekans Dağılımı

Uygulama Gezisine İlişkin Öneriler	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	F
Gün sayısı artırılmalı								√				1
Bölge bölge yapılmalı	√	√										2
Tur programı revize edilmeli						√						1
İklime dikkat edilmeli										√		1
Turist rehberi iyi seçilmeli			√		√		√	√		√	√	6
Hocalar tura katılmalı		√			√							2
Acenta deneyimli olmalı			√		√	√						3
Maliyet düşürülmeli		√	√					√		√		4
Öğrenciler yabancı dilde sunum yapmalı	√										√	2
Rehber yabancı dilde sunum yapmalı											√	1
Öğrenci anlatım yapmalı				√								1
Farklı rehber kullanılmalı		√								√		2
Denetim yapılmalı										√		1
Geziyi üniversite düzenlemeli						√	√		√	√		4
Gezi mezuniyet şartı olmalı									√			1
Bölgesel rehberlik kalkmalı										√		1

Katılımcıların çoğu, yurtiçi uygulama gezilerinin süresine dikkatleri çekmiş ve önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcılara ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

“Uygulama gezilerinin süresi uzatılmalı, yani turların gün sayısı arttırılmalı. Böylece işi daha özümseyerek, daha sindirerek gezmeleri gerektiğine inanıyorum öğrencilerin...” (A8, 1)

“Gezilerin tamamının uygun bir şekilde yürütüldüğünü düşünüyorum. Bununla birlikte gezi sürelerinin azaltılıp, gezinin sıklaştırılması taraftarıyım. Yani 28 gün yerine birer hafta ya da 10’ar günlük geziler olmalı...” (A1, 2)

“...Uygulama gezilerinin kısa kısa tutulup periyodlara bölünmesi öğrencinin motivasyonunun sıcak tutulması için. 2 haftada 3 haftada bir gezilere katılır hale gelmesi...” (A2, 2)

A6 nolu katılımcı da, uygulama gezisi süresinin önemine değinerek, uygulama gezisi programına ilişkin öneride bulunmuştur.

“...uygulama gezileri programların revize edilmesi. Tur süresi önemli, programın içeriği tabii ki buna göre değişecek...” (A6, 3)

Bir katılımcı ise, uygulama gezisinin uygulama dönemine ilişkin önerisini şu şekilde dile getirmiştir.

“...gezilerin yaz olmasa da en azından bahara yakın dönemlerde olmasını tavsiye ediyorum ya da düşünüyorum. Çünkü hem iklim hem günün şartları bölgelerin yetiştirilememesine neden oluyor ya da günlerin zaten sınırlı, kısıtlı olması buna neden oluyor...” (A10, 4)

Katılımcılar, uygulama gezisinin başında bulunan turist rehberi ile ilgili önerilerde de bulunmuşlardır.

“Rehberlerin çok iyi donanımlı olarak seçilmesi gerekiyor...” (A8, 5)

“...rehberlerin daha titizlikle, varsa mümkünse eğitim formasyonuna sahip kişilerden seçilmesi birazcık daha bir pedagojik anlamında öğrenciye bu hizmeti verirken fayda sağlayabilir. Olmuyorsa, bulamıyorsa ya da gerçekten o konuda o dönemde bir imkânımız yoksa da bunu bir pastal ticari bir karşılık beklemek yerine gerçekten eğitime gönül vermiş öğretmenlerin bu konuda bunu düşünerek yapmalarında yarar var...” (A11, 5)

“...Rehberler çok önemli, rehberlerin öğrenciye rol model olduğu unutulmamalı...” (A3, 5)

“...rehberler bu turda önemli aktörler, eğitimci kişilerden seçilmesi...” (A10, 5)

“...Rehberlere Bakanlık özellikle üniversite turlarında ek bir ödemeyle sezonlarındaki bir turu gerçekleştiriyormuş gibi bir gelir yaratabilir, bu da iyi rehberlerin Türkiye turuna çıkma isteğini yükseltebilir. İyi rehberden kastım sadece bilgisi değil, deneyimi çok olan rehberlerin yani en azından hangi bölgede, hangi milliyete göre veya hangi şartlarda nasıl rehberlik yapılması gerektiğini bilen rehberlerin bence Türkiye turuna çıkması lazım.” (A7, 5)

Bazı katılımcılar, uygulama gezisinin başında turist rehberinin yanı sıra üniversite hocaların da bulunması gerektiğini belirtmiştir.

“...rehberlerin iyi seçilmesi, hocaların başında olması her zaman daha iyidir, şimdi hocalar olmadan tura çıkıyorlar...” (A5, 5, 6)

“...Sadece rehberlere bırakılmaması, grubun başında bir akademisyenin de olması. Gerçi mümkünse akademisyenin de rehber akademisyen olması...” (A2, 6)

Bakanlık denetimi ve gözetiminde, TUREB tarafından yapılan uygulama gezileri bir acenta aracılığıyla düzenlenmektedir. Bazı katılımcılar da acenta konusuna değinerek acentanın öneminden bahsetmişlerdir.

“...Bir de bunun acenta ayağı var... daha önce çalışılmış acentaların seçilmesi daha iyi olur.” (A5, 7)

“...turu uygulayan acentanın Türkiye turları konusunda deneyimli olması gerekiyor... eğitim ve gezi dengesini oluşturmak çok önemli... gezi eğitim dengesi kurulduğunda daha başarılı oluyor...” (A3, 7)

“...Hangi acenta aracılığıyla çıktığı da fark ediyor hani onu da söyleyeyim. Ciddi işletmelerin bu işi yüklenmesi gerekiyor aracı kurum anlamında... eğitim turları olması nedeniyle.” (A6, 7)

Araştırma bulguları, uygulama gezisi maliyetinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle katılımcılar maliyet konusuna da değinerek önerilerini dile getirmişlerdir.

“...Türkiye turlarının öğrenci bütçesine uygun olmasına özen gösterilmesi gerekiyor...” (A3, 8)

“Ücretlerin aşağıya çekilmesi gerekiyor bir şekilde. Sonuçta bu bir eğitim gezisiyse, eğitim-öğretimin bir parçasıysa, bunun olabildiğince öğrenci açısından minimum düzeyde tutulması gerektiğini düşünüyorum ben. Evet belli standartları korumalı, uzun yolculuk yapıyorlar belirli konfor öğrenciye sağlanmalı, ama kar amaçlı yapılmamalı.” (A8, 8)

“...Fiyatların daha uyguna çevrilmesini tavsiye ediyorum... makul olması öğrencilerin turlara daha fazla katılmasına olanak sağlayacak...” (A10, 8)

Bir katılımcı da, uygulama gezisinin süresini, maliyetini ve uygulama gezisi sonrası yapılan sınavı bağdaştırarak öneride bulunmuştur.

“...uygulama gezileri daha küçük parçalar halinde yapıлып, maliyetleri daha düşük hale getirilip, o sınavdan başarılı ya da başarısız olduğu ölçülebilir...” (A2, 8)

Uygulama gezisinin süresi, turist rehberi ve maliyet konularının yanı sıra, öğrencilerin uygulama gezisinde anlatım yapmalarını hatta hangi dilde rehberlik yapacaklarsa o dilde anlatım yapmalarına dair öneri belirtilmiştir.

“...Kendi yabancı dilinde yani hangi yabancı dilden lisans alacaklarsa o dilde sunum yapmalarını öneriyorum.” (A1, 9)

Bir katılımcı, hem uygulama gezisi başında bulunan rehberin hem de öğrencinin yabancı dilde sunum yapması gerektiğini şu sözleriyle ifade etmiştir.

“...bütün geziyi Türkçe yapmak yerine bazı destinasyonlarda bunu birkaç dilde mümkünse yapmakta yarar var. Çünkü kalıpları da öğrenmeleri ve İngilizceyi veya bir dili kullanmada öğrencilerin karşılaşabileceği bazı tereddütler açısından da fayda sağlayabiliyor... Hatta öğrencilere sunum yaptırırken de bunu çift dille yaptırmakta bence yarar var. Çünkü öğrencilerimiz çekince içerisinde ve bunu atlatmamızın önemli yollarından birisi uygulama gezisi. Grup karşısında bu şey yapmaları lazım yani ilk turu almadan önce bu heyecanı atmalarında yarar var diye düşünüyorum ben.” (A11, 9, 10)

Yine bir katılımcı, öğrencilerin uygulama gezilerinde anlatım yapmalarını önererek rehberlik deneyimi yaşamalarının meslek hayatlarında önemli bir yer tutacağını belirtmiştir.

“...bizzat rehber olsunlar, bizzat sıkıntılarla, sorunlarla baş etmeyi bir gün dahi olsa deneyebilsinler, deneyimi yaşasınlar... Grup çok önemli, tura çıkan grubun birbiriyle anlaşabiliyor olması, o bile turda ciddi sıkıntılar yaratabiliyor... Onda bile o günkü rehber olarak bu sorunlarda, böyle ikili çatışmalarda bile nasıl bir tavır sergilemesi gerektiği konusunda en azından bilgi sahibi olması bile güzel bir şey bence.” (A4, 11)

Bazı katılımcılar ise, her bölgede farklı rehber ile çalışılmasının öğrenciler açısından daha iyi olacağını vurgulamıştır.

“...bölgesel bölgesel grubun başına farklı rehberin verilmesi. Bu hem şeyi de sağlar, bir turda 28 günde bir öğrenci en az 4 bölgede 4 ayrı rehber performansı ile da karşılaşır. Onun da daha çok şey öğrenmesini sağlar.” (A2, 12)

“...her etapta her turda farklı bir rehber... Çünkü öğrenciler, adaylar ne kadar farklı rehber görürse o kadar farklı bir anlayış kazanabilirler. Çünkü her rehberin anlatış tarzı farklı, işte anlatım yöntemi farklı, gruba hitabet tarzı farklı dolayısıyla onlara bir zenginlik katar, kattığını düşünüyorum dolayısıyla böyle bir farklılaşma ya da rotasyon uygulamasının yapılmasını düşünüyorum...” (A10, 12)

Başka bir katılımcı, farklı bir konuya değinerek, uygulama gezisinin denetim konusuna ilişkin öneride bulunmuştur.

“...denetimin daha sık yapılmasını tavsiye ediyorum. Yani gerek TUREB olur, gerek Bakanlık ya da bir başka yerden. Yani bu geziler gerçekten sağlıklı mı yapılıyor, yapılmıyor mu?...” (A10, 13)

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yasası itibariyle Bakanlık denetiminde TUREB tarafından yapılmaktadır. Bazı katılımcılar uygulama gezilerinin üniversiteler tarafından düzenlenmesinin daha iyi olacağını belirtmişlerdir.

“Bence tekrar üniversitelere geri verilmeli... üniversiteler bu işi daha iyi yapıyordu diye düşünüyorum...” (A7, 14)

“...fakültelerin yürüttüğü biraz daha ciddi olduğunu düşünüyorum...” (A6, 14)

“Uygulama gezisinin tekrar eğitim kurumlarına verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hatta mezuniyet şartı içerisinde yer alması lazım... Böylelikle de ulusal ya da bölgesel mi gideyim, şunu mu yapayım, bunu mu yapayım düşüncesi olmaz... Çocuğun geleceği açısından bu turun eğitim kurumunda yapılıp, diplomasını da aldığında turu başarmış olmasında yarar var.” (A9, 14, 15)

A10 nolu katılımcı da, uygulama gezilerine çok farklı bir açıdan bakarak ülkesel rehberliğin öneminden bahsetmiştir.

“...bölgesel rehberliğin bile kaldırılmasını düşünüyorum. Yani bir rehberin bence Türkiye'nin temsilcisi olacaksa, elçisi olacaksa tanıtım elçisi bütün Türkiye'yi tanımasını tavsiye ediyorum. Yani şimdi İstanbul'a geldiğinde İstanbul'u anlatırken İstanbul'un Anadolu'nun başka bölgelerinden getirilen birçok eserler var ya da Anadolu'nun dışından gelenler de var. İşte bunlar konusunda bile biraz bilgi sahibi olması ya da bunları aktarması olumlu özellik katacağını düşünüyorum. Mutlaka her rehberin Türkiye'nin tamamını da büyük şekilde görmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani bölgesel rehberler bile Anadolu turlarını tamamlasınlar diyorum.” (A10, 16)

Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği Madde 23 esasına göre; üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olan öğrenciler, dil şartını tamamlayıp uygulama gezilerine katılarak turist rehberliği ruhsatnamesine sahip olabilmektedir. Aynı katılımcı, bu yasaya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

“...üniversitelere biraz bırakılsın ya da üniversite biraz daha işin içine dâhil edilsin... okullara bırakılırsa çok daha başarılı, çok daha sağlıklı olacağına ben inanıyorum... 2 yıllık okullarla, 4 yıllık okullar arasındaki ayırım da belki bu gezilerde yapılabilir... İşte bir kısmı 4 yıllık okullarda okuyor, 2 yıllıklarda okuyanlar, uzaktan eğitim alanlar var. Eğer TUREB kurs açarsa onunla ilgili bir açı var yani 4-5 tane farklı yöntem var. Dolayısıyla baktığımızda hepsi aynı belgeye sahip oluyor sonunda. Hani bunda bir haksızlık olduğunu düşünüyorum, dolayısıyla gezilerde bunun bir düzenlemesi yapılabilir...” (A10, 14)

Yapılan görüşmeler sonunda katılımcılara “Uygulama gezilerini bir şeye benzetmenizi istesem neye benzetirdiniz? Bir eşya, canlı, makine vb. Neden?” sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcılardan bu soruya ilişkin oldukça farklı benzetmeler ortaya çıkmıştır. Uygulama gezilerini bir şeye benzetmelerine ilişkin görüşler şunlardır:

“Mesleği bir kitaba benzetiyorum. Uygulama gezilerini de kitabın başındaki önsöze benzetiyorum. Bu bir önsöz aslında meslek bir kitap çevir çevir oku, oku oku bitmez gibi gözükebilir. Yani sayfaları çevirdikçe ya da şöyle söyleyeyim mesleği icra ettikçe göreceksiniz, öğreneceksiniz. Bu nedenle kitaptaki önsöze benzetiyorum uygulama gezilerini.” (A1)

“Makinaya benzetirdim herhalde. Daha doğrusu bir üretim makinasına benzetirdim. Çünkü rehber üretiyorsunuz, uygulama gezisi siz ne kadar teorik bilgiyle donatsanız da öğrenciyi uygulama gezisindeki pratik bilgileriyle beraber rehber oluyor aslında. Uygulama gezisinden çıktığında rehber oluyor. Buradan mezun olduğunda rehber olmuyor ama oradan çıktığında rehber oluyor. O yüzden rehber üretme makinası derdim herhalde.”(A2)

“Türkiye haritası. Türkiye'nin 81 tane ili var... En az 70 ilini gördüm. O yüzden böyle şey, gerçekten haritada şey vardır, denizler, göller böyle farklı farklı renklerle ifade edilir. Bu turda da mesela her gittiğimiz yerde bir farklılıkla karşılaşıyorsunuz. Kültürü farklı, doğası farklı, yiyecekleri farklı, suyu farklı, her bir şeyi farklı. O farklılıkların bir arada oluyor olması, haritada onların hepsi bir araya gelir ya böyle, bu turda bana sanki öyle geldi bir an... Türkiye fiziki haritası.” (A4)

“Sanal gerçeklik gibi düşünelim. Bir konuyu veya bir roman okuduk, daha sonra bu romanın geçtiği bölgeyi gidip canlı olarak yaşamak gibi düşünüyorum ben uygulama gezisini. Önce biz bilgiyi alıyoruz, ondan sonra o bilgilerin aklımızda kalanlarıyla tabii, uygulama gezisinde yerlerinde görüyoruz, orada tecrübe ediyoruz...” (A5)

“Staj... çünkü biz stajı öğrenciyeye söylediğimizde öğrenci çok gereksiz bir şey gibi görüyor yani. Düşük ücretle çalıştırılan vasıfsız işçiymiş gibi algılıyor kendini. Ama şöyle bir durum var, öğrenci acemiliğini ne çabuk ne kadar çabuk atarsa, mesleğinde o kadar hızlı ilerliyor. Eğer bu tura çıkmadan rehberlik yapmaya çalışırsa, bilgisi ne olursa olsun o deneyimi kazanabilmesi bu turun dışında çok daha zor olacaktır. Tur bu deneyimi kazanabilmeleri için kendilerini rahat hissedebilecekleri tek yer bence...” (A7)

“Şimdi çiçeği ekersin... Toprağı dikersin, saksıya dikersin, her şey çok güzeldir. Güneşin altına bırakırsın, ama ilk diktiğin zaman çiçeğe bir can suyu verirsin, o can suyunu vermezsen olmaz. Dolayısıyla ben uygulama gezisini o işte can suyu olarak düşünüyorum. Olmazsa olmaz o yüzden.” (A8)

“Paket tura benzetirim, zaten paket turdur... Bir eğitim gezisi sonuçta, çok ciddi bir paket, yani içinde ulaşım var, rehberlik var, konaklama var, yemek var, her şey var... Bence rehberlik eğitiminin önemli bir unsuru ve çok ciddi yapılması gerektiğine inanıyorum.” (A9)

A6 ve A11 nolu katılımcılar, uygulama gezisini aynı nesneye ‘otobüs’e benzetmişlerdir.

“Otobüse benzetiyorum. Çünkü 7/24 onun içinde geçiyor, şeye gittiği için belki ören yeri de diyebilirim. Yani bunlar sonuçta eğitim gezisi ve eğitim gezisi olduğu için bende bıraktığı izlenim hem gençler bir arada beraberler ama aynı zamanda eğitim de devam ediyor. Hani bir akıcı süreç gibi düşünüyorum bunu. Durağandan ziyade dinamik bir yapısı olduğunu düşünüyorum.” (A6)

“Uygulama gezileri bol bol bilgi yükleme, bilgi ağırlıklı olarak bilginin yer aldığı bir otobüs gibi düşün, içi bilgiyle dolu bir otobüs ve bu otobüs aşağı yukarı 12000 km yapıyor toplamda, her bir güzergahı içine katarsanız ve otobüs geldiğinde çok yorgun gelecek ve bu yorgunluğunu tabii dinlenerek atlatacak, ama otobüs bundan çok keyif alacak ve yorulacak ama bunun karşılığında ileride bu otobüse kendi yolcuları bindiğinde daha keyifli bir şekilde yolculuklar yapmış olacak.” (A11)

Başka bir katılımcı ise, işi dini açıdan ele alarak uygulama gezilerini ibadete benzettiğini ifade etmiştir.

“Türkiye turlarını, uygulama gezilerini bir ibadet gibi düşünüyorum ben. Yapılması zorunlu yani. İbadet yapmak nasıl zorunluysa bu turları yapmak da zorunlu. Biraz da işin dinsel yönünü şöyle söyleyelim. Yani bence zorunlu yapılması gerekiyor. Bu işi yapacak olanların da başarılı, güzel turlar yapmasını tavsiye ediyorum.” (A10)

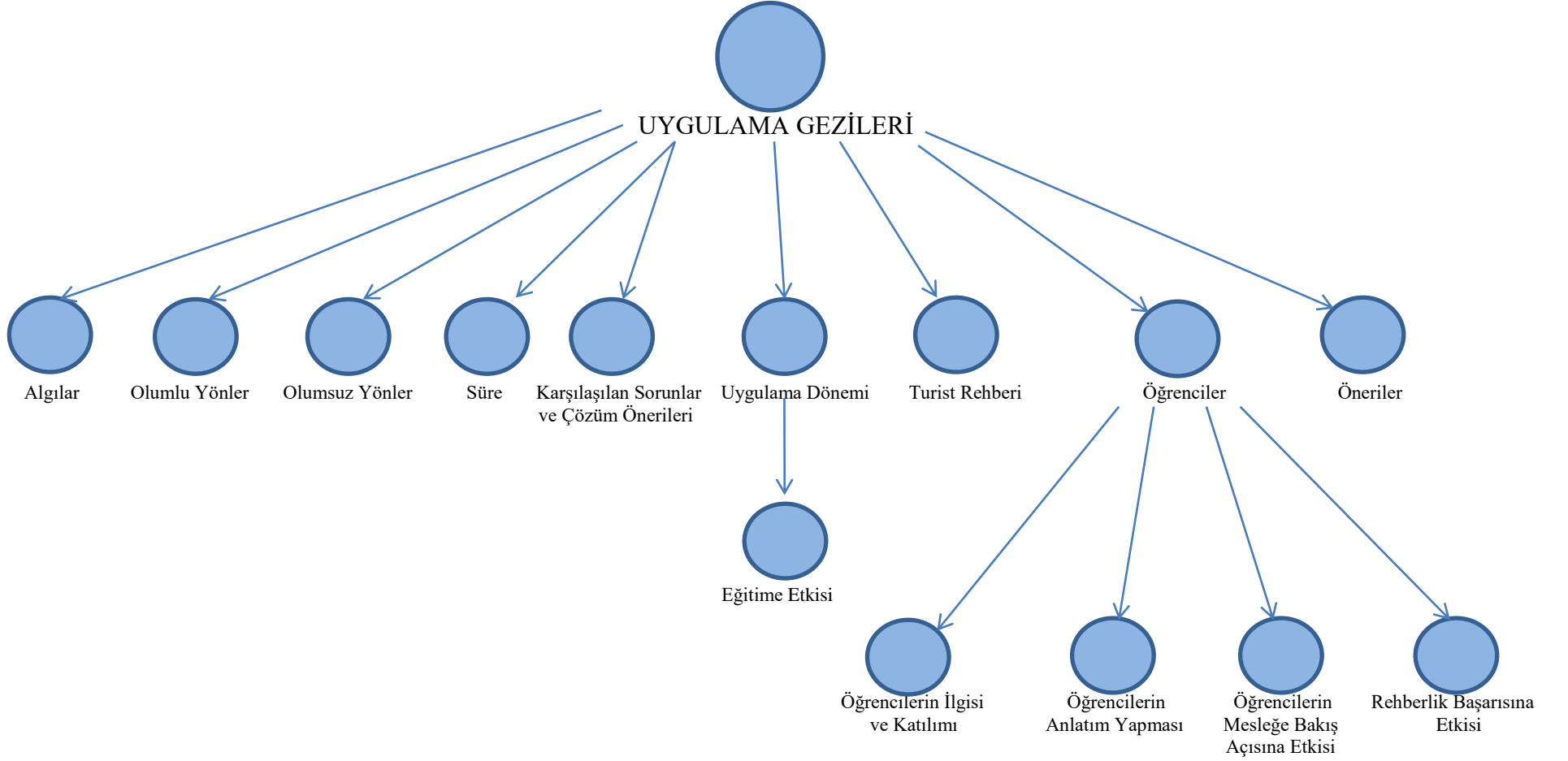
3.6.2.2. Turist Rehberlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Görüşmenin ilk bölümünde rehberlerin demografik bilgilerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar sonucunda, görüşme yapılan turist rehberi katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.40’ta yer almaktadır. Tablo 3.40 incelendiğinde, katılımcıların 2’si kadın, 7’si erkek; yaşlarının 34 ile 59 arasında değiştiği görülmektedir. Akademisyenlerin 2’si rehberlik eğitimini üniversiteden, 7’si Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın açmış olduğu kurslarda almışlardır. Katılımcıların sektördeki deneyimleri ise 10 ile 28 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 3.40 Turist Rehberlerine İlişkin Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Ruhsatnameyi Nereden Aldığı	Sektör Deneyimi
R1	Erkek	41	Okul	21
R2	Erkek	51	Kurs	28
R3	Erkek	48	Kurs	24
R4	Erkek	49	Kurs	21
R5	Erkek	44	Kurs	19
R6	Erkek	43	Kurs	21
R7	Kadın	34	Okul	10
R8	Kadın	49	Kurs	27
R9	Erkek	59	Kurs	26

Turist Rehberleri ile yapılan görüşmeler sonucunda uygulama gezilerinin kavramsal yapısının 9 ana kategori ve 5 alt kategoriden oluştuğu görülmektedir. Belirlenen temel kategoriler Şekil 3.3'te sunulmaktadır. Şekil 3.3'te gösterildiği gibi turist rehberliği uygulama gezilerinin algılar, olumlu yönler, olumsuz yönler, süre, karşılaşılan sorunlar ve çözümler, öğrenciler, uygulama dönemi, turist rehberi ve öneriler ana kategorilerinden oluşmaktadır. Öğrenciler ana kategorisi, öğrencilerin ilgisi ve katılımı, öğrencilerin anlatım yapması, öğrencilerin mesleğe bakış açısına etkisi ve rehberlik başarısına etkisi alt kategorilerinden; uygulama dönemi ana kategorisi ise, eğitime etkisi alt kategorisinden oluşmaktadır. Turist rehberlerinden elde edilen verilere göre belirlenen kategoriler Şekil 3.3'te gösterilmektedir.

Şekil 3.3 Turist Rehberlerinin Görüşlerine Ait Kategoriler

Katılımcılara akademisyenlerle aynı sorular sorulmuştur. Yine görüşmeye hazırlamak adına ilk başta “Uygulama gezisine ilişkin algılarınız nelerdir, uygulama gezisi denilince aklınıza neler gelir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların uygulama gezisine ilişkin algılarında vurguladıkları konular; uygulama gezisinin gerekliliği, önemi, pratik (uygulama), rehberliğin teknik boyutu ve eğitim olduğu görülmektedir. Turist rehberlerinden elde edilen verilere ilişkin frekans değerleri Tablo 3.41’ de gösterilmektedir.

Tablo 3.41 Uygulama Gezisine İlişkin Algıların Frekans Dağılımı

Algılar	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F	%
Gereklilik	√			√			√	√		4	50
Temel taşlarından birisi	√									1	12,5
Teoriği pratiğe dönüştürme		√		√					√	3	37,5
Mesleğin teknik kısmını öğrenme		√							√	2	25
Yerinde görme							√			1	12,5
Maliyetli olması		√								1	12,5
Eğlenceli olması					√					1	12,5
Oryantasyon					√					1	12,5
Konaklama			√							1	12,5

Turist rehberleri tarafından vurgulanan konulara ilişkin alıntılara örnekler aşağıda verilmiştir.

“Uygulama gezileri çok gereklidir ve rehberlik mesleğinde ileride rehber olacakları için çok önemli temel taşlarından bir tanesidir...” (R1, 1)

“Uygulama gezisi denilince rehber adayı gelecekteki meslektaşların rehberlik mesleğinin teorik kısmının dışındaki uygulama kısmının en önemli ayağını oluşturan ve rehberlik tekniğine ilişkin ören yerinin park yerine nereden inilir, nereden ziyaret edilebilir onu ölçüp biçeceği daha ziyade bilgiden ziyade tekniğe ilişkin çok önemli bir uygulamadır...” (R2, 3, 4)

R4 nolu katılımcı ise, uygulama gezisinin pratikte önemli ve gerekli olduğunu şu şekilde aktarmaktadır.

“Uygulama gezisi olarak teorikte ya da kursta ya da üniversitede öğrendiğimizi, öğrenilen bilgileri teoriden pratiğe dökme, yani yerinde görme diye düşünebiliriz uygulama gezilerini. Ki meslek hayatına girecek olan rehberlerin ileride zorluk çekmemesi için gerekli bir uygulamadır.” (R4, 1, 3)

Benzer şekilde; bir katılımcı da, uygulama gezisinin turist rehberliği eğitiminde önem teşkil ettiğini ve gerekli olduğunu dile getirmektedir.

“Rehberler için gerekli olduğunu düşünüyorum. Rehberlik eğitimi süresinde en önemli noktalardan biri olduğunu düşünüyorum. Yani bizzat gidip görmek, işte yolların güzergahları, beklenen, konaklanan, ulaşım olanakları, gezilecek yer hakkında coğrafi, tarihi ve yerel lokal bilgiler ön izlenim açısından çok gerekli olduğunu düşünüyorum.” (R7, 1, 5)

R8 nolu katılımcı ise, uygulama gezisinde verilen bilginin rehber adayları için oldukça önemli olduğunu ve bu bilgileri meslek hayatlarında kullanacaklarını belirtmiştir.

“Uygulamaya katılan bireylerin turu katıldıkları, gezdikleri, gördükleri yerleri tamamen özümseyerek, bilincine erişip bilgisini algıladıklarını düşünüyorum. Ve bunu da kendi liderlik yapacakları gruplara doğru transfer edeceklerini düşünüyorum. Uygulama gezisinde tam bir turist kafilesiyle karşılaştığımı düşünüyorum, çünkü turda bulunan bireylerin daha sonra kendi içlerindeki aktivasyonlarında insanlara buldukları yerle ilgili bilgiler aktaracaklarını düşünüyorum. Dolayısıyla onlara verilecek bilgilerin de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu bilgiler de sadece gezilen, görülen yerlerle ilgili değil, ülkenin tüm coğrafi, kültürel, geleneksel bilgileriyle ilgili olmalı diye düşünüyorum ve bunu tamamen algılayan, bu konuda dikkatini veren, bundan keyif alan katılımcıların da bunu bu şekilde aktaracaklarını düşünüyorum.” (R8, 1)

Bir katılımcı da, verilen bilginin, eğitimin yanı sıra teoriden pratiğe geçirme aşamasının önemini şu sözleriyle vurgulamıştır.

“Mesleğin nasıl yapılacağını, pratikte nasıl davranılacağını rehber adayların öğrendiği bir etkinlik. Dolayısıyla sanki ilk defa tura çıkan bir rehbermiş gibi hissetmeleri gerekiyor adayların, öyle düşünüyorum ve gerçek bir turmuş gibi de davranmaları gerekiyor... Genellikle bilgiye dayalı bir eğitim gezisiydi uygulama gezisi o zaman. Keşke biraz daha pratiğe yönelik şeyler olsaydı diye düşünmüşümdür...” (R9, 3, 4)

Başka bir katılımcı, fiyat, öğle yemeği ve konaklama konusuna da değinmiş ve şöyle ifade etmiştir:

“Uygulama gezilerinde en önemli etken fiyat, dolayısıyla fiyatın en uygun olanı, programı da mümkün mertebe bakanlığın yayınladığı bir liste var ören yerleri ile ilgili, zorunlu ören yerlerinin olduğu, mümkün mertebe ona sadık kalınan en ucuz teklifi seçiyorsunuz. Dolayısıyla sırf fiyat üzerine düşündüğünüz zaman aslında konaklama kalitesi bu sefer sorun oluyor... yemekler konusunda ayrı bir yemek maliyeti olmasın diye o hesaplanmıyor. Ekstra bırakılıyor öğlen yemekleri. Konaklamalar yarım pansiyon oluyor...” (R2, 6)

Benzer şekilde; R3 nolu katılımcı da, konaklama konusuna değinmiştir.

“...pansiyondan 5 yıldıza kadar kalınması gerekir, değişik otellerin görülmesi lazım ki rehber öğrenciler o otelin kaç yıldız olabileceğinin farkına varabilsinler...” (R3, 9)

Diğer bir katılımcı ise, işin eğlence boyutuna değinerek uygulama gezisinin bir oryantasyon olduğunu belirtmiştir.

“Türkiye’de hiç gidip görmediğim yerler, iller, artı ziyaret edilen bölgelerin tarihi, sosyal yapısı, ekonomik yapısı... ilk etapta gerçekten çok eğlenceliydi... 1 ayda Türkiye’yi gezmek çok zor. Yol hali hazırda çok uzun sürüyor, gittiğin şehirlerde, kasabalarda vaktin çok az kalıyor ziyaret için. Yani aslında tam bir tanıma olmuyor, bir şekilde oryantasyon oluyor...” (R5, 7, 8)

Turist Rehberleri, turist rehberliği eğitiminin bir parçası olan uygulama gezilerinin olumlu yönlerinin oldukça fazla olduğunu dile getirmişlerdir. Turist rehberlerinin uygulama gezisinin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri ile ilgili frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.42’ de elde edilen veriler yer almaktadır.

Tablo 3.42 Uygulama Gezisinin Olumlu Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Olumlu Yönler	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Turist rehberinin önemi		√	√	√		√				4
Yerinde görme			√		√					2
Mesleğe hazırlık				√						1
Eğlence								√		1

Katılımcıların çoğu, olumlu yönlerinin olmasında uygulama gezisinin başında bulunan turist rehberinin önemine vurgu yapmışlardır.

“...iyi rehberin başında olmasında çok büyük faydası var. Çünkü sadece bilgiye değil, burada meslektaşlar öğrenci gruplarını operaya götürdü... Çünkü rol model olarak gördükleri, teknik detaylarını gördüklerini örnek olarak alıyorlar ve onlar da bağlantıda kalıyor. Bizim piyasamız öyle kopabileceğimiz piyasa değil. Yani mutlaka görüyoruz, karşılaşıyoruz.” (R2, 1)

“Çok olumlu bir olaydır bu. Çünkü o güne kadar rehberin biriktirdiği bilgileri harcamasını sağlıyor, daha tura çıkmadan görüyor. Görmek çok önemlidir, istediği kadar okusun, bir defa gördüğünde öğrenir... Eğitim gezisi kesinlikle önemli ve çok ciddi yapılmalı diyorum.” (R3, 1, 2)

“Olumlu mesleğe hazırlık, başındaki rehber veyahut hocanın tecrübelerinden faydalanma açısından, zamanlama vs. deneyimlerinden faydalanmak için güzel.” (R4, 1, 3)

“Gayet olumlu... o gezdirecek kişinin belki tamam gezeceğin yer de önemli, ne bileyim araba da önemli ama orda o işten fayda elde etmen için sana orayı gezdiren kişinin çok donanımlı olması lazım. Seni hazırlar her türlü, sadece bilgi değil, yaşadığı tecrübeleri seni ne bileyim bir rehber savaşa giden asker gibisin. Savaşa gideceksin oraya senin tamamen hazır, donanımlı gitmen seni eğiten kişiye bağlı. Bence olumlu eğitim gezileri, olumsuz hiçbir şeyin olduğunu düşünmüyorum.” (R6, 1)

Bazı katılımcılar ise, uygulama gezisinde alınan bilgiler, Türkiye’nin tarihi ve doğal güzelliklerini görme ve bunları yaparken de eğlendikleri konusu üzerinde durmuştur.

“...asında bir sürü olumlu yönü var. Bir kere mesleğe başlamadan önce her yeri görmek, genel bir bilgi almak, hatta çoğu zaman tarihi eserleri, ören yerlerinin özeline inmek çok güzel.” (R5, 2)

“Olumlu yönleri; bilgiyi onlara kolaylıkla aktarabiliyoruz, çünkü genelde yaş ortalamalarına baktığımızda çok rahat bilgiyi aldıklarını görüyoruz ve aynı zamanda gezerken kendi öğrendiklerinden zevk aldıklarını, eğlendiklerini görüyoruz.” (R8, 4)

Araştırmaya katılan turist rehberleri genel itibariyle uygulama gezilerinin olumsuz bir tarafı olmadığını belirtmişlerdir. Bazı rehberler, uygulama gezilerine değişik açılardan bakarak birkaç olumsuzluklardan bahsetmişlerdir. Uygulama gezisinin olumsuz yönlerine ilişkin turist rehberlerinden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.43’ te yer almaktadır.

Tablo 3.43 Uygulama Gezisinin Olumsuz Yönlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Olumsuz Yönler	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Maliyetli olması				√						1
Öğrencilerin müşteri gibi hissetmesi		√								1
Öğrencilerin geziyi angarya olarak görmesi		√								1
Dışarıdan bir acentanın yapması		√								1
Operasyon zorluğu									√	1
Yorgunluk, konsantrasyon kaybı									√	1
Yörenin geleneği ve dilbilgisini bilmeme								√		1

Uygulama gezilerine katılan öğrenciler açısından olumsuz düşüncelere ait rehberlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“...maddi imkânı olmayan arkadaşlar için sıkıntı olabilir, çünkü uygulama gezisi yaklaşık olarak 2-3 hafta sürerse haliyle bu yekûn olarak bir meblağ tutar.” (R4, 1)

“...uygulama gezilerini yapan öğrenci arkadaşların kendilerini müşteri gibi hissettikleri, parayı veren müşterinin hizmet beklemesi gibi ufak ufak şımarıklıklara girdiğini gördüm açıkçası. Ondan dolayı da üzülüm rehberlik işini yapacak arkadaşların öncelikle bu mesleği meslek olarak yapma niyetinde olması lazım birincisi, ikincisi Türkiye’yi çok sevmesi lazım artı bu geziyi de bir angarya olarak görmemeleri lazım. Çünkü bu çapta tur daha sonra hayatları boyunca yapamayacaklar, onu bilmeleri lazım. Dolayısıyla rehberlik mesleğine başlangıçtaki en büyük olay Türkiye turudur (eğitim turudur). Eğitim turunun değerini bilmek lazım, bu parasal şeylerle de ölçülür şeyler değil.” (R2, 2, 3)

Aynı katılımcı “...bu işin ihale edilmesi, en doğrusu TUREB’in bir seyahat acentası kurması, bunları da herhangi bir başka acentaya vermemesidir. Kendi acentasıyla yapar, karı zararı da kendisi yapar. Dolayısıyla şüpheye mahal vermez, bu ihale işleri her zaman şüpheyi beraberinde getirir.” (R2, 4) sözleriyle uygulama gezilerini dışarıdan bir acenta tarafından yapılmasının iyi olmadığını vurgulamıştır.

Başka bir katılımcı, uygulama gezilerinin olumsuz yönü ile ilgili düşüncelerini şu sözleriyle belirtmiştir.

“Olumsuz tarafını çok fazla hesaba katmamıştım daha önce düşünmemiştim. Çünkü elbette böyle bir operasyonun zorluğu çok büyük. Dediğim gibi önce enerjiyi yok ediyorsunuz, müthiş yorgunlukla konsantrasyon kayıpları yaşıyorsunuz ama amaç burada bilgi vermek. Bunların hepsi bilgilenme eşliğinizi aşağıya çekiyor. Ama öbür taraftan keyifli, kontrollü, standardı yüksek bir organizasyon hazırlayabilerseniz, yani arada dinlenmeler, insanlara enerji verici bir şeylerin olduğu bir, iyi bir eğlenceli organizasyona dönüştürürseniz bu handikaplar ortadan kalkar.” (R9, 5, 6)

Bir katılımcı ise, konuya farklı bir açıdan bakmış ve düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır.

“Olumsuz yanları; bence dilbilgisiyle ilgili olabilir, gelenekle ilgili olabilir. Çünkü ilk defa geliyorsa eğer, öncelikle o bölgenin insan nüvesiyle, yaşam tarzıyla ilgili pratik yapımları gerektiğini düşünüyorum, daha sonra her şeyin daha kolay olacağını düşünüyorum...” (R8, 7)

Ana kategorilerden birisi de uygulama gezisinin süresidir. Katılımcılar uygulama gezisinin süresinin yeterli olduğunu dile getirmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların çoğu uygulama gezilerinin bölge bölge yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Turist rehberlerinden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.44’ te gösterilmektedir.

Tablo 3.44 Uygulama Gezisinin Süresine İlişkin Frekans Dağılımı

Süre	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Bölge bölge yapılmalı	√		√	√	√	√	√	√		7
Bir seferde yapılmalı		√							√	2

Uygulama gezisinin süresinin uzun olduğunu ve bölge bölge yapılması gerektiğini R1 nolu katılımcı şu şekilde dile getirmektedir.

“Uygulama gezileri 35 gün veya 20 günün üzerindedir. Bu süreler bence çok uzun sürelerdir. Bir öğrencinin 20 günün üzerinde ilgisini, dikkatini tutması bence zordur. 1 hafta, 10 günden fazla sürelerde 3 ya da 4’e bölünmesi bence daha iyidir... Parça parça yapılmalıdır. Mesela, 36 gün çıkılacaksa 9’ar günden 4 parça halinde yapılabilir...” (R1, 1)

Benzer şekilde; R3, R4, R5 ve R6 nolu katılımcılar da, uygulama gezisinin bölge bölge yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

“...Bölge bölge yapılırsa akıllarında daha iyi kalır yani üst üste verdiğinde bellekleri almıyor artık.” (R3, 1)

“Bir seferde olması avantaj değildir, dezavantaj oluyor. Çünkü haliyle insanlar 1 hafta 10 gün aynı şeyleri görünce ister istemez konuya hâkimiyetini kaybeder, artı algılaması da ona göre zayıflar...” (R4, 1)

“...bölgesel olması daha iyi. Çünkü zaman daha uzun. Zaman daha uzun olunca hem daha rahat geziliyor, hem daha rahat info alınıyor, hem de insanın kafası daha dinç oluyor.” (R5, 1)

“...parça parça olması daha iyi olabilir, mesela bölge bölge olması...” (R6, 1)

Yine R8 nolu katılımcı da, bölge bölge yapılmasından yanadır ve bunu farklı bir bakış açısıyla açıklamıştır. Ayrıca öğrencilere günün geri kalan kısmı için tavsiyede bulunduğunu şu sözleriyle belirtmiştir.

“Türkiye haritada küçük görünüyor olabilir ama yüz ölçümü, mesafeler, 2-3 yer görmek isteyerek yapılabilecek kilometreler ama bu arada tabii ortaya çıkabilecek sorunlar, aksamalar ‘sorunlar demeyeyim’ gibi hesaplamalar bazen yapılmıyor. Dolayısıyla bir bakıyoruz uygulama öğrencileri bir süre sonra dikkatlerini yitirmeye başlıyorlar. İklimin de etkisiyle burada çok çünkü nem oranı, sıcaklık bunlara bütün etki ediyor. Dolayısıyla bir süre sonra dikkatlerini yitirip bazı şeyleri kaçırabiliyorlar ya da artık eğlenmekten çok sadece öğrenmek, dinlemek gibi bir şeye giriyorlar, bir ruh haline giriyorlar... parça parça yapılmasını uygun görüyorum. Böylece dikkat dağılımı olmayacaktır, daha iyi özümseyeceklerdir, döndüklerinde kafalarına daha güzel yerleştireceklerdir ve günün geri kalanında günün yarısından söz etmiyorum. Sabah 7’de ya da 8’de başladığımız turu biz akşam üzere 5’te bitirdiğimizde uygulama öğrencilerinin konakladıkları yere döndükten sonra kendilerine kalan zamanlarında öğrendiklerini özellikle yaşamla ilgili yeni yere ulaştıkları yaşamla ilgili pratik yapabileceklerini düşünüyorum. O bölgede çalışacaklarsa kendilerinin görüşmeyi çok fazla yapacakları otel sahipleri, restoran sahipleri, yardım görecekleri insanlar yavaş yavaş dostluklar oluşturabileceklerini düşünüyorum, onun için de zamana ihtiyaçları olacak.” (R8, 1)

Başka bir katılımcı, yine sürenin yeterli olduğunu, ancak tur güzergâhının her yıl tekrar düzenlenmesi gerektiğini ve bir seferde yapılmasının daha uygun olduğunu şöyle aktarmıştır.

“...bir ay bir sürenin aslında yeterli olduğunu düşünüyorum. Tabii burada bu tur güzergâhlarının her yıl Türkiye’nin turizm popülaritesi üzerindeki etkisi dikkate alınarak, yine Türkiye’nin bu turistik altyapı, rezervlerinin dikkate alınarak revizyona tabii tutulması lazım. Örneğin bu yıl Karadeniz birdenbire popüler olabilir. O halde oradaki o programlarının yoğunlaştırılması gerekecektir... 36 gün bence yeterli evet... Bir seferde yapılmasının şöyle bir avantajı olabilir: bölünmeden üstelik süreyi de hızlı kullanarak rehber ordusuna bir an evvel mesleğe atılması sağlanabiliyor, öbür türlü uzayacaktır süreç, artı o kopukluklar konsantrasyon eksikliğini de gündeme getirecektir.” (R9, 2)

Bir diğer katılımcı, bölge bölge yapılmasının da avantajları olduğunu ancak öğrencilerin maddi durumları çerçevesinde bir seferde yapılmasının daha uygun olduğunu belirtmiştir.

“Maddi manada düşünürsek bir defada yapılması daha uygun olur, daha bir sürü farklı etken var ki modülerin de avantajlı olduğu durumlar var, ama dediğim gibi fiyat falan ama ben bir defada yapılmasını daha doğru bulurum.” (R2, 2)

R7 nolu katılımcı ise, yine uygulama gezinin bölge bölge yapılması gerektiğini hatta yakın çevredeki yerlerin kısa turlarla gezilebileceğini söylemiştir.

“Parça parça olması bence daha güzel olur ve daha detaylı, hani yorgun olduğunuz zaman anlama kapasiteniz de düşüyor açıkçası, bir 10 günlük sürekli yol halindesiniz, artık yorgunluktan anlama kapasiteniz düşüyor açıkçası. O yüzden bence hani küçük küçük bölge bölge önemli antik kentler, işte 3-4 günlük 2-3 günlük yakın noktalar daha kısa sürelerde olabilir diye düşünüyorum ben.” (R7, 1)

Üniversitelerin turist/turizm rehberliği eğitimi kapsamında olan uygulama gezilerinde tur esnasında bazı problemlerle karşılaşılabilir. Turist rehberlerinin uygulama gezilerinde karşılaşılan problemlere ilişkin görüşleri ile ilgili frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.45’ te elde edilen veriler yer almaktadır.

Tablo 3.45 Uygulama Gezisinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Frekans Dağılımı

Karşılaşılan Sorunlar	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Hastalık	√	√					√			3
Teknik arıza	√			√	√		√			4
Konaklama	√			√	√					3
Öğrenci davranışı	√	√								2
Yemek		√			√			√		3
Öğrencilerin ekonomik durumu			√			√				2
Zamanlama						√		√		2
İklim		√						√		2
Tur programı		√								1

Uygulama gezilerinde karşılaşılan problemler ve bunlara dair sunulan çözüm önerilerine ilişkin rehber katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“...günümüz uygulama gezilerine dair baktığımda da genellikle sorunlar çözülüyor. Bu sorunlarda işte hastalıklar olabiliyor, otobüsler arızalanabiliyor, gidilen otellerde sıkıntılar olabiliyor, işte öğrencilerin davranışlarıyla ilgili sıkıntılar olabiliyor. Çok ekstrem örnekler haricinde de sorunlar çözülebiliyor.” (R1, 1, 2, 3, 4)

“Bu biraz şey, temel turizm problemi. Hani normal bir turmuş gibi düşünün, uygulama gezisi değilmiş gibi. Dolayısıyla normal turda başınıza gelebilecek her şey, bu turda da geliyor. Yemekler, otel, bazen otobüsler, ama genel turda başınıza gelebilecek sorunlar orada da var... tamamen organizasyonla alakalı. Hani kötü otellerde kaldığımız oldu, otellerde kalamadığımız ama otelimizi değiştirdiğimiz oldu, odalarımızı değiştirdiğimiz oldu. Genel turizm sorunları.” (R5, 2, 3, 5)

Bir katılımcı, uygulama gezisine katılan öğrencilerin maddi durumlarının iyi olmadığını ve bu nedenle bazı sorunlar yaşadıklarını şu şekilde dile getirmiştir.

“Karşılaşılan sorunların başında ekonomik durum geliyor. Benim gördüğüm çocukların bu tura katılmasında çoğu kredi çekiyor, annesinden babasından akrabasından borç alarak bu turlara katılıyorlar. Bunun için nasıl bir kolaylık sağlanabilir, yani devletle nasıl bir ilişkiye girilir. Türkiye’yi

temsil edecekler, en iyi nasıl temsil edeceklerini o turda anlatıyoruz. Beynimizdeki okumuş olduğumuz kitapların karışımını onlara veriyoruz.” (R3, 6)

Benzer şekilde; R6 nolu katılımcı da, öğrencilerin maddi durumuna değinerek, zamanlama ve uzak mesafelerin de sorunlar yaratabileceğini belirtmiştir.

“Uygulama gezisinde yaşanacak sorunlar, mesela orda zamanında herkesin hazır olmaması bir sorun olabilir. Onu da işte oradaki eğitmenlerin eğitecek kişilerin kafasına sokarak zamanında gelmelerini bu şekilde çözülebilir. Başka ne bileyim, eğitim gezilerine katılacak kişilerin o dönem belki işe yeni başlayacakları için daha öğrenci oldukları için yeterli paraları olmayabilir. Onlara daha çok böyle imkânlar sağlanabilir, yemek olsun ne bileyim belki katılacak kişilere bir harçlık da verilebilir. Bu tür katılacak kişilere maddi yönden yardımcı olmak, o tür sorunlar olabilir... hani bir günde hesaplı yapmak için çok yere gitmek, çok uzak mesafeler gitmek sorun olabilir. Hani bu insanı yormayacak şekilde mesafelerin ayarlanması, kalınacak yerlerin zamanının ayarlanması da verimliliği etkiler, yani bence o eğitim gezisinin verimli olmasını.” (R6, 6, 7)

Yine R8 nolu katılımcı da, zamanlamanın önemini şöyle vurgulamıştır.

“...kalacak yerle ilgili, gidecek yani zamanlamayla ilgili, gidilecek yerlerin gidiş-geliş süreleri ve orada edinilecek ve geçirilecek zamanla ilgili olabilir. Bunlar bizim tarafımızdan tabii ki bence sezon başlangıcından çok daha önce çözülmesi gereken konulardır diye düşünüyorum. Bunun içinde tabii ki öğrencilerin geleceği tur operatörlerinin buna hazırlıklı olması ve bütün yol güzergâhları dâhil olmak üzere konaklama hatta mola vereceğimiz yerler dâhil olmak üzere o hazırlıkların çoktan yapılmış olması gerekir. Bu sıkıntılarla karşılaşılabilir geç kalırsa...” (R8, 5, 7)

Başka bir katılımcı ise, turda yaşanacak olası problemlere karşı alınacak tedbirler arasında plan ve programın önemine değinmiştir.

“Sorun ne olabilir, rezervasyonlarda aksamalar, araçlarda sıkıntı olabilir. Çözüm önceden tura çıkmadan önce hepsini tek tek teyit etmektir. Plan, program çok önemlidir haliyle.” (R4, 2, 3)

Bir diğer katılımcı da; olası problemlere karşı gerekli malzemelerin tur otobüsünde bulunması ve bunu da turist rehberinin kontrol etmesi gerektiğini dile getirmiştir.

“...tur otobüsünde gerekli teçhizatın baştan kontrol edilmesi. İşte yangın söndürücüsü, ipi, kışın yapılıyorsa kar lastikleri, zincirler, gerekli ekipmanların her şeyin turu organize eden ya da başında bulunan kişi tarafından başlarına gelebilecek her şeyi düşünerek tedarik edilip edilmediğini en başta kontrol edilmesi gerekiyor mesela. Bunun dışında herhangi bir sağlık sorunu için müdahale için gerekli, nasıl diyelim, ilkyardım malzemeleri.” (R7, 1, 2)

R8 nolu katılımcı ise, iklim ve alışkanlıkların değişmesi konularında problemler yaşanabileceğini ifade etmiştir.

“...iklimden kaynaklanan sorunlar olabilir. Bölgemizde sıcakların erken başlaması, yiyecek içeceklerde değişiklikler olması. Alışık olmadıkları yiyecek ve içeceklerle karşılaştıklarında sindirim sisteminde

doğabilecek sıkıntılar... fakat bunun önemi de yine aynı şekilde tur operatörleri ya da tura katılan rehber, tur lideri bunlar tarafından öncelikle bir uyarıyla daha sonra yanımızda getirebileceğimiz bazı ilaçlarla sağlanabilir diye düşünüyorum.” (R8, 8)

Başka bir katılımcı, uygulama gezisine katılan öğrencilerin bilinçsizliğinden dolayı bazı zorluklarla karşılaştıklarını ve öğrencilere geziye çıkmadan önce bilgi verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

“...en fazla bu sene çocukların dirençsizliği ortaya çıktı. Hastalandılar. Yani dolayısıyla bu direnç konusunda çocuklara ne yapılabilir. Belki gerekli bilgi verilebilir. Yani mevsimlerin durumuna göre kıyafet seçmeleri, çünkü moda göre giyinmeyeceksin, yani bir rehber gibi giyineceksin. Gerektiğinde içliğini giyeceksin, pamuklu olacak bu sentetik değil. Hani yanında kıyafet olacak, ayakkabıları keza olacak, artı bunu eskiler bilir, biz yanımıza marketlerden o küçük fanlardan alırdık. 20 TL fan alırdık otellerde takardık üşümek için. Yani rehber dediğin donanımlı gidecek bu çocukları gördüm pop star gibi, yani havalı valizler... gençler ama öyle tura çıkılmaz. Bir kere onun baştan anlatılması lazım. Eğitim gezisi olduğunun farkında olmaları lazım. Otobüste kendilerini normal tutacaklar, yani açık söyleyeyim ben bir otobüse bindim çocuklar montla oturuyor, montla arabada oturursan dışarda üşürsün. Bu son derece basit bir kurala bile riayet edilmiyor. O yüzden bu ciddi ciddi anlatılmalı... bir de bedensel bir yük olduğu anlatılmalı. Dolayısıyla 28 günlük bir tura çıkıyorsan beslenmene de dikkat edeceksin, tükettiğin sıvıya dikkat edeceksin, sürekli cips yiyip bir gün sonraki sindirimini tehlikeye atacak şeyler yapmayacaksın. Dolayısıyla bunun çok ciddi bir iş olduğu konusunda öncelikli bir ön hazırlık lazım öğrenciler için.” (R2, 1, 4, 5)

Aynı katılımcı, programda öngörülen yerler hakkında da bazı sorunlar yaşadıklarını ve yaz-kış döneminde yapılan turlarda programın farklılık göstermesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Bu tur güzergâhlarındaki Bakanlık’ın öngördüğü ve yapılamayacak olan saçma sapan yerlerin yapılabilir bir düzeye çekilmesi, hiç kimseyi de zorluğa sokmamak lazım. Yaz turlarının ve kış turlarının içeriklerinin de farklı olması lazım. Yani kışın hava saat 4’te kararıyor, bunu bileceksin ona göre yapacaksın. Yazın aynı şekilde hava saat 8-9 gibi kararıyorsa daha fazla yer gezilebilir. Böylesi şeyler yapılabilir yani format budur program bu. Ne olursa olsun bunu yapacaksın demek de saçma. Çünkü yapamayacağın programında ısrarının hiç kimseye faydası yok.” (R2, 8, 9)

Başka bir katılımcı ise; uygulama gezisinde bazı sorunlarla karşılaşılmasının gelecekteki rehber adaylar için iyi olacağını şu sözleriyle ifade etmiştir.

“...uygulamada rehberlerin karşılaşacağı zorlukların da bu pratik içinde rehber adaylara yaşatılması ve sorunların nasıl çözüleceğinin anlatılması iyi olur diye düşünüyorum.” (R9)

Araştırma bulguları, çoğu rehber katılımcıların uygulama gezisinin ilkbahar ya da sonbahar mevsiminde yapılmasının iklim şartları açısından daha uygun olacağını göstermektedir. Turist rehberlerinin uygulama gezisinin uygulama dönemine ilişkin görüşlerinden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.46’ da gösterilmektedir.

Tablo 3.46 Uygulama Gezisinin Uygulama Dönemine İlişkin Frekans Dağılımı

Uygulama Dönemi	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
İklim (İlkbahar)	√			√	√	√	√	√	√	7
Eğitim süresi dışında		√	√							2

Bazı katılımcılar, kış mevsiminin özellikle eğitim gezisi için sıkıntılar yaratabileceğini belirtmiştir.

“Ülkemizin iklimsel özelliklerini göz önünde bulundurmakta fayda var.” (R4, 1)

“O tamamen organizasyonla alakalı. Ama ülkemiz şartları belli, kışın ortasında doğuya gitmenin hiçbir anlamı yok. .. Yazın çok güzel olur ama yazın herkes çalışıyor. Baharda bence en ideali.” (R5, 1)

“...uygulama gezisine katıldığım zaman Nisan- Mayıs ayı gibi olmuştu ve bence iyi bir dönemdi. Ama şimdi bu sene baktım Şubat gibi yapıldı. Ankara'daydım tesadüfen o dönemde ve soğuktan yani yollar da buzluymuştu. Çok yere de girip çıkamamıştı öğrenciler. Tabii ki bunun başka kriterleri de vardır ne zaman yapılmasıyla ilgili ama benim görüşüm biraz daha havaların elverişli olduğu bahar veya sonbahar döneminde yapılmasından yanadır.” (R1, 1)

“Yazın çok sıcak olur, kışın da çok soğuk. O yüzden bence bahar ayları tercih edilmeli, ilkbahar. Çünkü kışın işte bir kar fırtınasına yakalanabiliyorsunuz... Yazın yine çok sıcak, aracın hararet yapması olasılığı oluyor, asfaltlar eriyor ve o sığağa gerçekten dayanmak zor oluyor, özellikle doğu ve batı turlarında...” (R7, 1)

“Sezon öncesi olması yani yaz sezonunun öncesinde olması hatta bahar aylarında yapılması en doğrusu. Çünkü uzun yolculukları ne sıcakta ne soğukta çekmek iyi değil. Bizim tabii ülkenin fiziksel koşulları nedeniyle Doğu Anadolu örneğin, soğukta pek gezilecek bir yer değil, zorluklar yaşatır, özellikle insanların o uzun yolculuklarda sağlık ve enerjilerinin birazcık düşeceği hesaplanıyor. Öyle olunca gerçekten hem o yorgunluğu kaldırmak açısından hem enerjiyi koruyabilmek açısından bahar ayları en iyisi. İlkbahar hatta.” (R9, 1)

Benzer şekilde; bir katılımcı da, ilkbaharın hem öğrenciler açısından daha verimli olması hem de günlerin uzun olmasından dolayı daha fazla yer görme imkânı olması sebebiyle daha uygun olacağını aktarmıştır.

“...en güzel şey bence günlerin uzun olduğu dönemler daha verimli olur. Çünkü daha fazla yer görülür, daha fazla net gözüktür...Yani bence ilkbahar en iyi dönem, günlerin uzun olması, çalışma şartları, çok sıcak olmaması diye düşünüyorum.” (R6, 1)

Başka bir katılımcı, rehberler açısından düşünerek en azından sezon açılmadan bir ay önce uygulama gezilerinin yapılmasının daha iyi olacağını ifade etmiştir.

“Bizim sezonumuz Nisan ortasında ya da sonunda ya da Mayıs başında başlıyorsa, bence uygulama öğrencilerinin de 1 ay önce bu turları yapmaları gerekiyor.” (R8, 1)

Bir diğer katılımcı ise, mevsimsel özelliği bir kenara bırakıp, eğitim dönemini dikkate alarak uygulama gezisinin uygulama dönemine ilişkin düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir.

“Eğitim süresi dışında yapılması daha uygun olur. Ara tatili de uygun görmüyorum.” (R2, 2)

Benzer şekilde, R3 katılımcısı da uygulama döneminin eğitim dönemi yapılmaması gerektiğini hatta eğitimi aksattığını vurgulamıştır.

“Eğitim dönemi olmaz. Yani eğitim dönemi şöyle olabilir; hafta sonları eğer daha önce rehber olan sonra eğitime geçmiş birisi varsa sadece yakın bölgelerde, antik alanlar varsa ki birçok okulun öyle bir imkânı yok. Oralara yapılabilir. Eğitim gezisi eğitim sonrası yapılmalıdır ki biriktirmiş olduğu bilgiyi orada kullanabilsin. Görmeden bir yeri olmaz. Tiyatroya gidip burası neresi diyebilir. Bir korint düzeninin ne olduğunu bilmeden, dersini görmeden oraya gitmesi olmaz. O yüzden bilgi birikimi olması lazım. Bu da eğitim sonunda olması gerekir kesinlikle, mesleğe adım atarken olması lazım.” (R3, 2)

Rehberlerden elde edilen veriler doğrultusunda, iki katılımcı eğitim dönemi sonrası yapılmasının aldıkları bilgileri pratikte pekiştirilmesi açısından daha iyi olacağını belirtirken, çoğu katılımcı uygulama gezisinin bahar mevsiminde yapılmasının daha uygun olduğunu dile getirmiştir. Ancak uygulama gezisinin bahar mevsiminde yapılması eğitim dönemine rastlayabilmektedir. Rehber katılımcılarda eğitim dönemi içinde yapılan uygulama gezilerinin eğitimi aksatıp aksatmadığına ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda, katılımcıların çoğu, uygulama gezisinin eğitimin bir parçası olduğunu belirterek üniversitedeki eğitimlerini aksatmadığını ifade etmişlerdir. Turist rehberlerinden elde edilen verilerin frekans değerleri belirlenmiştir (Tablo 3.47).

Tablo 3.47 Uygulama Gezisinin Eğitime Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Eğitime Etkisi	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Aksatmaz	√			√	√	√		√		5
Aksatır			√							1

Uygulama dönemi ana kategorisinin bir alt kategorisi olan eğitime etkisi hakkında bazı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Eğitimi çok aksattığını düşünmüyorum. Bunun da başlı başına bir eğitim olduğunu düşünüyorum. Rehberlik mesleği tabii ki teoriyi, her zaman dışarıdan desteklemek mümkün ama biraz daha işin pratiğinin önemli olduğunu düşünüyorum. O yüzden çok eğitimi aksattığını düşünmüyorum eğer ki eğitim döneminde yapılacak ise.” (R1, 1)

“Eğitimi aksatmaz, çünkü neticede gittiği yerde, artı otobüste çok daha değişik bilgiler de edinebilir katılan arkadaşlar. Eğitime daha olumlu katkıda bulunur... diğer otobüslerden, rehberlerden, diğer katılımcılardan da farklı bilgiler edinir.” (R4, 1)

Bazı katılımcılara ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

“Rehber hocalarımızın donanımlı olduğuna inanıyorum. Çünkü gerçekten uygulama eğitimleri, uygulama öğrencilerinin eğitimleri çok önemli. Dolayısıyla bu konuda bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Şöyle söyleyeyim; uygulama öğrencilerinin uygulama turları sırasında rehberlik hocalığı yapan arkadaşlarımızın gerekli tarih bilgisi, zamanlaması, yönlendirme, öğrencileri yönlendirmesi, onların ihtiyaç duyduğu bilgileri aktaracak kapasitede olduklarını biliyorum.”(R8, 1)

“Gerçekten bilgi açısından çok donanımlıydı ama çok iyi hatırlarım, o turun hazırlanışı çok yoğun yapılmıştı bilgi açısından... deneyimli rehber hocamız o gerçekten çok ciddi bir konferans tarzı bir bilgilenme yapıyordu bize ve onunla birlikte adım adım hep geziyorduk.” (R9, 1)

İki katılımcı, uygulama gezisinin başında bulunan turist rehberlerinin bazılarının yeterli bazılarının ise yeterli olmadığını şu sözleriyle belirtmiştir.

“Öğretmenlerin seçimi de çok önemlidir. Bazı rehber öğretmenler iyidir dışarıdan gözlemlediğim kadarıyla, bazıları o kadar vasıflı değil... Uygulama gezilerine gelen turist rehberlerin bilgi donanımı önemli kriterlerden biri. Tabii ki bir mesleki tecrübeye sahip olmasıdır... burada biraz da şans gibi geliyor. Çünkü bu rehberler de sadece 10-15 yıllık kritere göre alındığı zaman, hani bir yeri iyi bilmek iyi rehber olmak, onu iyi öğretmek anlamına da gelmiyor... İyi bir rehber olabilirler ama belki iyi bir öğretmen rehber olamayabilir. Bu arkadaşlar seçilirken eminim ki dikkate alınıyordur. Yani bunların Genel Kültürleri, Arkeoloji, Mitoloji, Tarih, Sanat Tarihi gibi bilgileri kadar davranışları, tutumları bunlarda önemlidir. Bu uygulama gezileri rehber öğrenciler için iyi bir kriterdir ve karşılarında iyi bir rehber görürse, ileride de mesleğe başlamak için iyi bir motivasyon olacaktır.” (R1, 1, 2)

“...hatırladığım kadarıyla çok eski olmasına rağmen, çok iyi rehber öğretmenler vardı bize gezide anlatan, tanıtan, kötü olan rehber öğretmen de vardı yani fazla bilgisi olmayan...” (R6, 1, 2)

Başka bir katılımcı ise, öğrencilerin iyi olan turist rehberlerini örnek olarak aldıklarını dile getirmiştir.

“...İyi rehberler yaparlarsa o zaman çok faydalıdır. Çünkü rol model olarak gördükleri, teknik detaylarını gördüklerini örnek olarak alıyorlar ve onlar da bağlantıda kalıyor. Bizim piyasamız öyle kopabileceğimiz piyasa değil. Yani mutlaka görüyoruz, karşılaşıyoruz.” (R2)

Aynı katılımcı, uygulama gezisine katılan rehber adaylarına iyi rehber olmak için çok okumak gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.

“Rehberlik yapacak arkadaşların, gelecekteki meslektaşlarımızın bir kere Anadolu’da rehberlik yapacaklarının farkında olmaları lazım. Yani Anadolu gibi katim kültürlerin sürdüğü, gelenek görenek kısmının en az uzmanlık gerektiren kısımlar kadar çok size mesai gerektiren durumlarla karşı karşıya olduklarını bilmeleri lazım. Çok okumaları lazım ben yeterli olduklarını düşünmüyorum... Rehber dediğin dünya insanı olacak. Sürdürülebilir turizm nedir o konuda bir görüşü olacak, ekoturizm nedir o konuda bir görüşü olacak, yani sadece günlük kazancından ziyade sorumlu turizmin bir temsilcisi

olacak rehber dediğimiz kişi yoksa kendi rehberlik yaşamının bir geleceği olmayacağını bilmesi lazım. Dolayısıyla meslek dışındaki konuları iyi bilmesi gerekir.” (R2)

Bazı katılımcılar da, turist rehberinin sadece bilgisinin önemli olmadığını, aynı zamanda uygulama gezisinde iyi bir turun nasıl yapılması gerektiğini göstermesi açısından tecrübeli olmasının da önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılara ait görüşler şu şekildedir:

“Sadece bilgi olarak değil de, yani tecrübelerinden de faydalanmak gerekir. O da tabii haliyle rehber arkadaşın donanımı çok önemli, bilgisi. Bilgi neticede üniversiteden, kurstan çıkan arkadaşlar da neticede mutlaka çok şeyler öğrenmişlerdir, biliyorlardır. Ama onu nasıl kullanması gerektiğini de yine başındaki rehber arkadaştan öğrenir.” (R4, 1, 3)

“...başındaki insanın, rehber eğitmenlerinin ya da hocalarının en azından o turu 1 defa yapmış olması hatta bölgeye hakim olması gerekiyor.” (R5, 3)

“Geziyi organize eden kişinin yeterlilik düzeyinin yüksek olması gerekiyor bir kere. Çünkü çok deneyimli bir rehber eşliğinde olması gerekiyor ya da çok deneyimli bir öğretim görevlisi. Yani yolları bilmek açısından oraya gidildiğinde bilgilendirilecek detaylar açısından, işte mesela çok ufak detaylar bile bir rehber için çok çok önemli. Bir dağın ismi, dağın yüksekliği, ya da mitolojik bilgisi, o yerin antik ismi, geçen işte mitolojik öyküler, tarihi detaylar... ya yeterlilik bilgisi çok çok önemli, bunun dışında pratik zekalı, karşılaşılan herhangi bir sorunda ki bu çok doğal, aracın bozulması, hastalık, acil durum çok pratik ve anında karar verebilecek düzeyde olmalı ve sorunu çözmeye müsait biri olmalı. Tabii bu da deneyimden geçiyor. Yani deneyimli, yeterli kişilerin seçilmesi çok önemli turun organizesi açısından.” (R7, 3)

Başka bir katılımcı ise, turist rehberinin birçok rol üstlendiğini ve çok yönlü olmasını şu sözleriyle aktarmıştır.

“...bir rehber olarak zaten yaptığımız turlarda biz sadece bilgi veren rehberler değiliz ya da turun eğlenceli geçmesini sağlayacak şekilde kendimizi yetiştiren rehberler değiliz, aynı zamanda bunun içerisinde bir sağlıkçıyız, aynı zamanda psikiyatrist görevi görüyoruz. Çünkü sadece belli yaş gruplarını gezdirmiyoruz, kimi zaman aileler kimi zaman da sadece tek olarak gelmiş Türkiye’de, yani hayatını yalnız geçirip tatile de yalnız gelmiş ama grup içerisinde seyahat eden farklı psikolojilere sahip insanları da gezdiriyoruz. Dolayısıyla bizim çok yönlü olmamız gerekiyor. Tiyatral bir hayatımız var, çünkü gezilerimiz sırasında fıkralar, tüm grubu tek bir aktiviteye rahatlıkla katılabileceklerini sağlayacak bir pozitif şeyimiz hareketimiz, görünüşümüz, duruşumuz, yönlendirilişimiz olması gerekiyor. Bütün bunların bence aynı şekilde uygulama turlarına katılan öğrencilere de bu bilgilerin verilmesi gerekiyor, bu bilgilere hazırlıklı olması gerektiği söylenmesi gerekiyor. Bu bizim tarafımızdan olabilir kendilerini yetiştiren, eğitim veren eğitimciler tarafından olabilir.” (R8, 4)

R2 nolu katılımcı da, uygulama gezisinde görev alan turist rehberlerinin yaşça büyük olduklarını, belirli bir yaştan sonra uzun bir süre tur yapmanın oldukça yorucu olduğunu ve bu nedenle uygulama gezisinde farklı rehberlerin görev alabileceğini şu sözleriyle ifade etmektedir.

“Bölge bölge farklı rehber olabilir... Bir seferdeki tur gerçekten bedensel olarak yorucu, o yüzden rehber arkadaşların da yorulduğunu gördük. Belki bu turların 2'ye bölünmesi bu sayede hem yeni gelenin yeni tat yeni bir doku bırakması noktasında yani bu tartışılabilir çünkü onların da yorulduğunu görüyoruz, kolay değil belli bir yaştan sonra 36-40 gün her gün tur yapmak, sabah erken saatlerde depar almak falan tabii çok yorucu.” (R2, 5)

Araştırmada, uygulama gezisinin kavramsal yapısının sekizinci ana kategorisini öğrenciler oluşturmaktadır. Bu ana kategorisi kapsamında bulunan alt kategoriler ise; öğrencilerin ilgisi ve katılımı, öğrencilerin anlatım yapması, öğrencilerin mesleğe bakış açısına etkisi ve rehberlik başarısına etkisi şeklinde sıralanmaktadır. Turist rehberlerinin uygulama gezisindeki öğrencilerin ilgisi ve katılımına ilişkin görüşleri ile ilgili frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.49’ da elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 3.49 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin İlgi ve Katılımına İlişkin Frekans Dağılımı

Öğrencilerin İlgi ve Katılımı	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Motivasyon düşük	√									1
İlgi düşük		√		√		√		√		4
Çok ilgililer		√				√		√		3

Bazı katılımcılar, uygulama gezilerine karşı öğrencilerin ilgisi ve katılımının gezi süresine ve gittikleri ören yerlere bağlı olarak, gün geçtikçe motivasyonlarının düştüğünü belirtmişlerdir.

“...çok uzun süredir 36 gün... Ören yerleri olarak bakacak olursak bunlarda değişmiyor tabii ki. Atıyorum hep aynı ören yerlerinde tiyatroya gitmek, hep aynı stadyumu görmek, tabii ki bu ilk başlardaki aynı heyecanı vermiyor. 1 hafta - 10 günden sonra giderek dikkat ve motivasyon düşüyor.” (R1, 1)

“...ilk günlerde ilgi alaka çok olup, sonraki günlerde hep aynı şeyleri görünce, sürekli aynı birbirine benzer ören yerleri görünce insanların ilgi, alakası düşer. Onun için de çok uzun süreli değil de, ara ara yapmak da fayda vardır.” (R4, 2)

Bazı katılımcılar ise, gerçekten mesleği icra etmek isteyen öğrencilerin uygulama gezisindeki ilgisinin oldukça yüksek olduğunu vurgulamıştır.

“Öğrenciler genel itibariyle yorgun oldukları için ilgi ve katılımları düşük oluyor. O da turların uzun olmasından dolayı, onun dışında mesleğe ilgili mesleği yapmak isteyen o konuda onu bir üst hedef olarak gören arkadaşların ilgisinin muazzam olduğunu düşünüyorum.” (R2, 2, 3)

“...öğrenci farkındaysa bence mesleği icra edecekse, işi ciddiye alıyor, hani sadece belge alayım diye değil de ben bu işi yapacağım diye yapıyor... Ama bazıları da hiç ilgilenmedi. Öyle bir kaygıları yoktu herhalde mesleği icra etmek gibi veya bildiklerini zannediyorlardı. İşte öğrencilerin bazıları çok ilgili olabilir, bazıları ilgisiz olabilir. Bunda da yapılacak bir şey yok yani, eğer ilgisi yoksa, herhalde onu döndüremezsin, ilgilendiremezsin ama oraya gelecek kişinin bence ilgili olması iyi olur. Yani olaya sıcak bakması, rehber olmak için.” (R6, 2, 3)

Başka bir katılımcı da, uygulama gezisine katılan öğrencilerin ilgisi ve katılımını değerlendirirken ortalama bir sayıya vurarak, az sayıda öğrencinin ilgisiz olduğunu ve bunun turist rehberini mutlu ettiğini söylemiştir.

“45 öğrencide benim genelde karşılaştığım en fazla 10 öğrencinin dikkatinin dağılık olduğunu görürüz genelde. Bu bizi mutlu eder.” (R8, 2,3)

Turist Rehberleri, uygulama gezisine katılan öğrencilerin her birinin gezi esnasında anlatım yapmasını rehberlik deneyimi yaşaması açısından doğru olduğunu ifade etmişlerdir. Turist rehberlerinin öğrencilerin anlatım yapmasına ilişkin görüşlerinden elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.50’ de yer almaktadır.

Tablo 3.50 Uygulama Gezisindeki Öğrencilerin Anlatım Yapmasına İlişkin Frekans Dağılımı

Öğrencilerin Anlatım Yapması	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Önemli, anlatım yapmalı	√				√	√		√		4
Mesleğe dair ipucu verir	√		√		√					3
Pratik olması			√							1
Deneyim olması					√		√			2
Doğru değil		√								1

Bazı katılımcılara ait ifadeler şu şekildedir:

“Öğrencilerin anlatım yapması gerektiğini düşünüyorum.” (R8, 1)

“Rehberlik mesleğine dair ilk ipuçlarını elde ediyorlar. Bu ören yerlerini anlattığı zaman da tabii ki bu rehberlikle ilgili ön giriş yapmış oluyorlar. O yüzden bu ören yerlerini anlatmaları çok önemlidir. Mesleğe başlangıç için onlara ilk adımları veriyordur.” (R1, 1, 2)

“Her birine bir konu verilir, anlatırlar, pratiğini görürsün orada. Neresi eksikse hocalar orayı tamamlar, nasıl yapması gerektiğini açıklar. Ama sadece eğitmen anlatırsa bu konuyu sadece dinlerler ve geçerler. Ondan dolayı pratik çok önemlidir. Biz her gün bir öğrenciye yetki veriyorduk, bugün arabanın rehberi sensin, sabahtan check out ile başlayıp akşam check in’e kadar devam eder, arabanın bütün sorumluluğu ona aittir. Otele giriş-çıkış, mola yeri, şurada duracağız şu kadar deyip... rehberliğe hazırlama bakımından böyle şeyler yapıyor tabii ki.” (R3, 2, 3)

“...deneyim kazanıyorsunuz, heyecanınızı yenmek babında ilk rehberlik deneyimlerinizi yaşıyorsunuz. Ve tabii şöyle bir şey de var, sizin birkaç günde öğrendiğiniz veya hazırladığınız o heyecanla aktarabildiğiniz veya öğrenebildiğiniz şey çok kısıtlı... öğrenci anlatabilir onun eksiklikleri kesinlikle

kaçırılmadan rehber hocamız, detaylarla süsleyerek orayı çok güzel bir şekilde karşısındakine geçirmek için anlatmalı diye düşünüyorum.” (R7, 4)

Benzer şekilde; R6 nolu katılımcı da, öğrencinin anlatım yapmasını ve sonrasında turist rehberinin bilgi vermesini şöyle belirtmiştir.

“...öğrencilere gidecekleri yerle ilgili herkese bir yer ödev verilmeli, orayı ilk önce öğrenci anlatmalı, sonra rehber öğretmen. Farklılıklar görülmeli, bir öğrenci nasıl anlatıyor, bir rehber nasıl anlatıyor...” (R6, 1)

Bir katılımcı da, öğrencilerin anlatım yapmalarının topluluk önünde konuşmaları açısından önemli olduğunu ifade etmiştir.

“...faydalı çünkü ister istemez sizi topluluk karşısında bugüne kadar konuşmadıysanız topluluk karşısında konuşmaya alıştırtıyor. Nasıl bir bilgi vereceğiniz, o bilgiyi nasıl aktaracağınızı anlatıyor. Bence yararlı. Hatta daha sık yapılırsa ya da daha fazla yapılırsa eğitim turu içinde daha iyi olur.” (R5, 1, 2, 4)

Başka bir katılımcı ise, öğrencilerin anlatım yapmasını doğru bulmadığını, onun yerine turist rehberliği ruhsatnamesi aldıktan sonra istedikleri bir turist rehberinin yanında ‘Apranti Turu’na çıkmasını daha doğru bulduğunu şu sözleriyle aktarmıştır.

“Bu eğitim sırasında öğrenci arkadaşların konu belirlenerek anlatım yapmasını mutlaka olması gereken bir uygulama olarak görmüyorum. Bu işin teknik yönüne ilişkin bir durumdur... Konular anlatılabilir sembolik olabilir bu, ama ben biraz daha teknik yönüne, biraz daha oryantasyon, biraz daha kendine empati yaparak çünkü biraz da dayanıklılık testidir. İnsanların seyahat sabırlarını ölçer, dolayısıyla gezdireceği misafirlerin, turistlerin, müşterilerin seyyah iken durumlarını ölçebilecekleri bir durumdur. Bana göre teknik yönü daha önemsenmelidir... hitabet konusunda da deneyim kazanacaksa... Üniversitedeki genç rehber adaylarını mesleki aidiyeti sağlamak üzere yani rehberlik deneyimini sahadan kazanılması amacıyla kendilerini mesela isteyenleri burada apranti olarak turlara göndereceğiz. Kendilerine hizmet yaptırmadan sadece gözlemleyebilecekleri ve tecrübeli istedikleri rehberle istedikleri tura katılabilecekler. Bunu daha doğru bulurum.” (R2, 5)

Öğrenciler ana kategorisinin bir alt kategorisi olan öğrencilerin mesleğe bakış açısına ilişkin turist rehberlerinin görüşleri ile ilgili frekans değerleri belirlenmiştir. Tablo 3.51’ de elde edilen veriler gösterilmektedir.

Tablo 3.51 Uygulama Gezisinin Öğrencilerin Mesleğe Bakış Açısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Mesleğe Bakış Açısı	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Etkili	√	√	√			√	√	√	√	7
Etkili değil				√						1
Rehber önemli				√						1

Öğrencilerin uygulama gezisinde anlatım yapmalarının mesleğe bakış açılarını değiştirdiğini R1 ve R3 nolu katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir.

“Uygulama gezileri öğrencilerin mesleğe bakış açılarını etkilemiştir. Çünkü bazı öğrenciler çok da bilinçli olarak bu bölümde okumamaktadırlar. Yani bu bölümü bitirdikten sonra da çok da fikir sahibi değildirler ilk etapta rehberlikle ilgili. Fakat bu uygulama gezilerinde mesleği de biraz daha tanıma şansı olmaktadır. Gerek rehber öğretmenlerinden gerekse arkadaşları ören yerlerinde anlatım yaptıkları zaman orada artık son kararlarını veriyorlardır diye düşünüyorum. Bu meslek bana uygun mudur, yapmak istiyor muyum yoksa bana uygun değil yapmak istemiyorum diye mesleğe bakış açılarını etkiliyordur.” (R1, 1)

“Acaba ben bunu yapabilir miyim diye düşünüyorum. Herkes o mikrofonu eline alamaz bir kere. O mikrofonu veriyoruz eline ondan sonra herkes toplumun içinde diğerlerine bir şey anlatamaz, onu deniyor. O bakımdan çok faydalıdır yani. Meslekli ilgili bir şeyler görüyor orada, kendine bir şeyler katıyor. Çünkü arabada 30 tane arkadaşı var, hepsi farklı şekilde anlatım yapıyor, nasıl bir yoğurt yiyiyor ‘her yiğidin bir yoğurt yemesi var’. Her bir anlatımı görüyor, o bakımdan değerlidir.” (R3, 1)

R9 nolu katılımcı da, öğrencilerin mikrofonu eline alıp konuşmasının rehberlik mesleği ile ilgili düşüncelerini değiştirdiğini dile getirmiştir.

“Bir kısmı bu kadar yoğun bilgi birikimine sahip olmadığı için ondan çekinip korktular ama en büyük korku iletişim dersi almadığımız için iletişim konusunda sıkıntısı olan örneğin içine kapanık, konuşmaktan hele hele mikrofondaki konuşmaktan sıkılan arkadaşlarımız zannediyorum bu mesleği yapmadılar bile.” (R9, 1)

Aynı katılımcı, öğrencilerin fiziksel güçlerinin bu mesleği yapmaları için uygun olup olmadığına karar verdiklerini ifade etmiştir.

“Bir kısmını olumsuz etkilemişti gerçekten. Örneğin yolculuktan uzun yolculuktan çok rahatsız olanlar vardı, onlar bu mesleği kaldıramayacaklarını fiziksel olarak gördüler.” (R9, 1)

Benzer şekilde; R2 ve R6 nolu katılımcılar da, uygulama gezilerinin öğrencilerin özelliklerine göre mesleğe bakış açılarını değiştirdiğini belirtmiştir.

“Mesleğe katılma konusunda olumlu bir etkisi olur. Yani seyyah olmak insanı farklı motive eder. O motivasyonu insanı o işi yapma yönünde sürükler.” (R2, 1)

“Bence çok etkiler. Çünkü orda öğrenci belki etrafı gözlemleyecek işin içine girecek, gezdiği yerdeki belki gruplarla karşılaşacak, diğer rehberleri görecek diğer aktif olan, çalışan rehberleri. Belki aklına çok yatacak belki çok güzel bir iş diyecek daha sarılacak, ya da olumsuzlukları görecek kısa yoldan geri dönecek ben bu işi yapabilirim ya da yapamam diye. Bence o eğitim gezisinde gözleyenler yani kendi işinin kendisine göre olup olmadığını mesleğin gibi şeylere karar verebilir, bence iyi olur.” (R6, 1)

R8 nolu katılımcı da, uygulama gezisinin öğrencilerin mesleğe bakış açılarını etkilediğini şu sözleriyle dile getirmiştir:

“Evet, bu konuda birkaç uygulama gezisi öğrencisiyle görüşmüştüm... Ancak öğrencilerin şöyle söyleyebilirim %60'ını etkiliyor ve sürekliliğini bir sonraki 3 sene boyunca sağlıyor.” (R8, 1)

Bir katılımcı da, uygulama gezisinde gördüklerinin, yaşadıklarının ve deneyimlediklerinin öğrencilerin mesleğe bakış açılarını etkilediğini vurgulamıştır.

“...olumlu etkiliyordur. Çünkü geziyorsunuz, eğer gezmeyi seven biriyseniz zaten ki rehber olmayı herkes istemez, gezmeyi sevmeli bir kere, tarihi sevmeli, coğrafyayı sevmeli, anlatmayı sevmeli, öğretmeyi sevmeli, zaten bu kapasitede olan insanlar bu fakülteye geliyorlar. Gezi sürecinde de zaten yeni yerler, yeni yemekler, yeni insanlar, yeni atmosfer.. tabii hayatının bu şekilde yönleneceğini düşünmesi de bence onu etkileyecek ve meslekte kalmasına yardım edecek faktörlerden biri. Yani çok olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum, mutlaka olmalı tabii ki uygulama gezileri.” (R7, 1)

Başka bir katılımcı ise, uygulama gezilerinin mesleğe bakış açılarını etkilemediğini, öğrencilerin başında bulunan turist rehberinin önemli olduğunu şu sözleriyle vurgulamıştır.

“Uygulama gezisi çok etkilemez, neticede uygulama gezisinde sadece ören yerlerini görüyor, gezilecek yerleri görüyor, mesafeleri öğreniyor ve başlarındaki rehber arkadaşların tecrübelerinden faydalanyor. Ama meslekte, meslek olarak hiçbir şey, ne kadar fayda görebilir... başındaki rehber, idol çok önemli. Hele hele çok saygın görmüş, bilgili bir rehber arkadaşımız olursa tabii.” (R4, 2, 3)

Bir diğer katılımcı, uygulama gezisinde meslekle alakalı birçok şey öğrendiklerini, ancak eğitim gezisi ile mesleği yaptığın gezinin çok farklı olduğunu dile getirmiş ve öğrencilerin ‘Apranti Turu’na çıkmasının iyi bir şey olduğunu şu sözleriyle aktarmıştır.

“Ben rehberlik hakkında hemen hemen hiçbir fikrim yokken bu mesleğe girdim ve eğitim gezisinde rehberlikle alakalı tamam bir sürü şey öğrendik neyin nasıl yapılacağı şeklinde. Ama işin içine girmekle gezi çok ayrı şey. Gezi bir turist gezisi gibi, ne kadar öğrenci de olsanız ne kadar her gün ders çalışıyor, sabah dinliyor, geziyor ve öğreniyor da olsanız aynı şey değil. Yani turu aldığımızda karşınıza çıkabilecek sorunları çözmek, birebir müşteriyle muhatap olmakta eğitim gezileriyle çok farkı var. Eğitim gezileriyle alakalı değil ama kokartı aldıktan sonra, apranti yapılabilir. Hani oryantasyon farklı bir şey, kişiler kendileri de gezip görebilir ama apranti çok iyi bir şey. Tecrübeli bir rehberin yanında o turun bütün sorunlarıyla, iyisiyle kötüsüyle, her şeyiyle öğrenerek gidilebilir.” (R5)

Araştırma bulguları, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin öğrencilerin meslek hayatlarında rehberlik başarısına etkisi olduğunu göstermektedir. Turist rehberlerinin görüşlerine ilişkin elde edilen veriler Tablo 3.52’ de yer almaktadır.

Tablo 3.52 Uygulama Gezisinin Rehberlik Başarısına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Rehberlik Başarısına Etkisi	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Etkili	√	√	√	√	√		√		√	7
Rehberin Önemi	√	√	√							3
Pratik olması								√		1

Bazı katılımcılar, öğrencilerin uygulama gezisinde başında bulunan turist rehberini kendilerine rol model aldıkları gerekçesiyle rehberlik başarısına etkisi olduğunu ifade etmişlerdir.

“...karşısında iyi bir örnek, rehber varsa kendine onu örnek alarak kendine rehberlik çizecektir ve alt yapısını da dolduracağı için uygulama gezileri rehberlik başarısıyla birebir ilintilidir.” (R1, 1, 2)

“Mutlak bir etkisi var. Ama beni en çok etkileyen eğitmen rehber hocamın performansıydı. Beni çok etkilemiştir, kendisinin görgüsü, bilgisi beni daha da kamçulamıştır, bildiklerinin üstüne koyma noktasında, hitabet noktasında, etkili konuşma noktasında çok şey kattığını düşünüyorum. Mutlak bir etkisi vardır. Kötünün de o kadar olumsuz etkisi vardır. Hani memnun kalınmayan hocanın da o kadar büyük etkisi vardır...” (R2, 1, 2)

“Kesinlikle, yani iyi bir öğretmenden, eğitmenden aldığın bilgilerle direk tura başlayabilirsin diyebilirim. Eğer o çocuk da kesinlikle rehber olacaksa ve o kapasitesi varsa eksiği tamamlandığında tura çıkabilir.” (R3, 1, 2)

“Uygulama gezisinin mutlaka faydası olur. Çünkü bilip de yerini bulamadı mı grubun önünde rezil olursun. Yani onun içinde her zaman yerinde görmek de fayda var. Göreceksin ki bilgilerle genel olarak faydasını göreceksin.” (R4, 1)

R5 nolu katılımcı ise, öğrencilerin rehberlik mesleği hayatlarında uygulama gezisinde gittikleri bazı yerlere gitmeseler bile tur çıktığında en azından gezide gördükleri, eğitimini aldıkları ve o yer ile ilgili fikir sahibi oldukları için çok rahatlıkla yapabileceklerini şu şekilde belirtmiştir.

“...üniversite eğitimi gibi, hani üniversitede teorik olarak bütün her şeyi öğreniriz. İyiyizdir ya da kötüyüzdür öğrenciye bağlı, hocasına bağlı bir sürü faktöre bağlı. Mezun olduğunuzda aklınızda okuduğunuz bölümle alakalı, bir sürü bilgi vardır. Ama bunu pratiğe dökmediğiniz sürece ya da bazen kimi insanın görsel hafızası daha iyidir. Bunu görsel hafızayla pekiştirmedığımız sürece eksik kalıyor. Dolayısıyla uygulama gezisi gitmeseniz de, aklınızda kalıyor, orayı öğreniyorsunuz. Teorik olarak bilseydim, hiç görmeyecektim, ne olduğu konusunda hiçbir fikrim olmayacaktı, şu an var.” (R5,1)

Bir diğ er katılımcı da, konuya açıklık getirmek amacıyla örnek vermiş ve uygulama gezisinin rehberlik başarısına etkisi olduğunu şu sözleriyle vurgulamıştır.

“...mesela uygulama gezisi yapılmış olmasa, size tabii bir iş geliyor, o işi kabul etmek zorundasınız bu meslekten ekmek yiyeceksiniz. İşte şuraya gittiniz mi ya da şurada bulundunuz mu diye bir soru gelmiyor zaten. Bu turumuz var yapar mısınız? Şimdi tabii sen cesaret için önce orayı görmen gerekiyor. Hatta hiç bilmediğimiz bir yeri gidip görüp gelebiliyoruz bazen. Tabii uygulama gezisi daha önce gördüğünüz ve ziyaret ettiğiniz ve dinlediğiniz için, bir şeyler öğrendiğiniz için bu korkunuzu yeniyorsunuz. Aa ben oraya daha önce gitmiştim, biliyorum. Hocam da anlatmıştı, aklımda da bunlar kalmıştı. Zaten hani okuldan kalan bilgiler hiç silinmiyor aklınızdan. Tabii korkunuzu yenmeye yardımcı oluyor ve turunuzu daha rahat tabii eski bilgileriniz eşliğinde daha rahat bir şekilde yapmanıza yardımcı oluyor yani.” (R7, 1)

Başka bir katılımcı ise, rehberlik başarısını etkilediğini dile getirerek, uygulama gezisinde sunum tekniklerinin ve iletişim becerilerinin de verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

“%100 etkiliyor. Çok önemli. Bu uygulama gezisi eğer benim düşündüğüm gibi gerçekleşse, insanlara özellikle sunum teknikleri ve iletişim becerileri konusunda da bir şeyler verilebilse ki o bir eksiklik. O takdirde uygulama gezisini tamamlayan bir rehber bana sorarsanız, aprantisiz çıkar, sonra da kendi turunu alır götürür.” (R9, 1)

Bir katılımcı ise, konuyu turist rehberleri açısından ele alarak rehberlik başarısına etkisi olduğunu şu sözleriyle aktarmıştır.

“Rehberlik başarısına gerçekten katkıları var. Bizim için öncelikle sezon öncesi çok güzel bir pratik, çünkü kış döneminde edindiğimiz pasları silmiş oluyoruz, yeniden uyanmış oluyoruz, yeniden aynı şevkle, heyecanla başlamış oluyoruz. Aynı zamanda, tabii ki gerçek turlarımızdan hiçbir farkı yok, öğrencilerle yaptığımız turlar çok daha dolaylı turlar, çok daha hevesli. Çünkü onların çok daha fazla bilgiye ihtiyaçları var. Daha meraklılar ve öğrenmeleri gerekiyor. Onun dışında gittiğimiz, konakladığımız arkadaşlarımızla yeniden irtibatlarımız, onlarla gelecek sezonla ilgili paylaşımlarımız.. onlar bizi sezona tam olarak hazırlıyor.” (R8, 1)

Turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezilerinin ana kategorisinin sonuncusunu, uygulama gezisine ilişkin öneriler oluşturmaktadır. Turizm sektöründe bizzat Turist Rehberi olarak çalışan katılımcılar, uygulama gezilerinin nasıl olmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Önerilere ilişkin elde edilen verilerin frekans değerleri Tablo 3.53’ te yer almaktadır.

Tablo 3.53 Uygulama Gezisi ile İlgili Önerilere İlişkin Algıların Frekans Dağılımı

Uygulama Gezisine İlişkin Öneriler	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	F
Bölge bölge yapılmalı	√		√		√		√			4
Farklı rehber kullanılmalı	√									1
Gezilecek yer sayısının artması							√			1
Öğle yemeği		√								1
TUREB'in kendi acentasını kurması		√								1
Öğrencilerin sağlık raporu alması		√								1
Turların zenginleştirilmesi		√								1
Eğitim döneminde sorumlu olunması					√					1
Tur sınavının ciddi yapılması		√								1
Turun kalabalık olmaması				√						1
Popüler yerlerin ön planda olması									√	1
Turist rehberi iyi seçilmeli					√	√				2
Maliyet düşürülmeli							√			1
Rehber adaylara zorluklar yaşatılması									√	1
Öğrencileri ilgiye göre ayırma						√				1

Katılımcıların çoğu, uygulama gezilerinin süresine ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bazı katılımcılara ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

“36 gün çok uzun bir süredir. Bunu belki 3-4 parça yaparak ve bu parça parçalığı da farklı rehberlerle öğrencileri tanıştırdıktan kendilerine daha uygun olan bir yol veya kendi rehberliklerine ilişkin daha güzel kararlar verebilirler.” (R1, 1, 2)

“Benim tavsiyem bölge bölge yapılabilir, daha iyidir, o bölgeyi öğrenip ondan sonra diğerine geçer.” (R3, 1)

“...parça parça yapılması daha sağlıklı olabilir.” (R5, 1)

“Türkiye çok fazla zengin tarihi açıdan, turistik bölgeler açısından çok zengin bir yer. Buna kesinlikle 36 gün yetmez... tur gün sayısı işte böyle parça parça, 4-5 seneye yayılarak daha da fazlaştırılabilir ve mümkün olduğunca daha fazla yer öğrencilere tanıtılabilir, diye düşünüyorum ben. Daha fazla ziyaret, daha fazla bilgi, daha fazla yerle tanıştırılabilir öğrencilerimiz.” (R7, 1, 3)

Uygulama gezileri, yarım pansiyon ve öğle yemeği dâhil edilmeden planlanmaktadır. Bir katılımcı öğle yemeği ve buna bağlı olarak da gezilerin acentalara ihale edilmesi konusuna da değinerek şöyle bir tavsiyede bulunmuştur.

“Öğle yemekleri konusunda kamuyla görüşülmesi, mesleğin tanınması açısından mümkün mertebe şehir il valilikleri, kaymakamlıkları nezdinde öğle yemeklerinin organize edilmesi. TUREB kendi acentasıyla yaparsa bu daha da kolay olur. Bakanlık da aracı olur... Turun yapılmasına turdan elde edilen gelire bunun akçe bir iş olarak kullanılmasına dair bütün dedikoduların önünü kesecek birliğin kendi acentasını yapması. En doğrusu TUREB'in kendi acentasını kurmasıdır. Bu konuda benim tavsiyem budur.” (R2, 4, 5)

R2 nolu katılımcı, öğrencilerin uygulama gezine çıkmadan önce sağlık raporu almasını ve uygulama gezilerinin zenginleştirilmesiyle ilgili şunları aktarmıştır.

“Katılımcıların öncelikle ruhi durumunu (psikolojik) inceleyen bir rapor almış olması, çok önemsiyorum. Çok rahatsızlanan oldu, hepsinin de fizyolojik olduğunu söyleyemem. Kolay değil yani sonuçta otobüse binip ülkemizi ziyaret eden insanlarla saatlerini beraber geçirecekler. Çünkü okul girişlerinde aranmıyorsa bari gezide aransın. Kokart almak Sağlık raporuna ihtiyaç var ama bunu aile hekiminden de temin edebilirsiniz. Ne yazık ki yeterli değil... Kalınan yerlerdeki özellikle önemsenen yerlerin ve alternatif turizme ilişkin konularda tur esnasında uzun konakladıkları yerlerde konferans ve söyleşilerle turların zenginleştirilmesi...” (R2, 6, 7)

Bir katılımcı, eğitim döneminde öğrencilerin uygulama gezisinden sorumlu tutulmasını dile getirmiştir.

“Eğitim dönemindeyken öğrencilerin bundan sorumlu tutulması da gündeme gelebilir. Öğrenmeleri biraz da zorunlu kılınmış olur, kötü de olmaz.” (R5, 8)

Benzer şekilde; R2 nolu katılımcı da, eğitim konusuna değinmiş ve uygulama gezisi sonrası yapılan sınav ile ilgili önerisini belirtmiştir.

“En sonunda tura yönelik ciddi bir sınavın yapılmasını, öğrencilerin yabancı dil belgesi almak için uğraştıkları gibi eğitim turu sınavına da daha fazla çaba sarf etmeleri gerekmektedir.” (R2, 9)

Başka bir katılımcı ise, turist rehberlerinin birçok görev üstlendiğini ve bu görevlerin bazılarının uygulama gezisi eğitiminde öğretilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

“...rehberlik bana sorarsanız tiyatral bir etkinliktir. Yani bir tiyatro oyuncusunun görevini üstleniyoruz biz orda. Edindiğimiz bütün bilgiyi, birikimi insanlara belirli bir düzen içinde onların anlayabileceği şekilde onlara anlatmaya çalışıyoruz. Ama işin bir başka boyutu da karşımızdaki bu bilgileri alacak olan insanlara keyif verecek şekilde sunmamız ama o istenilenleri aktarmamız gerekiyor. Bir kitabı ezberleyerek böyle bir sunumu yapamazsınız insanlara. Demek ki işin içinde bir tiyatro boyutunun ya da tiyatral bir sunumu mutlaka anlatmak, eğitmek lazım rehberlere.” (R9)

Bir katılımcı da, uygulama gezisi ile ilgili plan ve program konusuna dikkatleri çekerek, kalabalık yapılmamasına ilişkin şu öneride bulunmuştur.

“Eğitim gezileriyle ilgili tabii ki önceden plan program yapıp, otobüsleri de tıka basa doldurmadan başlarına tecrübeli arkadaşları koyup onların bilgilerinden faydalanabilecek. Yani ortalama otobüs 35 kişiyi geçmemek kaydıyla Anadolu eğitim gezilerini yapmakta fayda var. Çünkü kendi çıktığımız turlarda da aynıdır. 35 kişiyi geçince haliyle farklı hâkimiyet problemleri çıkabilir. İlgi alaka azalır vs.” (R4, 10)

Benzer bir şekilde; başka bir katılımcı, uygulama gezisinin tur programı konusuna değinerek, programın Türkiye'nin durumuna göre planlanması gerektiğini söylemiştir.

"...tur programlarında Türkiye'nin koşullarını, Türkiye'nin realitesini göz önünde tutarak, popüler yerlerin ön plana alınması daha doğru, mesela hiçbir turistik akışın olmadığı yerlerde çok gereksiz zaman kayıpları da oluşabiliyor bazen." (R9, 11)

Bazı katılımcılar, uygulama gezisi başındaki turist rehberlerin öğrenciler için önemli olduğunu hatırlatmış ve rehberlerle ilgili önerilerde bulunmuşlardır.

"...eğitmenler iyi seçilmeli..." (R5, 12)

"...eğitmenin çok iyi bir eğitmen olması, olayın içinde aktif, iyi bir rehber olması..." (R6, 12)

Benzer şekilde, R7 nolu katılımcı da öğrenciler açısından ele alarak maliyet konusuna şu şekilde değinmiştir.

"...maliyetli olduğunu düşünüyorum... öğrenci bütçesi düşünülerek daha nasıl derler mütevazı ama temiz, sağlıklı, yemeği güzel. Araştırılarak bulunabileceğine eminim ben. Çünkü hosteller var biliyorsunuz gençlerin ikame edebileceği çok lüks yerlerdense ben hani gençliğe hitap eden mütevazı yerler tercih edilse ve turun maliyeti düşürülse, eminim ki daha güzel olacaktır." (R7, 13)

Başka bir katılımcı ise, öğrenciler için uygulama gezisinde bazı zorlukların yaşanması gerektiğini ve bunu da keyifli bir şekilde yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

"...uygulamada rehberlerin karşılaşacağı zorlukların da bu pratik içinde rehber adaylara yaşatılması ve sorunların nasıl çözüleceğinin anlatılması iyi olur diye düşünüyorum... Tabii o bazılarını zor geliyor ama işin tabii şey bu bir meslek eğitimi, orada işin keyifli taraflarını da, zorluklarını da konuşarak ve onları alıştırarak, biraz çözüm odaklı olmayı öğreterek turlar daha keyifli hale getirilebilir diye düşünüyorum." (R9, 14)

Bir diğer katılımcı, öğrencilerin ilgilerinin birbirinden farklılık gösterdiğini dile getirerek şu şekilde öneride bulunmuştur.

"Oradaki öğrencilerin kapasitesi farklı olabilir, çok iyi ilgilenen öğrenciler olabilir veya zeki olan öğrenciler olabilir. Belki öğrencileri böyle gruplara ayırıp, iyiler beraber, az ilgiler beraber gibi bir şey olabilir, olayın verimliliği için." (R6, 15)

Yapılan görüşmeler sonunda katılımcılara “Uygulama gezilerini bir şeye benzetmenizi istesem neye benzetirdiniz? Bir eşya, canlı, makine vb. Neden?” sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcıların hepsi uygulama gezilerini farklı bir şeye benzetmişlerdir. Katılımcılara ait görüşler şunlardır:

“...ülkesel kokart alıyor olmanın karşılığındaki en büyük bedel olarak görüyorum. Bedel veya ödül olarak görüyorum. Gerçekten çok önemseydim, anlarıyla yer tutan çok güzel bir deneyim. Büyük bir macera. Bir maceraperest olarak yapmak isteyen insanların büyük bir mücadele büyük meydan okuma turu öyle görürüm ama sonucunda da çok etkileyici. Çünkü Anadolu’yu bu kâğıttan, makaleden, resimden görmek farklı bir şey. Ama gün doğumuna Nemrut’a çıkmak farklı bir şey, yürüyerek çıkmak farklı bir şey. Dolayısıyla bunları ancak o turda hepsini bir arada görürsünüz. O açıdan benim için çok büyük bir macera. Bir maceraya benzetirim.” (R2)

“Bir otobüse benzetirim. Çünkü otobüsle geyeceksiniz, otobüsün içinde bilgi vereceksiniz, otobüsün içinde turisti taşıyacaksınız. Dolayısıyla bunun hepsini otobüste tamamlıyorsunuz.” (R3)

Bir katılımcı, uygulama gezisinin eğitim gezisi olmasından dolayı, eğitim ile ilgili bir benzetmede bulunmuştur.

“Aile içi bir eğitim gibi anne baba tarafından verilen, böyle ilk eğitime benzetirim. Okul öncesi eğitim diyelim o daha doğru olacak. Dediğim gibi o şeydir, ileride de rehberlik hayatlarında hep onlarla beraber gidecek önemli bir donedir yani dediğim gibi nasıl aile içi eğitim, okul öncesi eğitim önemliyse, hep sonrasını onun üzerine inşa edersek uygulama gezileri de benim için böyledir. Bir anaokulu gibidir.” (R1)

Bazı katılımcılar, meslek kavramından yola çıkarak benzetmede bulunmuşlardır. R4, R8 ve R9 nolu katılımcılar benzetmelerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Eğitim gezilerini emeklemeye başlayan bir çocuk olarak görebiliriz. Çünkü mesleğe ilk adımımızı attığımız için, eğitim gezisiyle birlikte ilk adımlarımızı atıyoruz ve orada yürümeyi öğreniyoruz, mesleği öğreniyoruz. Onun için de haliyle bunu bir yürümeye başlayan ya da emeklemeye başlayan bir çocuk olarak görebiliriz.” (R4)

“Okul gezisi... bu bilgilenme gezisiydi, bu hayatlarındaki ilk deneydi. Türkiye’de olmalarına rağmen dil, gelenek, görenek, davranış bu sıkıntıları olmamalarına rağmen, bilgi, gezi deneyimi, tecrübesi ilk defa yaşıyorlardı. Dolayısıyla uygulama öğrencileri de biz de rehber olarak aynı havayı yaşıyoruz.” (R8)

“Altın bileziğin ayar halkası. Çünkü mesleğin ayarını orda çekiyoruz. Tabii, formatın en ciddi şekilde alındığı nokta orası, ondan evvel sadece teorik yüklemeleriniz var ama uygulama gezisi sırasında işte o ayar çekiliyor. İnsanlar kendilerine o ayarı vermek zorundalar.” (R9)

Bazı katılımcılar ise, işin eğlence boyutunu da dikkate alarak uygulama gezisini oyuncak ve oyuna benzetmişlerdir.

“...eğlenceli bir oyuncak... Kişisel tecrübelerim, ben çok eğlendim, çok şey öğrendim. Oyuncak değişim, bazen hani öğretici ve eğlendirici oyuncaklar vardır, puzzlelar gibi, bence onun gibi... aynı anda hem öğrendiğiniz hem görselliği sağladığınız, hem de haz aldığınız bir şey.” (R5)

“...oyun gibi bir şey, eğlenceli, güzel. Sizi hayata hazırlayacak bir oyun. Mesela bazen sporcular antrenmanlarda oyun oynarlar. Aslında farkında olmadan spora hazırlık yaparlar, farkında olmazlar onlar. Eğitim gezisi de bence bir oyun, bir şeye benzetirsem, güzel bir oyun, eğlenceli. Oyuna katılanlar farkında olmadan kendilerini geliştiriyorlar, hazırlıyorlar. İyi bir şey yani, oyun oynamak gibi, çocukların oyun oynaması gibi, bir oyun, oyuna benzetirim.” (R6)

Başka bir katılımcı da, uygulama gezisine katılan rehber adayları düşünmüş, görsellik ve bilgi depolamanın önemini vurgulayarak şu şekilde bir benzetme yapmıştır.

“Fotoğraf makinesi ve kamera... flash bellek de olabilir. Dolum aşamasındasınız sürekli, bir yandan görüyorsunuz, gördüğünüzü kaydetmek zorundasınız. Yani işte yollar, yediğin yemek, ismi hafızada kalmak zorunda, anlatılan bilgiler hafızada kalmak zorunda, gözünle böyle her şeye bakma ihtiyacı duyuyorsun... Sürekli bir algılama ve kaydetme aşamasındasın. Yani buna mecbursun çünkü bu bir uygulama, bir sınav gibi, bir ders gibi. Dersi ne kadar iyi dinlersen o kadar... Tabii bundan bir sınava tabi olmuyorsun gördüklerinden ama ilerideki rehberlik hayatı ve sürecinde bu bilgilere ihtiyacın olduğu için kaydetmekle meşgulsün, gerek hafızanla gerek gözünle gerek kulağınla sürekli bir depolama aşamasındasın. Bu yüzden flash bellek, gördüklerin işte fotografik hafızan ve aklında kalanlar onları da kamera ve fotoğraf makinesine benzetiyorum.” (R7)

SONUÇ

Türkiye, kültürel, doğal ve tarihi değerleriyle birlikte turizm potansiyeline sahip bir ülke olduğu için, turizm sektörü önem arz etmektedir. Ülkenin değerlerinin doğru bir şekilde tanıtılması için alanında uzman, eğitilmiş personele ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tanıtımı yapacak ve ülkeyi temsil edecek kişi ise, turizmin vitrin yüzü ‘Turist Rehberi’dir. Dolayısıyla turist rehberliği eğitimi ve eğitimin bir parçası olan, aynı zamanda ruhsatname almak isteyenlerin katılımının zorunlu olduğu turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin değerlendirilmesi göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir husustur. Araştırmanın konusu da bu bakış açısıyla geliştirilmiştir.

Araştırmanın amacı, turist rehberliği eğitimi kapsamındaki yurtiçi uygulama gezilerinin yeterliliğini belirlemektir. Bu noktadan hareketle, çalışmanın kapsamını turizm sektöründe çalışan turist rehberleri, üniversitelerde eğitim veren turizm/turist rehberliği programı akademisyenleri ve yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilen çalışmanın nicel kısmında, öğrencilere anket uygulanmış; nitel kısmında ise akademisyenler ve turist rehberleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın amacına yönelik, nicel araştırma yönteminden anket tekniği kullanılarak turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisine katılan öğrencilerin uygulama gezisinde verilen eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklentiler, motivasyon, tur memnuniyeti ve turist rehberliği mesleğine ilişkin tutumları hakkında düşünceleri alınmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencilere uygulanan anket sonucu elde edilen veriler ışığında; uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu erkeklerden oluşmakta ve üniversiteyi tercih sırası ilk sıralarda yer almaktadır. Bu da bölümü isteyerek tercih ettiklerini göstermekte ve bölümü seçme nedeni verileri ile örtüşmektedir. Bunun yanı sıra öğrenciler turist rehberliği bölümünden memnundurlar. Mezuniyet sonrası iş bulabileceklerini ve bu mesleği icra etmeyi düşünmektedirler. Nitekim bu sonuç da, turist rehberliği mesleği ile ilgili düşünceler bölümünde yer alan iş imkânları geniş ifadesi ile örtüşmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin turist rehberliği mesleğini tavsiye etme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin uygulama gezisi ve tur kalitesi ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, turist rehberinin bilgi donanımının önemli ve yeterli olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, gezi maliyetinin yüksek olduğunu savunmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğrencilerin, gezinin

bölge bölge yapılmasına kısmen katıldıkları ve tur programının uzun olduğuna katılmadıkları görülmektedir. Benzer şekilde, Erdem ve Etiz (2012)'in araştırmasında da, öğrenciler maliyetin yüksek olduğunu, tur programının uzun olmadığını ve eşlik eden rehberin bilgi donanımının önemli ve yeterli olduğunu savunmaktadırlar. Buradan anlaşılıyor ki; akademisyenler ve turist rehberleri gibi öğrenciler de turist rehberinin bilgi birikimi ve donanımına önem vermektedir. Ancak öğrencilerin gezinin bölge bölge yapılmasını pek istemedikleri ve tur programından memnun oldukları dikkat çekmektedir. Bu da maliyetle birlikte düşünülebilir. Bölge bölge yapıldığında gezi daha maliyetli olmakta ve rehber adayların hepsi her bölgeye katılamamaktadır. Dolayısıyla bölgesel rehberlerin sayısı artmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler, turun kaliteli olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, gezi esnasında Türkiye'nin tarihi ve kültürel mirasını, doğal güzelliklerini ve çekiciliklerini gördüklerini, mesleki deneyim kazandıklarını ve gezinin rahat ve güvenli olduğunu ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra, öğrenciler gezinin maliyetinden çok değerli olduğuna tam anlamıyla katılmamaktadırlar. Bu sonuç da maliyetin yüksek olduğu ifadesiyle örtüşmektedir.

Uygulama gezisi diğer bir ifade ile eğitim gezisi olması nedeniyle eğitim oldukça önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda verilen eğitim öğrenciler tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama gezisinde verilen eğitimden memnun olduklarını söylemek mümkündür. Katılımcılar, gezinin bilgilerini arttırdığını, gezinin eğitici bir deneyim olduğunu, gezide birçok tarihi ve kültürel yer öğrendiklerini ve gezinin yeni şeyler öğrenmek için merak uyandırdığını dile getirmektedirler. Bunun yanı sıra, uygulama gezisinin öğrencilerin beklentilerini karşıladığı ve turdan memnun oldukları görülmektedir. Bu da turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin amacına uygun olarak gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Turist rehberliği mesleği ile ilgili düşüncelerini incelediğimizde ise; öğrenciler çalışma saatlerinin uzun ve yorucu olduğu ve düzenli bir yaşam için uygun olmadığı fikrine katılmaktadırlar. Bunun yanı sıra, katılımcıların mesleği icra etmeyi düşündükleri, çevrelerine turist rehberliği mesleğini tavsiye ettikleri ve bölümlerinden memnun oldukları görülmektedir. Nitekim turist rehberliği bölümü ve meslek ile ilgili sorular arasında yer alan sonuçlar birbirini destekler niteliktedir. Benzer şekilde; Yılmaz (2011) araştırmasında, öğrencilerin turist rehberliği mesleğinin çalışma saatlerinin uzun ve yorucu olduğuna, düzenli bir yaşam için uygun olmadığına ve mezun olduktan sonra mesleği icra etmeyi düşündüklerini belirtmektedir. Buradan anlaşılıyor ki; turist rehberliği mesleğinin bazı olumsuz yanları

olmasına rağmen, rehber adayları mesleklerini icra etmeyi düşünmekte ve tavsiye etmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerden alınan verilere göre; tur programı iki faktör altında toplanmış ve faktör boyutları toplam varyansın %54,31'ini açıklamaktadır. Yapılan faktör analizi sonucunda, ortaya çıkan boyutlar konularına göre, tur programının uzunluğu, maliyet ve rehberin önemi olarak adlandırılmıştır. Benzer şekilde; Erdem ve Etiz (2012)'in çalışmasında yedi faktör ortaya çıkmıştır. Faktörler mesleğe bakış açısı ve pratik katkı, tur programının yoğunluğu ve rehberin önemi, tur programının süresi ve kapsamı, eğitim gezisinin maliyeti ve zamanı, eğitim gezisinin önemi ve içeriği, konaklama işletmeleri ve rehberin bilgi düzeyi ve gezi maliyetinin mesleki yönelime etkisi olarak adlandırılmış ve toplam varyansın %74,5'ini açıklamaktadır. Araştırmada ortaya çıkan faktörlere yüklenen ifadeler ile Erdem ve Etiz (2012)'in çalışmasında ortaya çıkan faktörlere yüklenen ifadeler benzerlik göstermektedir.

Mesleki tutum ölçeği de faktör analizine tabi tutulmuş ve iki faktör altında toplanmıştır. Faktör boyutları toplam varyansın %66,57'sini açıklamaktadır. Ortaya çıkan boyutlar konularına göre, çalışma koşulları ve işe bağlılık olarak adlandırılmıştır. Benzer şekilde; Yılmaz (2011)'in yapmış olduğu çalışmada da altı boyut ortaya çıkmış ve işe bağlılık, sosyal statü, işin doğası ve çalışma koşulları, kişisel özellikler, ücret-yan ödemeler ve sektörel sorunlar ve eğitimin önemi olarak adlandırılmıştır. Toplam varyansın %56,5'ini açıklamaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmada ortaya çıkan faktörlere yüklenen ifadeler ile Yılmaz (2011)'in çalışmasında aynı isimdeki faktörlere yüklenen ifadeler benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise; uygulama gezisine katılan öğrencilerden elde edilen veriler ışığında, uygulama gezisi ile ilgili eğitim, tur kalitesi, tur programı, turdan beklenti, motivasyon, tur memnuniyeti ve mesleki tutum değişkenleri arasında ilişki tespit edilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, tur programı boyutları ile tur memnuniyeti, eğitim ile tur memnuniyeti, tur kalitesi ile tur memnuniyeti, turdan beklenti ile tur memnuniyeti, motivasyon ile tur memnuniyeti, eğitim ile tur kalitesi, eğitim ile turdan beklenti, eğitim ile motivasyon, eğitim ile mesleki tutum boyutları, eğitim ile tur programı boyutları, tur memnuniyeti ile mesleki tutum boyutları ve tur programı boyutları ile mesleki tutum boyutları arasında ilişki bulunmaktadır. Değişkenlerin hepsinin birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Uygulama gezisinin bir eğitim gezisi olduğu düşünüldüğünde, verilen eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim öğrencilerin de gezide aldıkları eğitimden memnun oldukları görülmekte ve alınan eğitim tur kalitesini, tur memnuniyetini, turdan beklentileri,

motivasyonu, mesleki tutumu ve tur programını etkilemektedir. Benzer şekilde; Hosany ve Witham (2010) tur deneyimindeki eğitimin tur memnuniyeti ve tavsiye etme niyeti üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Güzel (2014b) de, tur deneyimi içinde yer alan eğitim boyutunun turistlerin duygusal merakı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmada, tur kalitesinin, turdan beklentilerin ve motivasyonun tur memnuniyetini etkilediği görülmektedir. Benzer şekilde; Lee vd. (2011), yapısal eşitlik modelini kullandıkları çalışmada tur beklentileri ve motivasyonun tur kalitesini etkilediğini ve tur kalitesinin de tur memnuniyetini etkilediği sonucunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifade ile; tur beklentileri ve motivasyon tur kalitesi aracılığıyla tur memnuniyetini etkilemektedir.

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri üzerine yapılan görüşmeler sonucunda; akademisyenlerin turist rehberliği eğitimi kapsamında gerçekleştirilen yurtiçi uygulama gezisine ilişkin algıları; teoriği pratiğe dönüştürme, eğlenceli olması, gereklilik ve zorunluluk, yoğun program ve tur organizasyonu başlıkları altında toplanmıştır. Turist Rehberlerinin algıları ise; gereklilik, temel taşlarından birisi, teoriği pratiğe dönüştürme, mesleğin teknik kısmını öğrenme, yerinde görme, maliyetli olması, eğlenceli olması, oryantasyon ve konaklama ile ilgilidir. Akademisyenlerin uygulama gezisine ilişkin en güçlü algısı eğitim-öğretim döneminde öğretilen teorik bilginin pratiğe dönüştürülmesi iken, turist rehberleri için en güçlü algı uygulama gezisinin gerekli olduğudur. Bu sonuç, akademisyenler ile turist rehberlerinin turist rehberliği eğitimi kapsamında gerçekleştirilen yurtiçi uygulama gezisine ilişkin algılarının farklı olduğunu göstermektedir. Karaman vd. (2012) de, öğrenciler üzerine yaptıkları araştırmada, rehberlik eğitiminde pratik bilginin ve uygulama gezisinin önemli olduğunu dile getirmektedir. Aynı şekilde, Erdem ve Etiz (2012) de, öğrencilerin yurtiçi uygulama gezisinin aldıkları en önemli eğitim olarak gördüklerini belirtmektedir. Buradan anlaşılıyor ki; turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezisi başka bir ifadeyle ‘eğitim gezisi’, öğrencilerin pratik yapması ve mesleği yerinde görmesi noktasında oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Akademisyenlerin uygulama gezisinin olumlu yönleri ile ilgili teoriği pratiğe dönüştürme, uygulama dönemi, mesleği öğrenme, yerinde görme ve Akademisyen-Öğrenci ilişkisi konularına değindikleri görülmektedir. Turist rehberleri ise uygulama gezisinin olumlu yönleri olarak, turist rehberinin önemi, yerinde görme, mesleğe hazırlık ve eğlence konularından bahsetmişlerdir. Uygulama gezilerinin olumlu yönlerine ilişkin hem akademisyenlerin hem de turist rehberlerinin görüşlerinin farklı olduğunu söylemek mümkündür. Benzer şekilde, Erdem ve Etiz (2012) de, araştırmada turist rehberliği

öğrencilerinin rehberlik uygulama gezisinin teorik bilgiyi pratiğe dönüştürdüğü ve teorik bilgilerden daha etkili ve verimli olması nedeniyle olumlu etkilendiğini ifade etmektedir. Bu da turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin öğrenciler açısından birçok olumlu yönü olduğunu, teorik eğitim kadar pratik eğitimin de önemli olduğunu ve öğrencilerin uygulama gezisinden teorik eğitime nazaran daha çok etkilendiklerini göstermektedir.

Uygulama gezilerinin olumsuz yönleri ile ilgili gerek akademisyenler gerek sektörde yer alan turist rehberleri olumsuz yönünün olmadığını, sadece yaşanan bazı aksaklıkları olumsuzluk olarak sayabileceklerini dile getirmişlerdir. Turist rehberliği eğitiminin içinde olan akademisyenler, turların uzun süre olması, otoritenin ve disiplinin olmaması, rehber seçimi, turların bölgesel olması, geziyi TUREB'in düzenlemesi ve maliyetli olması gibi olumsuzlukları, turist rehberleri ise maliyetli olması, öğrencilerin müşteri gibi hissetmesi, öğrencilerin geziyi angarya olarak görmesi, dışarıdan bir acentanın yapması, operasyon zorluğu, yorgunluk, konsantrasyon kaybı, yörenin geleneği ve dilbilgisini bilmeme gibi bazı olumsuz konuları belirtmişlerdir. Aynı şekilde; Yenipinar vd. (2014) de, turist rehberliği meslek yasasını inceledikleri araştırmada, görüşülen akademisyenler ve meslek örgütlerinin uygulama gezileri maliyetinin yüksek olduğunu, ancak uygulama gezilerinin TUREB tarafından düzenlenmesini olumlu olarak değerlendirdiklerini ifade etmektedirler. Araştırmada görüşülen kişiler, her ne kadar uygulama gezilerinin olumsuz yönünün olmadığını dile getirirler de, gezi esnasında yaşanan olumsuzlukları belirtirken yine farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak, akademisyenlerin teorik eğitim kısmında, turist rehberlerinin pratik eğitim kısmında yer alması gösterilebilir.

Turist rehberliği eğitimi kapsamında yer alan yurtiçi uygulama gezileri 36 takvim günüdür. İsteyen bölgesel olarak isteyen bir seferde tura çıkarak geziyi tamamlayabilmektedir. Her ikisinin de avantaj ve dezavantajlarının olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim araştırmanın amaçlarından biri olan uygulama gezilerinin süresi ile ilgili görüşülen kişiler de avantaj ve dezavantajlar çerçevesinde görüşlerini bildirmişlerdir. Gerek eğitimde yer alan akademisyenler gerek turizm sektöründe yer alan turist rehberleri olsun, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezi süresinin uzun olduğunu ve bölge bölge yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. 36 gün kesintisiz tura çıkmak hem öğrenciler hem de turist rehberleri için oldukça zordur. Yorgunluk, motivasyon düşüklüğü, konsantrasyon kaybı vb. durumlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bir hafta, 10 gün sonra öğrenciler her ne kadar farklı yerler görmüş olsalar da ilgisiz olabilmektedirler. Benzer şekilde, Eker (2015) de çalışmasında, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin bölge bölge yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, Eker (2015) uygulama gezisi gün sayısının yetersiz olduğunu,

gün sayısının arttırılarak daha fazla destinasyon görülmesinin rehber adayları için daha iyi olacağı sonucuna ulaşmıştır. Yine Karaman vd. (2012)'nin araştırmasında, öğrenciler gezi süresinin uzatılması gerektiği düşüncesine katılmaktadır. Nitekim bu araştırmada da öneriler arasında, gün sayısının ve gezilecek yer sayısının artması gerektiği yer almaktadır. Bazı araştırmacılar da turist rehberliği uygulama gezilerinin öğrenciler için ciddi anlamda parasal baskıya sebep olabilmesi nedeniyle, verilen eğitimin yeterli olmadığını ve uygulama gezisinin amacına ulaşmasını engelleyebildiğini vurgulamaktadır (Karaman vd., 2012; Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013).

Her turda olduğu gibi uygulama gezilerinde de bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Hem akademisyenler hem de turist rehberleri karşılaşılan sorunları benzer şekilde ifade etmişlerdir. Hastalık, teknik arıza, konaklama, turist rehberi ile ilgili sıkıntılar ve yemek gezi esnasında karşılaşılan belli başlı sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, şoför, öğrenci davranışı, öğrencilerin ekonomik durumu, zamanlama, iklim ve tur programı ile ilgili sorunlar da ortaya çıkabilmektedir. Akademisyenlerin karşılaşılan sorunlar ile ilgili ilk akıllarına gelen hastalıktır. Turist rehberlerinin ise, akıllarına teknik arıza sorunu gelmektedir. Karşılaşılan sorunlar her ne kadar benzerlik gösterse de, akademisyenler ve turist rehberleri akıllarına ilk gelen sorun konusunda farklı görüşler beyan etmişlerdir. Her turda olmasa bile bazı turlarda sıkıntılar yaşanabilmektedir. Dolayısıyla uygulama gezisinde yaşanan bu olumsuzluklar, rehber adaylarını mesleğe hazırlamaktadır. Şöyle ki; rehber adayları uygulama gezisinde karşılaştıkları problemlerin nasıl çözülebileceğini, ne gibi çözüm önerileri geliştirilebileceğini öğrenmektedirler. Bu noktada, yaşanan bu olumsuzluklar rehber adaylarını mesleğe hazırlamaları konusunda önemli bir yer tutmaktadır.

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri yılın herhangi bir döneminde yapılabilmektedir. Yönetmelikte bu konuyla ilgili bir madde bulunmamaktadır. Dolayısıyla hem akademisyenlerin hem de turist rehberlerinin uygulama gezisi için en uygun zamana dair görüşleri alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda, hem akademisyenler hem de turist rehberleri yurtiçi uygulama gezilerinin ilkbahar mevsiminde yapılmasının daha uygun olacağını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise, öğrencilerin uygulama gezisine eğitimlerini tamamladıktan sonra katılmalarının daha iyi olacağını belirtmişlerdir. Erdem ve Etiz (2012) de, çalışmalarında öğrencilerin uygulama gezisinin teorik eğitimden sonra yapılmasının daha verimli olacağını savunduklarını belirtmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen bazı akademisyenler ise, ön lisans ve lisans öğrenimi gören öğrenciler için farklı şekilde görüşlerini bildirmişlerdir. Görüşmelerden ön lisans öğrencilerinin eğitimlerini tamamladıktan sonra, lisans öğrencilerinin ise 3. veya 4.sınıfta uygulama gezisine katılmalarının daha uygun

olduğu anlaşılmaktadır. Bu da uygulama gezilerinin yapıldığı dönemin ne kadar önemli olduğunu, mevsimin öğrencileri etkileyebileceğini göstermektedir.

Turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin ilkbahar mevsiminde yapılması, bazı üniversitelerin eğitim-öğretim dönemine rast gelebilmektedir. Bu da uygulama gezisine katılan öğrencilerin üniversitedeki eğitimlerini aksatıp aksatmayacağı konusunu ortaya çıkarmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen akademisyenler ve turist rehberleri uygulama gezisinin de eğitimin bir parçası olduğunu ve eğitimi aksatmadığını dile getirmişlerdir. Öğrenciler bu gezide üniversitede gördükleri teorik eğitimi pratiğe dönüştürmekte ve turist rehberliği mesleği ile ilgili fikir sahibi olmaktadır. Bu bağlamda, katılımcılar eğitim döneminde yapılan uygulama gezisinin eğitimi aksatmadığını düşünmektedirler.

Araştırmanın amaçlarından bir diğeri de, uygulama gezisi başında bulunan turist rehberinin bilgi donanımının yeterli olup olmadığıdır. Gerek akademisyenlerin gerek turist rehberlerinin çoğu, yurtiçi uygulama gezilerinde öğrencilere rehberlik yapan turist rehberlerinin yeterli ve önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bazı katılımcılar ise, yetersiz olduklarını dile getirmektedirler. Araştırma kapsamında görüşülen turist rehberlerinin bazıları da, bilgi donanımının yanı sıra turist rehberlerinin tecrübeli ve çok yönlü olması gerektiğini söylemektedirler. Uygulama gezisine katılan öğrenciler, turist rehberlerini kendilerine 'rol model' aldıkları için turist rehberi oldukça önem arz etmektedir. Dolayısıyla, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin başında bulunacak turist rehberlerinin bilgi ve beceri düzeyi yüksek, iletişimi kuvvetli ve turu muazzam bir şekilde yönetebilen örnek kişiler olması gerekmektedir. Benzer şekilde; Christie ve Mason (2003) da, iyi bir eğitimin sadece bilgi ve yetenekler bağlamında değil, aynı zamanda tavır ve davranışlarda da değişime yol açacağını ileri sürmekte ve turist rehberlerinin kendilerini eleştirmeyi öğrendiklerinde bir ülke, bölge vb. yer hakkında daha detaylı bilgi vereceklerini belirtmektedir. Bu da turist rehberlerinin rehber adaylarının uygulama gezisinde alacakları eğitim için oldukça önemli olduğunu; dolayısıyla turist rehberlerinin çok yönlü ve tecrübeli olması, bilgi birikiminin ve donanımının yeterli düzeyde olması gerektiğini göstermektedir.

Turist rehberliği öğrencilerinin arasında bölümü her ne kadar bilinçli olarak tercih edip gelenler varsa da, meslek ile ilgili bir fikri olmadan, bilinçsiz bir şekilde tercih edip gelenler de bulunmaktadır. Bu bağlamda, öğrenciler uygulama gezisine karşı ilgisiz olabilmektedirler. Nitekim hem akademisyenler hem de turist rehberleri bu mesleği gerçekten yapacak olan öğrencilerin oldukça ilgili, ancak herhangi bir nedenle tura katılan ve mesleği hala icra edip etmeyeceğine karar verememiş öğrencilerin de bir o kadar ilgisiz olduğunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, turist rehberi katılımcılarından biri gezi süresinin uzun olmasından dolayı,

öğrencilerin motivasyonunun düştüğünü ve ilgilerinin azaldığını söylemektedir. Benzer şekilde; Erdem ve Etiz (2012), turist rehberliği yurtiçi uygulama gezilerinin öğrencilerin mesleğe ilgilerini arttırdığını ve mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini dile getirmektedir. Bu da yine teoriği pratiğe dönüştürdükleri uygulama gezisinin önemini ortaya koymaktadır. Çünkü öğrenciler üniversitede her ne kadar iyi bir eğitim alsalar da, teoride kalmaktadır. Eğitim, uygulamaya konulduğu zaman anlam kazanmakta ve meslek öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Dolayısıyla mesleği icra etmek istemeyen birisi bile uygulama gezisinden sonra fikrini değiştirebilmekte, mesleğe karşı ilgileri artabilmekte ve bakış açısı değişebilmektedir.

Turist rehberliği öğrencileri, yurtiçi uygulama gezisinde bir ören yerini anlatabilmekte ya da bir gün boyunca turdan sorumlu olabilmektedir. Öğrencilerin anlatım yapmasını sadece bir katılımcı doğru bulmamakta, onun yerine bir turist rehberinin yanında 'Apranti Turu'na çıkmasının daha faydalı olacağını dile getirmektedir. Benzer şekilde; Ap ve Wong (2001) da, rehber adayları tarafından 'apranti' sisteminin kullanılmasının yüksek standartlarda hizmet verilmesine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Aynı şekilde, Değirmencioglu (2001) da, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslardan mezun olmuş rehberlerin deneyimli bir rehberin yanında eksikliklerini gidermek amacıyla staj dönemi geçirmeleri gerektiğini belirtmektedir. Buradan anlaşılıyor ki; rehberlik ruhsatnamesi alan kişiler hemen turun başında tek başına sorumlu rehber olarak çıkmamaktadır. Çoğu acentanın da 'Apranti Turu' uygulamasını gerçekleştirdiği bilinen bir gerçektir. Ancak rehber adaylarının katılmış oldukları uygulama gezisinde bir gün boyunca turist rehberlerine eşlik etmesi, akabinde arkadaşlarına belirli bir bölgeyi, yöreyi, antik kenti vs. anlatım yapması en azından rehberlik mesleğinin nasıl olduğunu görmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenciler anlatım yaparak mikrofonun nasıl tutulduğunu, karşı tarafa nasıl hitap edildiğini, hangi konulara önem vermesi gerektiğini öğreniyor. Bu da iletişim ve beden dilinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen diğer katılımcıların hepsi, öğrencilerin gezide anlatım yapmasının önemli olduğunu ve mutlaka yapmaları gerektiğini ifade etmektedirler. Öğrenciler, anlatım yaparak motivasyonlarını güçlendirmekte, topluluk önünde daha rahat konuşabilmekte, pratik yapabilmekte, meslek ile ilgili bilgilenmekte ve mesleği deneyimleyebilmektedirler. Bu noktadan hareketle, öğrenciler anlatım yapmaları ve turdan sorumlu olmaları için teşvik edilmelidir. Gezi esnasında turist rehberliği öğrencilerine anlatım yaparken doğru bilginin nerede ve nasıl verileceği, neyin, nasıl yapılması gerektiği konusunda

bilgi verilmeli ve öğrencilerin hataları düzgün bir şekilde düzeltilmelidir. Kısacası, öğrenciler turist rehberi tarafından yönlendirilmelidir.

Akademisyenler ve turist rehberleri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre; uygulama gezisi, öğrencilerin mesleğe bakış açısını etkilemektedir. En önemli etken olarak da turist rehberinin olduğu savunulmaktadır. Öğrenciler 'rol model' olan rehberlerin mesleklerini nasıl icra ettiklerini, neyi nasıl yaptıklarını gözlemlemekte ve kendilerini rehber yerine koyarak mesleği yapmak isteyip istemediğine karar vermektedirler. Bunun yanı sıra; uygulama gezisinde öğrenciler, meslek ile ilgili fikirlerini değiştirebilmektedirler. Tura katılmadan önce mesleği yapmak istemeyen kişi, daha sonra rehberlik mesleğini sevip, yapmak isteyebilmektedir veya tam tersi bir durumla karşı karşıya gelebilmektedir. Mesleği gerçekten yapmak isteyen biri, aslında mesleğin ona uygun olmadığını görüp vazgeçebilmektedir. Bu noktadan hareketle, turist rehberliği yurtiçi uygulama gezisinin ve turist rehberinin önemi yadsınamaz.

Araştırmada akademisyenler ve turist rehberleri, uygulama gezisinin rehberlik başarısı üzerinde etkili olduğunu dile getirmekte ve turist rehberinin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Öğrenciler, aynı zamanda uygulama gezisi ile mesleği görmekte ve pratik anlamda faydalanmaktadırlar. Bir rehber katılımcı, turist rehberleri açısından konuyu ele alarak gezinin rehberleri sezona hazırladığını, bilgilerini tazelediklerini söylemektedir. Bu bağlamda; turist rehberliği uygulama gezisi hem öğrencilerin hem de turist rehberlerinin rehberlik mesleğindeki başarılarını etkilemektedir.

Araştırma kapsamında gerek akademisyenler gerekse turist rehberleri, uygulama gezisine ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Öneriler genellikle uygulama gezisinin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili olup, öğrenciler ve rehberleri ilgilendiren öneriler de bulunmaktadır. Akademisyenler ve turist rehberleri, gezinin bölge bölge yapılması, tur programının incelenmesi, farklı rehberlerin kullanılması, gezinin yapılacağı zamana dikkat edilmesi, maliyetin düşürülmesi, düzenleyecek acentanın deneyimli olması, gezinin üniversite tarafından yapılması, öğrencilerin geziye katılmadan önce sağlık raporu alması ve geziye katılan kişi sayısının sınırlandırılması gerektiğine dair öneriler getirmişlerdir. Bu da uygulama gezilerinin yapılaş şekline sıkıntılar olduğunu göstermektedir. Öncelikle tur programı kış-yaz olarak ayrı tutulmalı, revize edilmelidir. İhaleye katılan acentalardan tur programı talep edilmeli, en uygun olan seçilmelidir. Bunun yanı sıra, öğrencilere nerde, nasıl giyinmeleri, ne yemeleri, nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bilgi verilmelidir.

Sonuç olarak; eğitim sektöründeki akademisyenler, turizm sektöründeki turist rehberleri ve uygulama gezisine katılan öğrencilerden elde edilen verilere göre, uygulama

gezisinin yapılaş şekline sıkıntılar olsa da, gerek alınan eğitim, rehberin bilgi birikimi ve donanımı, gerek turun kalitesi, gerekse de katılanların memnun olması uygulama gezisinin amacına uygun olarak gerçekleştiğini, pratik eğitim açısından yeterli olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarının, turist rehberliği eğitimi ve eğitim kapsamında yer alan uygulama gezileri ile ilgili alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir. Literatürde turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili çok fazla çalışmaya rastlanmamış olması ve araştırmanın hem eğitim sektöründeki akademisyenleri hem turizm sektöründeki turist rehberlerini hem de turist rehberliği öğrencilerini kapsamı nedeniyle gelecekte yapılacak çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırma karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle de turist rehberliği eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar arasında, araştırmanın metodolojik katkısı olduğu ve alan yazında yenilik oluşturduğu söylenilebilir. Bu bağlamda, karma yöntemin turist rehberliği yurtiçi uygulama gezileri ile ilgili olan farklı yapıdaki kişilerin görüşlerini almak açısından yararlanabilecek bir yöntem olduğu ortaya konulmaktadır.

Turist Rehberliği Yurtiçi Uygulama Gezilerine İlişkin Öneriler

Araştırma çerçevesinde acenta, TUREB ve yerel odalar, diğer paydaşlar, üniversite ve öğrenciler için gezi öncesi, gezi sürecinde ve gezi sonrasında olmak üzere üç başlık altında çeşitli öneriler öne sürülmüştür.

GEZİ ÖNCESİ

Acenta

- Tur programını iki şekilde düzenleyebilir. Bölgesel ayrıldığında 7 bölge oldukça fazladır, 2 etap düzenlendiğinde de gün sayısı fazla olmaktadır. Bölgelere uygun şekilde üç etap olarak düzenleyebilir. İkinci bir tercih ise; tek seferde yapıldığında 5-7 günde bir, bir gün boşluk verebilir.
- Tur aracının rahat, konforlu, güvenilir ve belirli bir yaşta olmasına dikkat edebilir.
- İyi giyimli, temiz, deneyimli, düzgün bir şekilde konuşan, turist rehberiyle iyi iletişim kuracak bir şoför seçebilir.
- Çift şoför görevlendirebilir.
- Konaklama tesisi seçimine özen gösterebilir, uzak ya da ulaşımı zor tesisleri tercih etmeyebilir.
- Tur programını TUREB ve Bakanlığın verdiği bilgiler çerçevesinde hazırlayabilir.

- Öğle yemekleri ve konaklama için belediyelerle görüşebilir, ücretsiz ya da çok uygun fiyatlarda yemek ve konaklama sağlayabilir.

TUREB ve Yerel Odalar

- Tur programını ve aracı kontrol edebilir, denetleyebilir.
- Gerekğinde tur programını revize edebilir.
- Turist rehberi ve şoförle görüşebilir.
- Konaklama tesisleriyle irtibat halinde olabilir.
- Türkiye’de çeşitli şehirlerde 13 tane rehberler odası bulunmaktadır. Buldukları yerlere göre odalarla işbirliği yapabilir, bölgelerinde uzmanlaşmış farklı rehberler görevlendirebilir. Böylece geleceğin turizm aktörlerinin daha fazla örnek kişi görmeleri sağlanabilir.
- Gezinin yapılacağı döneme dikkat edebilir. Kışın Doğu ya da Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne gitmek oldukça zordur. Hava koşulları sebebiyle zorluklar yaşanabilir, mümkünse bahar döneminde yapabilir veya kış döneminde yapılan gezilerin tur programını ayrı tutabilir.
- Gezilerin deneyimli bir acenta tarafından düzenlenmesini ve denetimini sağlayabilir.
- Gezilerin bölgesel yapılması nedeniyle isteyen bölgesel isteyen ülkesel rehber olmaktadır. Ancak ülkesel rehber olmak isteyenlerin katılım şartlarını zorlaştırabilir.

Diğer Paydaşlar

- TUREB ve rehber odalarıyla işbirliği yapabilir.
- Konaklama ya da öğle yemeği için uygun bir yer ile anlaşabilir.

Üniversite

- Öğrencileri gezi hakkında bilgilendirebilir.
- İletişim, beden dili, diksiyon vs. gibi eğitim verebilir.
- Bir turist rehberinin seminer vermesini sağlayabilir.

Öğrenciler

- Rehberlik mesleğini araştırabilir.
- Tur programını inceleyip, gezilecek yerler hakkında ön bilgi edinebilir, hazırlık yapabilir.
- Anlatım yapacağı bölgeyi araştırabilir, hazırlıklarını tamamlayabilir.
- Sağlığına dikkat edebilir.
- Mevsime ve turist rehberine uygun kıyafetler yanına alabilir.
- Fotoğraf makinesi, ses kayıt cihazı, kamera vs. gibi malzemeleri temin edebilir.

GEZİ SÜRECİ

Acenta

- Şoför ve turist rehberiyle iletişim halinde olabilir, bir sorun yaşandığında hemen müdahale edebilir.
- Turda acentadan sorumlu bir kişi bulundurabilir.
- Konaklama tesislerini organize edebilir, iletişim kurabilir.

TUREB ve Yerel Odalar

- Turun planlandığı şekilde sürdürülüp sürdürülmediğini kontrol edebilir.
- Problem yaşandığında bilgi sahibi olabilir.

Diğer Paydaşlar

- Acenta sorumlusuyla iletişim halinde olabilir.
- Konaklama ve öğle yemeklerini uygun fiyata temin edebilir.

Üniversite

- Öğrencileri kontrol edebilir.
- Problem varsa yardımcı olabilir.

Öğrenciler

- Almış oldukları notları, ses kayıtlarını günü gününe düzgün bir şekilde not edebilir.
- Arkadaşlarıyla iletişim halinde olabilir, eksikliklerini beraber giderebilirler.
- Turist rehberiyle sohbet edebilir, meslekle ilgili bilgiler alabilir.
- Yediğine, içtiğine dikkat edebilir.
- Bir rehber gibi giyinebilir, her şeye hazırlıklı olabilir.

GEZİ SONRASI

Acenta

- Öğrencilere memnuniyet anketi uygulayabilir.
- Turist rehberinin gezi ile ilgili görüşlerini alabilir.
- Organizasyon içinde yer alan yetkililere teşekkür edebilir.
- Yetkililerle yaşanan problemler hakkında görüşebilir.

TUREB ve Yerel Odalar

- Öğrencilere gezi sonunda uygulanan sınav belli standartlarda olabilir, gerekirse öğrenci başarısız sayılabilir.
- Başarısız sayılan öğrenci geziye tekrar katılmak yerine, sadece bir sonraki sınavı bekleyip tekrardan sınava girmesi sağlanabilir.

- Sınav turdan bir hafta sonra yapılabilir.
- Öğrencilerin sınav için tekrar gelmeleri sorun oluyorsa, e-sınav olarak düzenlenebilir.

Diğer Paydaşlar

- Öğrencileri meslek konusunda teşvik edebilir, tavsiyede bulunabilir.
- Öğrencilerin iş bulmasına yardımcı olabilir.

Üniversite

- Öğrencilerden, düzenleyen acentadan, TUREB ve yerel paydaşlardan geri bildirim alabilir.
- Geziye katılan öğrencilerin diğer öğrencilere bilgi vermesini sağlayabilir.

Öğrenciler

- Almış oldukları notları, ses kayıtlarını, videoları, fotoğrafları en baştan itibaren inceleyebilir, her bölge için ayrı defter tutabilir.
- Gezi bitiminde yapılan sınava iyi hazırlanabilir.
- Kendi başına tura çıkmadan önce deneyimli bir turist rehberinin yanında 'Apranti Turu'na çıkabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Araştırmanın gerek kullanılan yöntem, gerek konunun çok fazla çalışılmamış olması, gerekse hem akademisyenleri, hem turist rehberlerini, hem de öğrencileri kapsamış olması nedeniyle literatürdeki açıkları doldurduğu düşünülmektedir. Yine de, araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın nicel kısmında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın başlıca sınırlılığı, 2016 Ocak-Şubat aylarında uygulama gezisine katılan öğrencilerden oluşmasıdır. Örneklem sayısının genişletilerek daha kapsamlı sonuçların elde edilebileceği ve genellenebileceği araştırmalar yapılabilir. Bunun yanı sıra öğrenciler ile nitel yöntem kapsamında bireysel ya da odak grup görüşmesinden yararlanılarak araştırmalar gerçekleştirilebilir. Araştırmanın nitel kısmında ise, yarı yapılandırılmış görüşmeden yararlanılmıştır. Gelecek araştırmalarda odak grup görüşmesi yapılarak konu ile ilgili zengin bir veri seti oluşturulabilir ve farklı sonuçlar ortaya konulabilir. Turist rehberlerinin sayıca fazla olması nedeniyle, nicel yöntem kullanılarak sonuçların genellenebilirliği artırılabilir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise, nitel kısmında sadece eğitim sektöründe yer alan akademisyenler ve turizm sektöründe yer alan turist rehberleri ile görüşmeler yapılmış olmasıdır. İleriki araştırmalarda, seyahat acentaları, turist rehberliği odaları ve TUREB ile görüşmeler yapılarak konu derinlemesine incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoglu, H. S. (2006). *Turizmde Rehberlik*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akmel, J. (1992). “Turist Rehberliğinde Üniversite Eğitimi”. *Turizm Bakanlığı Eğitim Genel Müdürlüğü, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık 1992, Ankara, s.219-222.
- Aktaş, S. ve Batman, O. (2010). “Efsanelerin Turistik Çekicilik Üzerine Etkileri: Profesyonel Turist Rehberlerine Yönelik Bir Araştırma”. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (4): 367–395.
- Ap, J. ve Wong, K. K. F. (2001), “Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems”, *Tourism Management*, 22: 551– 563.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arslantürk, Y. (2010). Yükseköğretim Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Veren Öğretim Kurumlarında Uygulanan Eğitime Yönelik Öğrenci Algılamaları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atay, L. ve Yıldırım, H. M.(2008). ”Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Memnuniyetlerine Yönelik Bir Araştırma”, *SOİD Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül, 3(5): 6-14.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Avcıkurt, C., Alper, B. ve Geyik, S. (2009). “Education and Training of Tourist Guides in Turkey”, *Management and Education*, 5 (1): 57-63.
- Avrupa Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (FEG) “Looking For a Tourist Guide in Europe”, http://www.feg-touristguides.com/looking_for_a_tourist_guide.php?id=, (erişim tarihi: 27.05.2016).
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2002). “Ön Lisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model”, *Turizm Eğitimi Konferans/Workshop*, 11-13 Aralık 2002, Ankara, s.29-42.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). “Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42): 1-21.
- Batman, O., Yıldırğan, R. ve Demirtaş, N. (2000). *Turizm Rehberliği*. Değişim Yayınları, Adapazarı.

- Bazeley, P. ve Jackson, K. (2015). *NVivo ile Nitel Veri Analizi*. (Çev. A. Bakla ve S. B. Demir), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Black, R. ve King, B. (2002). "Human Resource Development in Remote Island Communities: An Evaluation of Tour Guide Training in Vanuatu", *International Journal of Tourism Research*, 4: 103-117.
- Bowie, D. ve Chang, J. C. (2005). "Tourist Satisfaction: A View from a Mixed International Guided Package Tour", *Journal of Vocational Marketing*, 11 (4): 303-322.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2015). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Pegem Akademi, Ankara.
- Carmody, J. (2013). "Intensive tour guide training in regional Australia: an analysis of the Savannah Guides organisation and professional development schools", *Journal of Sustainable Tourism* 21 (5): 679–694.
- Christie, M. F. ve Mason, P. A. (2003). Transformative Tour Guiding: Training Tour Guides to be Critically Reflective Practitioners, *Journal of Ecotourism*, 2:1, 1-16.
- Cohen, E. H., Ifergan, M. ve Cohen, E. (2002). "A New Paradigm in Guiding The Matric as a Role Model", *Annals of Tourism Research*, 29 (4): 919-932.
- Creswell, J. W. (2006). *Understanding Mixed Methods Research*, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf, (erişim tarihi: 19.08.2016).
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Pearson Education, Boston, MA.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Creswell, J. W. ve Tashakkori, A. (2007). "Developing Publishable Mixed Methods Manuscripts", *Journal of Mixed Methods Research*, 1 (2): 107-111.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Manuscripts*. Thousand, Sage, CA.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*, (Çev. Ed. Y. Dede ve S. B. Demir). Anı Yayıncılık, Ankara.

- Çalık, A. Ö. ve Tahmaz, S. (2012), “Uzaktan Eğitimde Bir Model Önerisi: Turist Rehberliği Eğitimi”, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler*, 17-19 Ekim 2012, Ankara, s.435-449.
- Çimrin, H. (1995). *Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC’si*. Akdeniz Kitabevi, Antalya.
- Çokişler, N. ve Öter, Z. (2014). “Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitimi Veren Eğitim Kurumlarına Yönelik Bir Araştırma”, 15. Ulusal Turizm Kongresi, 13-16 Kasım 2014, Ankara, s.196-209.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi, Ankara.
- Çolakoğlu, O. E., Epik, F. ve Efendi, E. (2010). *Tur Yönetimi ve Turist Rehberliği*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Dahles, H. (2002). “The Politics Of Tour Guiding Image Management In Endonesia”, *Annals of Tourism Research*, 29 (3): 783-800.
- Değirmencioğlu, A. Ö. (2001). “Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12: 189-196.
- Değirmencioğlu, A. Ö. ve Ahipaşaoğlu, S. (2003). *Anadolu’da Turizm Rehberliği Temel Bilgileri*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Denscombe, M. (2008). “Communities of Practice, A Research Paradigm for the Mixed Methods Approach”, *Journal of Mixed Methods Research*, 2 (3): 270-283.
- Duman, G. ve Mil, Z. (2008). “Turist Rehberliği ve Eğitimi”, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5 (4).
- Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (WFTGA) “What Is A Tourist Guide?”, <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide>, (erişim tarihi: 04.04.2016).
- Eker, N. (2015). *Profesyonel Turist Rehberleri Bakış Açısıyla Turizm Rehberliği Eğitim Müfredatlarının Uygulama Yeterliliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- El-Sharkawy, O. K. (2007). “Exploring Knowledge and Skills For Tourist Guides: Evidence From Egypt”, *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 2 (2): 77-94.
- Erdem, B. ve Etiz, N. (2012) “Turist Rehberliği Bölümü Öğrencilerinin Rehberlik Tatbikat Gezisi Algıları: Balıkesir Üniversitesi TİOYO Örneği”, *Turizm Eğitimi Konferansı Tebliğler*, 17-19 Ekim 2012, Ankara, s.323-335.

- Eren, D., Özgül, E. ve Çullu Kaygısız, N. (2013) “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35 (2): 15-27.
- Gül, T. (2012). Türkiye’deki Turizm Rehberliği Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Gündüz, S. (2002). “Turist Rehberliği Eğitimi ve Üniversitelerle Turizm Bakanlığı Arasındaki Koordinsayona Yönelik Bir Model Önerisi”, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler, 11-13 Aralık 2002*, Ankara, s. 243-255.
- Güzel, F. Ö. (2007). Türkiye İmajının Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü (Alman Turistler Üzerine Bir Araştırma). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Güzel, F. Ö. (2014a), “Turizmin Vitrin Yüzleri: Profesyonel Turist Rehberleri”, *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, Aralık, s. 53-60.
- Güzel, F. Ö. (2014b) “The Dimension of Tour Experience, Emotional Arousal and Post Experience Behaviors: A Research on Pamukkale in Turkey”, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 150: 521-530.
- Hacıoğlu, N. (2000). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü*. Vipaş Yayınları, Bursa.
- Hosany, S. ve Witham, M. (2010). “Dimensions of Cruisers’ Experiences, Satisfaction and Intention to Recommend”, *Journal of Travel Research*, 49 (3): 351-364.
- Hu, W. (2007). *Tour Guides and Sustainable Development: the Case of Hainan, China*. Waterloo, Ontario, Canada: Waterloo Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.474.9233&rep=rep1&type=pdf>, (erişim tarihi: 26.05.2016).
- İslâmoğlu, A. H. ve Alnaçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta Basım, İstanbul.
- Jang, E. E., McDougall, D. E., Pollon, D., Herbert, M. ve Russel P. (2008). “Integrative Mixed Methods Data Analytic Strategies in Research on School Success in Challenging Circumstances”, *Journal of Mixed Methods Research*, 2 (3): 221-247.
- Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

- Karaman, S., Köroğlu, Ö. ve Köroğlu, A. (2012), “Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Rehberlik Eğitimine Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler*, 17-19 Ekim 2012, Ankara, s.352-362.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Korkmaz, S., Temizkan, P. ve R. Temizkan (2011) “Hizmet İçi Eğitim Seminerlerinin Profesyonel Turist Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolüne Etkisi”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, c.3, s.2, ss.17-36.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2001). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kuşluyan, S. ve Çeşmeci, N. (2002), “Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitiminin Sorunları ve Yeniden Yapılandırılması”, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 11-13 Aralık 2002, Ankara, s.235-242.
- Landis J. R. ve Koch, G. G. (1977). “The Measurement of Observer Agreement for Categorical Data”, *Biometrics*, 33 (1): 159-174.
- Leclerc, D. ve Martin, J. N. (2004). “Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists’ Perceptions”, *International Journal of Intercultural Relations*, 28 (3-4): 181-200.
- Lee, S., Jeon, S. ve Kim, D. (2011) “The Impact of Tour Quality and Tourist Satisfaction on Tourist Loyalty: The Case of Chinese Tourists in Korea”, *Tourism Management*, 32: 1115-1124.
- Mertkan, Ş. (2015). *Karma Araştırma Tasarımı*. Pegem Akademi, Ankara.
- Nakip, M. (2006). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Onwuegbuzie, A. J., ve Leech, N. L. (2004). "Enhancing the Interpretation of “Significant” Findings: The Role of Mixed Methods Research", *The Qualitative Report*, 9(4): 770-792.
- Onwuegbuzie, A. J., Slate, J. R., Leech, N. L. ve Collins, K. M. (2007). “Conducting Mixed Analyses: A General Typology”, *International Journal of Multiple Research Approaches*, 1 (1): 4-17.
- ÖSYM, (2015). Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. <http://www.osym.gov.tr/belge/1-23560/2015-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-ki-.html>, (erişim tarihi: 24.12.2015).

- Özbay, R. (2002). “Turist Rehberliği Eğitimde Nereye?”, *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı*, 11–13 Aralık 2002, Ankara.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use Qualitative Methods in Evaluation*. Sage, Newbury Park, CA.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Sage, London.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk B. Demir), Pegem Akademi, Ankara.
- Pond, K. (1993). *The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Prakash, M. ve Chowdhary, N. (2010). “What are we training tour guides for? (India)”, *Turizam*, 14 (2): 53-65.
- Prakash, M., Chowdhary, N. ve Sunayana (2010). “Tour guides: Roles, challenges and desired competences A review of literature”, *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, 3(1): 1-12.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. Ed. Çinkır, Şakir ve Nihan Demirkasımoğlu), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Soykan, F. (2002), “Profesyonel Turist Rehberliği Kurslarındaki Derslerin Yeniden Değerlendirilmesi ve Türkiye'nin Turizm Coğrafyası Dersine Eleştirel Yaklaşım”, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 11-13 Aralık 2002, Ankara, s.99-105.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, G. (2012) “Turizm Rehberliği Eğitiminde Teknoloji İvmesi: Etkileşimli Sanal Ortam”, *Turizm Eğitimi Konferansı - Tebliğler*, 17-19 Ekim 2012, Ankara, s.426-434.
- Teddlie, C. ve Tashakkori, A. (2009). *Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Techniques in the Social and Behavioral Sciences*. Sage, Thousand Oaks, CA.
- Tetik, N. (2006). *Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberliği ve Müşterilerin Turist Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Kuşadası Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 22 Haziran 2012. Resmi Gazete, Sayı:28331.
- Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 26 Aralık 2014. Resmi Gazete, Sayı:29217.

- Türker, A., Güzel, F. Ö. ve Özaltın Türker, G. (2012). “Turizm Aktörü Olarak Profesyonel Turist Rehberlerinin Türkiye’deki Rehberlik Eğitim Sistemine Bakış Açılarını Belirlemeye Yönelik Bir Odak Grup Çalışması”, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 17-19 Ekim 2012, Ankara, s.336-350.
- Ural, A. ve İ. Kılıç (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Urry, J. (1990). *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. Sage, London.
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005). “Türkiye’de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12): 11-32.
- Weiler, B. ve Ham, S. H. (2002). “Tour Guide Training: A Model for Sustainable Capacity Building in Developing Countries”, *Journal of Sustainable Tourism*, 10 (1): 52-69.
- Yarcan, Ş. (2007). “Profesyonel Turist Rehberliğinde Mesleki Etik Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18 (1): 33-44.
- Yenen, Ş. (2002). “Turist Rehberliği Eğitiminde, Niteliksel ve Niceliksel Planlamada Turizm Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu ve Meslek Kuruluşları Arasında İşbirliğinin Önemi”, *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, 11-13 Aralık 2002, Ankara, s. 257- 273.
- Yenipınar, U. ve Zorkirişçi, A. (2013). “Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi”, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2): 111-136.
- Yenipınar, U., Bak, E. ve Çapar, G. (2014). “Turist Rehberliği Meslek Kanununun, Meslek Örgütleri ve Öğretim Elemanlarının Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi”, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2): 86-114.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, G. Ö. (2011). “Lisans Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleğe Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 14 (26): 281-298.
- YÖK, (1981). Yükseköğretim Kanunu, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2547&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, (erişim tarihi: 05.01.2016).

- Yurdakul, I. K. (2016). *Nitel Veri Analizinde Adım Adım NVivo Kullanımı*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Zhang, H. Q. ve Chow, I. (2004). “Application of ImportancePerformance Model in Tour Guides’ Performance: Evidence from Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong”, *Tourism Management*, 25: 81–91.

İnternet Kaynakları

- www.turizm.ege.edu.tr, (erişim tarihi: 18.02.2015).
- www.selcuk.edu.tr, (erişim tarihi: 18.02.2015).
- ebys.ege.edu.tr, (erişim tarihi: 20.11.2017).

EK 1 - ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket formu, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı bünyesinde “Turist Rehberliği Öğrencilerinin Uygulama Gezisi Hakkındaki Düşünceleri”ni belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz cevaplar, sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bu nedenle anket sorularının eksiksiz ve içtenlikle cevaplandırılması çok önemlidir. Ankete katılanların isimleri ve verdikleri bilgiler gizli tutulacak, anket kesinlikle ticari bir amaç için kullanılmayacaktır. Katılımınız ve ilginiz için teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Funda ÖN ESEN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Turizm Fakültesi

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Akdeniz Üniversitesi
Turizm Fakültesi

I. BÖLÜM
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Cinsiyet	Gelir Durumu	Bölümü Tercih Sırası	Bölümden Memnuniyet	Bölümü Seçme Nedeni
☐ Kadın	☐ 500 TL ve aşağısı	☐ İlk Tercih	☐ Çok Memnunum	☐ İsteyerek
☐ Erkek	☐ 501-750 TL	☐ 2-5 arası	☐ Memnunum	☐ Açıkta Kalmamak İçin
	☐ 751-1000 TL	☐ 6-10 arası	☐ Ne Memnunum Ne Değilim	☐ Puanım Buraya Yettiği İçin
	☐ 1001 TL ve üzeri	☐ 11-15 arası	☐ Memnun Değilim	☐ Ailem Israr Ettiği İçin
		☐ 16 ve üzeri	☐ Hiç Memnun Değilim	☐ Diğer (_____)

1. Kaçınıcı Sınıfta Okuyorsunuz?

- 1.Sınıf 2.Sınıf 3.Sınıf 4.Sınıf ve üzeri Mezun

2. Mezuniyet Sonrası Rahatlıkla İş Bulabileceğinizi Düşünüyor musunuz?

- Evet, düşünüyorum Hayır, düşünmüyorum Henüz Net Bir Kararım Yok

3. Turist Rehberliği Mesleğinde İş Bulma Potansiyeli Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

- İş İmkânları Geniş İş İmkânları Kısıtlı Geleceğin Mesleği
 Henüz Net Bir Kararım Yok Diğer (.....)

4. Mezuniyet Sonrası Turist Rehberliği Mesleğini İcra Etmeyi Düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum Düşünüyorum Ne düşünüyorum ne düşünmüyorum
 Düşünmüyorum Kesinlikle düşünmüyorum

5. Mezuniyet Sonrası Turist Rehberliği Mesleğini Tavsiye Eder misiniz?

- Kesinlikle tavsiye ederim Tavsiye ederim Ne tavsiye ederim ne tavsiye etmem
 Tavsiye etmem Kesinlikle tavsiye etmem

II. BÖLÜM

Bu bölümde turist rehberliği eğitimi kapsamındaki uygulama gezisi ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz.

"1=Kesinlikle Katılmıyorum 2=Katılmıyorum 3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum
4=Katılıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum"

TUR PROGRAMI	1	2	3	4	5
Uygulama gezisinin maliyeti yüksektir.					
Uygulama gezisi tur programı uzundur.					
Uygulama gezisi boyunca ziyaret edilen turistik noktaların sayısı yeterlidir.					
Uygulama gezisi programında ziyaret edilen turistik noktaların bazıları gereksizdir.					
Uygulama gezisinin yorucu olması, bilgilerin anlaşılmasını güçleştiriyor.					
Uygulama gezisi aralıklı ve bölge bölge yapılmalıdır.					
Uygulama gezisinde bize eşlik eden rehberin bilgi donanımı yeterliydi.					
Uygulama gezisinde rehberin bilgi donanımı diğer hizmetlerden (ulaşım, konaklama vb.) daha önemlidir.					
EĞİTİM	1	2	3	4	5
Uygulama gezisi bilgimi arttırdı.					
Uygulama gezisi eğitici bir deneyimdi.					
Uygulama gezisi esnasında birçok tarihi ve kültürel yerler öğrendim.					
Uygulama gezisi yeni şeyler öğrenmek için merak uyandırdı.					
TUR KALİTESİ	1	2	3	4	5
Uygulama gezisi doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmemi sağladı.					
Uygulama gezisinin odak noktasında tarihsel ve kültürel miras vardı.					
Uygulama gezisi rahat ve güvenliydi.					
Uygulama gezisinden mesleki deneyim kazandım.					
Uygulama gezisi maliyetinden çok değerliydi.					
BEKLENTİ	1	2	3	4	5
Uygulama gezisinden doğal güzellikleri ve çekicilikleri görmeyi bekliyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinden tarihsel ve kültürel miras görmeyi umuyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinden rahat ve güvenli şehir ortamı görmeyi umuyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinden ülkenin tanıtımı ile ilgili yeterli bilginin verilmesini bekliyordum, karşıladı.					
MOTİVASYON	1	2	3	4	5
Uygulama gezisinden yeterli ölçüde bilgilenmeyi bekliyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinden eğlenmeyi umuyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinden birçok mesleki deneyim kazanmayı umuyordum, karşıladı.					
Uygulama gezisinin maliyetinden daha değerli olacağını umuyordum, karşıladı.					
TUR MEMNUNİYETİ	1	2	3	4	5
Uygulama gezisinden genel olarak memnun kaldım.					
Uygulama gezisinden zevk aldım / eğlendim.					
Gelecekte turist rehberliği öğrencilerinin uygulama gezisinden olumlu deneyimler kazanacağını düşünüyorum.					
MESLEKİ TUTUM	1	2	3	4	5
Turist rehberlerinin çalışma saatleri çok uzundur.					
Turist rehberlerinin işleri çok yorucudur.					
Turist rehberliğini sürekliliği olan güvenli bir iş olarak görmüyorum.					
Turist rehberlerinin çalışma saatleri düzenli bir yaşam için uygun değildir.					
Mezun olunca turist rehberliği yapacağımı sanmıyorum.					
Arkadaş ve akrabalarımın turist rehberi olmasını öneririm, çünkü bu bölümün bir parçası olmak çok güzeldir.					
Bir kariyer olarak turist rehberliği bölümünün seçilmesi büyük bir hatadır.					

EK 2 - YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1. Uygulama gezilerine ilişkin algılarınız nasıldır? (aklınıza neler gelir)
2. Uygulama gezilerinin olumlu-olumsuz yönlerine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
3. Uygulama gezilerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
4. Uygulama gezilerinin süresine (36 gün) ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
5. Uygulama gezilerinin rehberlik başarısına etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
6. Uygulama gezilerinde öğrencilerin ilgisi ve katılımına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
7. Uygulama gezilerinde öğrencilerin anlatım yapmasına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
8. Uygulama gezileri öğrencilerin mesleğe bakış açılarını etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
9. Uygulama gezilerinin uygulama dönemine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
10. Uygulama gezilerinin eğitimi aksatıp aksatmadığına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
11. Uygulama gezilerindeki turist rehberinin bilgi donanımına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
12. Uygulama gezilerine ilişkin önerileriniz nelerdir?
13. Uygulama gezilerini bir şeye benzetmenizi istesem neye benzetirdiniz? Bir eşya, canlı, makine vb. ? Neden?

EK 3 - GÖNÜLLÜ KATILIMCI İZİN FORMU

Bu formdaki imzam Funda ÖN ESEN tarafından yürütülen “*Turist Rehberliği Eğitimi Kapsamındaki Uygulama Gezilerinin Yeterliliğini Belirlemek*” amacıyla hazırlanmakta olan doktora tez çalışmasına katılmayı kabul ettiğimi gösterir. Ayrıca bu araştırmaya katılmakla aşağıda belirtilenleri anladığımı da beyan ederim.

1. Ben araştırma için bir gönüllüyüm ve istediğim zaman bu araştırmadan çekilebilirim.
2. Araştırmada fiziksel ve psikolojik bir zarar içeren hiçbir risk yoktur.
3. Araştırmada vereceğim bilgiler gizli olacaktır ve bütün veriler araştırmacı tarafından toplanıp analiz edilecek ve Akdeniz Üniversitesi’nde 7 yıl saklandıktan sonra imha edilecektir.
4. Mülakatların ortalama 45-50 dakika sürmesi beklenmektedir.
5. Mülakatlar, katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıt cihazına kaydedilecektir. Ayrıca araştırmacı, mülakat boyunca gözlem ve izlenimleri ile gerekli diğer hususları not edebilecektir.
6. Araştırma bittikten sonra istediğim takdirde araştırmanın bir özetini alabileceğim.
7. Araştırmada vereceğim bilgilere dayalı sonuçların bilimsel ortamlarda tartışılmasına ve yayınlanmasına izin veriyorum.

Ben, görüşme ve gözleme katılmayı kabul ederim.

Katılımcının İmzası

e-mail

Tarih

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Funda ÖN ESEN

Doğum Yeri - Tarihi: Eskişehir - 19.04.1985

Eğitim Durumu

Lise : Cumhuriyet Lisesi, Eskişehir, 2002

Ön Lisans Diploması: Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksekokulu,
Turizm Rehberliği, Isparta, 2006

Lisans Diploması : Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik
Yüksekokulu, Seyahat İşletmeciliği Bölümü, 2009

Yüksek Lisans

Diploması : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Aydın, 2012

Tez Konusu : Web Sitesi Kalite Algısı ve İmaj Tutarlılığının Satın Alma
Niyetine Etkisi

Doktora Diploması : Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm
İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Antalya, 2018

Tez Konusu : Turist Rehberliği Eğitimi Kapsamındaki Uygulama Gezilerinin
İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Yabancı Dil : İngilizce (KPDS –76)

Belge ve Sertifikalar

- Micros Fidelio Suite & PMS Operasyon, Önbüro Yönetimi Modülü Eğitimi, Protel, 2015
- Turist Rehberliği Ruhsatnamesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013
- Profesyonel Turist Rehberi Kokartı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara. 2009
- Amadeus Sertifikası, Amadeus, İstanbul. 2008
- Galileo Sertifikası, Türk Hava Yolları, İstanbul. 2008
- Turist Rehberliği Tatbikat Gezisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksekokulu, 2006

Bilimsel Faaliyetler

- Ön Esen, F. ve Topaloğlu, C. (2017). “Konaklama İşletmelerinde İstihdam Edilen Personelin Mesleğe Yönelik Tutumları Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösteriyor Mu?”, III. Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi, 12-15 Ekim 2017, Muğla/Fethiye, s.1148-1157.
- Kılıç, B., Ön Esen, F. ve Esen, T. (2017). “Günübirlik Kültür Turlarında Alınan Yiyecek Hizmetinin Önem-Performans Analizi İle Değerlendirilmesi”, III. Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi, 12-15 Ekim 2017, Muğla/Fethiye, s.725-737.
- Ön Esen, F. ve Yılmaz, E. (2017). “Kültürel Miras Turizmi: Belen Kahvesi Örneği”, Uluslararası Turizm ve Kültürel Miras Kongresi, 04-08 Ekim 2017, Muğla/Marmaris, Özet Bildiriler Kitabı, s.164.
- Ön Esen, F. ve Gülmez, M. (2017). Turist Rehberliği Araştırmaları Öngörüler ve Uygulamalar. F. Özlem Güzel, Volkan Altıntaş ve İlker Şahin (Ed.), Turizm Rehberliği Eğitimi ve Eğitim Modelleri içinde (s.27-47). Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ön Esen, F. ve Gülmez, M. (2017). “View of Academicians and Professional Tourist Guides on Domestic Practice Tours”, International Journal of Economics, Commerce and Management, 5 (7): 222-250.
- Akçay, S., Kılıç, B., Ön Esen, F. ve Yozukmaz, N. (2017). “The Factors Influencing Senior Tourists’ Hotel Preferences”, 7. Advances In Hospitality & Tourism Management & Marketing Conference, 10-15 Temmuz 2017, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (Famagusta), s. 346-364.
- Kılıç, B., Ön Esen, F. ve Yozukmaz, N. (2017). “Çalışanların Bakış Açısıyla Helal Otel”, 1.International Halal Tourism Congress, 07-09 Nisan 2017, Alanya, s. 726-743.
- Yılmaz, E. ve Ön Esen, F. (2017). “Muğla’da Şenlik Var: Geleneksel Yörük-Türkmen Şenliği Örneği”, The Journal of Academic Social Science, 5 (47): 564-582.
- Ön Esen, F. ve Kılıç, B. (2017). “Destinasyon Rekabetçiliğini Etkileyen Faktörler Fethiye ve Marmaris Turizm Destinasyonlarında Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (49): 645-660.

- Kılıç, B., Kırılı, G. ve Ön Esen, F. (2017). “Sosyal Medya Kullanımı Benlik Algısı İlişkisi: Turistik Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma”, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 16 (1): 70-85.
- Ön Esen, F. ve Yılmaz, E. (2016). “Ot Festivali Ala Bir Çatı Oluşturabilir mi?”, 3. Uluslararası Çin’den Adriyatik’e Sosyal Bilimler Kongresi, 27-30 Ekim 2016, Antalya, s.171-183.
- Ön Esen, F., Güzel, F. Ö. ve Gülmez, M. (2016). “Profesyonel Turist Rehberliği Öğrencilerinin Yurtiçi Uygulama Gezisi ve Tur Rehberlerine İlişkin Algılarını Ölçmeye Yönelik Pilot Bir Çalışma”, 17. Ulusal Turizm Kongresi, 20-23 Ekim 2016, Bodrum-Muğla, s.1480-1488.
- Yılmaz, E. ve Ön Esen, F. (2015). “Turizmin Gelişmesine Etki Eden Sorunlar ve Destinasyon Sadakati İlişkisi: Yerli Turistler Üzerine Ayvalık’ta Bir Araştırma”, 16. Ulusal Turizm Kongresi, 12-15 Kasım 2015, Çanakkale, s. 704-718.
- Ön Esen, F., Kılıç, B., Yozukmaz, N. ve Yüksel, F. (2015). “Neden Rodos?: Yerli Turistlerin Seyahat Motivasyonlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi: Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler, 28-30 Mayıs 2015, Konya, s. 57-73.
- Kılıç, B., Ön Esen, F. ve Yozukmaz, N. (2015). Niş Pazarlama. Burhan Kılıç ve Zafer Öter (Ed.), Turizm Pazarlamasında Güncel Yaklaşımlar içinde. (s. 293-326). Beta Yayıncılık, Ankara.
- Ön Esen, F. (2013). “Turizm Öğrencilerinin Her Şey Dâhil Sistemine Yönelik Tutumları” Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bahar, 30: 1.-24.
- Özdoğan, O. N. ve Ön Esen, F. (2011). “Seyahat Acentalarında Dış Kaynak Kullanımı: Fethiye Örneği”, 12. Ulusal Turizm Kongresi, 30 Kasım-04 Aralık 2011, Akçakoca-Düzce, s.560-569.
- Yavuz, E. ve Ön Esen, F. (2011). “360 Derece Performans Değerlemenin Turizm Sektörü Açısından Önemi”, II. Turizmde İnsan Kaynakları Sempozyumu, Antalya, s. 55-66.

İş Denevimi

Stajlar :

2005 (Haziran-Ağustos) Grand Kurdoğlu Hotel (Resepsiyon), Kuşadası, Aydın

2006 (Mayıs-Haziran) Turist Rehberliği Yurtiçi Uygulama Gezisi (Türkiye Turu)

Çalıştığı Kurumlar :

- 2015 (Haziran)-..... - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği Bölümü, Araştırma Görevlisi, Muğla
- 2014 (Kasım-Mayıs) - Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Araştırma Görevlisi, Antalya
- 2014 (Ocak-Ekim) - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği Bölümü, Araştırma Görevlisi, Muğla
- 2013 (Nisan-Ekim) - Profesyonel Turist Rehberi (Freelance), Fethiye, Muğla
- 2012 (Nisan-Ekim) - Havaş Yer Hizmetleri, Yolcu Hizmet Memuru, Dalaman, Muğla
- 2011 (Nisan-Ekim) - Profesyonel Turist Rehberi (Freelance), Fethiye, Muğla
- 2010 (Mayıs-Ekim) - Kartaca Turizm, Profesyonel Turist Rehberi, Fethiye, Muğla
- 2009 (Mayıs-Ekim) - Kartaca Turizm, Profesyonel Turist Rehberi, Fethiye, Muğla
- 2008 (Mayıs-Ekim) - Seaside Seyahat Acentası, Tur Satış Personeli, Fethiye, Muğla
- 2007 (Mayıs-Ekim) - Seaside Seyahat Acentası, Tur Satış Personeli, Fethiye, Muğla

E-Posta : fundeon@gmail.com